

بدھیاں لئی رہائی

تربیتی کتابچہ

ڈاکٹر مارک ڈیوری
ڈاکٹر بینجمن ہیگ مین

ڈیوری & ہیگ مین

بدھیاں لئی رہائی

۹۶

بدھیاں لئی رہائی وچ شفا تے آزادی بارے انوکھا مواد بہت ودھیا طریقے نال پیش کیتا گیا ہے۔ اتے ایس کتاب وچ صلیب دی قدرت دا ”خدا دے بچیاں دی جلال والی خلاصی“ (رومیوں ۸: ۲۱) دے دعوے دا عملی اطلاق کرن دیاں کنجیاں وی فراہم کیتیاں گئیاں ہین۔

ایس کتاب دیاں پناں اُتے لکھے ہوئے پیغام نوں چھ براعظماں وچ آزما یا جا چکیا ہے۔ ایہہ لوکاں نوں رہائی دوان، نسلی لعنتاں دے بندھناں نوں توڑن اتے مسیح دی نجات بخش قدرت دی گواہی دین لئی اوہناں نوں دلیر تے مؤثر بنان وچ وی مددگار ثابت ہوئے ہین۔

ڈاکٹر مارک ڈیوری ہوراں علمِ لسانیات تے علمِ الہیات وچ ڈاکٹریٹ کیتی ہوئی اے تے میلبورن اسکول آف تھیالوجی وچ سینئر ریسرچ فیلو دے عہدے اُتے فائز ہین۔

ڈاکٹر بینجمن ہیگ مین علمِ تبلیغ انجیل تے علمِ تاریخ وچ ڈاکٹریٹ یافتہ ہین اتے ویسٹ افریقہ دے ملک بینین وچ اک مشنری ادارے ایس آئی ایم دے نال تاحیات مشنری دے طور تے خدمت کر رہے ہین۔ آپ لیلیاس ٹرائٹر سینٹر دے شریک بانی وی ہین۔

بدھیاں لئی رہائی

تربیتی کتابچہ

یہوواہ مبارک ہووے
جنہیں ساہنوں اوہناں دے دنداں دا شکار ہون نہ دتا۔
ساڈی جان چڑی وانگوں چڑیمار دی پہاہی تھوں چھڈائی گئی
پہاہی تئی ساڈی جان چھٹی
ساڈی مدد یہوواہ دے نام وچ ہے
جہیڑا آکاش تے دھرتی دا کرتا ہے۔

زبور ۱۲۴

لیکھک:
مارک ڈیوری اتے بینجمن بیگ مین
ترجمہ کار:
اسٹیفن رضا

Incorporating the Fourth Edition of Liberty to the Captives.
Liberty to the Captives: copyright © 2022 by Mark Durie
Study Guide resources: copyright © 2022 by Benjamin Hegeman
All rights reserved.

Title: Liberty to the Captives: Training Manual

(Western Punjabi)

Description: Melbourne: Deror Books, 2022.

ISBN: 978-1-923067-08-0

”بدھیاں لئی رہائی“ دی چوتھی اشاعت
”بدھیاں لئی رہائی“ دے تدریسی حقوق ©
۲۰۱۰، ۲۰۱۳، ۲۰۲۰، ۲۰۲۲ بحق مارک ڈیوری محفوظ بین۔
مطالعاتی رہنما مواد دے حقوق ©
۲۰۱۹، ۲۰۲۲ بحق بینجمن بیج مین محفوظ بین۔

کتاب دا انگریزی وچ ناں:

Liberty to the Captives: Training Manual

کتاب میں بائبل مقدس دے سارے حوالہ جات
کتاب مقدس دے پنجابی ترجمے چوں لئے گئے ہیں۔

مارک ڈیوری ہوراں دیاں پور کتاباں تے لکھتاں بارے جانن لئی
markdurie.com وزٹ کرو اتے کتاب بدھیاں لئی رہائی نوں پور زباناں وچ
پڑھن لئی luke4-18.com وزٹ کرو ۔

The group discussion icon is made by
Freepik from www.flaticon.com.

ویروا

۱	مڈھلی گل
۵	ایس کتاب نوں ورتن دا طریقہ
۷	لیڈران لئی اصول
۲۱	۱۔ اسلام نوں تیاگن دی لوڑ
۳۵	۲۔ صلیب دوآرے رہائی
۷۷	۳۔ اسلام دی سمجھ
۱۰۷	۴۔ حضرت محمد دا ٹھکرایا جانا
۱۴۵	۵۔ کلمہ شہادت توں آزادی
۱۸۳	۶۔ ذمی معاہدے توں آزادی
۲۱۳	۷۔ جھوٹھ، جھوٹھی برتری تے لعنتاں
۲۴۱	۸۔ اک آزاد کلیسیا
۲۷۱	وادھو مواد
۲۷۴	سوالات دے جواب

مڈھلی گل

اج بہت سارے ادو کے مسلمان مسیح دے پچھے چلن دا فیصلہ کر رئے نیں جھدی تاریخ وچ ہور کوئی مثال نئیں ملدی۔ پر افسوس والی گل اے بے پئی ایہناں وچوں بہت سارے حقارت تے ایس دنیا دیاں فکراں نوں برداشت تھوں باہر سمجھدے نیں۔ کجھ مقامی مسیحی لیڈر ساہنوں اے دسدے نیں پئی ایہناں وچوں لگ بھگ ۸۰ فیصد پہلے دُور ورھیاں دے اندر اندر واپس برگشتہ ہو جاندے بین۔ رب ساہنوں ایس بارے کجھ کرن لئی کیہہ آکھ ریہا ہے؟

۲۰۰۲ ء وچ ڈاکٹر مارک ڈیوری ہوراں دمی روئیے بارے مسیحیاں لئی دین اسلام تے مسلمانان دے خوف توں آزاد ہون دے موضوع تے سکھانا شروع کیتا۔ سکھلائی دے بعد اکثر خدمت گذاری دا ویلا وی دتا جاندا اے جھدے دوران لوک سامنے آ کے دعا کردے نیں۔ ایہناں دعائیہ اجلاساں وچ شرکت کرن والیاں کئی لوکاں نے بعدوں گواہی دتی کہ خدا دی قدرت نے بڑے زور دے نال اوہناں نوں چھویا جھدے سببوں اوہناں نیں آزادی تے خدمت کرن واسطے قوت وی حاصل کیتی۔

اوبدے بعد ڈاکٹر ڈیوری نے دو حصیاں تے مشتمل اک کورس تیار کیتا جس دے وچ اوہناں نے لوکاں نوں دین اسلام دی روحانی اسیری تھوں ازخود رہائی دا پورا طریقہ دسیا ہے۔ ایناں دوہاں کورساں نوں پھیر ایک ہی کتاب جھدا ناں ہے "بدھیاں لئی رہائی" دے وچ کٹھا کر دتا گیا سی۔

ساری دنیا وچ انجیل دی منادی کرن والے خادماں دی معلومات نالے استعمال دے لئی فیر کتاب "بدھیاں لئی رہائی" دا کئی ہوراں زباناں وچ وی ترجمہ کرایا گیا ہے۔

۲۰۱۰ وچ ایس کتاب نوں پہلی وار جدوں شائع کیتا گیا اوبدوں تھوں لے کے بن تیکر اے گل واضح ہوندى جا رئی ہے کہ ایہدے اُتے ہور نظرثانی تے اضافے دی ضرورت بیگی تاں جو اینوں پڑھن والیاں لئی ضرورت دے مطابق زیادہ تھوں زیادہ مواد پیش کیتا جاوے خاص طور تے ایماندار لوکاں دیاں اوہناں جماعتاں نوں جو مسلمان پس منظر تھوں تعلق رکھدیاں نیں۔

ایدے نال نال اک تربیتی پروگرام دی ضرورت وی رئی ہے۔ شروع شروع وچ کتاب دے نال ویڈیو سبق وی پیش کیتے جاندے سی جنہاں نوں سلام منسٹریز نے پاور پوائنٹ سلائیڈاں استعمال کر کے خاص طور تے تیار کیتا سی۔ ایہناں ویڈیوز دی وی مختلف زباناں وچ ڈبنگ کرائی گئی یا سب ٹائٹل تیار کرائے گئے۔

ایہہ تعلیمی طریقہ کئی مُلکاں وچ استعمال کیتا جا ریہا ہے جتھوں دے مقامی ساتھیان نوں پہلوں ایناں دی پوری ٹریننگ دتی جاندی ہے۔ البتہ، جدوں سلام منسٹریز

دے ڈائریکٹر جناب نیلسن وولف دی ڈاکٹر بینجمن بیگ بوراں نال ملاقات ہوئی تان جو بینین (Banin) دے مقامی پادریاں نوں اک خاص طریقے نال تربیت کران دی کوئی اچیچی صورت کڈی جاوے تے اوہناں جھٹ کہیا "بو ای نئیں سکدا!" تے فیر اک بالکل ای مختلف طریقہ تجویز کیتا۔ بینین وچ کئی دہائیاں تک سکھلان دا تجربہ رکھدیاں ہوئیاں ڈاکٹر بیگ مین نے "بدھیاں لئی ربائی" دے واسطے اک بور تربیتی طریقہ اسٹڈی گائیڈ دے طور تے ورتن لئی تیار کیتا۔ ایس طریقے وچ، جہدی کتاب ایس ویلے تہاڈے ہتھ دے وچ ہے، چھوٹے ڈسکشن گروپس تے ڈرامے دا ورتاوا کیتا گیا ہے اتے ایس طریقے نوں ہائونو، فرنچ نالے بوئوسا وچ بڑے ودھیا طریقے نال ورتیا تے قبول کیتا گیا ہے۔

ٹریننگ دے ایس طریقے نوں ودھیک ساری سبھاوناں دے حساب نال تیار کیتا گیا ہے تان جو ایہدے وچ ہر تعلیمی درجے دا بندہ حصہ لے سکے۔ ایہدے نال، ایس تربیت نوں مکمل کرن والا ہر لیڈر فیر ایہنوں اپنے مقامی علاقے وچ نال لے جاوے تے اوتھے جا کے ہورناں نوں وی ایسے طریقے دے نال سکھا سکے۔

مسیح دے او لفظ اج وی ساڈے کناں وچ گونج رہے نیں پئی "جدان باپ نے مینوں بھیجیا اوسے طراں مین وی توانوں بھیجنا" نالے "جاؤ اتے سب لوکاں نوں مرید بناؤ"۔ یسوع دی ایس گل دا کیہ مطلب سی؟ اپنے مرن تھوں اک رات پہلوں اوہنے اپنے حواریاں نوں سمجھایا پئی تسیں رب نوں جانندے تے اوہدے نال تعلق رکھدے ہو اتے میرے ناں، میری سچائی تے میری محبت دی راہیں تسی خدا دے نال اک ہو (یوحنا ۱۷)۔ فصل دے مالک اگے ساڈی ایہو بنتی آ کہ "بدھیاں لئی ربائی" دا ایہہ سارا پروگرام مسلمان قوم وچوں اُون والے سارے نویں مریداں نوں خداوند یسوع مسیح دے ذریعے خدا دے نال جوڑن دا اک ودھیا وسیلہ تے ذریعہ بنے تان جو ایہہ مسلماناں دے وچ انجیل دی منادی تے شاگرد بناؤن دی خدمت کرن والے خادماں لئی مددگار ثابت ہووے۔

امید ہے کہ ایہہ کتاب جہدے وچ مارک ڈیوری ہوراں دی نظر ثانی شدہ کتاب "بدھیاں لئی ربائی" دیاں تعلیمی گلاں تے بینجمن بیگمین ہوراں دے قابل ترمیم مطالعاتی کتابچے دوہاں دے مواد نوں یکجا کر دتا گیا ہے، اوہناں تمام ضرورتاں نوں پورا کرن وچ مددگار ثابت ہووے گی تے نالے عالمگیر کلیسیا واسطے وی برکت دا باعث بنے گی۔

اسیں اوہناں سارے سوہنے بہناں تے بھراواں دا سچے دل نال شکریہ ادا کرنا چاؤندے ہاں جنہاں ایس مواد نوں مزید اچیچا بناؤن تے سنوارن وچ ساڈی سوویتا کرن لئی اپنیاں قیمتی صلاحواں تے مفید مشوریاں نال ساہنوں نوازا سی۔ اسی ایس کوشش لئی آپ دے جوش و جذبے نوں دل دیاں گہرائیاں توں سراؤندے آن۔ اتے اسیں اپنے

سارے مالی مددگاراں تے دعا گو ساتھیاں دے وی ممنون ہاں جنہاں دی مدد تھوں
بغیر اے کم کدی مکمل نئیں ہو سکدا سی۔

مارک ڈیوری، بینجمین بیگمین اتے نیلسن وولف

جون ۲۰۲۲

ایس کتاب نوں ورتن دا طریقہ

”بدھیاں لئی رہائی دے تربیتی کتابچے“ وچ جی آیاں نوں۔ ایہ تربیتی کورس جناب مارک ڈیوری صاحب دی کتاب ”بدھیاں لئی رہائی“ دے نویں ایڈیشن تے مشتمل بے جہدے وچ چھ بنیادی تے دو وکھرے سبق وی شامل کیتے گئے بین۔

ایہ تربیتی کتابچہ مسیحی لوکاں لئی لکھیا گیا ہے۔ ایہدی تیاری دا مقصد ایہو ہے کہ مسیحیاں نوں کتاب ”بدھیاں لئی رہائی“ وچ پیش کردہ تعلیمات دا عملی اطلاق کرن دی عملی تربیت دتی جائے۔ ساڈی دلی دعا ہے کہ آپ تے دوسرے سارے لوک مسیح وچ اپنی حقیقی آزادی تلاش کر سکن بلکہ آزاد رہین وی۔

جے کر تُسی ایس تربیتی کتابچے نوں استعمال کردیاں ہوئیاں ایک تربیتی کورس سی اگوائی کرن دا منصوبہ رکھدے او تے مہربانی کر کے پہلاں ایہدے حصے ”آگواں لئی رہنما اصول“ دا بغور مطالعہ کرو جھپڑا تہانوں پہلے سبق تھوں پہلاں ملے گا۔

ساڈی تجویز ہے کہ تُسی ایس تربیتی کورس نوں دوسرے ایمانداراں دے اک گروپ دے نال رل کے شروع کراؤ۔ ایس کورس نوں ایس انداز وچ ترتیب دتا گیا ہے کہ ایہنوں تین تھوں پنج دن دی ایک کانفرنس منعقد کر کے پورا کیتا جا سکدا اے پر جے تُسی کرنا چاہو تے ہفتہ وار چھوٹے مطالعاتی گروپ دے سلسلے دی شکل وچ وی شروع کرایا جا سکدا ہے۔

قرآن دیاں آیتاں دے حوالے لئی ”ق:“ دا مخفف استعمال کیتا گیا ہے مثال دے طور تے ق ۹: ۲۹ دا مطلب بے سورت ۹: ۲۹۔ ایس تربیتی کورس وچ، تسی مستند ذرائع تے مبنی اسلامی تعلیمات دے بارے وچ سکھو گے۔ ہر ممکن کوشش کیتی گئی ہے کہ ایہہ سارے حوالہ جات معتبر تے بنیادی اسلامی ذرائع تھوں تصدیق شدہ ہوں۔ مہربانی کر کے ایناں ذرائعاں تھوں متعلقہ تفصیلی معلومات حاصل کرن لئی ڈیوری صاحب دی کتاب ”تیسرا انتخاب“ ”The Third Choice“ ویکھو۔

ایس کتابچے نوں عالمگیر کلیسیا لئی دستیاب کرن دے لئی اسین ایس گل تے زور دیندے ہاں کہ ہر طرح دی نفرت تے تعصب دی مخالفت کردیاں ہوئیاں اسین سمجھدے ہاں کہ تنقیدی سوچ دا اصول سارے مذہباں تے نظریاتِ حیات تے لاگو ہونا چاہیدا ہے۔ مسلمان تے غیر مسلمان دوہاں نوں ایہ برابر دا حق حاصل ہے کہ دین اسلام دے بارے اپنے ذاتی نظریے تے قائم رہین اتے اپنی اپنی سوچ تے شعور دے مطابق ایہدیاں تعلیمات دے نال اتفاق کرن تے بھانویں نہ کرن۔

تُسی ایس تربیتی کتابچے اتے ”بدھیاں لئی رہائی“ دے حوالے نال دوسرے پیش کردہ امدادی مواد نوں پی ڈی ایف فارمیٹ وی حاصل کر سکدے ہو جہدے واسطے

تُسی ساڈی ویب سائیٹ luke4-18.com وزٹ کر سجدے جے۔ سارے مسیحی خادماں نوں کھلی آزادی ہے کہ وہ ساڈی ایس ویب سائیٹ luke4-18.com تے پیش کردہ سارے مواد نوں اپنی اپنی ضرورت دے مطابق ڈاؤن لوڈ، پرنٹ تے شیئر کر سجدے نیں۔

جیکر ایہہ تربیتی کورس کسے وی طرح نال تہاڈے لئی برکت دا باعث بنیا ہووے تے ساہنوں تہاڈی گواہی سُن کے واقعی بڑی خوشی ہووے گی اتے نال نال دے تُسی ساہنوں مزید بہتری واسطے اپنے قیمتی مشوریاں دے نال وی نوازو تے اسیں ایس گل لئی وی تہاڈے شکرگزار رہواں گے۔

لیڈراں لئی اصول

عام اصول

ایس تربیتی کتابچے دا مقصد لوکاں نوں اسلام توں روحانی آزادی حاصل کرن چ مدد تے رہنمائی فراہم کرنا ہے۔

جے کر تُسی ”بدھیاں لئی رہائی“ دے تربیتی کورس کی اگوائی دا بیڑا چُکن دی منصوبہ بندی کر رہے ہو تے مہربانی کر کے ایناں رہنما اصولاں نوں غور نال پڑھو۔

ایہہ تربیتی کتابچہ تِن مختلف قسماں دے مسیحیاں دی مدد تے رہنمائی لئی لکھیا گیا ہے:

۱۔ دینِ اسلام چوں نکل کے دینِ مسیحیت وچ داخل ہون والے او نویں مسیحی جنہاں نے مسیح دے وچ اپنی آزادی نوں عملی طور سے حاصل کرن دا فیصلہ کر لیا ہے۔

۲۔ او مسیحی جہیڑے خود یا جنہاں دے پیو دادے مسلماناں دے وچ یا اوہناں دی حکومت رہندے بین یا رہندے سی۔

۳۔ ہر او مسیحی جہیڑا مسیح دے پیغام نوں مسلماناں تیکر پہنچاؤنا چاؤندا ہے۔

ایہ تِنوں قسماں دے گروہ اپنی اپنی فرق فرق ضرورتاں رکھدے نیں تاں جو ساڈی ایہو تجویز ہے کہ (ساریاں قسماں دے مسیحی) سبق اک تان چھ دی تربیت ضرور حاصل کرن جو کہ اس تربیتی کورس دے بنیادی سبق ہیں۔

ایس دے وچ دو اضافی سبق، سبق نمبر ست تے سبق نمبر اٹھ وی شامل ہیں جنہاں نوں خاص کر کے نویں مسیحیاں لئی مرتب کیتا گیا ہے۔ ایناں سبقاں دی سکھلائی صرف پہلے چھ سبق مکمل کرن تھوں بعد ہی شروع کیتی جاوے۔

■ سبق نمبر ست وچ دینِ اسلام تھوں آزادی دے مزید کئی کلیدی پہلواں تے بحث کیتی گئی ہے جیویں گمراہی، جھوٹھی برتری تے برا بھلا کہنا۔

■ سبق نمبر اٹھ وچ اسلامی پس منظر نال تعلق رکھن والے لوکاں تے مشتمل ایک صحت مند کلیسیا دی ترقی دے حوالے نال تعلیم دتی گئی ہے۔ ایہہ تعلیم نویں مسیحیاں دے وچ خدمت کرن والے لیڈراں لئی مشعلِ راہ ہے۔

ایہہ تربیتی کورس ایس طراں تیار کیتا گیا ہے پئی اینوں اک مخصوص طریقے نال ہی مکمل کیتا جا سکدا ہے۔ تجویز ایہہ ہے کہ ایس کتابچے وچ پیش کیتے گئے طریقے تے عمل کیتا جاوے کیونکہ ایہہ اک آزمایا ہوا طریقہ ہے جو ساریاں قسماں دے شگرداں لئی بوہت ودھیا تے کارآمد ہے۔

ایس تربیتی کورس کو ایس طریقے نال تیار کیتا گیا ہے کہ ایہہ تِن توں پنج دناں وچ مکمل ہو جاوے۔ ایہدے بعد ہفتہ وار گروہی مطالعے دا تعلیمی سلسلے دی شکل وچ ایہنوں اگے وی جاری رکھیا جا سکدا ہے۔

اگر تسی ایس تربیتی کورس دی اگوائی کر رہے ہو تے سارے ساجھیاں نوں ایہہ آکھیا جاوے کہ او ایس کورس نوں دو جیاں نال وی ضرور شیئر کرن۔ ساہنوں پوری اُمید ہے کہ ایس تربیتی کورس وچ شریک ہون والا ہر اک فرد اینوں اپنے علاقے یا کلیسیا دے نال وی متعارف کراندیاں ہوئیاں اوہناں نوں بھی وی ایہدی عملی تربیت فراہم کرے گا تاں جو ایہہ سلسلہ اگے ہی اگے ودھدا روے۔

سکھلائی دا طریقہ

ایس تربیت وچ اک چھوٹے گھریلو گروپ توں لے کے سوواں لوکاں تے مشتمل اک وڈے گروپ تک کسے وی تعداد وچ لوک شامل ہو سکدے نیں۔ جیکر سکھلاؤن والیاں دی تعداد پنج یا چھ ہووے تے ساجھیاں نوں چار یا پنج دے گروپاں وچ تقسیم کرن دی لوڑ ہووے گی۔ ایہہ گروپ سکھلائی دے سارے عمل دے دوران اینج ہی رہے گی اتے او سارے ہمیشہ اکٹھے ہی بیٹھن گے۔

فیر ایس گل نوں وی یقینی بنایا جاوے کہ ایس تربیتی عمل وچ حصہ لین والے تمام ساجھیاں دے کول ایسی تربیتی کتابچے دی اپنی اپنی نقل وی موجود ہووے۔ سکھلائی دے شروع وچ ہی سارے ساجھیاں نوں ایہہ تاکید کیتی جاوے کہ اوہ اپنے اپنے تربیتی کتابچے دے پہلے ورقے اُتے اپنا نام ضرور لکھن تاں جو اوہناں نوں معلوم ہو جاوے کہ ایہہ تربیتی کتابچے حقیقت وچ اوہناں دی اپنی ملکیت بین فیر اوہناں نوں ایہہ وی دسیا تے سکھایا جاوے کہ اوہ اپنے نوٹس وی ایس کتابچے دے اندر ہی لکھن۔ سارے لوکاں نوں تربیتی کتابچے وچ شامل سب گلاں کھول کے دسیاں جان تے اوہناں دا دھیان چھ ابتدائی سبقاں، ہر سبق دے عنوان، ہر سبق دے شروع وچ دتے گئے سکھلائی دے مقاصد، ہر سبق دے آخر تے پیش کیتا گیا مواد (خاص لفظ، خاص خاص نام، بائبل تے قرآن وچوں لیاں گیاں آیتاں)، ہر سبق دے آخر تے دتے گئے سوال تے اوہناں دے جواب جھپڑے کہ ایس کتابچے دے آخر وچ دتے گئے نیں، ول خاص طور تے کرایا جائے۔

پر تربیتی دن دے شروع وچ، ہر چھوٹا گروپ اپنے اپنے واسطے اک پریذیڈنٹ تے اک سیکرٹری چنے۔ ایس طرح سارے گروپ ممبران نوں واری واری صدر تے سیکرٹری بنن دا موقع ملے گا۔

■ پریذیڈنٹ دا کم اے کہ اوہ چھوٹے گروپاں دی آپس دی ساری گل بات دی سربراہی کرے تے گروپ وچ موجود ہر ممبر دا حوصلہ ودھاوے تاں جو او وی گل بات تے کم کاج وچ اپنا حصہ ضرور پاؤن۔ تربیتی کتابچے دے آخر تے دتے گئے جواباں نوں کھول کے ویکھن دا ادیکار صرف پریذیڈنٹ کول ہووے گا۔

■ سیکرٹری دا کم اے کہ او گروپ وچ ہون والی ہر گل نوں نوٹ کرے کہ کیس اسٹڈی دے سوالاں بارے گروپ ممبران ولوں کھیڑا کھیڑا جواب آیا، او کھیڑے کھیڑے سوال بین جنہاں نوں سبق دے آخر وچ سوالاں جواباں دے سیشن وچ پیش کیتا جا سکدا بے نالے ایہہ وی دھیان رکھے کہ سکھلائی کراؤن والے لیڈران ولوں جد گروپاں نوں کسے سوال دا جواب دین لئی سامنے بلایا جائے تو اوہدے گروپ وچوں کون سارے ممبران دی نمائندگی کرے گا۔

تربیتی کورس دے شروع وچ، سکھلائی کراؤن والے لیڈر نوں ایہہ چاہیدا ہے کہ سارے ساجھیاں نوں چار یا پنج بندیاں دے اک اک گروپ وچ تقسیم ہون دی ہدایت جاری کرے تے نالے پوری وضاحت دے نال ایہہ وی دسے پئی چھوٹے گروپ کچھ کچھ کم کرن گے اتے اوہناں دے لئی روز ایک نویں پریذیڈنٹ تے سیکرٹری دا انتخاب کرنا کیوں ضروری ہے۔ سکھلائی کراؤن والا لیڈر ایہہ وی دسے کہ صرف گروپاں دے پریذیڈنٹ ہی کتابچے دے اخیر تے دتے گئے جواباں نوں ویکھ سکدے نیں۔

سکھلائی دے ہر نویں دن دے شروع وچ ہی سکھلائی کراؤن والا لیڈر ایہہ اعلان کرے کہ ”کل والے سارے پریذیڈنٹ تے سیکرٹری اج ریٹائر ہو گئے نیں“ اور فیر اج واسطے نویں پریذیڈنٹ تے سیکرٹری دا چناؤ کیتا جاوے (بیٹھاں ویکھو)۔

ہر سبق دی سکھلائی دا طریقہ کجھ ایچ ہووے گا:

■ سکھلائی کراؤن والا لیڈر سارے ساجھیاں دے سامنے سبق دے شروع ہون دا اعلان کرے تے کتابچے وچوں اوہدا ورقہ نمبر وی دسے۔

■ عملی سبق نوں پیش کرن لئی کجھ ساجھیاں نوں سب دے سامنے کر کے دکھاؤن لئی اگے بلایا جائے۔

■ سکھلائی کران والا لیڈر عملی سبق دیاں کجھ خاص خاص گلاں دسے (صرف اک یا دو منٹ لئی) تے سب دا دھیان ہر سبق سے شروع وچ دتی ہوئی تصویر ول کراندیاں ہویاں اوہدی پوری پوری وضاحت دسے۔

■ لیڈر دا ایہہ کم ہے کہ اوہ سبق دے شروع وچ پیش کیتے گئے سکھلائی دے مقاصد سارے ساجھیاں دے سامنے پڑھ کے سنائے۔ مثال دے طور تے، ”ایس سبق دی سکھلائی دے مقاصد ورقہ نمبر (فلاں) تے لکھے نیں۔ او مقاصد ایہہ بین۔۔۔ (تے فیر اوہناں نوں اُچی آواز نال پڑھ کے سناوے)۔“

■ ہر سبق سے تجزیاتی مطالعے نوں اک ڈرامے دی شکل وچ سب دے سامنے پیش کیتا جائے پر اوہنوں سب دے سامنے پڑھ کے وی پیش کیتا جا سکدا ہے۔ جے ایہنوں اک ڈرامے وچ پیش کرن دی لوڑ ہووے تے پہلوں اوہدی پوری تیاری تے ریپرسنل کرائی جائے: ساجھیاں نوں سمجھایا جائے کہ اوہ ایہناں ساریاں گلاں نوں اداکاری کردیاں ہوئیاں سب سے سامنے پیش کرن۔ ایس ڈرامے (یا پڑھائی) تھوں بعد چھوٹے گروپ کٹھے بہہ کے تجزیاتی مطالعے تے بحث کرن تے آخر وچ دتے ہوئے سوالاں دے جواب وی پیش کرن: ”تہاڈا ردِ عمل کیہ ہووے گا؟“ ایہدے بعد ہر گروپ دا سیکرٹری اپنے تھوں وڈے گروپ دے سامنے ساری رپورٹ پیش کرے تے نالے ایہہ وی دسے کہ ساڈے گروپ ولوں ایس سوال دا کیہ جواب پیش کیتا گیا ہے۔

■ پہلے سبق تھوں علاوہ باقی ہر سبق نوں سلسلہ وار سیشنز دے وچ تقسیم کیتا جائے کیوں جو پہلے سبق نوں اک ہی سیشن وچ نپٹایا جا سکدا ہے۔

■ فیر ایہناں سبقاں دی سکھلائی دے ہر سیشن وچ سارے ساجھیاں لئی لازمی ہووے کہ اوہ بیٹھاں دتے ہوئے پہلے تھوں لے کے پنجویں قدم دی پیروی کرن:

۱۔ لیڈر اعلان کر کے دسے کہ ایس سیشن وچ کھیڑے کھیڑے حصیاں اوتے گل کیتی جائے گی اتے تربیتی کتابچے دے اندر ایہناں دا ورقہ نمبر وی دسیا جائے گا (جے کر لیڈر صاحب چاؤن تے متن دے وچ پیش کیتے ہوئے تقسیمی اشاریاں دے مطابق وی چلیا جا سکدا ہے جنہاں وچ دسیا گیا ہے کہ ہر چھوٹے گروپ دے وچ کئے حصے دا احاطہ کیتا جاوے گا۔)

۲۔ کوئی وی ایسا ساجھی جھدی پڑھت بہت اچھی ہووے او پورے حصے دے اُٹھ کے پڑھائی کرے جھدے اُتے پورے سیشن وچ بعدوں بحث کیتی جائے گی۔ (جیکر تربیتی عمل تقسیمی اشاریاں دے مطابق جاری ہے تے پڑھن والا صرف اشاریاں دے نشان پڑھے جھدے لئی سرف دس تھوں پندرہ منٹ دی لوڑ ہوئے گی۔)

۳۔ سارے ساجھیاں نوں چابیدا ہے کہ تقسیم ہو کے چھوٹے چھوٹے گروپ بنا لین تے نالے اوہناں نوں ایہہ خاص ہدایت وی دتی جائے

کہ وہ اپنی گل بات نوں صرف ایس سیشن دے سوالات تک محدود رکھن۔ ایہہ سوال ہر سبق دے آخر وچ موجود ہین۔

۴۔ سارے گروپ ایس سیشن تھوں متعلقہ حصے دے آخر تے دتے ہوئے سوالاں اُتے بحث کرن۔ ایہدے وچ بس دس تھوں ویہہ منٹ لگنے چاہیدے نیں پر وقت دا حساب سوالاں دی تعداد اُتے منحصر ہے۔ ایس دوران سکھلائی کران والا لیڈر واری واری سارے گروپاں دے کول جا کے ویکھے کہ اوہ کیس طرح کم کر رہے ہین۔

۵۔ جدوں آگو لیڈر ایہہ ویکھے کہ فلاں گروپ نے ایسی سیشن دے حوالے نال دتا گیا سارا کم پورا کر لیا ہے تو فیر اوہ باقی سارے گروپاں نوں وی ہدایت جاری کرے کہ اوہ وہ جلدی جلدی اپنا سارا کم نبیڑن۔ سکھلائی دا تسلسل جاری رکھیا جاوے تے ہولی ہولی کم کرن والیاں دا انتظار کرن دی کوئی لوڑ نئیں۔

باقی سارے سیشن لئی وی ایسے طراں پہلے تے پنجویں قدم اُتے عمل کر دیاں ہوئیاں کم جاری رکھیا جاوے جدوں تک سارا سبق پورا نہ ہو جائے۔

■ ہر سبق دے آخر تے سارے گروپ واپس کٹھے ہو کے بہہ جان تاں جو سوالاں جواباں دا سلسلہ آگے ودھایا جا سکے۔

ایہہ گروہی گل بات دا نشان اے جہدے وچ تین لوکاں نوں گل بات کردیاں دکھایا گیا ہے۔

ایس نشان دا مطلب ہے کہ ہن گروپ سیشنز لئی اک وقفہ لیا جائے۔

یہ بس ایک تجویز کردہ نشان ہے: ہر آگو لیڈر نوں ایس گل دی مکمل آزادی حاصل ہے کہ اوہ ساجھیاں دی ضرورتاں نوں سامنے رکھدیاں ہوئیاں اپنی مرضی دے نال وی سبقاں دے حصیاں دی ونڈ کر سکدا ہے۔ پر اک گل دا ضرور دھیان روے کہ سارے ساجھی کئی دیر وچ کنیاں گلاں نوں سمجھ تے یاد رکھ سکدے نیں جہدا دارومدار ہر گروپ دے حساب نال فرق وی ہو سکدا ہے پر سکھلائی کران والے لیڈر نوں چاہیدا ہے کہ اوہ آپ ایس گل دا فیصلہ کرے کہ ہر چھوٹے گروپ سیشن وچ کئے مواد دا احاطہ کرنا بہتر رہے گا۔

عملی سبق

صلاح ایہہ بے کہ تُسیں ہر سبق دی شروعاتِ اک عملی سبق نال کرو جنہوں اک ڈرامے دی شکل وچ پیش کیتا جائے۔ اگر تسیں ایہہ کرنا چاہو تے پورے تربیتی عمل دا تعارف پیش کر بارے اک الگ تھوں عملی سبق بھی موجود ہے۔ بس تہانوں ایس عملی سبق دی پہلاں تھوں تیاری کرنی پئے گی۔ پر کئی سبق اینج دے وی نیں جنہاں دا عملی مظاہرہ کرن تھوں پہلاں اگر اوہناں دے اداکار صرف ادھا گھنٹہ وی پہلوں ریہرسل کر لین تے بہت اے۔

پورے تربیتی عمل دے تعارف دا عملی سبق

چھ تو اٹھ ایسی کرسیاں تلاش کرو جہیڑیاں اینیاں مضبوط ہون کہ جے کوئی اوہناں دے اُتے کھلو وی جاوے تے کرسیاں اوہدا بوجھ چُک سکن۔ ایہہ کرسیاں اک ایسی ترتیب وچ لائیاں جان کہ ہر کرسی دا اگلا حصہ اگلی کرسی دے پچھلے پاسے دے سامنے آوے۔ ایس تھوں بعد ساجھیاں وچوں کسے اک جوان نوں سامنے بلا کے اوہنوں آکھیا جائے کہ پئی ایہناں کرسیاں دے اُتے تُو دا روے تے نال اینج ظاہر کرے کہ جیویں او کسے نال فون تے گل کر ریا ہے۔ پھر ایس مشق نوں ذرا مشکل بناؤ تے کرسیاں دے وچکار فاصلہ ودھا دیو تے ہولی ہولی ایہہ فاصلہ ایہناں ودھ جائے کہ اوہدے واسطے اوہناں دے اُتے تُوڑنا مشکل ہو جائے۔ فیر اک ہور جوان نوں سامنے بلاؤ جہدے ہتھ وچ اک پرچے اُتے لکھیا ہووے ”پیشوا“۔ ایہہ بندہ پہلے جوان دے کول جا کے اوہدا ہتھ پھڑے تو پہلے والا جوان اوہدے سہارے نال فیر کرسیاں اُتے تُوڑن لگ پئے۔ ایس مثال تھوں ایہہ ظاہر کرنا ہے کہ اگوائی کرنے والے دا ہتھ پھڑ کر تُوڑن نال رستے اسان ہو جاندے نیں۔

پہلے سبق لئی عملی سبق

اک جوان ساریاں دے سامنے آ کے اُچی اُچی کہندا جائے ”میں آزاد آن! میں آزاد آن!“ اور فیر اُچی آواز وچ دسے کہ مسیحی ایماندار بندہ کنا آزاد ہندا اے۔ پر ایس دوران او کول بجھیاں ہوئیاں دونویں بکریاں نوں مسلسل نظر انداز کردا جائے جنہاں دیاں لتاں آپس وچ بجھیاں ہوئیاں نیں یعنی اک بکری دی اک لت دوسری بکری دی دوجی لت نال بجھی ہوئی ہے۔ (بکریاں دی تھان کوئی ہور جانور وی ورتایا جا سکدا ہے جیویں دو بھیدان، دو مرغیاں یا دو بلیاں)۔ اوہدے لئی بالکل سدھے چلنا بہت مشکل ہوئے گا۔ اک بکری اوہنوں اودھر کھچے گی تے دوجی دوجے پاسے۔ اوہ اپنی منزل تے پہنچن لئی بڑی تگ و دو کردا ہے پر اوہ بکریاں نوں ویکھ نہیں سکدا۔ اوہ سمجھدا ہے کہ میں آزاد آن پر اوہ آزاد ہے نہیں۔ بالکل وی نہیں!

جیکر جانور نہ ملن تے دو وڈے وڈے چارٹ پیپر لے کے اوہدے اُتے کسے ایسے بندے دی تصویر بناؤ جہدیاں لتاں دے نال دو بکریاں بدھیاں ہون۔ فیر کوئی دوسرا

بندہ سامنے آئے اور ایس تصویر ولوں ویکھ کے کہوے کہ ”ایہہ بندہ مین آں جو پہلوں اک مسلمان پچھوکڑے نال تعلق رکھدا سی پر ہن مین آزاد آن، مین آزاد آن۔“ فیر اوہ اک منٹ لئی سب نوں دسے کہ مین ایہ آزادی کیویں حاصل کیتی پر ایس دوران او دونوں بکریاں نوں مسلسل نظر انداز کیتی رکھے یعنی اوہناں دا ذکر تک نہ کرے۔ پھر او بندہ چلا جائے تے کوئی دوسرا بندہ آ کے اوہناں بکریاں ول اشارہ کردیاں ہوئیاں اپنے ہتھ سوال پُچھن دے انداز وچ اُتار چُکے۔

دوسرے سبق لئی عملی سبق

ماسکنگ ٹیپ دا اک وڈا سارا ٹوٹا لے کے اوہدے اُتے موٹے مارکر نال اک لفظ لکھو ”ذمی۔“ ٹیپ دے اُتے لکھیا ہویا ایہہ لفظ سارے سروتیاں نوں دکھاؤ اور فیر جا کے پہلوں تھوں کرسی نال بدھے ہوئے اک بندے دے مونہہ اُتے چپکا دیو۔ فیر ۲۰ سیکنڈاں بعد اوس بندے نوں کہو کہ او اُتار نوں ویکھدیاں ہویاں کرسی تھوں اُٹھن دی کوشش کرے۔ اوہ نئیں اُٹھ سکے گا۔ اک دوجے بندے نوں سامنے بلاؤ جہدے ہتھ وچ اک پیپر ہوئے اور اوس پیپر اُتے وڈے تے موٹے حرفاں وچ لکھیا ہوئے ”چھڈاؤن والا۔“ او ”چھڈاؤن والا“ سامنے آ کے اوس ذمی دے ہتھ پیر کھولے تے فیر اوس آزاد ذمی نوں چانن وچ لے کے آئے (ایس روشنی لئی لیمپ یا موبائل دی ٹارچ استعمال کیتی جا سکتی ہے) اور نال نال اُچی زبان وچ زبور ۲۳ وی بولدا جائے۔

تیسرے سبق لئی عملی سبق

جے کوئی جانور کسی پہاڑی دا چارہ کھا لوے تے او اوس وچ پھس جاندا ہے۔ فیر او اوہدے تھوں تد تیک ربائی حاصل نئیں کر سکتا جد تیک او اوس چارے نوں چھڈے ناں۔ اک وڈا مرتبان لوو جھپڑا ایناں گُو وڈا ضرور ہووے کہ جہدے اندر ہتھ آسانی نال جا سکتا ہوئے پر ایناں جھوٹا وی ہووے کہ جے اوہدے اندر ہتھ کھڑ کے مٹھی بند کر لئی جائے تے ہتھ باہر نہ نکل سکے۔ ایس مرتبان دے نال اک کاغذ نوں اُچا کر کے سب نوں دکھاؤ جہدے اُتے لکھیا ہووے ”کلمہ شہادت۔“ ایس مرتبان دے اندر مونگ پھلی دے کجھ دانے رکھو۔ کوئی بندہ سامنے آئے تے اوس مرتبان دے وچوں مونگ پھلی دے دانیاں نوں گڈھن دی کوشش کرے پر اوہدا ہتھ باہر نہ آئے۔ اوہ ساریاں نوں دکھائے کہ او کڈی مشکل وچ پھس گیا ہے۔ ایسی مرتبان تھوں ربائی دا صرف اک ہی طریقہ ہے کہ مونگ پھلیاں نوں ہتھ وچوں چھڈ دتا جائے۔

چوتھے سبق لئی عملی سبق

برقعے وچ لپٹی ہوئی اک اتھری بڈی تے اک مسلمان بندے نوں جہدے سر اُتے نماز پڑھن والی ٹوپی ہووے، اوہناں دیاں اکھیاں اُتے پٹیاں بنھ کے دونوں نوں کرسیاں تے بٹھا دیو۔ دو کاغذاں دے اُتے وڈے تے موٹے لفظاں وچ لکھو ”کتر مسلمان“ تے اوہناں پیپراں نوں اوہنے دیاں چھاتیاں تے چپکا دیو یا گلے وچ لٹکا دیو۔ فیر کجھ لوک

اگے آکے اوہناں دونواں دے سامنے ٹرن پھرن تے خوشی دے نعرے مارن، کدی اک دوجے دے کنارے وچ گلاں کرن تے کدی مل کے گیت گاؤن لگ پین پر اوہناں وچوں کوئی وی ایس مسلمان جوڑے نال کوئی گل نہ کرے۔ فیر اوس مسلمان بندے نوں اکھو کہ او اپنی کرسی تھلوں اک تلوار (کوئی دوجا ہتھیار جیویں خنجر وغیرہ) کڈے تے جدوں کوئی اوہدے کول آئے تے اوس تلوار کو ہوا وچ لہرانا شروع کر دے اور نال اُچی اُچی اکھے کہ چُپ کر جاؤ اور مینوں مار کٹائی تے مجبور نہ کرو۔ دوسرے لوکی چپ چپیتے اوتھوں نکل جان۔ ایہدے بعد کوئی آئے تے اوہناں دیاں اکھاں اُتوں پٹیاں کھول کے اوہناں نوں وکھائے کہ ایتھے تے نہ کوئی بندہ ہے نہ بندے دی ذات۔ پھر وہ سارے حیران ہو کے ایدھر اودھر ویندیاں ہوئیاں اوتھوں چلے جان۔

پنجویں سبق لئی عملی سبق

اک بندہ بڑا ای تھکیا تے ہاریا ہویا زمین سے لیٹیا ہوا ہے تے اوہنے بچاؤ دے انداز وچ اپنے آپ کو گھٹ کے سمیٹیا ہویا ہے۔ اک کاغذ دے اُتے موٹے مارکر نال لفظ لکھو ”ٹھکرایا ہویا“ تے ٹیپ دے نال اوس کاغذ نوں اوہدی چھاتی دے اُتے چپکا دیو۔ اوس بندے دے گئے نال اک ملی جئی رسی بدھی ہوئی ہے جو دُور کتے جاندى ہوئی نظر آ رہی ہے۔ تسی ویکھ نئیں سکدے کہ او بندہ کپیڑی شے نال بدھا ہویا ہے: شاید کسے درخت نال یا کسے پور شے نال۔ فیر ایک چھڈان والا سامنے آؤندا ہے، اوہدی رسی کھولدا ہے اور بڑے ہی پیار دے نال اوہنوں اُتے چُک کے کھڑا کردا تے کرسی ول لے جاندا ہے، اوہنوں پانی دا گلاس دیندا ہے اور بڑے صبر دے نال اوہنوں پانی پیندیاں ہوئیاں ویکھدا رہندا ہے جدوں تیک کہ او پانی ختم نئیں کر لیندا، فیر گلاس اک پاسے رکھ کے اوہدی چھاتی اُتوں ”ٹھکرایا ہویا“ دے نال دا کاغذ پُٹ کے دُور سٹ دیندا ہے۔ ایہدے بعدوں او چھڈان والا بندہ اوس چھڈائے ہوئے بندے نوں کرسی تے بٹھا کے تے آپی گوڈیاں دے بہار بہہ کے اوہدے دونوں پیر دھوندا اتے تولنے نال سکھاندا ہے۔

چھیویں سبق لئی عملی سبق

اک بندہ جہدے ہتھ وچ اک بائبل ہے، اوہنوں میز دے پچھے رکھی اک کرسی تے بٹھایا جائے تے اوہدی بیوی اوہدے پچھلے کھلو کے اپنے دونوں ہتھ اوہدے موڈیاں دے اُتے رکھے۔ او دونوں چپ چپیتے میز تے پئی کھلی بائبل نوں بڑے دھیان دے نال ویکھ رہیے نیں۔ ماسکنگ ٹیپ دے اک وڈے سارے ٹوٹے دے اُتے موٹے مارکر نال ”ذمی“ لکھو۔ ٹیپ تے لکھیا ہویا لفظ سارے سروتیاں نوں وکھاؤ تے جا کے او ٹیپ کرسی تے بیٹھے بندے دے مونہہ اُتے چپکا دیو۔ فیر اک مسلمان دسن والا بندہ سامنے سدو جہیڑا اوہناں دونواں دے کول جا کے کہوے السلام و علیکم تے کرسی تے چپ چاپ بیٹھے ہوئے مسیحی نوں ٹھٹھیاں وچ اُڈانا شروع کر دے۔ اوس بندے دی بڈھی اوہنوں جواب دین دی کوشش کرے۔ مسلمان بندہ اوہدے جواباں

دے کوئی دھیان نہ دیوے۔ مسیحی بندہ اپنی بائبل بار بار دونوں ہتھوں وچ چُکدا ہے پر چونکہ بول نئیں سکدا ایس لئی صرف اپنا سر ہلاؤندا اے۔ آخر تے اوہ مسلمان بندہ کھسیانی ہنسی ہسدیاں ہویاں اوتھوں ٹر جاندا اے۔ بڈھی اپنے بندے تے مونہہ اُتوں ٹیپ للا دیندی اے اور ٹیپ لتھدیاں ای او بندہ پورے زور شور دے نال کہن لگدا ہے، ”ایس مسلمان نوں آکھو ذرا واپس آوے“ تے اوہدی بیوی جان والے مسلمان بندے ول نوں دوڑدی اے تے اوہدے پچھے پچھے اوہدا بندہ وی ایہہ کہندا ہویا دوڑ پیندا ہے کہ ”میں آریا آن، میں آریا آن!“ تے ایہہ کہندیاں کہندیاں اپنی بائبل نال ہوا وچ لہراندیاں ہویاں اوتھوں پراں ٹر جاندا ہے۔

ستویں سبق لئی عملی سبق

سروتیاں دے سامنے تین کرسیاں ایس ترتیب دے نال لائیاں جان کہ اک کرسی کلی اک پاسے رکھی جائے تے باقی دونویں کرسیاں دوسرے پاس اک دوجے سے آمنے سامنے رکھیاں جان۔ اک کاغذ تے لفظ ”آزادی“ لکھو تے کٹھیاں رکھیاں ہوئیاں دونویں کرسیاں اُتے الگ الگ چپکا دیو۔ فیر دوجے پاسے رکھی ہوئی کلی کرسی دے اُتے لفظ ”اسلام“ لکھ کے لا دیو۔ ایس کلی کرسی نوں رسی دے نال کمرے دے اندر موجود کسے ہور ایسی شے دے نال بنھ دتا جائے جھپڑی اپنی تھان تھوں پل نہ سکے۔ فیر اک بندے نوں ”اسلام“ والی کرسی تے بٹھاؤ تے اوس بندے دی لت وی تھوڑی چھوٹی رسی لے کے کرسی دے نال بنھ دیو۔ ایہہ رسی اپنی ملی نہ ہووے کہ ایہدے نال بدھیا ہویا بندہ اٹھ کے ”آزادی“ ناں دیاں کرسیاں تک پہنچ سکے فیر ”اسلام“ ناں دا کرسی وی اپنی جگہ تھوں پل نئیں سکدی کیوں جو اوہ دوجے پاسے کسے ایسی شے نال بدھی ہوئی ہے جنہوں اپنی جگہ تھوں بلایا نئیں جا سکدا۔ اک ہور کاغذ اُتے موٹے مارکر نال لفظ ”غلامی“ لکھو۔ فیر کوئی بندہ ایس کاغذ نوں سب سروتیاں دے سامنے دکھائے اور ”اسلام“ ناں دی کرسی دے نال بدھے ہوئے بندے دی کرسی نال بدھی رسی دے اُتے چپکا دیوے۔ اک ہور بندہ سامنے آئے تے ”آزادی“ ناں دی اک کرسی اُتے بہ جئے تے بائبل پڑھن لگ پئے۔ ایہہ بندہ بدھے ہوئے بندے نوں اشارہ کرے تے کول آکے نال دی ”آزادی“ والی دوجی کرسی تے بہن دی دعوت دیوے۔ بدھا ہویا بندہ ”آزادی“ ناں دی کرسی تک پہنچن دی کوشش کردا ہے پر رسی دی وجہ تھوں پہنچ نئیں پاندا۔ ”آزادی“ ناں دی کرسی تے بیٹھا بندہ اک ہور کاغذ سروتیاں نوں دکھاندا ہے جھدے اُتے لکھیا ہے ”چھڈنا“۔ ایہدے بعد ایہو بندہ جا کے ”اسلام“ والے کاغذ تھوں تھوڑا جیہا اُتے کر کے ”چھڈنا“ والا کاغذ ایس طرح چپکا دیندا ہے کہ دونویں کاغذ نظر آؤندے رہندے نیں اور فیر اگے ودھ کے اوس رسی نوں کھول دیندا ہے جنہیں اوس بندے نوں ”اسلام“ ناں دی کرسی نال بدھیا ہویا سی۔ یہ دونویں بندے جا کے ”آزادی“ ناں دیاں کرسیاں تے بہہ جاندے نیں۔ فیر مل کے گیت ”ربائی جنے دتی اے یسوع اوہدا ناں اے“ دی پہلی استھائی

گاؤندے نیں (یا مسیح وچ آزادی بارے ایس تھوں علاوہ کوئی ہور گیت وی گایا جا سکدا ہے)۔

اٹھویں سبق لئی عملی سبق

کسی بی بی نوں کتر مسلماناں جئے کپڑے پوا کے اوبدی اکھیاں تے پٹی بنھ دیو۔ پھر اک مسلمان نظر آن والا بندہ ایس بی بی نوں ہتھ دے نال پھڑ کے سامنے لیائے تے اک کرسی تے بٹھا دئے۔ اک کاغذ تے لفظ ”شرمندگی“ لکھ کے ایس بی بی دے دونویں ہتھاں وچ سب دے سامنے نوں کر کے پھڑا دیو۔ مسلمان بندہ ایس بی بی نوں کہندا ہے کہ ”تیرے پیر تے ہتھ بہت گندے نیں“ اور فیر اوتھوں چلا جاندا اے۔ او بی بی کرسی تے بیٹھی رہندی اے تے سروتے ویکھ سکدے نیں کہ اوس بی بی دے ہتھ پیر واقعی بہت گندے نیں۔ او ہولی ہولی رو وی رٹی ہے۔ فیر اک مسیحی بی بی اندر داخل ہوندى ہے۔ اوہدے ہتھ وچ پانی دی بھری اک تگاری تے اک تولیہ ہے۔ او پہلوں بڑے پیار تے خموشی دے نال پہلی بی بی دے اتھرو پونجھدی تے اوبدیاں گلاں خشک کر دی ہے۔ پھر اوبدے ہتھ دھوندى تے گوڈیاں بہار بہہ کے اوبدے پیر وی دھوندى ہے۔ جدوں اوس دے پیر دھل جاندے بین تے مسیحی بی بی بڑے آرام دے نال اوبدا نقاب اتار کے اوبنوں سپارا دے کے اٹھاندی ہے۔ فیر دونویں اک دوجے دے ہتھ پھڑ کر اوتھوں ایس طراں پرے چلیاں جاندىاں ہیں کہ مسیحی بی بی پانی والی تگاری نوں تے مسلمان بی بی تولیہ پھڑ لیندی ہے۔

چھوٹے گروپاں دے پریزیڈنٹس دا کردار

اک چھوٹے گروپ دے پریزیڈنٹ دا کردار ایہ ہے کہ اوہ اپنے گروپ دے لوکاں دی حوصلہ افزائی کرے کہ وہ گروپی بحث وچ حصہ لین۔

ہر سبق سے اخیر تے دتے ہوئے سوالاں وچ اگر کوئی لفظ موٹے حرفاں وچ لکھیا ہویا ملے تو ایہدا مطلب ایہ ہونے گا کہ او لفظ ایس مخصوص سبق دے حوالے نال کوئی نواں نام یا نواں لفظ ہے۔ جدوں گروپی بحث دے وچ کوئی ایسا لفظ آجائے تے پریزیڈنٹ دا ایہہ فرض ہے کہ اوہ اک لمحے واسطے پورے گروپ دا دھیان اوس بندے یا لفظ دے معنی ول ضرور کرائے۔

پریزیڈنٹ دا کم ہے کہ اوہ گروپ وچ موجود ہر بندے دی حوصلہ افزائی کرے کہ اوہ بحث وچ حصہ لوے۔

پیش کیتے گئے سوالاں دا مقصد ایس گل نوں یقینی بنانا ہے کہ ہر شخص نوں پیش کردہ تعلیم دی واقعی سمجھ آ چکی ہے۔ چنگا ہووے گا کہ گروپ دے ممبر چاہین تے اوہ اوس حصے دے مزید وضاحت طلب معاملیاں بارے دوبارہ وی بحث کر سکدے نیں۔

جے کوئی گروپ اپنے اصل موضوع توں بٹ جائے تے پریزیڈنٹ اوہناں نوں اصل سوال ول واپس لے آوے۔

پریزیڈنٹ ایس گل نوں وی یقینی بنائے کہ بحث دے دوران تعلیمی گفتگو چلدی روے۔

چھوٹے گروپاں دا پریزیڈنٹ اوہ واحد بندہ ہے جو کتاب دے اخیر تے دتے گئے سوالات دے جواب ویکھن دا مجاز ہے۔

پنجویں توں ستویں سبق تک دیاں دعاواں دی رہنمائی دا طریقہ

پنجویں توں ستویں سبق تک کلمہ شہادت اور ذمی معاہدے نوں ترک کرن دیاں دعاواں پیش کیتیاں گئیاں نیں تے اوہناں دعاواں نوں پیش کرن دے رہنما اصول بیٹھاں پیش کیتے گئے ہیں:

■ ایہہ دعاواں ایک وڈے گروپ دی صورت وچ (نہ تے الگ الگ اور نہ ہی چھوٹے گروپاں وچ بلکہ) اجتماعی طور تے ادا کیتیاں جاوے۔ فیر وی ساجھیاں لئی لازمی نہیں کہ اوہ اپنے اپنے گروپاں وچوں باہر نکلن جدوں تک ہر بندے نوں مجموعی گروپ بناوون دا کہیا نہ جاوے۔

■ بہتر ہوئے گا کہ ایہناں دعاواں توں پہلاں ہر بندے نوں اپنی جگہ تے کھلو جان دی دعوت دتی جائے: ایہو جھپیاں دعاواں کرن لئی ساڈا ہوشیاری تے بیداری دی حالت وچ کھڑے ہونا بہت ضروری ہے۔

■ ہر دعائیہ سیشن توں پہلاں بائبل دیاں آیتاں سوال و جواب دی شکل وچ پیش کیتیاں جان۔ لیڈر پہلوں سوال، کتاب مقدس دی آیت اور ایس توں بعد (ٹیڈھی لکھی لکھیا بویا) جواب پڑھے۔ ایس توں بعد ہر بندہ اپنی جگہ تے کھلو جائے اور سب دے نال مل کے دعا کرے۔ جدوں پنجویں سبق (کلمہ شہادت توں آزادی) دے بعد چھپواں سبق (ذمی معاہدے توں آزادی) وی مکمل ہو جائے تے عام ترتیب دے مطابق ”سچائی نوں جانو“ حصے دی آیتاں پہلاں ہی پڑھیاں جا چکیاں ہوں گئیاں ایس واسطے ایہناں نوں چھپوویں سبق وچ دوبارہ دوہران دی ضرورت نئیں۔

■ پنجویں سبق وچ کلمہ شہادت نوں ترک کرن دی دعا، ’مسیح دی پیروی کرن دے عہد دی دعا‘ توں بعد ادا کیتی جائے اور یہہ دعا وی پنجویں سبق دے اندر موجود ہے۔ پہلاں مل کے ’مسیح دی پیروی کرن دے عہد دی دعا‘ زبانی دہرائی جائے اور فیر آزادی دی گواہیاں دا حصہ پڑھیا جاوے۔ ایس توں بعد کوئی بندہ ”سچائی نوں جانو“ دے حصے وچ پیش کیتیاں ہوئیاں آیتاں

پڑھے۔ فیر پر بندہ ’کلمہ شہادت نوں ترک کرن دا اعلان تے دعا‘ دوسریاں دے نال مل کے بولے۔

■ ایہہ اجتماعی دعاواں چند بور طریقیاں نال وی ادا کیتیاں جا سکدیاں بین:

- لوک ایہناں دعاواں نوں کتابچے دے اندر وی سدھا سدھا پڑھ سکدے بین۔

- جے پروجیکٹ استعمال ہو ریا ہے تے ایہناں دعاواں نوں سکریں تے وی دکھایا جا سکدا ہے۔

- اکثر ایہناں دعاواں نوں پڑھن دا بہترین طریقہ ”میرے پیچھے آکھو“ دے انداز وچ ادا کرنا ہے جس وچ پہلا جملہ لیڈر بولے تے باقی سارے اوہدے پیچھے اک زبان ہو کے اوس جملے نوں بولن۔ ’میرے پیچھے آکھو‘ دا طریقہ خصوصاً اوس ویلے زیادہ ودھیا ہے جدوں سارے ساجھیاں نوں اوہ متی اُچی آواز پڑھن دی لوڑ نہ ہووے۔ ایسے طریقے نال لوکاں نوں دعائیہ لفظاں نوں سمجھن تے ادا کرن وچ آسانی رہندی ہے جس دی بنا تے کہیا جا سکدا ہے کہ ایہہ طریقہ گروہی یکجہیتی دا احساس پیدا کرن وچ بھی مددگار ثابت ہو سکدا ہے۔

■ بر وار جدوں ایہہ دعاواں زبانی دہرائیاں جان تے ایہہ ضروری ہے کہ لوکاں دے اجتماعی دعا وچ شریک ہون توں فوراً بعد لیڈر دی طرفوں دعا وچ شریک ہون والے سب لوکاں لئی ایک خصوصی دعا کرائی جائے تاکہ لعنتاں دا زور ٹُٹے اتے اوہناں دی جگہ زندگیاں وچ برکتاں جاری ہوون۔ لیڈر دی طرفوں فالو اپ دے طور تے ادا کیتی جان والیاں ایہناں دعاواں وچ بیٹھ دتیاں گئیاں لازمی شامل ہونیاں چاہیدیاں نیں:

- لیڈر نوں چاہیدا ہے کہ پورے ایمان دے نال ترک کیتے گئے معاہدیاں دے نال جڑیاں ساریاں لعنتاں نوں توڑے۔ ایہہ دعا لیڈر ولوں سارے لوکاں واسطے کی جا سکدی ہے تے یا فیر لیڈر سب لوکاں دی رہنمائی کرے کہ اوہ سب اوہدے پیچھے پیچھے ایہہ دعائیہ کلمے بولدے ہوئیاں آپی ایہناں لعنتاں توں آزادی دا اعلان کرن۔ مثال دے طور تے، کلمہ شہادت نوں ترک کرن دی دعا توں بعد لیڈر کہہ سکدا ہے کہ ”میں تہاڈی زندگی اتوں دینِ اسلام دیاں لیاہیاں بوئیاں ساریاں لعنتاں نوں يسوع دے نام وچ توڑ دا ہاں“۔ یا اگر لوک اوہدے پیچھے بول رئے بین تے وہ اوہ ’میرے پیچھے آکھو‘ دے انداز وچ کہے، ”میں اپنی زندگی اتوں دینِ اسلام دیاں لیاہیاں بوئیاں ساریاں لعنتاں يسوع دے نام وچ توڑ

دا ہاں۔ مین اپنی زندگی اُتوں دینِ اسلام دیاں لیاہاں بوئیاں ساریاں روحانی تاثیراں دے اثر نوں یسوع دے نام وچ توڑ دا ہاں۔“

- ایس طرح لیڈر، بدروحاں نوں وی نکل جان دا حکم دیوے، یعنی لوکاں کی زندگی وچوں اوہناں نوں کڈے یا لوکاں دی رہنمائی کرے کہ اوہ کجھ ایس طرح بولدیاں بوئیاں یہ کم آپی کرن: ”میں اپنے خداوند یسوع مسیح دے نام وچ ساریاں بدروحاں نوں حکم دینا ہاں کہ اوہ یسوع دے اگے سجدہ کر کے ہُن تے ایسے ای ویلے تہاڈی زندگی وچوں نکل جاوون۔“ (یا جیکر ’میرے پچھے آکھو‘ دا طریقہ استعمال کیتا جا رٹیا ہے تے ’میری زندگی وچوں نکل جاوون‘)۔

- فیر لیڈر ایہناں دعاواں وچ شریک ہون والے سب لوکاں واسطے برکت منگے تاکہ جنہاں چیزاں نوں اپنی زندگیاں وچوں ترک کیتا گیا ہے اوہناں دی جگہ خدا زندگیاں وچ اپنی برکتاں نوں جاری کرے جہدی وضاحت دوسرے باب وچ پیش کیتی گئی ہے۔ مثال دے طور تے، ذمی معاہدے نوں ترک کرن دی دعا توں بعد لیڈر لوکاں دے ہونٹھاں نوں زندگی دے کلام دی برکت دے سکدا ہے تاکہ اوہ دلیری دے نال سچائی نوں بیان کر سکن اور کلمہ شہادت نوں ترک کرن دی دعا توں بعد لیڈر لوکاں نوں زندگی، اُمید، جرأت تے خدا دی محبت دی برکت دے سکدا ہے۔

- ایس توں علاوہ، بہتر ہووے گا کہ ایک دعائیہ ٹیم پہلاں توں تیار رکھی جائے جو اجتماعی دعاواں دے بعد وی لوکاں واسطے دعا کرنا جاری رکھے۔ اک طریقہ ایہہ وی ہو سکدا ہے کہ لوکاں نوں اک لائن وچ کھڑا کر کے مسح کرن دی خدمت انجام دتی جائے: دعا کرن توں بعد لوکاں نوں دعوت دتی جائے کہ اوہ سامنے آن تاکہ اوہناں نوں تیل نال مسح کیتا جاسکے اور دعائیہ ٹیم دے لوک اوہناں واسطے خصوصی دعا کر سکن۔ بہتر ہووے گا کہ ٹسی ایس مقصد لئی اپنی دعائیہ ٹیم نوں پہلاں توں ایس خدمت دا طریقہ چنگی طرح سکھا تے سمجھا دتا جاوے۔

بیتسمہ

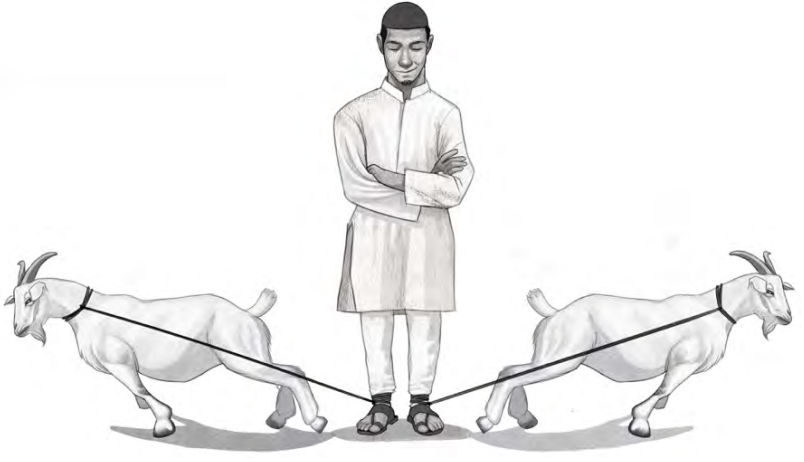
لازمی ہے کہ اسلام نوں چھڈ کے مسیح دی پیروی دا عہد کرن والا ہر بندہ پانی دا بیتسمہ حاصل کرن توں پہلاں پنجویں سبق دیاں دعاواں نوں رسمی طور تے ادا کر چکیا ہووے: ’یسوع مسیح دی پیروی کرن دے عہد دا اعلان تے دعا‘ نالے ’کلمہ شہادت نوں ترک کرن دا اعلان تے دعا‘۔ ایہہ دعاواں ادا کرن توں پہلاں ایہناں دعاواں دا مطلب اور مقصد چنگی طرح سمجھا دتا جائے تاکہ اوہ دعا وچ کہے ہوئے لفظاں

نوں سمجھ سکنا اور اپنے اقرار نوں نبھان دے لئی پوری طرح تیار ہو سکنا۔ صلاح ایہہ ہے کہ ایس عمل نوں پپتسمے دے لئی تیاری دا حصہ بنا کے انجام دتا جائے۔

حاضریاں

کدے کدے انج وی ہوندا ہے کہ ایہہ دعاواں کردیاں ہوئیاں کچھ لوکاں وچ بدروحان ظاہر ہونا شروع ہو جاندياں نیں۔ ہو سکدا ہے کہ کوئی چیکنا چلاؤنا شروع کر دے، ہو سکدا ہے کوئی زمین تے جا پئے، یا کھلوتے کھلوتے زور زور نال کمبنا شروع کر دے۔ ایس لئی اجتماعی دعاواں دے دوران لیڈر لئی کسے وی ایسی صورتحال دا سامنا کرن لئی پوری طرح تیار تے بیدار رہنا بہت ضروری ہے۔ اک ایسی ٹیم یا ٹیمیاں تیار رکھیاں جان جو ایسے بندے نوں بڑے آرام دے نال دوسریاں نالوں وکھرا لے جان، اوہناں نوں حوصلہ دین اور فیر بڑے پیار مگر پورے ایمان دے نال اوس بدروح یا بدروحان کو اوہناں زندگیاں وچوں نکل جان دا حکم دین۔ بہتر ہووے گا کہ ایس دوران لیڈراں وچوں کوئی اک اپنیاں اکھاں کھلیاں رکھے اور دعا دے دوران ہر بندے دیاں حرکتاں دا پورے دھیان دے نال جائزہ لیندا روے۔

اسلام نوں تیاگن دی لوڑ

”مسیح نے سانوں آزاد رہن لئی آزاد کیتا اے۔“

گلتیوں ۵: ۱

سبق دے مقاصد:

- الف۔ اسلام وچ پائی جان والیاں معاہدی قوتان نوں ترک کرن دی فوری ضرورت تھوں آگاہ کرنا۔
- ب۔ اسلام دے مسلمانان تے غیر مسلمانان تے اپنا روحانی تسلط قائم کرن دے لئی جارحانہ کاروائی نوں سمجھنا۔
- ج۔ شیطان دی حکمرانی تھوں یسوع مسیح دے راج وچ منتقل ہون دے نظرئیے دا تعارف پیش کرنا۔
- د۔ قوت دے استعمال نوں اسلامی جہاد دے حتمی جواب دے طور سے مسترد کرنا۔
- ہ۔ دانی ایل نبی دی رویا دے مطابق حضرت محمد دی اک ”کرڑے مونہہ راجے“ نال مشابہت تے غور کرنا اتے اوہدے مفہوم نوں حاصل کرنا کہ اوس راجے نوں آخر تے ”بنا ہتھ لائے“ شکست ہوئی۔

مطالعاتی مقدمہ: تُسی کیہ کرو گے؟

ایس ویلے جدوں تسی مارک ڈیوری ہوراں دی کتاب پڑھ رئے او، تہانوں اک فون آؤندا ہے جہدے وچ تہانوں دسیا جاندا ہے کہ تہاڈے چاچے دی گڈی نوں اک معمولی حادثہ پیش آیا ہے اور ایس ویلے او اک اسپتال دے وچ زیر علاج بین جو بالکل تہاڈے نیڑے ہی واقع ہے۔ جدوں تُسی اوہناں نوں ملن جاندا ہے او تے ویکھدے ہو پئی اوہناں نوں اک سانجھے کمرے وچ رکھیا ہویا ہے اتے اوہناں دے نال علی نال دا اک کٹر شیعہ مسلمان مُنڈا وی زیر علاج ہے۔ تُسی اپنے چاچے دی صحت یابی لئی دعا منگدے ہو جنہوں ویکھ کے علی بڑے شوق دے نال تہاڈے ولوں ویکھدا تے کہندا ہے کہ ”تسی اک بوہت ودھیا مسلمان بن سکدے جے اور تہانوں بوہتی دیر وی نئیں لگے گی۔ تسی بس اک واری حضرت محمد دے نمونے بارے سچیاں ان نوں سکھنا شروع کر دیو تے تسی آپ ویکھو گے کہ تہاڈے حضرت عیسی ہوراں وی اوہناں دے آؤن دے بارے پیشن گوئیاں تے نبوتان کیتیاں سن۔ ساڈا عظیم نبی جہان دا سب تھوں زیادہ مہربان، پیار کرن والا اتے امن پسند انسان سی۔ میں تہانوں دعوت دینا وان کہ تسی بھی اللہ دی سچی راہ تے آ جاؤ۔“

تے تہاڈا اوہنوں کیہہ جواب ہووے گا؟ تسی کیہ کرو گے؟

اک فوری ضرورت

بیٹھاں اک پشلے مسلمان بندے دی گواہی پیش کیتی گئی ہے جنے مسیحی ایمان نوں قبول کیتا اتے اسلام نوں تیاگن تھوں بعد ایک بہت وڈی آزادی کا کجھ ایس طرح اظہار کیتا:

”میری پرورش مغرب دے اک گھرانے وچ ہوئی۔ اسیں نماز پڑھن لئی مسیت وچ جاندے سی تے عربی زبان دیاں ساری نمازاں رٹ بیٹھے سی۔ پر میں اپنے بچپن تھوں ہی زیادہ مذہبی نہیں ساں۔ جدوں میں یونیورسٹی وچ داخلہ لیا تے سچائی دی کھوج وچ نکل پیا جنہیں میری کایا پلٹ دتی۔ اپنی تلاش دے اخیر تے مینوں پتہ لگا کہ یسوع مسیح کون ہے اور اوس نے کس طراں میری زندگی بچائی سی۔

یونیورسٹی کیمپس وچ میں اسٹوڈنٹ کرسچن گروپ وچ شامل ہو گیا۔ ہر ہفتے وکھرے وکھرے اسٹوڈنٹ بائبل وچوں واری واری کلام سناندے سی۔ مجھے اجے مسیحیت وچ شامل ہویاں اک سال تھوں وی گھٹ عرصہ ہویا سی پر اوہناں مینوں پچھیا پئی جے میں چاہواں تے کلام سنا سکدا ہاں۔ جس شام میری واری سی میں کیمپس دی لائبریری وچ چلا گیا تاں جو کجھ وقت دعا وچ گزارا سکوں۔ میرے کلام دا عنوان سی ”یسوع نے میرے لئے اپنی جان دتی، کیہ ہن میں وی یسوع لئی اپنی جان دے سکدا ہاں؟“

جینج ہی میں دعا شروع کیتی میرے نال کجھ بہت ہی عجیب ہون لگا۔ میں محسوس کیتا کہ جیویں کوئی میرا گل گھٹ رٹیا ہے، جیویں کوئی میری دھون مروڑ رٹیا ہے یا جیویں میرا ساہ گھٹیا جا رٹیا ہے۔ میں ڈر گیا کیوں جو ایہہ احساس ودھدا تے شدت اختیار کردا جا رٹیا سی۔ تد مینوں اک آواز سُنائی دتی جس نے مینوں آکھیا کہ ”اسلام نوں چھڈ دے! اسلام نوں چھڈ دے!“ میرا ایمان بے کہ اوہ خدا دی آواز سی۔ عین اوسی ویلے میرے دماغ نے اپنا عذر پیش کرنا شروع کیتا کہ ”خداوند، میری تے ہن اسلام وچ کوئی خاص دلچسپی وی نہیں رہی نالے میں ہن اوہدی کسے تعلیم دے عمل نہیں کر رٹیا۔“

پر فیر وی میرے ساہ گھٹے جان دی تکلیف اونج دی اونج ہی رٹی تے فیر میں بول پیا، ”یسوع دے نال چ میں آج ہی اسلام کو چھڈن دا اقرار تے اعلان کرنا۔“ ایہہ سارا کم بڑی خموشی دے نال ہو رٹیا سی کیوں جو ایہہ اک لائبریری سی۔ اک دم، میرے گلے اوتوں سارا دبا لٹھ گیا۔ اک بڑے سکون دا احساس میرے اُتے چھا گیا! میں دوبارہ دعا تے عبادت دی تیاری وچ مگن ہو گیا۔ عبادت دے وچ خداوند نے مینوں اپنی بڑی قدرت دے نال استعمال کیتا اور مینوں اج وی یاد ہے کہ میرے پیغام تھوں بعد بہت سارے طلبہ اپنے گوڈیاں بھار ہو کے تے

متھے زمین تے ٹیکدے ہوئے خداوند کولوں فریاد کر رئیے سی تے ہتھیریاں نے اپنی زندگیاں خداوند واسطے وقف کیتیاں۔“

اج دُنیا وچ بہت سارے لوکاں دیاں فوری ضرورتاں وچوں اِک ایہہ وی ہے کہ وہ اسلام نوں تیاگن۔ ایس کتاب وچ ایہو دسیا گیا ہے کہ ایہہ عمل کنا تے کیوں ضروری ہے فیر ایہہ وی ہے کہ ایہہ کم کِسران انجام دتا جا سکدا ہے۔ ایس وچ مسیحاں دی مدد اتے رہنمائی لئی اوہ معلومات تے دعاواں وی پیش کیتیاں گئیاں نیں جنان دے راہیں اوہ اسلام دے روحانی اثر تے غلبے تھوں رہائی پا سکدے بین۔

ایس کتاب دا اصل مدعا ایہہ ہے کہ اسلام دی روحانی طاقت دو سُکھاں (معاہدیاں) دے ذریعے عمل وچ لیائی جاندی ہے جنہاں نوں کلمۂ شہادت تے ذمی بنن دا معاہدہ آکھیا جاندا ہے۔ کلمۂ شہادت مسلمانوں کو اسلام دا پابند بناندا ہے جد کہ ذمی معاہدہ غیرمسلمانان نوں اسلامی شریعت دیاں مقرر کردہ شرطان دا پابند بناندا ہے۔

ایہہ جاننا بہت ضروری ہے کہ:

■ کس طرح اِک ایسا منکھ جو پہلوں مسلمان سی پر ہُن اوہنے مسیح دی پیروی دا فیصلہ کر لیا ہے، کلمۂ شہادت نوں تیاگ کے اوہدے نال اپنی سُکھی وفاداری اتے اوہدیاں ساریاں پابندیاں تھوں رہائی پا سکدا ہے۔

■ کس طرح اِک مسیحی بندہ ذمی معاہدے دے راہیں غیرمسلمانان اُتے اسلامی شریعت لاگو کر کے اوہناں نوں زبردستی کمتر بنان دیاں پابندیاں تھوں رہائی پا کے اپنی آزادی دا اعلان کر سکدا ہے۔

مسیحی لوک ایہناں دونوں سُکھاں نوں تیاگن دے ذریعے اپنی حقیقی آزادی دا دعویٰ کر سکدے ہیں۔ (ایس مقصد لئی کتاب دے اخیر تے اسلام نوں تیاگن دے حوالے نال کجھ خاص دعاواں وی پیش کیتیاں گئیاں بین۔)

دو معاہدے

عربی زبان وچ اسلام دے معنی ”اطاعت“ یا ”سونپنا“ ہیں۔ حضرت محمد دے ایمان دے مطابق دُنیا نوں دو معاہدیاں دی اطاعت دتی گئی ہے۔ اِک، نو مریداں دا اپنے آپ نوں مسلمانان دے حوالے کر دیاں ہوئیاں دین اسلام نوں قبول کرنا تے دوسرا غیرمسلم دا مغلوب ہونا ہے یعنی اوہ جو بنا اسلام قبول کیتے اسلام دی تابعداری چ رہنا چاؤندے ہیں۔

نومریداں لئی معاہدہ کلمۂ شہادت دا پڑھنا ہے جو مسلمانان دا عقیدہ ہے۔ ایہہ ایس گل دا اقرار ہے کہ اللہ اِک ہے اتے حضرت محمد اوس دے رسول ہیں۔

غیر مسلم جو اسلامی سیاسی حاکمیت تھوں مغلوب ہوندے ہیں اوہناں لئی ذمّی ہون دا معاہدہ لازمی ہے۔ ایہہ اسلامی شریعت دا طریق ہے جو مسیحیاں تے دوجے غیر مسیحیاں واسطے ہے جو اسلام قبول نئیں کردے تے ایسراں اوہناں نوں اسلامی شریعت دی پابندی تے مجبور کیتا جاندا ہے۔

دینِ اسلام دا ایہہ تقاضا ہے کہ کل نسلِ انسانی میرے تابع ہو جائے جہدے دو طریقے نیں کلمہ شہادت کا اقرار تے یا فیر بلامزاحمت ذمّی بننا قبول کرنا۔

بہت سارے مسیحی ایس گل تھوں حیران نہ ہون کہ جہیڑا منکھ اسلامی عقیدیاں نوں چھڈ بیٹھا ہے تاں جو مسیح خداوند دی پیروی کرے اوہنوں ہن اسلام نوں پورے طور نال تیاگن دی لوڑ ہے۔ شاید کجھ لوک حالے ایسے گل نوں سمجھ نہ سکن یعنی اوہ مسیحی جہیڑے کدے مسلمان نئیں رہے پر اوہناں نوں اسلام روحانی اثر دے تھلے رہنا پئے گا جہدے لئی اوہناں نو خاص طور تے ذمّی معاہدے دے خلاف آپی کھلو کے اوہدے خوف تے گھٹیا مقام نوں تیاگنا پئے گا جو دینِ اسلام ولوں غیرمسلم ہون دی وجہ تھوں اوہدے اُتے لاگو ہویا سی۔

پُن اسیں دونویں حاوی معاہدیاں یعنی کلمہ شہادت تے ذمّی ہون دے پچھے موجود اصولاں دے بارے سکھاں گے نالے اسیں تہانوں دعوت دینے آن پئی مسیح ، اوہدی قدرت بھری زندگی تے آزادی دے روحانی ذریعے تے غور کرو جو اوس نے صلیب دی راہیں ساڈے واسطے مہیا کیتے نیں۔ آخر وچ بائبل دے کجھ اصول وی دسے گئے نیں نالے کجھ دعاواں وی پیش کیتیاں گئیاں نیں تاں جو ایس کتاب نوں پڑھن والے ایس قابل ہو جان کہ وہ خود وی اوس آزادی دا دعویٰ کر سکن جہدا خداوند یسوع نے پہلوں ہی اوہناں واسطے انتظام کیتا ہویا ہے۔

حاکمیت دی ادلا بدلی

بہت سارے اسلامی ماہرین الہیات ایہہ نظریہ رکھدے اور اوہنوں بڑے پُرزور طریقے نال بیان وی کردے نیں کہ حاکمیت ”صرف اللہ دی ہے“۔ ایہدے تھوں اوہناں دی مُراد ہے کہ شریعت انصاف دے دوے سارے قانوناں تے قاعدیاں تھوں اعلیٰ ہے۔

ایس کتاب دا مرکزی خیال وی ایہو ہے کہ خداوند مسیح دے چیلیاں نوں ایہہ حق حاصل ہے اور اوہناں اُتے یقیناً ایہہ فرض وی ہے کہ اوہ ہر دوسری روحانی حاکمیت نوں رد کرن۔

مسیحی سوچ دے مطابق خداوند مسیح دی طرف رجوع لیاؤن دا مطلب ایہہ ہے کہ اوہ اپنی روح تے مسیح دے سوا ہور کسے وی روحانی دعوے نوں مسترد کرکے تیاگ دین۔ پولس رسول کلسیوں دی کلیسیا دے نام اپنے خط وچ بیان کردے بین کہ مسیح تے ایمان لیا نا ایویں ہے جیویں اک بادشاہی چوں دوجی بادشاہی وچ تبادلہ ہونا۔

”اوسے ای ساہنوں بنیرے دے ہتھوں چھڈا کے اپنے پیار پُتر دی بادشاہی وچ واڑیا۔ جہدے تھوں ساہنوں ربائی یعنی گناہ دی معافی ملی“ (کلکیوں ۱: ۱۳-۱۴)۔

ایس کتاب وچ جو روحانی طریقہ دسیا گیا ہے اوہ اک بادشاہی چوں دوجی بادشاہی وچ منتقل ہون دے اصول دا اطلاق ہے۔ مسیحی ایماندار اپنی مخلصی دے ذریعے مسیح دی حاکمیت دے تھلے آجاندا ہے۔ ایس طراں اوہ فیر ”تاریکی دے قبضے“ وچ نئیں رہندا۔

ایمانداران دا اپنی ایس آزادی دا دعویٰ کرنا تے ایس آزادی نوں اپنی ملکیت سمجھنا اوہناں دا پیدائشی حق ہے پر ایہہ گل فیر اسلامی دعوے دے خلاف ہے۔ ایس لئی اوہناں نوں ایہہ گل سمجھن دی لوڑ ہے کہ اوہناں دا تبادلہ کتھوں تے کتھے ہویا ہے۔ ایہہ کتاب اپنے پڑھن والیاں نوں ایہو گل سمجھاؤندی تے ایہد اپنی زندگیاں دے اُتے اطلاق کرن دا طریقہ دسدی ہے۔

تلوار حل نہیں

اسلام دی حاکمیت کرن دی خواہش نوں رد کرن دے کئی طریقے نیں۔ ایہناں طریقیاں تے بہت وسیع پیمانے تے عمل کیتا جا سکدا ہے جنہاں وچ سیاسی تے برادری دے کم، انسانی حقوق دی موافقت، ادبی استدلال اتے سچپائی بیان کرن لئی ذرائع ابلاغ وغیرہ دا استعمال وی کیتا جا سکدا ہے۔ کئی برادریاں تے قوماں اُتے ایسے ویلے وی آجاندے نیں جتھے اوہناں لئی فوجی ردعمل دی وی ضرورت پیش آسکدی ہے پر تلوار اسلامی جہاد دا حتمی حل نئیں۔

جدوں حضرت محمد نے اپنے صحابییاں نوں اپنے عقیدے دیاں گلاں نوں ساری دُنیا وچ پھیلاؤن دا حکم دتا تے نال ایہہ ہدایت وی کیتی کہ اوہ غیرمسلمانان نوں تِن گلاں دی پیشکش کرن۔ پہلی گل ایہہ سی کہ اوہ کلمہ شہادت پڑھ کے مسلمان ہو جان۔ دوسری ایہہ کہ اوہ اسلام دا سیاسی غلبہ من کے تے دُمی بن جان اتے آخری گل ایہہ سی کہ اوہ تلوار چُکن یعنی اپنی جان بچان دے لئی لڑن۔ یعنی قتل کرن یا قتل ہو جان۔ جیویں عربی زبان وچ لفظ ”قتلوا“ آیا ہے۔ جیویں قرآن وچ ایہدے لئی جدوجہد دا لفظ استعمال ہویا ہے (ویکھو قرآن ۹: ۲۹، ۲: ۱۹۰، ۲: ۱۹۳، ۲: ۲۱۷، ۹: ۱۱۱)۔

مسلمانان دے ہتھوں شکست دے امکان دے علاوہ جہاد دی مزاحمت دا طریقہ شدید روحانی خطرہ لیاؤندا ہے۔ جدوں قدیم زمانے دے مسیحیاں نے اسلامی فتوحات دے خلاف مدافعاتی مزاحمت کیتی۔ اوہ اک ایسی جدوجہد سی جو ہزار سالان تھوں وی زیادہ عرصے تھوں جاری سی۔ تسخیر نو دی ایہہ جنگ جھپڑی لگ بھگ آٹھ سو سال جاری رئی یعنی جدوں جزیرہ نما آئبیریا دی فتح مکمل ہوئی۔ اوہ

تجربے دی حد تک بدل تے گئے سی پر ہمیشہ دی بہتری لئی نئیں۔ مشکل نال ست سال ہی گزرے سن کہ اوہدے بعد ساراسنز نے ۸۴۶ء وچ روم نوں ہڑپ کرلیا۔ تے اوہدے ۱۶ صدی بعد عربان نے حملہ کیتا اور اندلس (جزیرہ نما آئبیریا) کو اپنے قبضے وچ لے لیا۔ ۸۵۳ء وچ پوپ لئیو چہارم نے بہشت دی یقین دہانی دا اوہناں دے نال وعدہ کیتا جو مسیحی گرجیاں تے شہراں وچ عربان کے خلاف مدافعت کرن گے۔ ایہدے تھوں تین صدیاں بعد پوپ گریگوری ہفتم نے ایہناں لوکاں دے گناہواں دی معافی دا یقین دلایا جو بزورِ بازو غیر مسیحیاں دے ملکاں وچ دینِ مسیحیت دی وسعت لئی اپنیاں جاناں قربان کرن گے۔ اس طرح مقدس جنگاں یعنی صلیبی جنگاں دا عقیدہ شروع ہویا۔ پر اسلام دے خلاف جنگ لڑن دی کوشش دراصل اوہدے اپنے ہی طریقیاں دی نقل کر کے اوہدا مقابلہ کرن تے اوہدی راہ روکن دی ۱۶ کوشش کی کیونکہ آخر ایہہ یسوع نئیں بلکہ حضرت محمد ہی سی جنہیں ایہناں جنگاں وچ شہید ہو جان والیاں لئی بہشت دا وعدہ کیتا سی۔

اسلامی اقتدار دی اصل وجہ نہ تے فوجی ہے اور نہ ہی سیاسی بلکہ روحانی ہے۔ اپنی جنگاں وچ اسلام نے اپنے روحانی جوہر دے عین تقاضے دے مطابق کیتا جہدا اظہار کلمہ شہادت اور ذمی معاہدے دی تشکیل دے ذریعے شرعی قانوناں وچ وی کیتا گیا ہے۔ ایسے لئی جو وسائل اسلام دے خلاف لوکاں مقابلے اور آزادی لئی ایتھے مہیا کیتے گئے نیں اوہ سب روحانی نیں۔ ایہناں نوں ایسے طریقے نال مرتب کیتا گیا ہے کہ مسیحی ایماندار صلیب نوں اپنے سامنے رکھدیاں ہوئیاں ایہدی تعلیمات تے عمل کرکے آزادی حاصل کر سکن۔

”نہ انسانی طاقت نال“

دانی ایل دی کتاب وچ ۱۶ خاص نبوتی رویا دا ذکر ملدا ہے جو مسیح تھوں چھ صدیاں ۱۶ ایسے راجے دے بارے پہلوں کیتی گئی سی جہدی حکومت کئی بادشاہتاں دے وچوں اُٹھے گی اتے اوہ اسکندرِ اعظم دے راج تھوں بعد اُبھری۔

”اتے اوہناں دے راج دے چھیکڑتے سمے جس ویلے اپرادی لوک کنڈھیاں تیک پُچ پین گے تاں ۱۶ راجا کرڑے مونہہ اتے بہید دیاں گلاں دے بجنہ والا اُٹھے گا ایہہ وڈا ڈاہڈا ہووے گا پر اوس دا زور اوس دے بل اُتے نال ہووے گا اتے او اچرچ ڈول نال مار سٹے گا اتے بھاگاوان ہووے گا اور کم کرے گا اتے زورآوراں نوں اور پوتر لوکاں نوں ناس کر سٹے گا اتے اپنی سیانپ نال او چترائی نوں اپنے ہتھ وچ بھاگاوان کرے گا اتے اپنے من وچ آپ نوں اُچا کرے گا اتے میل دے ویلے بوہتیاں دا ناس کرے گا۔ او شاہزادیاں دے شاہزادے دے ورودھ اُٹھ کھلووے گا پر بنا ہتھ لائے توڑیا جاوے گا“ (دانی ایل ۸: ۲۳ - ۲۵)۔

ایس راجے دیاں خوبیاں تے اثر و رسوخ بڑے انوکھے طریقے نال حضرت محمد تے اوہدی وراثت دے نال میل کھاندا ہے جس وچ اسلام دا احساسِ برتری، کامیابی دی بھکھ، دھوکھے دا استعمال، دوجیاں دی طاقت نالے دولت تے قبضہ اور اوہناں نوں اپنی زورآوری قائم کرن لئی استعمال کرنا، جھوٹھے احساسِ تحفظ دا شکار ہون والی قومان نوں بار بار ہرانا، خدا دے پُت تے سب دے مصلوب خداوند یسوع دی مخالفت تے مسیحیاں اتے یہودی قومان نوں برباد کرن دی خواہش جئیاں گلاں شامل ہیں۔

کیہہ ایہہ پیشن گوئی حضرت محمد اتے دینِ اسلام ول اشارہ کر دی ہے جو حضرت محمد دی حیاتی اتے وراثت دی اخلاقی تے روحانی بدحالی تھوں پیدا ہویا سی جہدا ذکر مسلم ذرائع وچ وی کیتا گیا ہے؟ ایہہ ورثہ صاف واضح ہے۔ اگر ایہدا اشارہ حضرت محمد ول ہے تے فیر دانی ایل دی ایہہ نبوت ایس ”راجے“ دی طاقت اُتے اوڑک فتح دی اُمید دیندی ہے مگر ایہدے وچ اک چتاوئی وی ہے کہ اوہ فتح ”انسانی طاقت“ نال نئیں ہووے گی۔ ایس ”کرڑے مونہہ راجے“ تے غلبہ پاؤن اتے اوس تھوں آزادی حاصل کرن لئی صرف سیاسی، فوجی اتے معاشی ذریعے کافی نئیں ہون گے۔

ایہہ چتاوئی شرطیہ دوجیاں تے حکومت کرن بارے دینِ اسلام دے بُمے دعوے اُتے صادق اُوندی ہے۔ ایس دعوے سے مگر جو طاقت کم کردی ہے او روحانی ہے اتے مؤثر مقابلے دے ذریعے دائمی آزادی نری روحانی وسیلے نال ہی حاصل کیتی جا سکتی ہے۔ مقابلے دے دوسرے طریقے جنہاں وچ فوجی طاقت وی شامل ہے، اسلامی بالادستی دے نشانان نوں ویکھن لئی ضروری ہو سکتے نیں پر اوہ اوہدے اصل مسئلے نوں حل نئیں کر سکتے۔

دینِ اسلام دے ایہناں دعویاں تھوں دائمی تے حتمی آزادی دیاں کنجیاں کیول یسوع اور اوہدی صلیب دی طاقت ہی مہیا کردی ہے۔ ایہہ کتاب وی ایسے عقیدے دی بنیاد تے لکھی گئی ہے۔ ایس دا مقصد ایمانداروں نوں ایس گل لئی تیار کرنا ہے کہ اوہ دینِ اسلام دی انسانی جان اُتے حاوی ہون دی ایس حکمتِ عملی دے دونویں پاسیاں تھوں آزادی حاصل کرن۔

رہنمائے مطالعہ

پہلا سبق

نویں لفظ

کلمہ شہادت
تسخیر نو

جزیرہ نما آئبیریا
ذمی معاہدہ

شریعت
اندلس

سُکھ
جہاد

نویں نان

- رومی پوپ لئو چہارم (دورِ خدمت ۸۴۷ تا ۸۵۵) □
- اسکندرِ اعظم (۳۵۶ تا ۳۲۳ ق م) □

سبق وچوں بائبل دے حوالہ جات

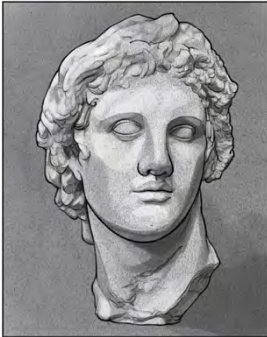
دانی ایل ۸: ۲۳-۲۵

کلیسیوں ۱: ۱۳-۱۴

سبق وچوں قرآن دے حوالہ جات

ق ۹: ۲۹، ۱۱۱

ق ۲: ۱۹۰، ۱۹۳، ۲۱۷

پہلے سبق دے سوال

- چھوٹے گروپ دے ممبر اپنا اپنا تعارف کران اتے اپنے گروپ دا اک پریزیڈنٹ تے سیکرٹری مقرر کرن۔
- تجزیاتی مطالعے تے بحث کرن۔

اک فوری ضرورت

۱. سابقہ مسلم دوست جدوں مسیحیاں دے سامنے کلام پیش کرن والا سی تے اوس تھوں پہلاں روح القدس نے اوہنوں کہیڑا کم کرن نوں آکھیا سی؟

۲. ڈوری صاحب دی نگاہ وچ بتھیرے لوکاں دی سب تھوں فوری ضرورت کیہ ہے؟

۳. اسلام دے دو روحانی معاہدیاں دے عربی وچ کہہ ناں بین؟

۴. کس قسم دے بندے نوں کلمہ شہادت نوں تیاگن اتے اوس تھوں ربائی پان دی لوڑ ہوندی ہے؟

۵. کس قسم دے بندے نوں اسلامی شریعت دے قانون دی زبردستی پاسداری دے تحت گھٹیا مقام تھوں آزادی پان لئی کیہ کرن دی لوڑ ہوندی ہے؟

دو معاہدے

۶. دین محمدی دی اطاعت وچ بتھیار سُنن دیاں کہیڑیاں دو صورتاں ہو سکدیاں بین؟

۷. کلمہ شہادت نوں پڑھن تھوں کیہ ظاہر ہوندا ہے؟

۸. ذمی معاہدہ کیہ ہے؟

۹. اسلامی تسلط دے روحانی اثر بارے اوہ کھیڑی گل بے جو بہت سارے مسیحیاں واسطے اچرج ہو سکدی ہے؟

حاکمیت دی ادلا بدلی

۱۰. جد مسلمان گرو ایہہ کہندے ہیں کہ ”حاکمیت نری اللہ نوں واجب ہے“ تے ایس تھوں اوہناں دی کیہہ مراد ہوندی ہے؟

۱۱. اوہ کھیڑی چیز ہے جو مسیح ول رجوع لیاندے ہوئیاں ہر مسیحی نوں تیاگنی تے رد کرنی چاہیدی ہے؟

۱۲. مسیحیاں نوں کس چیز ولوں منتقل کیتا گیا ہے؟ اوہناں نوں کس چیز ول منتقل کیتا گیا ہے؟

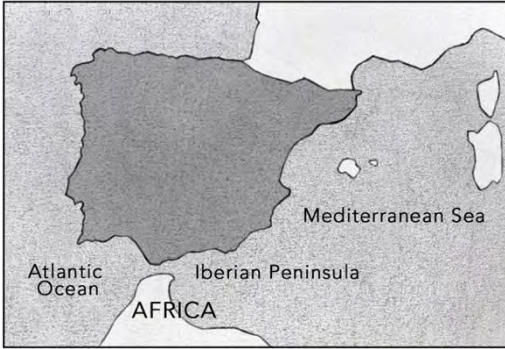
تلوار حل نئیں

۱۳. اسلام دا مقابلہ کرن لئی ڈیوری صاحب نے کھیڑے کھیڑے کماں دی صلاح دتی ہے جو مسیحیاں نوں پورے کرنے چاہیدے ہیں؟

۱۴. اوہ کھیڑیاں تین انتخابی صورتاں ہیں جو حضرت محمد دی ہدایت دے مطابق صحابہ کرام مفتوحہ غیر مسلمان دے سامنے پیش کر دے سی؟

۱۵. مسیحی قومان تے حملے کرن والیاں اسلامی قوتاں دا مقابلہ کرن لئی مسیحیاں نوں کئی لمی جنگ لڑنا پئی اتے مسیحیاں نوں تسخیر نو ناں دی جنگی مہم

کدوں تیک لڑنا پئی تاں جو جزیرہ نما آئبیریا دے علاقے نوں جنگ کر کے واپس حاصل کر سکن؟

۱۶. ۸۲۶ء چ جدوں مسلمانان نے سلطنتِ روم دا تختہ اُلٹ دتا تے پوپ ليو چوتھے نے عربی حملہ آوراں نال جنگ لڑن والے مسیحیاں دے نال ۸۵۳ء وچ کھیڑا وعدہ کیتا سی؟

۱۷. ڈیوری صاحب دے مطابق اسلام دی طاقت دا اصل سرچشمہ کیہ ہے؟

”نہ انسانی طاقت نال“

۱۸. ڈیوری صاحب دے مطابق حضرت محمد دا ورثہ کس وڈی بستی نال مشابہت رکھدا ہے؟

۱۹. غور کرو کہ دینِ اسلام دے اوہ کھیڑے کھیڑے پاسے نیں جو ایہنوں دانی ایل نبی دی کتاب دے مطابق کرڑے مونہہ راجے دے مشابہ ٹھہراندے نیں (ہر جملہ مکمل کرو):

- اسلام وچ _____ دی سوچ
- اسلام وچ _____ حاصل کرن دی بھوکھ
- اسلام وچ _____ دا استعمال

- اسلام دا _____ دی طاقت اے دولت تے قبضہ تے استعمال
- اسلام دا _____ قومان نوں ہرانا
- اسلام دا _____ دی مخالفت کرنا
- اسلام دا _____ پچھوکڑ ریکارڈ

۲۰. اخیر فتح کیویں ہووے گی؟

۲۱. اوہ کپیڑیاں کنجیاں نیں جو اسلامی حکمتِ عملی دیاں
دونویں چیزاں تھوں آزادی دلا سکدیاں ہی؟

صلیب دوآرے ربائی

”اوس مینوں گھلیا پئی قیدیاں نوں چھٹکارے دی خبر سناواں۔“

لوقا ۲: ۱۸

سبق دے مقاصد:

- الف۔ لوکاں نوں آزاد کرن دے حوالے نال یسوع دے وعدے نوں سمجھنا۔
- ب۔ ایس گل نوں سمجھنا کہ اسیں اپنی آزادی دا دعویٰ کرن دا انتخاب کیویں کر سجدے ہاں۔
- ج۔ بائبل وچ شیطان دے ناواں دی پچھان کرنا تے اوہناں دے مطلب نوں سمجھنا۔
- د۔ ایس حقیقت دا ادراک کرنا کہ شیطان دی طاقت صلیب دے ذریعے چکنا چور ہو چکی ہے اور اسیں ہُن اوہدے قبضے وچوں رہائی پا چکے ہاں۔
- ہ۔ ایس گل دی ونڈ کرنا کہ ساڈی جنگ بدی دیاں طاقتاں نال ہے۔
- و۔ شیطان دے اوہناں چھ منصوبیاں دی پچھان کرنا جنہاں نوں اوہ ساڈے اُتے الزام لان واسطے استعمال کردا ہے اتے ایہہ وی جاننا کہ اسیں اوہناں منصوبیاں تھوں بچن دے لئی کیویں ہوشیار تے بیدار رہ سجدے ہاں۔
- ز۔ پتہ لوانا کہ شیطان کسراں انسانی زندگیاں وچ موجود کھلے بوہیاں تے پیر جمان دیاں تھانواں نوں استعمال کردا ہے۔
- ح۔ اوہناں بوہیاں نوں بند کرن اتے پیر جمان دیاں تھانواں نوں ہٹاون دے طریقیاں دی ونڈ کرنا جنہاں نوں شیطان ساڈے خلاف استعمال کر دا ہے۔
- ط۔ ایس روحانی اختیار نوں سمجھنا جو یسوع مسیح نے اپنے چیلیاں نوں دتا سی اتے اوس اختیار نوں استعمال کر دیاں ہوئیاں لوکاں نوں رہائی دوان دا ہنر سکھنا۔
- ی۔ ”مخصوصیت دے اصول“ نوں سمجھنا اور سکھنا پئی اپنی آزادی دا دعویٰ کرن دی کیہہ اہمیت ہے۔
- ک۔ آزادی حاصل کرن چ لوکاں دی مدد کرن دے پنج اُلانگھاں تے غور کرنا۔

مطالعاتی مقدمہ: تسی کیہہ کرو گے؟

تسیں اک کلیسیا دی یوتھ دے رُکن ہو اور تہانوں اک نیشنل یوتھ کانفرنس وچ بلایا جاندا ہے جس وچ مسلم پچھوکر نال تعلق رکھن والے چند وڈے ایماندار وی شامل ہو رہیے نیں۔ تہانوں کسے اسکول دے ہاسٹل اندر ٹھہرایا گیا ہے جتھے فی کمرے

دے حساب نال چار بستے لائے گئے نیں۔ تہاڈے کمرے وچ تہاڈے نال دو ہور منڈے وی نیں جنہاں دے نال حسن اور حسین نیں۔ ایہہ دونوں منڈے جڑواں مسیحی بھرا نیں پر پچھوں اک مسلمان گھرانے نال تعلق رکھدے نیں۔ سون تھوں پہلاں، تہاڈے کمرے وچ اک ہور چوتھا جوان وی آجاندا ہے جس دا نال پیٹرک ہے اتے او عمر چ وڈا تے نالے یوتھ لیڈر وی ہے اور تہانوں تین نون آن کے آکھدا ہے کہ چلو سون تھوں پہلوں رل کے اک چھوٹی جٹی دعا کرئیے۔ تسیں خوشی خوشی من جاندے ہو اور فیر پیٹرک ساری رات دی محافظت لئی دعا منگدا ہے۔ صبح دے کوئی ۴ وجے، حسن چیکاں مار دا اٹھ جاندا تے روحانی طور سے بڑا گھرایا ہویا نظر آوندا ہے۔ تسیں پیٹرک تے حسین دے نال رل کے اوہدے آل دوالے گھیرا پا کے دعا شروع کر دیندے ہو۔ جونہی پیٹرک دعا کردا ہے تے حسن پہلے تھوں وی زیادہ خوفزدہ ہو جاندا ہے۔

پیٹرک حسین نون آکھدا ہے پئی ”جد دا تسیں اسلام نون چھڈیا ہے کیہہ تسیں اوہدیاں ساریاں رسماں، قسماں اتے ماضی دے معاہدیاں نون وی اپنی زندگی وچوں تیاگیا ہے یا نہیں؟“

حسین حیران ہو کے آکھدا ہے کہ ”ایہہ بڑی عجیب گل ہے۔ اسیں تے اسلام وچ رہ کے ایسا کوئی کم نئیں کیتا۔ اسیں تے صرف مسیت جاندے سی تے اوہ وی کلے بندے بندے پر ہن تے اسی مسیحی ہو چکے آن۔ میرا بھرا حسن بس پریشان رہندا ہے ایس لئے اوہدے نال ایہہ سب ہو رٹیا ہے جو کئی دوجے لوکاں نال وی اکثر ہوندا رہندا ہے۔ ایس گل دا مذہب دے نال کوئی تعلق نئیں۔“ پھر حسین آپ دے ول ویکھ کر آکھدا ہے ”کیوں پلا جی تہاڈا ایس بارے کیہہ خیال ہے کیا واقعی کوئی اینج دی گل ایہہ جنہوں اجے وی ساہنوں چھڈن تے تیاگن دی لوڑ ہے؟ کیہہ تہاڈے خیال وچ کوئی بدروح شدروح ساڈا پیچھا کر رئی ہے؟“

تسیں کیہہ کہو گے؟

رضا اک نوجوان منڈا سی جنہیں اسلام نو چھڈ کے یسوع مسیح دے پچھے چلن دا فیصلہ کیتا۔ شام دی اک عبادت دے وچ اوہنوں اسلام نون چھڈن دی اک خاص دعا منگن دی دعوت دتی گئی۔ اوہنیں خوشی خوشی دعا کرنا شروع کیتی۔ پر دعا کے وچکار جدوں اوہ اپناں لفظاں اتے پہنچیا پئی ”میں حضرت محمد دے اسوہ حسنہ نون تیاگتا ہاں“ تے اوہنوں ایہہ ویکھ کے بڑی حیرانی ہوئی کہ اوہدی زبان چوں لفظ ”محمد“ ادا نئیں ہو رٹیا سی۔ اوہنوں بڑا دھچکا لگا کیوں جو اوہدی پرورش اک مسلمان گھرانے وچ تے ہوئی سی پر اوہنوں اسلام دے طور طریقے بالکل پسند نئیں سن اور اوہ ایک لمے عرصے تھوں اسلامی رسماں تے عمل وی نئیں کر رٹیا سی۔ اوہدے مسیحی یار بیلی اوہدے آل دوال کٹھے ہون لگے اور اوہنوں ایہہ لفظ ادا

کرن لئی اُبھارن لگے تاکہ اوہ یسوع دے دتے ہوئے اختیار دے نال اپنی دعا نوں پورا کر سکے۔ ایہدے بعد اوہنیں ہمت پھڑی تے حضرت محمد دے اسوہ حسنہ تھوں وی دستبردار ہون دی دعا منگدیاں ہوئیاں اوہدے تھوں وی خلاصی پائی۔

اوس رات دو گلاں نے رضا دی کایا پلٹ دتی۔ پہلی، اوہنوں دوجیاں اُتے خواہ مخواہ غصہ کرن دی عادت تھوں تاحیاتی لئی شفا مل گئی اتے دوجی گل ایہہ پئی وہ اسلام نوں چھڈن والے لوکاں وچ جا کے انجیل دی منادی کرن اتے اوہناں نوں شاگرد بناؤن وچ سرگرم ہو گیا۔ اوس رات جدوں رضا نے دین اسلام نوں تیاگ دتا تے اوہنوں خدا ولوں منادی کرن تے شاگرد بناؤن دی خاص برکت تے مسح ملیا جو اوہدی مؤثر خدمت دی اصل کنجی سی۔ اوہنوں انجیل کی منادی لئی آزاد کیتا گیا سی۔

ایہہ پورا باب شیطان دی طاقت تھوں ربائی حاصل کرن بارے ہے۔ ایہہ باب اگلے باباں نوں سمجھن لئی بہت ضروری ہے جنہاں وچ اسپس اسلامی بندشاں دے بارے سکھاں گے۔

ایس سبق وچ جو اصول سکھائے گئے نیں اوہناں دا اطلاق صرف اسلام تے نہیں بلکہ زندگی دے دوجے معاملات تے وی کیتا جا سکدا ہے۔

یسوع سکھاؤنا شروع کر دا ہے

رومیوں دے ناں اپنے خط وچ پولس رسول ”خدا دے بچیاں دی جلال والی آزادی“ دا ذکر کردا ہے (رومیوں ۸: ۲۱)۔ ایہہ ”جلال والی آزادی“ ہر مسیحی دا پیدائشی حق ہے۔ ایہہ اک عظیم تحفہ اتے قیمتی میراث ہے جو خدا ہر اوس بندے نوں عنایت کرنا چاؤندا ہے جو یسوع تے ایمان لیا کے اوہدی پیروی کردا ہے۔

جد یسوع نے اپنی تعلیمی خدمت دی شروعات کیتی تے اوہدی تعلیم دا پہلا سبق ہی آزادی دے بارے وچ سی۔ اوہدی تعلیم دی شروعات یوحنا دے کولوں ہتسمہ لین تھوں فوراً بعد ہوئی جدوں اوہ جنگل وچ شیطان دے ہتھوں آزمایا گیا سی۔ جدوں یسوع بیابان وچوں واپس آیا تے آن کے سدھا انجیل دی منادی کرن لگا۔ اوہنے ایہہ کنج کیتا؟ اوہنے اپنی منادی دی شروعات اپنے تعارف نال کیتی۔ اسپس لوقا دی انجیل وچ پڑھدے ہاں پئی یسوع اپنے ماپیاں دے پینڈ ناصرت دے اک یہودی عبادتخانے وچ جا کھڑیا اتے اوتھے اوہنوں یسعیاہ ۶۱ باب دی تلاوت کرن نوں دتی گئی:

”خداوند دا رُوح میرے اُتے اے اوس ایس کر کے مینوں مسح کیتا پئی غریباں نوں خوشخبری دیاں اوس مینوں گھلیا پئی قیدیاں نوں چھٹکارے دی تے انہیاں نوں سجاکھا ہون دی خبر سناواں۔ تے ماریاں کٹیاں نوں خلاصی دیاں تے خداوند دی منظوری دے ورھے دی خبر سناواں۔ تے کتاب بند کرکے ٹہلئے نوں دتی تے بہہ گیا۔ تے چنے عبادت خانے وچ سن ساریاں دی نگاہ اوہدے اُتے لگی ہوئی

سی۔ تد اوہ اوہناں نوں آکھن لگا پئی اج ایہہ نوشتہ تہاڈے سامہنے پورا ہو گیا
 ہے“ (لوقا ۴: ۱۸-۲۱)۔

یسوع لوکاں نوں دس رٹیا سی کہ مین تہانوں آزاد کران لئی آیا ہاں۔ اوہ اوہناں دے
 سامہنے کہہ رٹیا سی کہ آزادی دا جو وعدہ یسعیاہ نبی نے کیتا سی اوہ ”اج“ پورا ہو
 رٹیا ہے: ناصرت دے لوکاں دے سامہنے اوہ ہستی کھلوتی سی جو قیدیاں نوں ربائی
 دوان دی قدرت رکھدی ہے۔ اوہ اوہناں نوں دس رٹیا سی پئی مینوں روح القدس ولوں
 ایسے کم لئی گھلیا اتے مسح کیتا گیا ہے: تائیوں اوہنوں مسیح آکھیا گیا یعنی خدا دا
 برگزیدہ راجا اتے اوہناں لئی وعدے دا منجی۔

یسوع اوہناں نوں آزادی دا چناؤ کرن دی دعوت دے رٹیا سی۔ اوہ اوہناں لئی
 خوشخبری دا سندیسہ لیاپا سی: غریباں لئی اُمید، بندھواں لئی ربائی، انہیاں لئی شفا
 تے ظلم سہن والیاں لئی آزادی۔

یسوع جتھے جتھے وی گیا اوہ لوکاں نوں آزاد کر دا رٹیا اور اوہدی آزادی واقعی حقیقی
 آزادی سی۔ جدوں اسیں انجیلاں دا مطالعہ کر دے ہاں تے اوٹھے لکھیا ہے کہ یسوع
 تہاں تہاں تے بھلیائی دے کم کردا پھریا یعنی بے آساں نوں آس دتی، بھکھیاں نوں
 رجایا اتے بدروح گرفتار نوں اوہناں تھوں آزاد کیتا اور ہر طرح دے روگیاں نوں چنگا
 کیتا۔

یسوع اج وی آزاد کر دا ہے۔ یسوع نے ہر مسیحی نوں ایسے لئی بلایا ہے کہ اوہ
 یسوع دی دتی ہوئی آزادی وچ نہال ہو کے شادمانی دی زندگی گزار سکن۔

جدوں یسوع نے یہودی عبادت خانے وچ ڈنکے دی چوٹ تے ایہہ آکھیا پئی ”مین
 خداوند دی منظوری دے ورھے“ دا اعلان کرنا آیا ہاں“ تے اصل وچ اوہ لوکاں نوں
 ایہہ کہہ رٹیا سی کہ اوہ سمے آگیا ہے کہ خدا تہانوں اپنی حضوری وچ منظور کرے۔
 یسوع اوہناں نوں آکھ رٹیا سی پئی خدا بڑی قدرت اور محبت دے نال اُتر کے تہاڈے
 کول آیا ہے تاں جو سب لوکاں نوں آزاد کرائے اور ایہہ آزادی تسیں وی حاصل کر
 سجدے ہو۔

کیہہ تسی ایس گل تے ایمان اتے اُمید رکھدے ہو کہ ایس کتاب دا مطالعہ کرنا وی
 تہاڈے لئی خدا دے فضل تے آزادی دا شخصی تجربہ کرن دا خاص ویلا ثابت ہو
 سکدا ہے؟

چناؤ دا ویلا

ذرا سوچو کہ تسیں اک پنجرے وچ پھس گئے ہو اور پنجرے تے بوہے تے چندرا لگا
 ہے۔ ہر روز کوئی تہاڈے لئی کھانا اتے پانی پنجرے دے اندر رکھ دیندا ہے۔ تسی
 اوتھے رہ سجدے ہو پر اک قیدی بن کے۔ فرض کرو اک دن کوئی آؤندا ہے اور پنجرے

دا بوبا کھول دیندا ہے۔ ہُن ایہہ چناؤ تسی کرنا ہے کہ پنجرے دے اندر پئے رہو یا باہر نکل کے پنجرے دے باہر دی زندگی کو ویکھو بھالو۔ نرا پنجرے دا بوبا کھل جانا ای کافی نئیں۔ پنجرے تھوں باہر آؤن دا فیصلہ تسیں آپ کرنا ہے۔ اگر تسیں آزاد ہون دا فیصلہ نئیں کردے تو ایہدا صاف مطلب ایہو ہے کہ تسیں حالے وی اندر ہی بند رہنا چاؤندے ہو۔

پولس رسول نے گلتیوں دے نام اپنے خط وچ ایہو آکھیاں سی پئی ”مسیح نے ساہنوں آزاد رہن لئی آزاد کیتا اے۔ سو تگڑے رہو تے فیر غلامی دے جُولے بیٹھ نا چپو“ (گلتیوں ۵: ۱)۔ یسوع لوکاں نوں آزاد کران آیا سی اور اک واری جدوں اسیں اوہدی لیاندی ہوئی آزادی نوں سمجھ لینے ہاں تے اوہدے بعد اوہدا چناؤ کرنا ساڈی اپنی مرضی تے ہے۔ کیا اسیں آزاد لوکاں جیہی زندگی گزارن دا چناؤ کران گے؟

پولس رسول کہہ رئیے نیں پئی اپنی آزادی نوں حاصل کرن لئی ساہنوں جاگن اتے بیدار ہون دی لوڑ ہے۔ آزادی دی حیاتی جین لئی ضروری ہے کہ اسیں ایس گل نوں سمجھئے پئی آزادی دا اصل مطلب کیہہ ہے، فیر اپنی آزادی دا دعویٰ کرئیے اور آزادی وچ چلئے۔ یسوع دے پچھے چلن لئی ساہنوں سیکھن دی لوڑ ہے کہ اسیں اوہدی آزادی وچ کسراں ”قائم رہئے“ اتے ”غلامی دے جُولے“ تھوں انکار کرئیے۔

ایس تعلیمی مواد نوں تیار کرن دا اصل مقصد وی ایہو ہے پئی ہر بندہ آزاد رہن دا چناؤ کرے اور فیر آزاد لوکاں وانگ زندگی بسر کرے۔

اگلے کجھ حصیاں وچ اسیں شیطان دے کردار تے گل کران گے پئی اسیں شیطان دی طاقت تھوں چھٹ کے خدا کی بادشاہی چ کسراں منتقل ہوندے ہاں اتے اسیں روحانی جنگ دے موضوع تے وی گل کران گے۔

شیطان تے اوہدی بادشاہی

بائبل دسدی ہے پئی ساڈا اک ویری ایسا ہے جو ساہنوں ہر قدم تے برباد کرنا چاؤندا ہے۔ اوہدے بہت سے مددگار بین۔ اوہناں وچوں کجھ مددگاراں نوں بدروحاں آکھیا جاندا ہے۔

انساناں دے نال شیطان دے برتاؤ بارے گل کر دیاں ہوئیاں یسوع نے یوحنا ۱۰: ۱۰۔ ۱۰ وچ اوہنوں ”چور“ آکھیا ہے۔ ”چور بنا چوری کرن تے کوہن تے چوڑ کرن توں بناں نئیں آؤندا۔ میں ایس لئی آیا ہاں پئی اوہناں کول جیوں ہوئے تے بہتا چوکھا ہوئے۔“ ایہہ کیسی اُلٹ گل ہے! یسوع بہتا چوکھا جیوں لیاؤندا ہے تے شیطان گھاٹا، تباہی اتے موت لیاؤندا ہے۔ یسوع نے ایہہ وی دسیا سی پئی ”شیطان مُڈھوں ای خونی سی“ (یوحنا ۸: ۴۴)۔

نویں عہد نامے دیاں انجیلاں تے خطوط دے مطابق، شیطان ایس دُنیا تے اِک حقیقی پر محدود طاقت اتے حاکمیت رکھدا ہے۔ اوہدی بادشاہی دا ناں ”ہنیری دی بادشاہی“ ہے (کلسیوں ۱: ۱۳) اور اوہنوں آپی کہیا گیا ہے:

■ ”ایس دُنیا دا سردار“ (یوحنا ۱۲: ۳۱)

■ ”ایس جہان دا خدا“ (۲۔ کرنٹھیوں ۴: ۴)

■ ”وا دے پتے دا حاکم“ (افسیوں ۲: ۲)

■ ”نافرمان لوکاں وچ اثر کرن والی روح“ (افسیوں ۲: ۲)

یوحنا رسول ساہنوں سکھاؤندے نیں پئی شیطان ساری دُنیا تے قبضہ کر کے بیٹھا ہوئیا ہے: ”ساہنوں پتہ اے پئی اسی خدا ولوں اُن تے ساری دُنیا اوس شریر دے ہتھ وچ پئی ہوئی اے“ (۱۔ یوحنا ۵: ۱۹)۔

جیکر اسپں ایس گل نوں سمجھ لئی اے پئی ”ساری دُنیا اوس شریر دے ہتھ وچ پئی ہوئی اے“ تے فیر ساہنوں ایس دُنیا دی سنسکرتی، وچار دھارے اتے مذہباں دے اندر شیطانی کماں دی موجودگی نوں ویکھ کے حیران نئیں ہونا چاہئیدا۔ حتیٰ کہ شیطان تے کلیسیا دے اندر وی سرگرم ہے۔

ایسے سببوں ساہنوں اسلام دے اندر برائی دی ممکن نشانی، اوہدی عالمی گرفت اتے روحانی طاقت تے غور کرن دی لوڈ ہے پر آؤ پہلاں بدی تھوں ربائی حاصل کرن دے عام اصولاں بارے سیکھئے۔

وڈی ادلا بدلی

ٹیریٹی کالج آکسفورڈ دے اِک پروفیسر جے ایل ہولڈن نے پولس رسول دے الہیاتی نظریہ حیاتی بارے اِک سرسری تبصرہ لکھیا سی۔ اوہناں نے کہیا کہ پولس رسول:

”انسان دے بارے وکھرے خیالات رکھدے سی۔ انسان نے زرا جان بُجھ کے گناہ ہی نئیں کیتا سی بلکہ خدا تھوں دُوری وی اختیار کر لئی سی۔۔۔ اوہ اج وی ایلہسی قوتاں دے گھیرے وچ ہے جو ساری کائنات دے آل دوالے گھمدیاں پھردیاں بین تاں جو اوس شریعت نوں بنی نوع انسان نوں خدا دی نافرمانی کرن تے اُبھارن لئی بلکہ اپنے ظلم تے جبر دے اِک آلے دے طور تے وی ورتن۔ خدا تھوں انسان دی جدائی کُل نسلِ انسانی وچ سانجھی ہے جہدے وچ صرف یہودی قوم ای نئیں بلکہ غیر قومان دے سب لوک وی برابر دے شریک بین۔ آدم دے بچے ہونڈیاں ہوئیاں ہر انسان دی ایہو حالت ہے۔“^۱

^۱ جے ایل ہولڈن، ”پالز لیٹرز فرام پرنز“، ص ۱۸۔

ہولڈن صاحب نے پولس رسول دے نظریہ حیاتی دی وضاحت کر دیاں ہوئیاں مزید ایہہ وی آکھدے نیں پئی انساناں نوں ابلیس دی اسپیری تھوں چھڈان دی لوڑ ہے: ”جتھے تیک ابلیس تاثيراں دی گل ہے، انسان نوں اوہناں دے قبضے چوں رہائی دی ضرورت ہے۔“ ایس رہائی دی کنجی مسیح دی اوس قدرت وچ پائی جاندی ہے جس دے ذریعے اوہ موت اتے قبر اتے فتح پا کے مویاں وچوں دوبارہ جی اٹھیا سی۔ گناہ اتے اوہناں شیطانی قوتاں اتے، جنہاں بنی نوع انسان نوں اپنے ہتھ وچ جکڑیا ہویا ہے، فتح پان دا واحد ایہو راستہ ہے۔

حالان مسیحی ہونڈیاں ہوئیاں اسیں اج وی ”ایس دُنیا دے ہنیرے“ افسیوں ۲: ۱۶ دا افسیوں ۲: ۱۵ نال موازنہ کرو) اندر رہندے آن تے کیہہ ایہدا مطلب ایہہ ہے کہ اسیں وی شیطان دی گرفت تے اوہدے قبضے اندر ہاں؟ نہیں! کیوں جو اسیں یسوع دی بادشاہی وچ منتقل کیتے جا چکے آن۔

جد یسوع نے اک رویا دی راہیں اپنے آپ نوں پولس تے ظاہر کر کے اوہنوں غیر قوماں ول جان دا حکم دتا تے نال اوہنوں ایہہ وی دسیا پئی تیری ایہو خدمت ہے پئی تُوں لوکاں دیاں اکھیاں کھولیں تاں جو اوہ ”ہنیریوں چانن ول، تے شیطان دے وس توں خدا ول مُرن“ (اعمال ۲۶: ۱۸)۔ ایہناں لفظاں تھوں ایہہ پتہ چلدا ہے پئی مسیح دی نجات نوں حاصل کرن تھوں پہلاں لوکی شیطان دے اختیار دے تھلے ہوندے بین پر مسیح دے وسیلے اوہ بدی دے قبضے توں چھٹ کے مطلب ہنیرے کی حکمرانی چوں نکل کے خدا دی بادشاہی وچ داخل ہو جاندے ہین۔

کلسیوں دے ناں اپنے خط وچ پولس رسول اوہناں واسطے دعا کر دیاں ہوئیاں ایسے گل نوں کجھ ایس طرح بیان کر دے ہین:

”تے باپ دا شکر کر دے رہو جس ساہنوں ایس لائق کیتا پئی چانن وچ پاک لوکاں دے ورثے دا حصہ پائیے۔ اوسے ای ساہنوں ہنیرے دے ہتھوں چھڈا کے اپنے پیارے پُتر دی بادشاہی وچ واڑیا جہدے توں سانوں رہائی یعنی گناہ دی معافی ملی“ (کلسیوں ۱: ۱۲-۱۳)۔

جد کوئی بندہ اپنا دیس چھڈ کے کسے بور ملک نوں جاندا ہے تے اوہ اپنے نویں ملک دی شہریت لین لئی درخواست دیندا ہے پر ایس کم لئی اوہنوں اپنی پہلی شہریت نوں چھڈنا وی پے سکدا ہے۔ مسیح دی نجات وی ایسے طرح کم کردی ہے: جدوں تسی خدا کی بادشاہی وچ داخل ہوندے او تے تہانوں اوہدے وچ اک نویں شہریت مل جاندی ہے اور آپ دی پرانی شہریت خودبخود ختم ہو جاندی ہے۔

اپنی وفاداری نوں منتقل کر کے یسوع مسیح دے نال منسلک کرن دا فیصلہ اپنی مرضی نال کرنا چاہیدا ہے۔ ایسے وچ کجھ ایہہ گلاں شامل ہو سکدیاں ہین:

■ شیطان اتے اوہدی ساری برائی نوں ترک کر دیو۔

- دوجے سب لوکاں دے نال اپنے ناجائز تعلقات نوں ختم کر دیو جو کسے نہ کسے طرح تہاڈی زندگی اُتے غیر الہی اختیار رکھدے بین۔
- اپنے پیو دادے دے اوہناں سارے غیر الہی معاہدیاں دے اثر نوں چھڈ دے اوہناں دے اثر نوں اپنی زندگی دے اُتوں توڑ دیو جو اوہناں تہاڈی جگہ بنھے یا جنہاں تہاڈی زندگی نوں کسے نہ کسے طرح متاثر کیتا ہے۔
- غیر الہی وفاداری دے راہیں حاصل ہون والیاں ساریاں روحانی تے غیر الہی صلاحیتیاں نوں وی چھڈ دیو۔
- اپنی حیاتی دے سارے حقوق یسوع مسیح دے حوالے کر دیاں ہوئیاں اوہنوں دعوت دیو پئی او اج تھوں لے کے اک خداوند اتے مالک دے طور سے آپ دے دل تے راج کرے۔

جنگ

جدوں فٹ بال دے کسی کھڈاری دا تبادلہ کیتا جاندا ہے تے لازمی ایہہ کہ ہن توں او اپنی نویں ٹیم لئی کھیڈے۔ اوہ ہن توں اپنی پرانی ٹیم لئی کھیڈ نہیں سکدا۔ ایسے طرح جدوں ساہنوں وی خدا دی بادشاہی وچ منتقل کر دتا جاندا ہے تے ساہنوں وی چاہیدا ہے کہ اسی یسوع دی ٹیم ولوں کھیڈیئے اور شیطان دی ٹیم واسطے گول کرنے چھڈ دئیے۔

بائبل دے مطابق خدا تے شیطان دے درمیان اک روحانی مقابلہ جاری اے۔ ایہہ خدا دے بادشاہی دے خلاف ہوا دی عملداری تے حکومت کرن والیاں قوتاں ولوں بغاوت دی اک جنگ ہے (مرقس ۱: ۱۵؛ لوقا ۱۰: ۱۸؛ افسیوں ۶: ۱۲)۔ ایہہ دو بادشاہتاں دے درمیان اک جڈھ ہے جو اسمانی مقاماں وچ اک دوجے دے خلاف برسرِ پیکار بین۔ مسیحیاں دا ایمان ہے پئی ایہہ اک ملی روحانی جنگ ہے جہدی فیصلہ کن لڑائی مسیح پہلوں ای صلیب اُتے جت چکیا ہے اور بے شک ایہدا حتمی نتیجہ ابدی فتح دی شکل وچ سب سے سامنے آ چکیا ہے۔ فتح مسیح دی ہے اور ہمیشہ اوہدی ہی رئے گی۔

مسیح دے سب چیلے اوہدے سپاہی بین ایس لئی اوہ اپنی روزمرہ زندگی وچ ہر ویلے ہنیرے دی ایہناں طاقتاں دے خلاف نبرد آزما رہندے ہیں۔ مسیح دے مرن اتے جی اٹھن دے کارن ساہنوں ہنیرے دیاں ایہناں فوجاں دے خلاف جنگ لڑن دا اختیار ملیا ہے جہدی بنیاد تے اسپیں اوہناں نال لڑدے تے اوہناں دے اُتے غالب آؤندے ہاں۔ ایس جنگ دا میدان لوک، سماج، سنگتاں اتے قوماں بین۔

ایتھوں تک کہ ایس لڑائی وچ کلیسیا وی اک میدان جنگ ہو سکدی ہے اتے ایہدے وسائل نوں وی برائی دے مقاصد لئی استعمال کیتا جا سکدا ہے۔

ایہہ اک سنگین تے بہاری معاملہ ہے۔ پر پولس رسول بیان کردے بین پئی ساڈی فتح یقینی ہے ایسے لئی اوہ اپنے خطوط وچ لکھدے بین پئی ایس ہنیرے دے زمانے دی قوتان نوں یسوع نے اپنی صلیب اتے گناہواں دی معافی دے وسیلے حاصل کیتی گئی فتح کے دوارے نہتا، رسوا اتے ہار نال دوچار کر دتا ہے:

”تے اوس تہانوں وی جھپڑے اپنے قصوراں تے جسم دی ناسنتی دے سببوں موئے ہوئے سو اوہدے نال جو الیا تے سارے ساڈے قصور بخش دتے تے حکماں دی اوہ لیکھ مٹا چھڈی جھپڑی ساڈے نال تے ساڈے سر سی تے اوہنوں صلیب اُتے کلاں نال جڑھ کے اگوں بٹا دتا۔ اوس حکومتاں تے اختیاراں نوں اپنے اوتوں بٹا کے اوہناں دا کھلا تماشا بنایا تے صلیب دے سببوں اوہناں اُتے فتح پا لین دی خوشی کیتی“ (کلسیوں ۲: ۱۳-۱۵)۔

ایس حوالے وچ رومی لشکر دے جیتن تے جشن مناؤن والے جلوس دی منظر کشی کیتی گئی ہے اور ایہنوں ”فتح پا لین دی خوشی“ آکھیا گیا ہے۔ دشمن نوں شکست دین توں بعد فاتح جرنیل اپنے لاؤ لشکر سمیت روم شہر نوں واپس آؤندا سی۔ اپنی فتح دی خوشی منان لئی فاتح جرنیل اک بہت وڈھے جلوس دی قیادت کردیاں ہوئیاں شہر روم دیاں گلیاں بازاراں وچوں لنگھدا اتے بیڑیاں وچ بدھیاں ہوئیاں غلاماں تے اسیراں، ہتھیاراں اتے مالِ غنیمت دا کھلم کھلا مظاہرہ کردا سی۔ رومی عوام اوہناں نوں ویکھدی ہوئی اپنے وجیتا ہون والے سپاہیاں دے حق وچ تے ہارے ہوئے سپاہیاں دے خلاف نعرے مار دی ہوندی سی۔

پولس ایتھے رومی فتح دے جلوس دی مثال نوں ورتدیاں ہوئیاں صلیب دے مطلب نوں واضح کرئیے نیں۔ جد مسیح نے ساڈی خاطر جان دتی تے اوس گناہ دے سارے زور نوں ختم کر دتا۔ اوہنوں ساڈے اُتے لائیاں گئیاں ساریاں تہمتاں نوں صلیب اُتے جڑھ دتا اتے اوہناں اروپاں نوں مٹا کے ساریاں قوتان دے سامنے اوہناں نوں صلیب اُتے ٹنگ چھڈیا۔ ایسے سببوں اوہ شیطان اتے اوہدیاں ابلسی قوتان جو ساہنوں ہر ویلے برباد کرن دی تاڑ وچ لگیاں رہندیاں سن ساڈے اُتوں اپنا قبضہ تے اختیار کھو بیٹھیاں نیں کیوں جو ہن اوہناں دے کول ساڈے خلاف کوئی الزام باقی نہیں رہیا۔ اوہناں دی حالت روحانی فتح دے جلوس وچ دشمن دے اسیراں ورگی ہو گئی ہے: ہارے ہوئے، نہتے تے لوکاں دے تماشے دا سامان۔

صلیب دے وسیلے ساہنوں ہنیرے دیاں ساریاں طاقتاں تے حکومتاں اُتے فتح حاصل ہو چکی ہے۔ ایس فتح نے بدی دی اوہناں قوتان کولوں ساری طاقت تے حکمرانی دے سارے حقوق وی کھو لئے نیں جنہاں وچ اوہ سارے معاہدے وی شامل بین جھپڑے لوکاں نے جان دیاں بچھدیاں یا لاعلمی وچ ایہناں قوتان نال کیتے سی۔

ایہہ اک ڈاہڈا اصول ہے: ساڈے خلاف شیطان جو وی چال تے اروپ استعمال کردا ہے اوہدے لئی صلیب ساڈی فتح تے رہائی دی کنجی مہیا کر دی ہے۔

اگلے دو حصیاں وچ اسیں ویکھاں گے پئی الزام لان والے دے طور تے شیطان دا کیہہ کردار ہے اتے او ساڈے خلاف کھیڑے کھیڑے حربے استعمال کردا ہے۔ ایہدے بعد اسیں اوہناں چھ طریقیاں تے وی غور کراں گے جنہاں دے ذریعے شیطان لوکاں نوں بنہن دی کوشش کردا ہے جیویں گناہ، معاف نہ کرنا، کھروے لفظ بولنا، رُوح دے پھٹ، جھوٹ (غیرالہی عقیدے) اتے نسلی گناہ تے اوہناں تھوں پیدا ہون والیاں لعنتاں وغیرہ۔ شیطان دی ہر اک چال دا اسیں اک اک توڑ وی پیش کراں گے: مطلب اوہ طریقہ جہدے ذریعے ہر مسیحی ایماندار اپنی آزادی دا اعلان کردیاں ہوئیاں اپنی زندگی اُتوں ایہناں شیطانی تاثیراں دے اثر نوں ختم کر سکتا ہے۔ اسلام دیاں بیڑیاں تھوں رہائی پان دے طریقیاں اُتے غور کردیاں ہوئیاں ایہہ سارے نکتے ساڈے لئی ہور زیادہ اہمیت دے حامل ہو جان گے۔

الزام لان والا

شیطان ساڈے خلاف بہت ساریاں چالاں استعمال کردا ہے۔ ساڈے لئی ایہناں چالاں نوں جاننا تے سمجھنا بے حد ضروری ہے تاں جو اسیں ایناں دا مقابلہ کرن لئی تیار رہ سکے۔ ساہنوں ایس آزادی دا اپنی زندگیاں تے اطلاق کرنا اتے ایس آزادی وچ جین دی لوڑ ہے۔ ایسے لئی ایہناں گلاں تے دھیان دینا بے حد ضروری ہے: ایہہ مسیحیاں واسطے بڑے ای فائدے دی گل ہے اوہ شیطان دیاں تدبیراں بارے جانن اتے اوہناں دا مقابلہ کرن لئی ہر ویلے تیار رہن۔

افسیوں ۶: ۱۸ وچ پولس رسول لکھدے نیں پئی مسیحیاں نوں ہر ویلے ”جاگدے رہنا“ چاہیدا ہے۔ ایسے طرح پطرس رسول وی مسیحیاں نوں چتاوئی دیندے نیں پئی ”نسی ہوش رکھو تے جاگدے رہو تہاڈا ویری ابلیس گرجن والے شیر وانگر لبھدا پھر دا اے پئی کنوں پاڑ کھاواں“ (۱۔ پطرس ۵: ۸)۔ ساہنوں کھدے تے نظر رکھن دی لوڑ ہے؟ ساہنوں ہوش رکھن دے نال نال شیطان دے اروپاں اُتے وی نظر رکھن دی لوڑ ہے۔

بائبل وچ شیطان نوں ”الزام لان والا“ آکھیا گیا ہے (مکاشفہ ۱۲: ۱۰) اتے عبرانی زبان وچ شیطان کا مطلب وی ”اروپ لان والا“ یا ”ویری“ ہے۔ ایہہ لفظ شرعی عدالت چ کھڑے قانونی مخالف دے لئی وی استعمال ہوندا سی۔ بائبل وچ شیطان دا ایہہ ناں ایس طرح زبور ۱۰۹ وچ وی استعمال ہویا ہے: ”درشت اوہدے اُتے لا اتے ویروڈھی (شیطان) اوہدے سجدے ہتھ اُتے کھڑا رہے۔ اپنے نیاؤں وچ او دوشی نکلے اتے اوہدی پرارتھنا پاپ گنی جاوے“ (زبور ۱۰۹: ۶-۷)۔ ایسے طرح دا اک منظر زکریاہ ۳: ۱-۳ وچ وی نظر آؤندا ہے جتھے اک ہستی دے طور تے ”شیطان“ یسوع سردار کابن دے سجدے ہتھ کھڑا ہو کے خدا دے دوت دے سامنے اوہدے اُتے الزام لاندیا ہے۔ ایسے

دی اک بور مثال ایوب دی حیاتی وچ وی ملدی ہے جدوں شیطان خدا دے حضور ایوب تے الزام لاؤندا ہے (ایوب ۱: ۹-۱۱) اتے فیر اوہنوں آزماؤن دی اجازت وی منگدا ہے۔

شیطان کدے سامنے ساڈے اُتے اروپ لاؤندا ہے؟ اسپں جاندے ہاں پئی اوہ خدا دے سامنے ساڈے اُتے الزام لاؤندا ہے۔ اوہ دوجیاں دے سامنے وی ساڈے اُتے الزام لاندیاں ہے اتے دوجیاں دیاں گلاں تے خود ساڈیاں اپنیاں سوچاں تے خیالاں دے رابیں وی ساڈے اُتے الزام لاندیاں ہے۔ اوہ چاہندا ہے کہ ایہناں الزاماں دے نال ساہنوں دُکھ پہنچے، اسپں اوہناں الزاماں دا یقین کرئیے، اوہناں تھوں ڈرئیے اتے اپنی سرگرمیاں نوں محدود کر لئیے۔

شیطان ساڈے اُتے کیہہ کیہہ الزام عائد کردا ہے؟ اوہ اسڈے اُتے ساڈے گناہاں دا ہی الزام لاندیاں ہے اتے وہ ساڈیاں کمزوریاں تے حیاتی دے ہر اوس حصے بارے ساڈے اُتے الزام لاندیاں ہے جنہوں اسپں کسے نہ کسے طور تے اوہدے حوالے کر رکھیا ہے۔

ساہنوں ایہہ گل سمجھن دی لوڑ ہے پئی شیطان ساڈے اُتے الزام لاندیاں ہے پر اوہدے الزاماں وچ ہمیشہ جھوٹھ دی ملاوٹ ہوندی اے۔ یسوع نے شیطان دے بارے خود ایہہ فرمایا سی:

”تُسی اپنے پیو ابلیس توں ہو تے اپنے پیو دیاں خواہشاں نوں پورا کرنا چاہندے اوہ۔ اوہ مڈھوں ای خونى سی تے سچیاں اُتے کھلوتا نا رپیا کیوں جو اوہدے وچ سچیاں اے نئیں۔ جدوں اوہ جھوٹھ بولدا اے اوہ اپنے ای ولوں بولدا اے کیوں جو اوہ جھوٹھا اے تے جھوٹھ دا پیو اے“ (یوحنا ۸: ۴۴)۔

شیطان دیاں جھوٹھیاں چالاں کیہہ بین اتے جدوں جدوں اوہ ساڈے اُتے الزام لاندیاں ہے اوہدوں اوہدوں اسی کیویں مضبوطی نال کھلو کے اوہدا مقابلہ کر سكدے آن؟ جیکر اسپں اوہدیاں چالاں نوں جان لئیے تے ایہدے نال وی ساہنوں بڑی مدد ملے گی۔ مثال دے طور تے، ۱۔ کرنٹھیوں وچ پولس رسول مسیحی ایمانداراں نوں معاف کرن دی تلقین کردا ہے۔ معاف کرنا کیوں ضروری ہے؟ پولس رسول کہندے نیں پئی اسپں ایس لئی معاف کر دے آن تاں جو ”شیطان دا ساڈے اُتے دلّ نہ چلے کیوں جو اسی ایہدیاں فریباں توں ناواقف نئیں“ (۲۔ کرنٹھیوں ۲: ۱۱)۔ پولس رسول ساہنوں ایہہ دس رئیے نیں پئی اسی ایہہ پتہ لا سكدے آن کہ شیطان ساڈے خلاف کھیڑا جال بُن رٹیا ہے اور کیوں جو اسپں ایہہ جاندے ہاں پئی شیطان دیاں چالاں وچوں اک چال ایہہ ہے پئی اوہ ساڈے اُتے دوجیاں نوں معاف نہ کرن دا اروپ لاندیاں ہے، ایس لئی ساہنوں چاہیدا ہے پئی دوجیاں نوں فوراً فوراً معاف کرئیے تاں جو اسپں اوہدے ایہو جئے اروپاں دے گھیرے وچ کدی نہ آئیے۔

شیطان بور بڑے ڈھنگ وی استعمال کردا ہے۔ اسیں اوہدے چھ ڈھنگاں تے غور کراں گے جنہاں نوں اوہ ایمانداراں تے الزام لان لئی ورتدا ہے اتے فیر ایہہ وی ویکھاں گے پئی اسیں اوہدے خلاف کیویں کھڑے رہ سکدے ہاں۔ اوہ چھ ڈھنگ ایہہ بین:

- گناہ
- نامعافی
- رُوح دے پھٹ
- گلاں (اتے علامتی کم)
- کودھرمی عقیدے (جھوٹھ)
- نسلی گناہ اتے اوہناں نال جڑیاں ہوئیاں لعنتاں

جیویں اسیں ویکھاں گے پئی روحانی آزادی پان لئی اک کلیدی قدم اوہناں سارے دعویاں دا نال لے لے کے اوہناں نوں رد کرنا ہے جہیڑے شیطان نے ساڈے خلاف کیتے بین۔ بہانویں اوہ الزام کسے حد تک سچیاں دی نیں اتے قائم بین یا سراسر جھوٹھے بین۔

کھلے بوہے اتے پیر جمان دیاں تھانواں

ایہناں چھ اکھاڑیاں اتے غور کرن توں پہلاں ساہنوں کجھ فائدہ مند ناواں نال واقبی کراؤن دی لوڑ ہے جنہاں نوں شیطان لوکاں دے خلاف استعمال کردا ہے مطلب جنہاں نوں اوہ انساناں اتے ظلم ڈھاؤن لئی ورت دا ہے۔ ایہناں وچوں دو خاص اکھاڑے ”کھلے بوہے“ اتے ”پیر جمان دیاں تھانواں“ بین۔

کھلا دروازہ اوہ داخلی مقام ہے جتھوں کوئی بندہ اپنی نالائقی، نافرمانی اتے لاپرواہی نال شیطان نوں اپنی حیاتی وچ وڑن دا موقع مہیا کردا ہے اتے جس دا بھرپور فائدہ چکدیاں ہوئیاں شیطان اوس منکھ اتے حملہ کردا اتے اوہنوں دبوچدا ہے۔ آؤ یاد کرئیے پئی یسوع نے شیطان نوں اک ”چور“ اکھیا ہے جو ہر ویلے چوری کرن، کوہن اتے چوڑ کرن دے چکر چ لگا رہندا ہے (یوحنا ۱۰: ۱۰)۔ محفوظ گھر اوہ ای ہوندا ہے جہدا کوئی دروازہ اڈیا نہ رہ جاوے بلکہ ہر بوہے اتے وڈا جنڈرا لگا روے۔

پیر جمان دیاں تھانواں دا مطلب انسانی حیاتی دا اوہ حصہ ہے جہدے اتے شیطان اپنا دعویٰ جتاندا ہے پئی ایس بندے نے ایہہ مقام میرے حوالے کیتا ہویا ہے مطلب اوہ حصہ جہدے اتے شیطان نے اپنی ملکیت دا نشان لایا ہویا ہے۔

پولس رسول نے وی ایسا خدشے دا اظہار کیتا ہے پئی ہر مسیحی ایماندار اپنی حیاتی وچ کرودھ پیدا کرن دے ذریعے وی شیطان نوں موقع دے سکدا ہے: ”غصے تے ہوؤ

پر گناہ نا کرو۔ دِن دُبِن تیکر تہاڈی خفگی نہ رہے۔ تے نا ابلیس نوں تہاں دیو“ (افسیوں ۴: ۲۶-۲۷)۔ پیر جمان لئی یونانی زبان وچ جس لفظ دا ترجمہ ”تہاں نا دیو“ کیتا گیا ہے اوہ لفظ ”ٹاپوز“ (topos) ہے جہدا مطلب ہے ”آباد جگہ“۔ ٹاپوز دا مطلب ہے کسے نوں ”موقع دینا“۔ پولس رسول ایہہ کہہ رئیے نیں پئی جیکر کوئی منکھ غصے دی عادت دا اقرار کر کے اوہنوں چھڈن دی بجائے اوہنوں جیہا ماری رکھدا ہے تے ایہہ فیر اِک گناہ ہے کیوں جو اوس نے اپنی حیاتی دی اِک روحانی تہاں شیطان دے حوالے کیتی ہوئی ہے۔ فیر شیطان ایس تہاں نوں اپنی ملکیت سمجھدیاں ہوئیاں برائی دے مقصد نوں پورا کرن لئ ورت سکدا ہے۔ غصے دی عادت نوں جیہا مار کے رکھن نال اسیں شیطان نوں پیر جمان دی تہاں دینے آن۔

یوحنا ۱۴ باب وچ یسوع نے قانونی حق دی زبان بولدیاں ہوئیاں ایہہ دسیا سی پئی میرے وچ ابلیس دا کجھ نئیں:

”ایدوں پچھوں مَیں تہاڈے نال بہت گلاں نا کراں گا کیوں جو دُنیا دا سردار اُوندا اے تے میرے وچ اوہدا کجھ نئیں اے۔ ایہہ ایس لئی ہوندا اے تاں جو دُنیا جانے پئی مَیں باپ نوں پیار کردا آن تے جیویں باپ نے مینوں حکم دتا اوسے طرح مَیں کرنا آن“ (یوحنا ۱۴: ۳۰-۳۱)۔

ایس حوالے بارے یسوع دی ایس گل دی تفسیر کردیاں ہوئیاں آرچ بشپ جے ایچ برنارڈ کہندے نیں، ”شیطان دی میری شخصیت وچ کوئی تہاں نئیں جتھے او اپنا قبضہ جما سکے“^۲۔ ڈی اے کارسن وی ایہو کہندے نیں پئی ایس حوالے وچ جہپڑا محاورہ استعمال ہویا ہے اوہ اِک قانونی اصطلاح ہے:

”میرے وچ اوہدا کجھ نئیں، ایک محاورہ ہے جہدا مطلب ہے میرے اُتے اوہدا کوئی اختیار نئیں اور عبرانی زبان دا ایہہ محاورہ قانونی کاروائیاں وچ بہت زیادہ استعمال ہوندا سی خاص طور تے اوہدوں جدوں ایہہ کہن دی لوڑ ہووے پئی ’ایہدا میرے اُتے کوئی دعویٰ نئیں‘ یا ’ایہدا میرے نال کوئی لینا دینا نئیں‘۔۔۔ جیکر شیطان نوں یسوع دی حیاتی وچ کوئی قابلِ گرفت گل لہدی تے فیر ای اوہ اوہدے خلاف کوئی قانونی چارہ جوئی کر سکدا سی“^۳۔

یسوع اُتے شیطان کوئی دعویٰ کیوں نہیں کردا؟ ایس لئی کہ یسوع دی ذات وچ کوئی گناہ نئیں۔ اوہنے آکھیا سی، ”جیویں باپ نے مینوں حکم دتا اوسے طرح مَیں کرنا آن“ (یوحنا ۱۴: ۳۱؛ نالے دیکھو یوحنا ۵: ۱۹)۔ ایہی وجہ ہے کہ یسوع دی ذات وچ ایسی کوئی گل نئیں سی جہدے اُتے شیطان اپنا قانونی حق جتا سکے۔

^۲ جے ایچ برنارڈ، ”اے کریٹیکل اینڈ ایگزیکٹیو کمٹری آن دی گاسپل ایکارڈنگ ٹو جان“ جلد دوم، ص ۵۵۶۔

^۳ ڈی اے کارسن، ”دی گاسپل ایکارڈنگ ٹو جان“، ص ۵۰۸ تا ۹۔

یسوع اک بے گناہ مجرم دے طور تے مصلوب ہویا سی۔ ایہہ گل صلیب دی طاقت دے حوالے نال بڑی خاص ہے۔ کیوں جو یسوع بے گناہ سی ایس لئی شیطان کدے ایہہ دعویٰ نئیں کر سکدا پئی مصلوبیت اک قانونی تے جائز سزا سی۔ خداوند دے مسیح دی موت دوجیاں دے بدلے اک بے گناہ دی قربانی دے طور تے پیش کیتی گئی سی نا کہ شیطان دی طرفوں یسوع تے عائد کیتی گئی اک قانونی سزا دے طور تے۔ جے مسیح نے اپنی حیاتی دی کوئی وی تہاں شیطان دے سپرد کیتی ہوندى تے اوہدی موت گناہ لئی راست سزا ٹھہر دی۔ پر یسوع بے گناہ سی ایس لئی اوہدی موت ساری دُنیا دے گناہواں لئی اک مؤثر کفارہ بن سکدی سی۔

اسیں اپنی حیاتی دے کھلے بوہیاں اتے پیر جمان دیاں تہانواں بارے کپہہ کر سکدے آن؟ اسیں ایہناں کھلے بوہیاں نوں بند کر سکدے اتے ایہناں پیر جمان دیاں تہانواں نوں ہٹا سکدے آن۔ اپنی روحانی آزادی دا دعویٰ دائر کرن لئی ایہہ اقدامات ناگزیر ہیں۔ ساہنوں ایہہ کم بڑے ہی منظم طریقے نال انجام دیندیاں بوئیاں اپنی حیاتی دے سارے کھلے بوہیاں نوں بند کرنا اتے پیر جمان دی تہانواں نوں ہٹانا چاہیدا ہے۔

پر اسیں ایہہ کم کیویں انجام دے سکدے آن؟ او ایہناں چھٹیاں اکھاڑیاں اُتے واری واری غور کرئیے۔ جدوں اسی ایس گل تے غور کراں گے پئی اسلام کس طرح لوکاں نوں بنھدا ہے تے ساہنوں ایہناں گلاں دی ہور زیادہ سمجھ آنا شروع ہو جائے گی۔

گناہ

جے ابلیس دا دروازہ ساڈے کولوں سرزد ہون والے گناہ دے سببوں کھلیا ہویا ہے تے اسیں اپنے گناہواں توں توبہ کرن دے ذریعے ایس کھلے بوہے نوں بند کر سکدے آن جہدے کھلے ہون دی وجہ توں اسان شیطان نوں ایہہ اجازت دتی ہوئی ہے پئی اوہ ساڈیاں زندگیاں اُتے اپنا حق جتا سکے۔ صلیب دی قدرت ایس سارے عمل دی کنجی ہے۔ مسیح ساڈا نجات دہندہ ہے، جہدے سامنھے اپنی ایس درخواست نوں پیش کرن دے ذریعے اسیں خدا دی معافی نوں حاصل کر سکدے آن۔ جیویں یوحنا رسول لکھدے نیں پئی ”۔۔۔ یسوع دا خون ساہنوں ساری ناراستی توں پاک کردا ہے“ (۱۔ یوحنا ۱: ۷)۔ جے اسیں گناہ توں پاک ہو جائیے تے فیر گناہ دا ساڈے اُتے کوئی زور نئیں رہندا۔ جیویں پولس رسول اپنے خط وچ لکھدے نیں پئی ”اسی اوہدے خون نال راستباز ٹھہرائے گئے“ (رومیوں ۵: ۹)۔ ایہدا مطلب ایہہ ہے کہ بن خدا ساہنوں راستباز بندیاں دے طور تے ویکھدا ہے۔ جدوں اسی توبہ کر دے اتے مسیح ول رجوع لیاندے آن تے اسی اوہدے نال دفن ہو جانے آن: ساڈی شناخت مسیح دے نال رل جاندی ہے۔ فیر اسی اینج دے راستباز لوک بن جاندے آن جنہاں دے خلاف شیطان کوئی قانونی چارہ جوئی نئیں کر سکدا۔ اسی اک ایسے منکھ بن جانے آن

جس وچ شیطان دا کجھ نئیں رہندا کیوں جو ساڈیاں تقصیراں ”کجیاں گئیاں“ (رومیوں ۲: ۷)۔ اینج اسی اوہدی الزام تراشیاں دے دعویاں تھوں آزاد ہو جانے آن۔

ایس کم دی مشق کیویں کیتی جاندی اے؟ جے کوئی بندہ اپنی مسلسل جھوٹھ بولن دی عادت توں تنگ ہے تے اوہنوں ایہہ گل سمجھن دی لوڑ ہے پئی جھوٹھ بولنا خدا دی نظر وچ اکِ غلط کم ہے، اوہدا اقرار کرے، جھوٹھ بولن توں توبہ کرے اور مسیح دے صلیبی کفارے دے وسیلے نال حاصل کیتی گئی معافی تے ایمان لیائے۔ جدوں ایہہ سب ہو جاندا ہے تے فیر جھوٹھ نوں وی رد کردیاں ہوئیاں اپنی حیاتی چوں ترک کیتا جا سکدا ہے۔ جے دوجے پاسے، ایہو بندہ جھوٹھ بولنا پسند کرے، ایہنوں اپنے فائدے دی چیز سمجھے اتے ایہنوں چھڈن دا کوئی ارادہ نہ رکھدا ہوئے تے فیر جھوٹھ بولن دی عادت توں آزادی حاصل کرن دی ہر کوشش فضول ہوئے گی اتے شیطان ایس پیر جمان دی تھاں نوں استعمال کر دا ہی روے گا۔

اسی ایس گناہ دے بویے نوں توبہ کرن، اپنے گناہ نوں ترک کرن اتے مسیح دی صلیب اُتے ایمان لیان دے ذریعے بند کر سکدے آن۔ ایسے طرح اسپیں شیطان دے ایس حق توں وی انکار کر دے آن جہدے ذریعے اوہ ساڈیاں گناہواں نوں ساڈے ہی برخلاف استعمال کردا ہے۔

نامعافی

اک ہور چال جنہوں شیطان ساڈے خلاف استعمال کردا ہے، وہ ساڈی نامعافی ہے۔ معافی اوہ موضوع ہے جہدے تے یسوع نے بہت ساری تعلیم دتی ہے۔ اوہنے آکھیا سی پئی جیکر اسپیں دوجیاں دے قصور معاف نئیں کراں گے تے خدا وی ساڈے قصور معاف نئیں کرے گا۔ (مرقس ۱۱: ۲۵-۲۶؛ متی ۶: ۱۴-۱۵)۔

نامعافی ساہنوں کسے دوجے دی غلطی یا کسے تکلیف دہ واقعے نال نتھی کر سکتی ہے۔ ایہہ شیطان نوں پیر رکھن دی تھاں مطلب ساڈے خلاف اکِ قانونی جواز فراہم کر سکتی ہے۔ پولس رسول کرتھیوں دے ناں اپنے دوجے خط وچ ایس بارے کجھ ایسراں لکھدے نیں:

“جنہوں تُسی معاف کر دے اوہ، اوہنوں میں وی معاف کرنا آن کیوں جو جو کجھ میں معاف کیتا۔ جے کر میں کجھ معاف کیتا اے اوہ مسیح دا قیم مقام ہو کے تہاڈی خاطر معاف کیتا تاں جو شیطان دا ساڈے اُتے کوئی دلا نہ چلے کیوں جو اسی ایہدیاں فریباں توں ناواقف نئیں“ (۲- کرتھیوں ۲: ۱۰-۱۱)۔

ساڈی نامعافی دے سببوں شیطان کس طرح اپنا دلا ساڈے اُتے چلان چ کامیاب ہو جاندا ہے؟ ایہہ ایس لئی ہوندا ہے کہ اوہ ساڈی نامعافی نوں ساڈے ہی خلاف اپنے پیر جمان لئی تھاں دے طور تے استعمال کردا ہے۔ پر جس طرح پولس رسول کہندے ہیں کہ اسپیں ”اوہدے فریباں توں ناواقف نئیں“، ساہنوں چاہیدا ہے پئی معافی دی

مشق کرن دے ذریعے اسیں اپنی زندگی وچوں اوہدے پیر جمان دی تھان نوں بٹا دئیے۔

معافی دے تین پاسے ہوندے نیں: دوجیاں نوں معاف کرنا، خدا کولوں معافی پانا اتے کئی وراں خود اپنے آپ کو معاف کرنا۔ صلیب^۴ دا نشان ساہنوں معافی دے ایہناں تینوں پاسیاں نوں یاد رکھن وچ مدد کردا ہے۔ لیٹے پاسے دا شہتیر ساہنوں دوجیاں نوں معاف کرنا دی یاد دواندا ہے۔ کھڑے پاسے دا شہتیر ساہنوں خدا کولوں معافی حاصل کرن دی یاد دواندا ہے۔ وچکارلا گول کتارہ ساہنوں آپ نوں معاف کرنا یاد دواندا ہے۔

معافی دا مطلب ایہہ برگز نئیں پئی اسی دوجے منکھ دے کیتے ہوئے کرماں نوں بھل جائے یا کوئی پچ پائے۔ دوجیاں نوں معاف کرن دا مطلب ہے پئی اسیں خدا دے سامنے اوہناں اُتے الزام لان دے حق توں پچھے ہٹ جائے۔ اسیں اپنا قصور کرن والے بندے نوں اپنے ہر طرح دے دعوے توں آزاد کر چھڈئیے۔ اسی اوہنوں خدا دے حوالے کر دئیے کہ وہ آپ ہی اوہدا جو چاہے فیصلہ کرے اور ایسراں اسیں اپنا معاملہ خدا تے چھڈ دئیے۔ معافی ایک احساس نئیں: ایہہ اک فیصلہ ہے۔

معاف کرن دے نال نال خدا توں معافی حاصل کرنا وی بہت ضروری ہے کیوں جو معافی دا اثر اوس ویلے ہور ودھ جاندا ہے جدوں ساہنوں ایہہ پتہ چلے پئی ساہنوں وی معاف کر دتا گیا ہے (افسیوں ۴: ۳۲)۔

ایس کتابچے دے اخیر تے دتے گئے وادھو ذریعے دے حصے وچ ”معافی دی دعا“ پیش کیتی گئی ہے۔

روح دے پھٹ

روح دے پھٹ وی ابلیس نوں ساڈی حیاتی وچ پیر جمان دی تھان دے سکدے نیں۔ اصل وچ روح دے پھٹ سریر دے پھٹاں نالوں بوبتے تکلیف دہ ہوندے نیں اتے جدوں اسی جسمانی طور نال زخمی ہونے آں تے ساڈی روح دے چھاننی ہون دا خطرہ زیادہ ودھ جاندا ہے۔ فرض کرو پئی کوئی بندہ کسے بہت گہرے پھٹ یا خوفناک حملے دا شکار ہو جاندا ہے۔ عین ممکن ہے پئی اوہدے بعد اوہ اک لمے عرصے تک ذہنی یا جسمانی اذیت توں دوچار رہے۔ شیطان ایس خوف نوں استعمال کر دیاں ہوئیاں اوہنوں اپنے قبضے وچ لے کے پھلاں توں کتے ودھ خوف دا غلام بنان دی کوشش کر سکدا ہے۔

^۴ صلیب راہیں معافی دا مضمون چیسٹر تے بیسی کیلسٹرا دی کتاب، ”ریسٹورنگ دی فاؤنڈیشن“ ص ۹۸ نوں لیا گیا ہے۔

اِک واری جدوں مَیں^۵ (مطلب ایہناں سبقاں دے لکھیک مارک ڈیوری صاحب) جنوبی افریقہ وچ دینِ اسلام بارے تعلیم دے ربیا ساں تے اوٹھوں دی اِک مقامی عورت میرے کول آئی جنہوں کوئی دس ورھے پہلوں مسلمان پچھوکر نال تعلق رکھن والے لوکاں ولوں بڑی وڈی مصیبت دا سامنا کرنا پیا۔ اِک مقامی سیمزری دی درخواست تے اوس خاندان نوں ایہہ پیشکش کیتی گئی پئی اسیں تہاڈے دو بندیاں دی رہائش اتے کھان پین دا بندوبست کر سکدے آن اوہ وی نرے او بندے جہیڑے اسلام نوں تیاگان دے دعویدار نیں۔ ایہہ اِک بہت مشکل اتے اذیت ناک ویلے دی شروعات سی۔ اوہدے گھر وچ رہن والے پروہنے بڑے ویروہی سن جو ہر ویلے اوس عورت اتے اُوبدے گھر والیاں دے ٹھھے اڈاندے اتے بہت تنگ کر دے رہندے سن۔ وہ اوہنوں دھکے مار کے کنڈاں نال پٹخدے، اوس نوں سوڑنی کہہ کے بلاندے، لعن طعن کردے ایتھوں تیکر پئی اوہدے کولوں لنگھدے ہوئے اوہدے مونہہ اُتے تھکدے سن۔ اوہنوں اپنے گھر دے آل دوالیوں کئی اینج دے ورقے وی ملے جنہاں اُتے عربی زبان وچ گالاں تے بدعاواں لکھیاں ہوئیاں سن۔ ایس خاندان نے اپنے چرچ کولوں مدد منگی پر کسے نے اوہناں دا یقین نہ کیتا۔ آخر اوہناں نے کسے نہ کسے طرح اپنے پہلے ”پروہناں“ توں اپنی جان چھڈائی اتے دوسرے لوکاں نوں اپنا گھر کرائے تے دتا۔ اپنی کہانی وچ ایس عورت نے ایہہ وی لکھیا سی پئی ”اوس ویلے ساڈے مالی، روحانی، جذباتی اتے جسمانی حالات اپنے خراب ہو چکے سن کہ ساہنوں اپنے آپ تے وی کوئی بھروسہ نئیں سی رٹیا اور انج لگدا سی جیویں میرا وجود کسے کم دا نئیں کیوں جو میرے نال پیراں دی مٹی توں وی بُرا سلوک کیتا جاندا سی۔“ اسلامی زنجیراں اتے غلامی بارے میرا کلام سُنن توں بعد اوس عورت نے اپنی حیاتی وچوں ہر قسم دے خوف تے شک نوں دُور کیتا جنہے اوہدا جینا حرام کیتا ہویا سی۔ اسی رل کے اوہدیاں مصیبتاں واسطے دعا کیتی اور ہر طرح دے خوف دے سنگل نوں توڑیا۔ اوہنے عجیب طور نال شفا پائی اتے فیر او آکھن لگی، ”مَیں ایس اسمانی انتظام واسطے خدا دا شکر کردی آن۔۔۔ ہن میرا دل مطمئن ہے اور مَیں خداوند دی بندی ہوندیاں آپ نوں اوس دی بندگی لئی وقف تے مخصوص کرنی آن۔ خداوند دی وڈیائی ہووے!“ ایس دے بعد اوہنے چٹھی لکھ کے مینوں ایہہ دسیا:

”اسیں اچ وی خداوند خدا دی عبادت کردے آن اتے اوہنوں پہلاں توں بوہتا پیار کر دے آن، اسیں مسلمان سنسکرتی اتے عقیدیاں بارے بہت کجھ جاندے آن پر ہن ساڈا ایمان مسیحی تعلیم تے عقیدیاں اُتے زیادہ مضبوط ہو گیا ہے جہدے سببوں اسیں ایہہ کہہ سکدے آن پئی اسیں خداوند دی محبت وچ ہو کے اپنے مسلمان بہناں تے بھراواں نوں وی پیار کردے آن اتے اپنی زندگیاں توں ہمیشہ

^۵ ایس سبق دے لکھیک مارک ڈیوری صاحب بین۔

ایس محبت دا کھلم کھلا اظہار کردے رہاں گے اتے اوہناں نوں دکھاواں گے پئی
یسوع ایہناں سبھناں نال کنا زیادہ پیار کردا ہے۔“

جدوں لوک روح دے پھٹاں دی اذیت نال دوچار ہوندے نیں تے شیطان اوہناں دے
کناں وچ اپنے جھوٹھ بھرن دی کوشش کردا ہے۔ جھوٹ کدی سچ نئیں ہو سکدے پر
زخماں نال چھاننی بندہ اوہندا دا یقین کر لیندا ہے کیونکہ اوہنوں اپنی تکلیف اصل
محسوس ہوندی ہے۔ ایس عورت نال ایہہ جھوٹھ بولیا جا ریا سی پئی تیری کوئی
اوقات نئیں اتے ”تیرا وجود کسے کم دا نئیں۔“

ایہناں جھوٹھاں توں ربائی پان لئی ساہنوں پیٹھاں دتے گئے پنج اقدامات تے عمل کرن
دی لوڑ ہوندی ہے:

۱. پہلاں اوس منکھ نوں دعوت دیو پئی اوہ خداوند دے سامنے اپنا دل پوری
طرح اُندیلے یعنی کھل کے اپنی تکلیف دا خداوند دے حضور وچ اظہار
کرے۔

۲. فیر دعا کرو پئی یسوع اوہدے زخماں اُتے اپنا ملم لاوے۔

۳. اوس منکھ نوں اے وی کہیا جا سکدا ہے پئی تُوں اپنے سب دکھ دین والیاں
نوں معاف کر۔

۴. اوس منکھ نوں ایہہ وی کہیا جا سکدا ہے پئی اوہ خدا اُتے اپنے ایمان دا
اقرار کر دیاں ہوئیاں اپنی زندگی وچ موجود ہر خوف اتے صدمے نال جڑے
پر اک اثر دا انکار کرے۔

۵. فیر اوہ منکھ ایہناں سارے جھوٹھاں دا اقرار کردیاں ہوئیاں اوہناں نوں رد
کرے جنہاں دا اوہ اپنی تکلیف باہجوں یقین کردا آیا ہے۔

ایہہ سارے اوہ اقدامات بین جنہاں دے ذریعے شیطان دے سب حملیاں نوں بڑی
کامیابی دے نال روکیا جا سکدا ہے کیوں جو ہن اوہدے پیر جمان دیاں سب تھانواں
نوں ہٹایا جا چکیا ہے۔

گلاں

لفظاں وچ بڑی طاقت پائی جاندا ہے۔ اسیں اپنے مونپہ دیاں گلاں دے نال دو جیاں
تے اپنے آپ کو اپنی گرفت وچ کر سکدے آن۔ ایسے سببوں شیطان ساڈیاں گلاں نوں
ہی ساڈے خلاف استعمال کرن دی کوشش کردا رہندا ہے۔ یسوع نے آکھیاں سی:

”پر میں تہانوں آکھنا آں پئی ہر اک وادھی گل جھپڑی لوک بولن گے عدالت دے
دین اوہ اوہدا حساب دین گے کیوں جو تُوں اپنیاں گلاں توں سچا تے اپنیاں گلاں
توں مجرم ٹھیرایا جائیں گا“ (متی ۱۲: ۳۶-۳۷)۔

یسوع نے ساہنوں ایہہ وی سکھایا سی پئی ساہنوں اپنے مونہہ وچوں کدے لعنت
نئی کرنی چاہئیدی سگوں سب نوں برکت دینی چاہئیدی ہے: ”اپنے دشمنان نال پیار
کرو۔ جھپڑے تہاڈے نال ویر رکھن اوہناں دا بہلا کرو۔ جھپڑے تہانوں بددعا دین
اوہناں نوں دعا دیو۔ جھپڑے تہاڈی پت لابن اوہناں لئی دعا کرو“ (لوقا ۶: ۲۷-۲۸)۔

یسوع نے ساہنوں ایہہ چتاوئی وی دتی سی پئی ساڈے مونہہ وچوں کوئی وادھی
گل نئیں نکلی چاہئیدی جس دا اطلاق ساڈی روزمرہ گل بات، قسماں، عہد و پیمان
اتے حلفیہ بیاناں تے وی ہندا ہے۔ غور کرو پئی یسوع نے انے چیلیاں نوں سونہہ
چُکن توں وی منع کیتا سی:

”پر میں تہانوں آکھنا آں پئی کدی وی سونہہ نا چُکنا۔۔۔ پر تہاڈی گل ہاں دی
ہاں تے ناں دی ناں ہوئے تاں جو کجھ ایہدے نالوں ودھ اے سو بُرے توں ہوندا
اے“ (متی ۵: ۳۳-۳۷)۔

تے فیر سونہہ کیوں نئی چکنی چاہئیدی؟ یسوع نے دسیا ہے پئی ایہہ ”بُرے توں“
یعنی ابلیس ولوں ہوندی ہے۔ شیطان چاہندا ہے پئی اسیں جھوٹھی سونہہ چُکے
کیوں جو اوہ ساڈیاں ہی گلاں نوں ساڈے خلاف استعمال کرنا چاہندا ہے تاں جو
ساہنوں نقصان پہنچائے۔ ایسے طرح اوہنوں ساڈی زندگیاں وچ پیر جمان دی تہاں اتے
ساڈے اُتے اروپ لان دی وجہ مل جائے۔ جے اسی اپنی کہی ہوئی گل دی طاقت
نئیں جاندے تے فیر وی شیطان نوں موقع مل جاندا ہے کہ اوہ انہوں جنج مرضی
استعمال کرے۔

جے اسیں پہلوں ہی کسے دے نال گلاں گلاں وچ کوئی ایسی سونہہ چک لئی ہے،
کوئی قسم کھا بیٹھے آں (جہدے وچ رسمی کم وی شامل نیں) جہدے سببوں اسیں
اک بُری راہ تے چلن دے پابند ہو چکے آں یعنی اک ایسی راہ جہدے اُتے ساہنوں
کدے وی نئیں چلنا چاہیدا یا جو ساڈے لئی خدا دی راہ نئیں تے فیر ساہنوں کیہہ
کرنا چاہیدا ہے؟

احبار ۵: ۲-۱۰ وچ بنی اسرائیل نوں ایہہ واضح تعلیم دتی گئی سی پئی جے کوئی
بندہ ”سوچے بنا سونہہ چُک لے“ تے اوہنوں اپنی سونہہ تے قائم رہنا پوے تے فیر
اوہنوں کیہہ کرنا چاہیدا ہے۔ ایس سونہہ توں آزاد ہون لئی اک طریقہ وی دسیا گیا
سی۔ ایہو جئے بندے لئی ضروری ہے کہ اوہ کاہن دے کول خطا دے کفارے دی
قربانی لیائے تے فیر اوہ اپنی بنا سوچے سمجھے چُکی گئی سونہہ توں چھٹ جائے
گا۔

خوشی دی خبر ایہہ بے پٹی صلیب دے سببوں اسپں وی اپنی ہر ایسی سونہہ، کو دھرمی قسم اتے عہد توں آزاد ہو سکدے آن۔ ایہہ کیسی ودھیا گل بے پٹی بائبل وچ یسوع دے خون بارے ایہہ کہیا گیا بے پٹی اوہ ”بابل دے لہو نالوں چنگیاں گلاں کردا اے“:

”سگوں تسی صیون دے پہاڑ۔۔ نوین عہد دے وچولے یسوع تے اوس چھڑکے بوئے لہو دے کول آئے بو جھپڑا بابل دے لہو نالوں چنگیاں گلاں کردا اے“
(عبرانیوں ۱۲: ۲۲ - ۲۴)۔

ایس دا مطلب بے پٹی یسوع دا لہو ساڈے مونہہ وچوں نکلیاں ہوئیاں گلاں دے سببوں ساڈے آتے آن والیاں سبھے لعنتاں نوں ختم کرن دی قدرت رکھدا بے۔ خاص طور تے یسوع دے لہو دا عہد اوہناں ساریاں عہداں آتے غالب آندا تے اوہناں نوں ختم کر دا بے جنہاں نوں اسپں خوف یا موت دے ڈر توں بنھیا سی۔

رسمی کم: لہو نال بنھے ہوئے معاہدیاں توں آزادی

پُن تیک اسی اوہناں گلاں دی طاقت آتے بحث کرئیے آں جو ساہنوں بنھن دی طاقت رکھدیاں نیں۔ عبرانی صحیفیاں دے مطابق دو تیراں دے وچکار لہو دے ذریعے عہد یا معاہدے بنھن دا رواج عام سی۔ ایس عمل وچ گلاں باتاں دے علاوہ اک رسمی کم وی شامل ہوندا سی۔

جدوں خدا نے پیدائش ۱۵ باب وچ ابرہام دے نال اپنا مشہور عہد بنھیا تے اوہدی شروعات اک قربانی توں ہوئی سی۔ ابرہام نے کچھ مخصوص جانور لئے، اوہناں نوں ذبح کیتا اور اوہناں دے کٹے ہوئے اعضاواں نوں زمین دے رکھ دتا۔ فیر اک بلدی ہوئی شمع جانورار دے اوہناں حصیاں دے وچکاروں لنگھی جو خدا کی حضوری اتے اوہدی شراکت دی علامت سی۔ ایس رسم وچ لعنت دے عنصر نوں وی شامل کیتا گیا کہ ”جیکر مہیں ایس عہد توں پھراں تے میرا حال وی ایہناں جانوراں ورگا ہووے“ یعنی ”مہنوں وی مار کے اینج ای کٹ دتا جاوے“۔

ایس گل دا اظہار خدا دی اُس تنبیہ توں وی ہوندا بے جو اوس نے یرمیاہ نبی دی معرفت بیان کیتی سی:

”مہیں اوہناں منکھاں نوں جنہاں میرے نیم نوں اولنگھیا اتے اوس نیم دیاں گلاں نوں قائم نہ رکھیا جھپڑا اوہناں میرے آگے بنھیا سی اوس وچھے وانگ کراں گا جنہوں اوہناں نے کٹ کے دو ٹوٹے کیتا اتے دوہاں ٹوٹیاں دے وچ دی لنگھ گئے۔ ارتھارتھ یہوداہ دے سرداراں نوں، یروشلم دے سرداراں، کھسرے، جاجک اتے دیس دے سارے لوکاں نوں جھپڑے اوس وچھے دے ٹوٹیاں دے وچ دی لنگھ گئے۔ مہیں اوہناں نوں اوہناں دے ویریاں دے ہتھ وچ اتے اوہناں دی جان

لیویاں دے ہتھ وچ دیاں گا اتے اوہناں دیاں لوتھاں آکاش دیاں پنچھیاں اتے دھرتی دے درندیاں دا کھاجا ہون گئیاں“ (یرمیاہ ۳۲: ۱۸-۲۰)۔

مڈھ دیاں رسماں جیویں جادو ٹونے دیاں رسماں وچ منکھ نوں قربانی دے لہو راہیں بنھیا جاندا ہے۔ ایہناں رسماں وچ موت تک قائم رہن دی سونہہ چُکی جاندی ہے اتے ایس عمل وچ اصلی لہو نئیں بلکہ جانوراں دا لہو علامتی طور تے شامل کیتا جاندا ہے: مثال دے طور تے، اپنی بربادی دیاں لعنتاں بولنا؛ مرن دی نشانی جیویں کوئی ڈوری گلے وچ لٹکائے پھرنا؛ یا رسماں دے دوران علامتی طور تے موت نوں گلے لانا جیویں تابوت دے وچ لیٹ جانا یا دل اُتے خنجر دا علامتی نشان بنانا۔ (اگے چل کے اسیں دینِ اسلام دے حوالے نال وی ایہو جئی اک رسم بارے تفصیل نال گل کراں گے۔)

لہو نال بنھے ہوئے معاہدے جنہاں وچ علامتی موت دیاں رسماں شامل ہون، شامل ہون والیاں تِراں یا اوہناں دی آل اولاد اُتے موت نوں جاری کرن دا سبب بن دے بین۔ ایہہ روحانی طور تے اک نہایت خطرناک عمل ہے کیوں جو ایہہ رسماں روحانی ظلم دے بوبے کھولدیاں بین۔ پہلوں ایہناں رسماں دی راہیں منکھ نوں معاہدے دی شرطاں وچ بنھیا جاندا ہے اور فیر اوہنوں ذرا جنی کوتاہی اُتے قتل یا ناگہاں موت لئی روحانی اجازت دتی جاندی ہے تاں جو معاہدے وچ قائم کیتیاں گئیاں لعنتاں نوں پورا کیتا جا سکے۔

ایک مسیحی عورت، جہدی برادری نے کئی نسلاں تک اسلامی حکومت دے تھلے زندگی گزارا سی، نوں ڈراؤنے خواب آن لگے جنہاں وچ اوہنوں اپنے مرے ہوئے رشتے دار نظر آندے سی جو اوہنوں اشاریاں نال مُردیاں دی دھرتی تے آن دی دعوت دیندے سی۔ اوہنوں کئی واری خودکشی دے خیال وی بے سبب ای ستاندے سن۔ جدوں میری اوس عورت نال گل بات ہوئی اور میں اوہدے واسطے دعا کرن لگا تے اوہنے مینوں دسیا پئی پچھلیاں کئی نسلاں تھوں اوہدے خاندان سے بہت سارے لوکاں نوں ایہو جئے ڈراؤنے سپنے آندے ہوندے سی اتے جنہاں دی وجہ توں اوہ بڑے ای پریشان وی رہندے ہوندے سن۔ ایتھوں مینوں اندازہ ہو گیا پئی کیوں جو ایہدے پیو دادے اسلامی راج دے تھلے رئیے نیں ایس لئی او ذمی معاہدے دے لحاظ نال پہلاں ای اوہناں دے رحم و کرم تے سن اور موت دا ڈر سدا ای اوہناں دے سر اُتے منڈلاندا رہندا سی اتے ایہو خوف اگلی نسل نوں وی منتقل ہو گیا۔ ایہناں دے وچ اک ہور وی خاص رسم پائی جاندی سی جہیڑے ایہناں دے پیو دادیاں نوں ہر حال وچ ہر سال ضرور پوری کرنا پیندی سی اتے جو ذمی معاہدے دی شرطاں دے مطابق مسلمانان نوں محصول دین نال تعلق رکھدی سی۔ ایس رسم دا اک حصہ ایہہ وی سی پئی ایہناں دیاں دھوناں دے اک پاسے علامتی وار کیتا جاندا سی جو ایس گل دا نشان سی پئی جیکر اوہناں نے دینِ اسلام دی اطاعت دے معاہدے دی شرطاں توڑیا تے اوہناں نوں جہنم واصل کر دتا جائے گا۔ (اسیں چھویں سبق وچ ایس رسم

بارے تفصیل نال گل کران گے۔ مین ایس عورت دے نال رل کے ایہدے خلاف دعا کیتی، موت دی تاثیر نوں ڈانٹیا اتے قتل دی ایس رسم نال جڑی ایسی لعنت نوں توڑیا۔ ایہناں دعاواں دے بعد ایس رسم دا زور ٹٹ گیا اور اوس عورت نے اپنے ڈراؤنے خواباں اتے موت دیاں خیالاں توں رہائی پائی۔

کودھرمی عقیدے (جھوٹھ)

شیطان ساڈے خلاف جنے وی فریب استعمال کر دا بے اوہناں وچوں سب توں وڈا فریب ساڈے ذہن وچ اپنا جھوٹھ بھرنا ہے۔ جد اسیں ایہناں جھوٹھاں نوں مندے اتے اوہناں دا یقین کردے آن تے فیر اوہ ایہناں ای جھوٹھاں نوں ساڈے خلاف الزام تراشی کرن اتے ساہنوں ایہناں وچ پھسان تے ایہناں دے ذریعے ساہنوں دھوکھا دین لئی ورت دا ہے۔ ایہہ کدی نہ بھولو پئی شیطان ”جھوٹھا سگوں جھوٹھیاں دا پیو ہے“ (یوحنا ۸: ۴۴)۔ (جنوبی افریقہ دی اوس عورت دی کہانی وچ اک جھوٹھ ایہہ سی پئی تیری کوئی اوقات ای نئیں۔)

بن جد کہ اسیں یسوع دی شگردی وچ اگاں نوں ودھ رئے آن تے ساہنوں ایہہ گل سکھنی چاہئیدی بے پئی ایہناں جھوٹھاں دی پہچان کیویں کیتی جائے جنہاں نوں اسیں ایس توں پہلاں سچ مندے رئے آن اور فیر ایہناں توں انکار کیویں کیتا جا سکدا ہے۔ ایہہ جھوٹھ یا کودھرمی عقیدے مختلف طریقیاں نال ساڈیاں زندگیاں وچ داخل ہوندے ہیں: گلیں باتیں، ساڈیاں سوچاں، خیالاں اتے عقیدیاں دی راہیں، اپنے آپ نال گلاں کرن دے ذریعے یعنی اوہناں گلاں دے راہیں جھپڑیاں اسی اپنے آپ نال کردے آن یا سوچدے آن جدوں کوئی ہور ساڈی گل نئیں سُن رُیا ہوندا۔ کودھرمی عقیدیاں دی مثالان کجھ ایہہ بین:

- ”مینوں کوئی پیار نئیں کردا“۔
- ”لوکی نئیں بدل سکدے“۔
- ”مینوں کوئی نئیں بچا سکدا“۔
- ”میری فطرت وچ ای کوئی خرابی اے“۔
- ”جے لوکاں نوں میری اصلیت پتہ چل گئی تے اوہ مینوں ٹھکرا دین گے“۔
- ”خدا مینوں کدے معاف نئیں کرے گا“۔

کجھ جھوٹھ ساڈے معاشرے اتے ساڈی ثقافت دا اٹوٹ حصہ بن چکے نیں جیویں کہ ”عورتاں ہونڈیاں ای ماڈیاں نیں“، ”مرداں تے کدے اعتبار نئیں کیتا جا سکدا“۔

میرا تعلق اک انگریز (اینگلو سیکسن) برادری نال ہے اتے ساڈے معاشرے وچ اک جھوٹہ بہت عام سی پٹی مرد نوں اپنے جذبیاں دا کدے اظہار نئیں کرنا چاہیدا۔ عام کہاوت ہے پٹی ”مرد نوں درد نئیں ہوندا“۔ لوک ایہنوں اینج وی کہندے نیں، ”مرد وچ لچک نئیں ہوندی“۔ پر ایہہ گل سچ نئیں کیوں جو کئی واری مرد نوں وی درد ہوندا اے!

شگردی وچ آگے ودھن لئی ساہنوں ایہناں جھوٹھاں دا سامنا اتے مقابلہ کرن دا ہر سیکھنا چاہیدا ہے جو ساڈے معاشرے دا حصہ بن چکے بین اتے ساہنوں ایہناں دی تھاں اُتے اصل سچائی دا پرچار وی کرنا چاہیدا ہے۔

یاد رکھو: سب تھوں وڈا جھوٹہ اوہ ہے جو سچ لگے۔ اکثر اینج وی ہوندا اے پٹی کوئی غیر الہی عقیدہ اینج دا وی ہوندا ہے جس دی سچائی نوں عقل تسلیم نئیں کردی پر اوہ ساڈے دل نوں سچ معلوم ہوندا ہے۔

یسوع نے ساہنوں سکھایا سی پٹی ”جے تسی میرے کلام وچ رپو گے تہ تسی سچ مچ میرے شاگرد بنو گے۔ تے تسی سچائی نوں جانو گے تے سچائی تہانوں آزاد کرے گی“ (یوحنا ۸: ۳۱-۳۲)۔

ایہناں جھوٹھاں دی شناخت کرن وچ روح القدس وی ساڈی مدد کردا ہے خاص طور تے اوہناں جھوٹھاں نوں جہناں نوں اسیں اج تک سچ مندے آئے آن تاں جو اوہناں دا اقرار کر کے فیر اوہناں نوں چھڈ وی دئیے (۱- کرتھیوں ۲: ۱۴-۱۵)۔ جدوں اسی یسوع دی پیروی وچ چلے ہوئے دنیا دے جھوٹھاں نوں ٹھکراندے ہوئے آگے ودھدے جانے آن تے ساڈی سوچ بحال اتے تبدیل ہوندی جاندی ہے۔ پولس رسول ساہنوں دسدے نیں پٹی اسی کس طرح اپنی عقل نوں نواں بنا سکدے آن:

”تے ایس جہان دی شکل ورگے نا بنو۔ سگوں نویں عقل ہون نال اپنی صورت بدل دے جاؤ تاں جو خدا دی نیک تے چنگی لگن والی تے کامل مرضی تجربے نال معلوم کر دے رپو“ (رومیوں ۱۲: ۲)۔

بُری خبر ایہہ آ پٹی جھوٹہ وی شیطان نوں ساڈی زندگیاں وچ پیر جمان دی تھاں دیندے نیں۔ چنگی خبر ایہہ آ پٹی جھوٹہ دا سچائی نال مقابلہ کردیاں ہوئیاں اسیں ایہناں تہانواں دا صفایہ کر سکدے ہاں۔ جدوں اسیں سچائی دا امتیاز کرنا سکھ لیندے آن تے فیر ساڈے لئی ہر اوس جھوٹہ نوں تسلیم، مسترد اور ترک کرنا آسان ہو جاندیاں ہن جنہوں اسیں پہلوں ای سچ من چکے آن۔

ایس کتابچے دے وادھو ذرائع دے حصے وچ غیر الہی عقائد اتے جھوٹھاں دا اپنی زندگی چوں قلع قمع کرن دے حوالے نال اک دعا وی پیش کیتی گئی ہے۔

نسلی گناہ اتے اوہناں دے باہجوں نازل ہون والیاں لعنتاں

اک ہور چال جنہوں شیطان ساڈے خلاف استعمال کر سکدا ہے، نسلی گناہ ہے مطلب ساڈے پیو دادے دے گناہ۔ ایہناں دے سببوں وی ساڈے اُتے ایہہ لعنتاں نازل ہو کے ساڈا ناس کر سکدیاں ہین۔

اساں ضرور اپنی حیاتی وچ ایہو جئے کئی خاندان ویکھے ہون گے جنہاں دی نسل وچ کوئی مخصوص گناہ یا بُری عادت دوسری نسل منتقل ہوندی صاف نظر آندی ہے۔ ایس حوالے نال ایک عام کہاوٹ وی بہت مشہور ہے پئی ”پھل اپنے بوٹے توں کدی دُور نئیں ڈگدا“۔ خانداناں دے اندر روحانی میراث وی منتقل ہوندی ہے جو اوہناں دی اگلیاں پیڑیاں تے وی اثرانداز ہوندی ہے اتے شیطان لئ کئی طرح دے بوہے وی کھول سکدی ہے۔ روحانی ظلم کئی پیڑیاں نوں متاثر کر سکدا ہے جہدے وچ اک نسل اپنے توں اگلی نسل نوں وی اپنے پاپاں دے کارن لعنت دیاں بیڑیاں وچ جکڑ دیندی ہے اتے اوہدے نتیجے وچ نازل ہون والیاں لعنتاں وی اک توں دوجی نسل وچ منتقل ہوندیاں ہین۔

کچھ مسیحی لوک بین النسلی روحانی بندشاں دے نظریے نوں قبول کرن توں سرِ دست انکار کر دیندے ہین یا فیر اوہناں نوں غیر منطقی قرار دیندے ہین۔ ہورے اوہناں دا خیال ہے پئی ماییاں دا بچیاں اُتے کوئی بھیڑا اثر نئیں پیندا۔ مثال دے طور تے، جیکر پیو جھوٹھ بولدا ہے تے اوہدے بچے لازماً اوبدی نقل کرن گے اور اوہ وی ٹکا ٹکا کے جھوٹھ بولن گے یا جے کوئی ماں اپنے بچیاں نوں بددعاواں دیندی ہے تو نتیجتاً اوبدے بچے ضرور ہی احساس کمتری دا شکار رہن گے۔ ایہہ اک پڑھی لکھی گل ہے۔ پر ایسے طرح اک روحانی میراث وی ہے جو ماییاں ولوں اولاد وچ ضرور منتقل ہوندی ہے جو جسمانی عاداتاں نالوں اک فرق گل ہے۔

بائبل دا اک پورا نظریہ حیاتی نیماں، لعنتاں اتے برکتاں دے حوالے نال ایس نظریے دا حامی اے۔ بائبل دسدی ہے پئی خدا نے کس طرح اسرائیل دے نال اک بین النسل قبیلے دے طور تے عہد بنھیا سی اور ایسراں اوہناں نوں برکتاں اتے لعنتاں دے اک پورے نظام دا پابند بنایا جس دا اطلاق خود اوہناں اُتے نالے اوہناں دے بعد اوہناں دی نسلان اُتے وی ہندا سی مطلب برکتاں ہزارویں پیڑھی تک جاندیاں سی اتے لعنتاں تیسری تے چوتھی پیڑھی تک (خروج ۲۰: ۵؛ ۳۴: ۷)۔

کیوں جو خدا نے لوکاں دے نال بین النسلی طور تے برتاؤ کیتا ہے ایس لئی ساڈے واسطے ایس گل نوں سمجھنا ذرا مشکل نئیں پئی شیطان وی نسلِ انسانی دے خلاف بین النسلی حقوق دا دعویٰ کردا پھردا ہے! یاد رکھو پئی شیطان ”الزام لان والا“ ہے جو ”رات دن خدا دے اگے اوہناں اُتے الزام لاندنا سی“ (مکاشفہ ۱۲: ۱۰) مطلب ہر شے نوں او ساڈے برخلاف استعمال کردا ہے۔ اوہ ساڈے پیو دادیاں دے گناہواں دا اروپ وی ساڈے اُتے عائد کر دا ہے اتے کر دا رئیے گا۔ مثال دے طور تے، آدم اتے

حوا دے گناہ نال پیڑھی در پیڑھی چلن والے گناہ دا اک ایسا سلسلہ تریا جنہیں اوہناں دی ساری نسل نوں اپنے قبضے وچ لیا ہویا ہے جنہاں وچ پیڑھ دے نال بچہ جننا (پیدائش ۳: ۱۶)؛ عورت اُتے مرد دی حکومت (پیدائش ۳: ۱۶)؛ اپنے مونہہ دے پسینے دی روٹی کھانا (پیدائش ۳: ۱۷-۱۸) اور اخیر تے موت دے رابیں مٹی دے مٹی وچ مل جان (پیدائش ۳: ۱۹) دیاں لعنتاں شامل بین۔ ایہہ بے ”بنیرے دے دَور“ دا نظام۔ شیطان ایہدے توں چنگی طرح واقف ہے اتے اوہ ایہنوں ساڈے خلاف استعمال کردا ہے۔

بائبل ایہناں گلاں وچ اک تبدیلی دی پیش گوئی کر دی ہے پئی اک وقت ایسا آوے گا جدوں خدا لوکاں کولوں اوہناں دے پیو دادے دے گناہواں دا حساب نئیں لے گا اور ہر انسان اپنے ہی کیتے دا بدلہ پائے گا:

”تاں وی تسی آکھدے ہو پئی پتر پیو دی بدی کیوں نئیں چُکدا؟ جدوں پتر نے نیاؤں تے دھرم کیتا اتے میریاں ساریاں حکماں دی پالنا کیتی اتے اوہناں تے عمل کیتا تاں جو اوہ نسچے جیوندا رہے گا۔ جہیڑی جان پاپ کردی ہے اوہی مرے گی۔ پتر پیو دی بدی نا چُکے گا نا پیو پتر دی بدی چکے گا۔ دھرمی دا دھرم اوہدے لئی ہووے گا اتے دوشتی دا دوشٹ اوہدے اُتے“ (حزقی ایل ۱۸: ۱۹-۲۰)۔

ایس لانگے نوں مسیح دے زمانے مطلب مسیح دی بادشاہی بارے پیشن گوئی سمجھنا چاہی دا ہے۔ ایہدا اشارہ شیطان دی عملداری وچ کم کرن والی ”ایس ہنیری دُنیا“ دے طریقہ واردات وچ بنیادی تبدیلی پیدا ہون دی طرف بالکل نئیں بلکہ ایہہ اک مختلف جہان دے بارے وچ وعدہ ہے مطلب اوہ دُنیا جو خدا دے پیارے پتر دی بادشاہی دی آمد دے وسیلے اک نویں اسمان اتے اک نویں زمین دی شکل وچ معرض وجود چ آئے گی۔ ایہہ اک وعدہ ہے جس دا تعلق صرف ایس عہد نال نئیں جس دے تحت خدا ہر انسان دے نال اوس دے گناہواں دے مطابق برتاؤ کرے گا بلکہ ایس دا تعلق یسوع مسیح دی موت اتے قیامت دے وسیلے نال جاری ہون والی قدرت نال وی ہے جو شیطان دی اوس طاقت نوں چکنا چور کر دے گی جس دے ذریعے اوہ لوکاں نوں اوہناں دے ماییاں اتے پیو دادیاں دے گناہواں وچ جکڑ کے اپنا اسیر تے غلام بناندا ہے۔

بہانویں ایہہ گل سچ ہے پئی پرانی شریعت مطلب ”گناہ اتے موت دی شریعت“ دا عہد گناہواں دے اک پیڑھی توں دوجی پیڑھی تک منتقل ہون دی گل کردی ہے پر مسیح نے پرانی شریعت نوں پورا کر کے ساڈے سامنہیوں ہٹا دتا ہے جس دے ذریعے شیطان لوکاں نوں اوہناں دے ماییاں دے گناہواں وچ جکڑن دے حق دا دعویٰ کردا سی نالے اوہنوں اپنی صلیب دے وسیلے نال منسوخ کر دتا ہے۔ ایہہ ہے اوہ آزادی جس دا دعویٰ کرنا ہر مسیحی دا پورا پورا حق ہے۔

تے فیر اسپن نسلی لعنتاں تھوں اپنی ربائی دا دعویٰ کیویں کر سكدے آن؟ ایس دا جواب بائبل وچ موجود ہے۔ توریت بیان کردی ہے کہ پئی اگلیاں پیڑھیاں جیکر اپنے پیو دادیاں دے گناہواں دے اثر توں ربائی پانا چاہندیاں بین تے اوہناں نوں چاہیدا ہے پئی اوہ ”اپنی اتے اپنے پیو دادیاں دی بدکاری دا اقرار کرن“ (احبار ۲۶: ۴۰)۔ خدا کہندا ہے پئی فیر میں وی ”اوہناں دی خاطر اوہناں دے پیو دادیاں دے عہد نوں یاد کراں گا“ تاں جو اوہناں نوں اتے اوہناں دے دیس نوں شفا دیاں (احبار ۲۶: ۴۵)۔

اسپن وی ایسے طریقے نوں ورت سكدے ہاں۔ ساہنوں بس ایہہ کرنا ہے پئی:

■ اپنے اتے اپنے پیو دادیاں دے گناہواں دا اقرار کرئیے،

■ ایہناں گناہواں نوں رد اتے ترک کرئیے تے فیر

■ ایہناں گناہواں توں پیدا ہون والیاں سب لعنتاں نوں توڑئیے۔

مسیح دی صلیب دی راہیں ساہنوں ایہہ اختیار ملیا ہے۔ صلیب دے وچ ساہنوں ہر طرح دی لعنت توں چھٹکارا دواؤن دی قدرت پائی جاندی ہے: ”مسیح ساڈے لئی لعنتی بن کے تے سانوں مُل لے کے شریعت دی لعنت توں چھڈایا۔۔“ (گلٹیوں ۳: ۱۳)۔

ایس کتابچے دے اخیر تے وادھو ذرائع دے حصے وچ نسلی گناہ توں ربائی لئی اک خاص دعا پیش کیتی گئی ہے۔

اگلے حصیاں وچ اسی اوس اختیار اُتے گل کراں گے جو ساہنوں مسیح وچ حاصل ہے اتے اسی ایہہ وی سکھاں گے پئی اسپن اوس اختیار دا اپنے مخصوص حالات اُتے کیویں اطلاق کر سكدے آن۔ فیر اسپن ابلیس دے فریباں اُتے غالب آن دے پنچ اقدامات بارے وی گل کراں گے۔

ساڈا شاہی اختیار

مسیح نے خود اپنے شاگرداں نوں ایہہ سکھایا سی پئی تہانوں آسمان اتے زمین دے ماملیاں نوں ”بند کرن“ اتے ”کھولن“ دا اختیار دتا گیا ہے جس دا مطلب ہے پئی روحانی اتے جسمانی دونوں جہاناں دے ماملے ایمانداراں دے اختیار وچ آندے بین:

”میں تہانوں سچ آکھناں پئی جو کجھ تُسی زمین اُتے بنھو گے سو آسمان وچ بدھا جائے گا۔ تاں جو کجھ تُسی زمین اُسے کھولو گے سو آسمان وچ کھولیا جائے گا“ (متی ۱۸: ۱۸؛ پور ویکھو ۱۶: ۱۹)۔

حقیقت وچ، شیطان اُتے ساڈے اختیار دے وعدے دا اعلان بائبل دے شروع وچ مطلب پیدائش ۳: ۱۵ وچ ہی ہو گیا سی جتھے خدا نے سب نوں ایہہ کہیا سی پئی جھپڑا نجات دہندہ عورت دی نسل وچوں آئے گا اوہی ”تیری سری نوں پھیوے گا“۔ ایس گل دا ذکر پولس رسول نے بھی کیتا سی: ”تسلی دا خدا چھیتی تہاڈے پیراں بیٹھ شیطان نوں لتاڑے گا“ (رومیوں ۱۶: ۲۰)۔

جدوں یسوع نے اپنے شاگرداں نوں منادی لئ گھلیا سی، پہلاں بارہ نوں اتے فیر بہتر نوں، تے اوہناں سبھناں نوں اوہنے ایہہ اختیار دتا سی پئی جا کے لوکاں نوں بدروحان توں آزاد کراؤ (لوقا ۹: ۱)۔ بعدوں، فیر جدوں شاگرد واپس آئے تے اوہناں نے اپنے اختیار بارے بڑے حیران ہو کے دسیا پئی “اے خداوند تیرے ناں اُتے بدروحان وی ساڈے وس وچ نیں۔ تد اوس اوہناں نوں آکھیا پئی مہیں شیطان نوں بجلی وانگوں اسمانون ڈگیا ویکھیا“ (لوقا ۱۰: ۱۷-۱۸)۔

ایہہ مسیحیاں واسطے بڑی تسلی سے حوصلے والی گل ہے پئی ساڈے کول شیطان دیاں ساریاں چالاں اُتے غالب آن اتے اوہناں نوں تباہ کرن دا وی اختیار ہے۔ ایس دا مطب ہے پئی ایمانداراں کول ایہہ اختیار ہے پئی اوہ ہر طرح دے غیر الہی معاہدیاں اتے وعدیاں نوں توڑن اتے منسوخ کرن کیوں جو مسیح دے خون دا عہد برائی دے ارادیاں نال قائم کیتے گئے ہر معاہدے نوں ختم کرن دی قدرت رکھدا ہے۔ ایہہ اک ایسا وعدہ ہے جس دا ذکر زکریاہ دی کتاب وچ وی مسیح بارے کیتیاں گئیاں پیشن گوئیاں وچ موجود ہے:

”اتے تیری بابت ایہہ گل ہے پئی تیرے عہد دے خون دے سببوں مہیں تیرے اسیراں نوں انھے کھو وچوں کڈھ لیا“ (زکریاہ ۹: ۱۱)۔

مخصوصیت دا اصول

آزادی دی تلاش کردیاں ہوئیاں لازمی ہے پئی اسیں چند ایسے مخصوص اقدامات کرئے جو غیر الہی طور تے کھلے ہوئیاں اتے پیر جمان دیاں تھانواں دے برخلاف کام کرن۔ پرانے عہد نامے وچ ایہہ حکم دتا گیا سی پئی بُٹناں اتے اوہناں دی پوجا پاٹ دے سارے تھانواں نوں پورے پورے ڈھا دتا جائے۔ بُٹناں دی روحانی ملکیت اُتے قبضہ جمان دا اک نمونہ استثنا ۱۲: ۱-۳ وچ پیش کیتا گیا ہے جس وچ خدا نے اپنے لوکاں نوں ایہہ حکم دتا سی پئی ہر طرح دیاں اُچیاں تھانواں (پوجا پاٹ دیاں تھانواں)، جادوگری دیاں تھانواں، جادوگری دیاں چیزاں اتے مذبحیاں دیاں یسیرتاں سمیت ڈھا دتا جائے۔

چنگی اتے بھلی گل ایہو ہے پئی اسیں اپنے گناہواں دے مخصوص ناں لے کے خداوند دے حضور اوہناں دا اقرار کرئے۔ ایسے طرح جدوں اسیں اپنی روحانی آزادی دا دعویٰ کردے آن تے اوس ویلے وی ساہنوں مخصوص لفظاں دا ورتاوا کرنا چاہیدا ہے۔

تاں فیر خدا دی سچائی دا نور ساڈی حیاتی دے ہر اس تاریک گوشے وچ چمکے گا جتھے ساہنوں معاف حاصل کرن دی لوڑ ہووے گی۔ جھپڑی جھپڑی تھان اُتے اسی غیر الہی معاہدیاں وچ داخل ہوئے اوہناں اوہناں تھانواں نوں نام بنام، پوری شرطان اتے نتیجیاں سمیت خداوند دی حضوری وچ پیش کرنا ضروری ہے۔ اس لئی ساہنوں صحیح صحیح ناں لین دی لوڑ ہووے گی۔ عام طور تے ضروری ہوندا ہے پئی اسیں شیطان دے ہر اوس حربے دا ناں لے لے کے اوس دی طاقت دے اثر نوں ختم کر دے جائیے جنہوں اوہ ساڈے خلاف استعمال کردا ہے۔

مخصوصیت دے اصول دا اطلاق اوس ویلے ہوندا ہے جد اسیں اپنے آپ نوں اوہناں غیر الہی وعدویاں توں آزاد کران دا انتخاب کر دے آن جو اسیں زبانی کلامی یا عملی طور تے کیتے ہوئے سی۔ مثال دے طور تے، ایک ایسا بندہ جنے آپ نوں لہو دی قربانی دے ذریعے خاموشی دی سونہہ دا پابند بنا رکھیا ہے، اوہنوں چاہیدا ہے پئی سب توں پہلوں اوہ توبہ کرے اور ایسی کسے وی رسم یا شرع وچ شراکت توں انکار کردیاں ہوئیاں اپنی ایس سونہہ نوں توڑ دیوے۔ ایسے طرح جے کوئی منکھ نامعافی دے روئیے توں چھٹکارا حاصل کرن دی کوشش کر رٹیا ہے مطلب اوہ بندہ جنے آکھیا سی ”میں اپنے جیوندیاں جیوندیاں فلاں بندے نوں کدے معاف نہیں کران گا“، اوہ اپنی ایس سونہہ توں توبہ کرے، اپنی ایس گل نوں ترک کرے اتے خدا توں معافی منگے۔ جنسی زیادتی دا شکار ہون والا بندہ جنے اپنے نقصان یا موت دے خطرے دی وجہ توں خموش رہن دی سونہہ چُکی ہے، اوہنوں وی ایہو چاہیدا ہے پئی اپنے ایس ظلم توں آزادی حاصل کرن لئی اپنی خموشی دی قسم نوں توڑے۔ مثال دے طور تے، ”میں اپنی خموشی نوں چھڈدا آن اتے اپنے نال ہون والی زیادتی دا کھلم کھلا اعلان اتے اقرار کردا آن“۔

اک بی بی جھدا ناں سوزین سی، اوہدے کنے ہی پیارے اگر پچھڑ مر گئے جیویں کہ اوہدا پیو، اوہدی ماں اتے اوہدا شوہر وغیرہ۔ اوہدے دل وچ ایہہ ڈر بہہ گیا پئی جے اوہ کسے ہور نال پیار کرے گی تے اوہ وی اوہدے کولوں کھس جائے گا۔ ایہہ سوچ کے اوہنے اپنے آپ ای ایہہ سونہہ چُک لئی پئی ”میں بن دوبارہ کسے نام پیار نہیں کران گی“۔ ایہدے بعد اوہدی زندگی گوڑ اتے دو جیاں بارے نفرت نال بھر گئی۔ جھپڑا اوہدے کول اُوندا اوہنوں وڈھ وڈھ کھاندی، گالاں کڈھ دی اتے برا بھلا آکھدی۔ پر جدوں اوہ اسی ورھے دی عمر نوں پہنچی تے اوہنے یسوع نوں قبول کیتا اتے اک چرچ جان لگی۔ اوتھوں اوہنوں اک اُمید مل گئی تے فیر جا کے اوہنے اپنی پنجاہ سالہ سونہہ نوں توڑ کے یسوع نال پیار پایا۔ اپنے ایس خوف توں رہائی پا کے اوہنے فیر کلیسیا دیاں دو جیاں عورتاں نال وی میل ملاپ اتے پیار محبت ودھانا شروع کیتا۔ اوہدی زندگی بدل گئی کیونکہ جو اوہدے اُتوں شیطان دا زور ٹُٹ گیا سی۔

آزادی دے پنچ اقدام

شیطان ساڈے خلاف جو حربے استعمال کردا ہے اوہناں دا مقابلہ کرن اتے اوہناں نوں تباہ کرن دے لئی بیٹھاں پنچ کم نمونے دے طور دے پیش کیتے گئے نیں:

۱- اقرار اتے توبہ کرو

پہلا قدم ایہہ ہے پئی اپنے ہر گناہ دا اقرار کرو اتے ایس ماملے بارے خدا کی سچائی دا کھلم کھلا اعلان کرو۔ مثال دے طور تے، جے کر تسی پہلوں کسے غیر الہی عقیدے دے پیروکار رئے او تے فیر تہانوں اپنے اوس گناہ دا اقرار کرن دی لوڑ ہے۔ خدا نوں آکھو پئی اوہ تہاڈا ایہہ گناہ معاف کرے اور فیر اوس گناہ توں توبہ کرو۔ تسی ایس صورتحال بارے الہی سچائی دا اعلان وی کر سکدے او۔

۲- تعلق ختم کرو

اگلا قدم بے تعلق ختم کرنا۔ ایس دا مطلب ہے پئی دُنیا دے سامنے ایس گل ادا اعلان کرنا پئی اج توں مین ایسی کسے شے نال کوئی واسطہ نا رکھاں گا، نہ اوہدے اُتے ایمان لیاواں گا اور نہ ہی اوہدی ترقی لئی کوئی کم کران گا۔ مثال دے طور تے، جے تسی کسی غیر الہی رسم دے وچ شریک رئیے ہو پر ہُن اوس رسم نالوں اپنا تعلق ختم کر رئے ہو تے تہانوں اپنے سارے پچھلے راہ و رسم اتے عہد و پیمان دا انکار کر دیاں ہوئیاں اوہدے نال جڑے ہوئے سارے تعلقات توں وی مکمل طور تے دستبردار ہونا پئے گا۔ جیویں پہلوں دسیا جا چکیا ہے پئی ایسے موقعے تے صحیح ناں لے لے کے ہر ایسی چیز نالوں اپنے تعلق نوں ختم کرن دی لوڑ ہے۔

۳- بیڑیاں نوں توڑنا

ایہہ قدم چکن ویلے اپنے اختیار نوں بروئے کار لیاندے ہوئے روحانی عالم وچ موجود ہر اہلیسی قوت، تاثیر اتے اوہدے اثر نوں توڑ دیو۔ مثال دے طور تے، جے ایس ماملے وچ کسے قسم دی کوئی لعنت شامل ہے تے فیر اعلانیہ طور تے آکھو، ”میں ایس لعنت نوں توڑ دا ہاں“۔ یسوع ے چیلیاں نوں ایہہ اختیار دتا گیا ہے پئی یسوع دے ناں وچ ”ویری دی ساری طاقت نوں لتاڑو“ (لوقا ۱۰:۱۹)۔ ناں لے لے ایہناں سب بیڑیاں نوں توڑ دیو۔

۴- باہر کڈو۔

جدوں بدروحاں فائدہ چُک کے تہاڈی زندگی وچ موجود پیر رکھن دیاں تہانواں یا کھلا دروازہ ویکھ کے اندر وڑھ آندیاں بین تاں جو اوس بندے دا جینا حرام کر دین تے اک واری سارے کھلے بوہیاں نوں بند کرن اتے پیر جمان دیاں ساریاں تہانواں نوں

بٹان، اقرار کرن، تعلق ختم کرن اتے بیڑیاں نوں توڑن توں بعد بدروحاں نوں اپنی زندگی وچوں نکل جان دا حکم دیو۔

۵۔ برکت دیو تے معموری منگو

آخری قدم ایہہ ہے پئی اوس بندے واسطے دعا کرو اتے اوہدے لئی خدا توں برکت تے معموری منگو تاں جو خدا اوہنوں ہر طرح دی ودھیا برکت نال ملامال کرے جس وچ مصیبت دے بدلے آرام دیاں برکتاں وی شامل ہوں۔ مثال دے طور تے، جے اوہ منکھ موت دے ڈر نال دوچار ہے تے اوہدی حیاتی لئی عمر دی درازی اتے دلیری دی برکت منگو۔

ایہناں پنجاں قدماں اتے عمل کر کے ہر طرح دی اسیری توں ربائی حاصل کرن دا چارہ کیتا جا سکدا ہے پر ایتھے ساڈی ساری گل دا خاص مقصد صرف دین اسلام توں آزادی ہے۔ بن اگلے سبقاں وچ اسیں سکھاں گے پئی اسلام دیاں بندشاں توں لوکاں نوں آزاد کران لئی اسیں ایہناں پنجاں قدماں دا عملی اطلاق کیویں کر سکدے ہاں۔

رہنمائے مطالعہ

دوجا سبق

نویں لفظ

خود نال گلاں	کھلے بوے	ترک کرنا
سچیائی نوں جانو	پیر دھرن دی تھان	آزادی
رُوح دے پھٹ	ٹاپوز	مسیح
نسلی گناہ	قانونی حقوق	شیطان
روحانی میراث	معافی دی صلیب	خدا دی بادشاہی
بین النسلی	سونپہ	ایہہ تاریک دَور
مخصوصیت دا اصول	خونی معاہدہ	رومی فتح
	جزیہ	پیر جمان دی تھان

نویں نان

- ریورنڈ جے ایل بولڈن: ٹرینٹی کالج آکسفورڈ دے اک پروفیسر (پیدائش ۱۹۲۹ء)
- ریورنڈ جے ایچ برنارڈ: آئرش اینگلیکن بشپ (۱۸۶۰ء تا ۱۹۲۷ء)
- ڈی اے کارسن: نویں عہد نامے دے پروفیسر (پیدائش ۱۹۲۶ء)

سبق وچوں بائبل دے حوالہ جات

مرقس ۱۱: ۲۵-۲۶	رومیوں ۸: ۲۱
متی ۶: ۱۴-۱۵	یسعیاہ ۶۱: ۱-۲
۲- کرتھیوں ۲: ۱۰-۱۱	لوقا ۱۸: ۲۱
افسیوں ۴: ۳۲	یوحنا ۱۰: ۱۰: ۸: ۴۴
متی ۱۲: ۳۶: ۳۷	کلسیوں ۱: ۱۳
لوقا ۶: ۲۷-۲۸	یوحنا ۱۲: ۳۱

متی ۵: ۳۴، ۳۷	۲- کرنٹھیوں ۴: ۴
احبار ۵: ۴- ۱۰	افسیوں ۲: ۲
عبرانیوں ۱۲: ۲۲- ۲۴	۱- یوحنا ۵: ۱۹
پیدائش ۱۵	افسیوں ۶: ۱۲
یرمیاہ ۳۴: ۱۸- ۲۰	فلپیوں ۲: ۱۵
یوحنا ۸: ۳۱- ۳۲	اعمال ۲۶: ۱۸
۱- کرنٹھیوں ۲: ۱۴- ۱۵	کلسیوں ۱: ۱۲- ۱۳
رومیوں ۱۲: ۲	مرقس ۱: ۱۵
خروج ۲۰: ۵؛ ۳۴: ۷	لوقا ۱۰: ۱۸
مکاشفہ ۱۲: ۱۰	کلسیوں ۲: ۱۳- ۱۵
پیدائش ۳: ۱۶- ۱۹	افسیوں ۶: ۱۸
حزقی ایل ۱۸: ۱۹- ۲۰	۱- پطرس ۵: ۸
احبار ۲۶: ۴۰، ۴۵	مکاشفہ ۱۲: ۱۰
گلٹیوں ۳: ۱۳	زبور ۱۰۹: ۶- ۷
متی ۱۸: ۱۸	زکریاہ ۳: ۱- ۳
متی ۱۶: ۱۹	ایوب ۱: ۹- ۱۱
پیدائش ۳: ۱۵	۲- کرنٹھیوں ۲: ۱۱
رومیوں ۱۶: ۲۰	افسیوں ۴: ۲۶- ۲۷
لوقا ۱۰: ۱۷- ۱۸	یوحنا ۱۴: ۳۰- ۳۱؛ ۵: ۱۹
زکریاہ ۹: ۱۱	۱- یوحنا ۱: ۷
استثنا ۱۲: ۱- ۳	رومیوں ۵: ۹؛ ۴:

دو جے سبق دے سوال

▪ مطالعاتی مقدمے تے بحث کرو۔

۱. جدوں رضا نے ترکِ اسلام دے حوالے نال دعا کرن دی کوشش کیتی تے اوہ کیہہ ویکھ کے حیران رہ گیا؟

۲. پر فیر کسے نہ کسے طرح دعا کر لین توں بعد رضا دی زندگی وچ کیہہ تبدیلی روغما ہوئی؟

یسوع تعلیم دینا شروع کردا ہے

۳. ہر مسیحی دا پیدائش حق کیہہ ہے؟

۴. یسوع نے کھلے عام تعلیم دین دی شروعات کتھوں
کیتی سی؟

۵. اوہ کہیڑا وعدہ سی جس بارے اوہنے آکھیا سی پئی
میں اوہنوں پورا کرن آیا آن؟

۶. یسوع نے لوکاں نوں کہیڑی کہیڑی چیزاں توں آزاد کیتا سی؟

چناؤ دا ویلا

۷. اک قیدی دی جیل دا دروازہ جندرے بغیر کھلا چھٹ
دتا جاندا ہے۔ ایس صورتحال وچ، جے اوہ قیدی اپنی
آزادی توں لطف اندوز ہونا چاہندا ہے تے اوہنوں
کیہہ کرنا چاہیدا ہے؟ ایہہ گل ساہنوں روحانی آزادی
بارے کیہہ سکھاؤندی ہے؟

شیطان تے اوہدی بادشاہی

۸. شیطان دے کجھ ناں دسو اتے اسپیں اوہناں توں کیہہ سکھنے آن؟

۹. یوحنا ۱۲: ۳۱ اتے اوہدے نال پیش کیتیاں گئیاں دو جیاں آیتاں دی بنیاد تے دسو
پئی ڈوری صاحب دے مطابق اوہ کہیڑی چیز ہے جو شیطان دے اختیار وچ تے
ہے پر محدود شکل وچ؟

۱۰. ڈوری صاحب نے ساہنوں دینِ اسلام دے بارے کیہہ کیہہ سکھایا ہے؟

وڈی منتقلی

۱۱. کلسیوں ۱: ۱۲- ۱۳ اے جے ایل ہولڈن صاحب دے مطابق، انسانی فطرت کس قوت دے قبضے وچ ہے؟

۱۲. اعمال ۲۶: ۱۸ دے مطابق، اوہ کپیڑیاں قوتاں بین جنہاں توں لوکاں نوں آزاد کیتا جاندا، چھڈایا اے منتقل کیتا جاندا ہے؟

۱۳. پولس رسول دے مطابق، جد خدا ساہنوں بچاندا ہے تے فیر ساڈے نال کیہہ ہوندا ہے؟

۱۴. وہ کپیڑی گل سی جس لئی پولس کلسیوں دے ایمانداراں نوں شکرگزاری کرن دی تاکید کردا ہے؟

۱۵. اپنی مکمل وفاداری نوں یسوع مسیح اُتے منتقل کرن دے پانچ پاسے کپیڑے کیہڑے ہین؟

جنگ

۱۶. مرقس ۱: ۵ اتے پیش کردہ دوجیاں آیتاں دی بنیاد تے دسو پئی مسیحی لوک اپنے آپ نوں کس قسم دی جنگ وچ شریک ویکھدے بین؟

۱۷. روزمرہ دی کلیسیائی سرگرمیاں وچ برائی دی طاقتاں دی شراکت داری دی چتاوئی بارے دُوری صاحب نے کہیڑے کہیڑے الفاظ استعمال کیتے نیں؟

۱۸. پولس رسول دے مطابق، اس جنگ دی اوہ کہیڑی گل ہے جو مسیحی ایمانداراں واسطے یقینی ہے؟

۱۹. پولس رسول کس طرح رومی فتح دی مثال نوں استعمال کر دیاں ہوئیاں صلیب دی فتح دا منظر پیش کردے بین؟

الزام لان والا

۲۰. عبرانی لفظ شیطان دا کیہہ مطلب ہے؟

۲۱. شیطانی سرگرمیاں دے حوالے نال گل کر دے ہوئیاں پطرس اتے پولس دونویں رسولان نیں مسیحیاں نوں کس گل توں خبردار رہین دی تلقین کیتی ہے؟

۲۲. شیطان ساڈے اتے کہیڑے کہیڑے الزام لاندے ہے؟

۲۳. ڈُوری صاحب دے مطابق وہ کھیڑے کھیڑے چھ حرے بین جنہاں نوں شیطان ساڈے آتے الزام تراشی کرن لئی استعمال کردا ہے؟

۲۴. روحانی آزادی دی تلاش دا کلیدی قدم کیہہ ہے؟

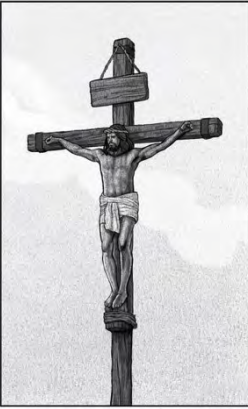
کھلے بوبے اتے پیر جمان دیاں تھانواں

۲۵. ڈُوری صاحب دے مطابق بیٹھاں دتیاں گئیاں اصطلاحاں دی تعریف دسو:

■ کھلا دروازہ

■ پیر جمان دی تھان

۲۶. جے اسیں اپنے گناہ دا اقرار کر کے اوہنوں ترک کرن توں انکار کر دینے آن تے فیر اسیں کھیڑی کھیڑی شے نوں شیطان دے سپرد کرنے آن؟

۲۷. یسوع نے کہیا پئی ”میرے وچ اوہدا کجھ نئیں“ توں کیہہ مُراد ہے؟

۲۸. یسوع دی زندگی وچ شیطان نوں دعویٰ دائر کرن لئی کوئی شے کیوں نہ مل سکی؟

۲۹. ایہہ گل اپنی اہمیت کیوں رکھدی ہے پئی یسوع اک بے گناہ انسان دی موت مویا سی؟

گناہ

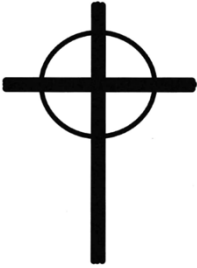
۳۰. ساہنوں کھلے بوپیاں اتے پیر دھرن دی تھانواں
دے نال کیہہ کرن دی لوڑ ہے؟

۳۱. اسیں اپنی زندگی وچ گناہ دے کھلے بوے کیویں
بند کر سكدے آن؟

نامعافی

۳۲. یسوع دے مطابق، معافی حاصل کرن دی کیہہ شرط ہے؟

۳۳. ساڈی نامعافی دے سببوں شیطان کس طرح اپنا دلا ساڈے اُتے چلان وچ کامیاب
بو جاندا ہے؟

۳۴. معافی دے تِن پاسے کہیڑے بین؟

۳۵. جے اسی معاف کردے آن تے کیہہ ایہدا مطلب ایہہ وی
ہے پئی اسیں ایس ماملے نوں بھُل جائے؟

روح دے پھٹ

۳۶. شیطان روح دے زخماں نوں کس طرح ساڈے خلاف استعمال کردا ہے؟

۳۷. جنوبی افریقہ توں تعلق رکھن والی عورت نے کہیڑی چیز توں شفا پائی اتے
اوہنوں اپنی زندگی وچوں کہیڑی شے نوں ختم کرن دی لوڑ پئی؟

۳۸. جے روح دا پھٹ شیطان دے پیر دھرن دی تھاں بن جائے تے فیر سابنوں کھیڑے
پنج اقدام کرن دی لوڑ ہوندی ہے؟

گلاں باتاں

۳۹. متی ۱۲ باب دے مطابق، تہانوں قیامت دے دن عدالت وچ کھلو کے کھیڑی گل
دا حساب دینا پئے گا؟

۴۰. شیطان کیوں چاہندا ہے پئی اسیں سونہہ چکئے؟

۴۱. ساڈے بولے گئے لفظاں دی تباہ کن طاقت نوں
منسوخ کرن دی قدرت کدے وچ پائی جاندی ہے؟

رسمی افعال: خونی معاہدیاں توں آزادی

۴۲. پیدائش ۱۵ باب وچ ابرہام نے
خدا دے نال لہو دا عہد بدھا
سی۔ تُسی اوہدے توں کیہہ
مُراد لیندے ہو؟ (پور ویکھو
یرمیاہ ۳۴: ۱۸ - ۲۰)۔

۴۳. خونی معاہدے خطرناک کیوں ہوندے نیں؟

۴۴. دین اسلام دے تسلط وچ رہن والے
مسیحی جد مسلمانوں نوں سالانہ جزیہ
دین جاندے بین تے اوہناں دیاں دھوناں
اُتے علامتی وار کرن توں کیہہ ظاہر کیتا
جاندا ہے؟

غیر الہی عقیدے (جھوٹھ)

۴۵. ساہنوں نقصان پہنچان لئی شیطان جنہاں وڈیاں چالاں نوں استعمال کردا ہے اوہناں وچوں کسے اک دے بارے دسو۔

۴۶. ڈُوری صاحب دے مطابق اوہ کہپڑی چیز ہے جو مسیح دے پکے شاگرد بنن لئی ساہنوں ضرور عمل وچ لیاؤنی چاہیدی ہے؟

۴۷. ڈُوری صاحب دے مطابق اوہ کہپڑا جھوٹھ ہے جو ساڈے معاشرے دا حصہ بن چکیا ہے؟

۴۸. ڈُوری صاحب دے مطابق ”کامل ترین گناہ“ کہپڑا ہے؟

۴۹. اوہ کہپڑے اعمال اتے کس قسم دا ”مقابلہ“ ہے جس دے ذریعے اسیں شیطان دے جھوٹھاں دا دروازہ اپنی زندگی وچوں بند کر سکدے آن؟

نسلی گناہ اتے اوہناں دے نتیجے وچ نازل ہون والیاں لعنتاں

۵۰. ڈُوری صاحب دے نظرے مطابق وہ کہپڑی کہپڑی چیز ہے جو اک تون دوجی پیڑھی نوں منتقل ہو سکدی ہے، کیہہ نریاں موروثی خصوصیات ای بچیاں وچ منتقل ہوندیاں بین؟

۵۱. ڈُوری صاحب دی دلیل کے مطابق وہ کہپڑی چیز ہے جو روحانی ظلم دی وضاحت دا پورا احاطہ نئیں کر سکدی پر کچھ مخصوص لوکاں نوں ایہدا سامنا ضرور کرنا پے سکدا ہے؟

۵۲. خدا نے بنی اسرائیل دے نال اک عہد بنھن دے راہیں اوہناں نوں کس نظام دا پابند بنایا سی؟ (ویکھو خروج ۲۰: ۵؛ ۳۴: ۷)

۵۳. بین النسلی وراثت کی اک مثال دے طور تے آدم اور حوا دے گناہ توں کہیڑی کہیڑی لعنت دی شروعات ہوئی سی؟ (ویکھو مکاشفہ ۱۰، ۱۲؛ پیدائش ۳: ۱۶-۱۹)

۵۴. حزقی ایل ۱۸ باب وچ لکھیا بے پٹی پتر اپنے پیو دے پاپاں دی سزا نئیں پاوے گا، ایس بیان اُتے ڈوری صاحب نے کیہہ جواب پیش کیتا ہے؟

۵۵. نسلی گناہ دے اثرات دا خاتمہ کرن لئی کہیڑے تِن اقدام بروئے کار لیائے جا سکدے نیں؟

ساڈا شاہی اختیار

۵۶. پیدائش ۳: ۱۵ وچ نسلِ انسانی دے نال کس اختیار دا وعدہ کیتا گیا سی جو متی ۱۸: ۱۸؛ ۱۹: ۱۶ دے مطابق یسوع نے وی اپنے حواریاں نوں سونپیا سی تاں جو زکریاہ ۹: ۱۱ دی نبوت پوری ہو جائے؟

مخصوصیت دا اصول

۵۷. پرانے عہد نامے وچ بُتاں دے حوالے نال جو تعلیمات پیش کیتیاں گئیاں نیں اوہ آج دے روحانی مورچیاں دے بارے کس طرح اک عملی نمونہ پیش کردیاں بین؟ (ویکھو استثنا ۱۲: ۱-۳)

۵۸. اوہ کہپڑی چیز ہے جس وچ ابلیس دے نال ساڈے بدھے بوئے معاہدیاں نوں توڑن اتے منسوخ کرن دی قدرت پائی جاندی ہے؟

۵۹. ڈوری صاحب دے مطابق، کھلے بوبیاں نوں بند کرن اتے پیر رکھن دی تھانواں نوں زندگی وچوں ہٹان لئی ساہنوں کہپڑے کہپڑے عملی اقدام کرن دی لوڑ ہے؟

۶۰. سوزین نے من ای من وچ کہپڑی سونہہ چُکی ہوئی سی؟ اوہنوں ایس سونہہ دے کہپڑے نتائج بھگتنے پئے؟ اوہنے ایس سونہہ توں کیویں ربائی پائی؟

آزادی دے پنج اقدام

۶۱. آزادی دے پنج اقدام کہپڑے کہپڑے بین؟ کیا تسیں اوہناں نوں اپنے ذہن نشین کر سکدے ہو؟

۶۲. اپنی آزادی دا دعویٰ دائر کرن لئی ساہنوں کہپڑا اقرار تے اعلان کرن دی لوڑ ہے؟

۶۳. ڈوری صاحب دے مطابق، اک واری آزادی حاصل کر لینے والے منکھ نوں ساہنوں کہپڑی برکت دی دعا دینی چاہیدی ہے؟

اسلام دی سمجھ

”تُسی سچیاں نوں جانو گے تے سچیاں تہانوں آزاد کرے گی۔“

یوحنا ۸-۳۱-۳۲

سبق دے مقاصد:

- الف۔ مسلمان بنن دے عمل وچ اطاعت دے کردار نوں سمجھنا۔
- ب۔ اللہ دی اطاعت دے عمل وچ حضرت محمد دی ذات دے حاکمانہ کردار دی وڈیائی کرنا۔
- ج۔ مسلمانان دی رہنمائی لئی شرعی قوانین دی پاسداری دی اہمیت نوں سمجھنا۔
- د۔ ویکھنا پئی ”جتن“ اتے ”ہارن“ دا عمل کس طرح اسلامی عقیدیاں دی صورت گری کردا ہے۔
- ہ۔ قرآن دے نقطہ نظر نال چار قسم دے لوکاں دی وضاحت پیش کرنا۔
- و۔ مسیحیاں اتے یہودیاں دے حوالے نال حضرت محمد اتے قرآن دی تعلیم نوں سمجھنا۔
- ز۔ مسیحیاں اتے یہودیاں دے حوالے نال مسلمانان دی نماز وچ سب توں زیادہ دہرائے جان والے فقریاں دی شناخت کرنا۔
- ح۔ شرعی قانوناں دے سببوں پیدا ہون والے نقصان تے غور کرنا۔
- ط۔ واضح کرنا پئی دھوکھا دین دی اسلام وچ کیوں اجازت دتی گئی ہے۔
- ی۔ مسیحیاں نوں ایس گل دی ترغیب دینا پئی اوہ اپنے آپ نوں اک ایسے مذہب دے بارے معلومات نال آراستہ کرن جہدا دفاع اوہناں دے ماہر علملا کر دے نہیں۔
- ک۔ اسلامی یسوع مطلب عیسیٰ اتے تاریخ دے اصلی یسوع دے درمیان فرق واضح کرنا۔

مطالعاتی مقدمہ: تسی کیہہ کرو گے؟

کافی دعا دے بعد آپ تے آپ دے چرچ دی ٹیم روح القدس دی رہنمائی نوں محسوس کردیاں ہوئیاں اک ایسے نویں علاقے وچ گھر دی کلیسیا دا آغاز کردے او جتھے بہت سارے مسلمان آباد ہیں۔ کئی مہینیاں تک اوس گھر دے خاندان اتے آس پڑوس دے چند لوکاں دے نال مل کر ایس گھر دے سربراہ جنہوں ”سلامتی دا پتر“ (لوقا ۱۰: ۶) آکھیا گیا ہے، دی طرفوں تہانوں اطلاع دتی جاندی ہے پئی ایس گھر وچ خفیہ عبادتاں کران دے سببوں تہانوں اتے ایس گھر دے سربراہ نوں مقامی علاقے دے ناظم نے اپنے دفتر وچ پیش ہون دا حکم دتا ہے۔ جد تسی اوتھے پہنچدے

او تے اوتھے مقامی مسیت دا امام صاحب اتے کئی ہور مسلمان لیڈر پہلاں توں موجود ہوندے نیں۔ تسیں اوہناں نال ہتھ ملاندے او۔ اوسے ویلے تہانوں پتہ لگ جاندا ہے پئی ایہناں سبھناں دی طرفوں تہاڈے اُتے ایہہ اروپ لایا جائے گا پئی تسیں اوہناں دے علاقے دے اک گھر وچ چھپ کے ایہو جٹیاں عبادتاں کراندے ہو جنہاں وچ اوہناں دے نبی حضرت محمد دی توہین کیتی جاندی ہے۔ آپ اتے تہاڈے میزبان تسیں دونویں ایس الزام توں سختی نال انکار کر دیندے او۔ امام صاحب آکھدے نیں، ”تسیں مسیحی لوک اللہ نوں نہیں مندے اتے حضرت محمد نوں وی آخری نبی منن توں انکار کر دے او۔ تسیں جہنم وچ جاؤ گے۔ اللہ نے مسلماناں نوں افضل قرار دتا ہے ایس لئی تہاڈے اُتے ساڈی حکمرانی واجب ہے۔ اگر تسیں لوک خود نوں دین اسلام دے تابع نہیں کردے تے ساہنوں حکم دتا گیا ہے پئی تہاڈے نال جنگ کرئیے ایتھوں تک کہ جدوں عیسیٰ مسیح زمین تے آن گے تے اوہ وی تہاڈے خلاف جنگ لڑن گے۔ ایس لئی تہاڈے حق وچ ایہو بہتر ہے پئی ساڈے علاقے دے کمزور ایمان لوکاں نوں اپنے گھراں وچ بلا بلا کے اوہناں نوں اپنے فاسد دین وچ شامل کرن دا ایہہ سلسلہ ایتھے ای روک دیو اتے اپنیاں عبادتاں وی ایتھے بند کر دیو“۔ تسیں علاقے دے ناظم دے دین بارے کجھ نہیں جاندے پر اوہ بڑے غور دے نال تہاڈے ول ویکھ رٹیا ہے جیویں کہہ رٹیا ہووے پئی ایس الزام دے جواب وچ تسیں کیہہ صفائی پیش کرنا چاہو گے۔

تے تسیں کیہہ کہو گے؟

ایہناں حصیاں وچ اسیں کلمہ شہادت دا تعارف پیش کراں گے اتے ایہہ وی واضح کراں گے پئی حضرت محمد دے اسوہ حسنہ دی پیروں کرن دے نال ایہدا کیہہ تعلق ہے۔

مسلمان کیویں بنئیے

اسلام عربی زبان دا لفظ ہے جہدا مطلب ہے ”اطاعت“۔ لفظ مسلمان دا مطلب ہے اطاعت گزار۔ یعنی ایسا بندہ جو اللہ دی ذات دے سامنے جھکدا ہے۔

اطاعت دے معنی کیہہ بین؟ قرآن دے وچ اللہ تعالیٰ نوں اک مالکِ کُل دے طور تے پیش کیتا گیا ہے جو ہر شے تے کامل اختیار رکھدا ہے۔ ایس مالک لئی متوقع رویہ اوہدے اختیار دے سامنے جھکنا ہے۔

اسلام دے دائرے وچ داخل ہون والا ہر شخص سب توں پہلوں ایہہ اقرار کردا ہے پئی اوہ اللہ اتے اوس دے رسول دے دسے ہوئے طریقیاں دی اطاعت کرے گا۔ ایس

عہد دا اظہار اک اعتراف دی صورت وچ کیتا جاندا ہے جس نوں کلمہ شہادت آکھیا جاندا ہے۔ ایس اسلامی عقیدے دے مطابق اُچی آواز وچ ایہہ کہیا جاندا ہے:

أشهد أن لا إله إلا الله
وأشهد أن محمداً رسول الله

ترجمہ: میں گواہی دیناں پئی اللہ دے سوا کوئی معبود نہیں
اتے میں گواہی دیناں پئی محمد اللہ دے رسول ہیں۔

جیوں تسی پوری رضامندی دے نال کلمہ شہادت پڑھدے اوہ تے تسی مسلمان ہو جاندا او۔

حالانکہ ایہہ نرے چند لفظ ہیں پر ایہناں دے اثرات بہت وسیع ہیں۔ کلمہ شہادت پڑھنا اصل وچ اک معاہدے دا اعلان ہے پئی آئندہ لئ حضرت محمد میری زندگی دے پیشوا ہون گے۔ مسلمان ہون دا مطلب ہے اک ”اطاعت گزار“ دی طرح حضرت محمد نوں اللہ دا آخری نبی من کے اوہدی پیروی کرنا پئی بن توں اوہو میری ساری حیاتی دے رہنما ہون گے۔

حضرت محمد دی رہنمائی دے دو ذریعے ہیں جو پورے اسلامی ضابطہ قانون دا نچوڑ ہیں:

■ قرآن مجید اللہ تعالیٰ دا الہامی کلام ہے جو حضرت محمد اُتے وحی وچ نازل ہویا۔

■ سنت توں مراد حضرت محمد دی زندگی دا عملی نمونہ ہے جس وچ مندرجہ ذیل امور شامل ہیں:

- اوہناں دی تعلیمات: یعنی اوہ گلاں جو حضرت محمد نے لوکاں نوں کرن لئی سکھایاں۔

- اوہناں دے کم: وہ عمل یا افعال جو حضرت محمد نے خود کر کے دکھائے۔

حضرت محمد دی زندگی دے نمونے مسلماناں لئی دو شکلاں وچ قلمبند ہوئے ہیں۔ اک، حدیثاں دا مجموعہ جس وچ اوہناں دے روایتی اقوال درج ہیں یعنی حضرت محمد دیاں دسیاں ہوئیاں گلاں جو اوہناں نے کیتیاں یا کہیاں۔ تے دوجی شکل سیرت النبی ہے جس وچ حضرت محمد دے حالات زندگی درج ہیں یعنی اوہناں دے زندگی سے سب چیدہ چیدہ واقعات ترتیب وار لکھے ہوئے ہیں۔

حضرت محمد دی شخصیت

جو کوئی کلمہ شہادت نال منسلک ہے اوہدے تے حضرت محمد دے نمونے دے چلنا اتے اوہناں دے کردار دی نقل کرنا فرض ہو جاندا ہے۔ ایس پورے عمل دا آغاز کلمہ شہادت دے ایس اعتراف توں ہندا ہے پئی حضرت محمد اللہ دے رسول ہیں۔ کلمہ شہادت دے راہیں ایہناں لفظاں نوں بولنا اصل وچ ایس گل دا اقرار ہے پئی تُوں اپنی ساری حیاتی لئی حضرت محمد دی رہنمائی نوں قبول کر کے ہُن توں اوہناں دی پیروی کرن دا فیصلہ کر لیا ہے۔

قرآن وچ حضرت محمد نوں بہترین نمونہ قرار دتا گیا ہے اور ایس نمونے نوں مننا ہر مسلمان تے فرض ہے:

”جوہیں رسول اللہ دی ذات تہاڈے واہتے اک سوہنا نمونہ ہے خاص کر کے اوس لئی جو اللہ اتے چھیکڑ دن دی آس رکھدا ہے اتے ہر ویلے اللہ نوں یاد کردا ہے“
(ق ۳۳: ۲۱)۔

”جس نے پیغمبر دی گل منی سمجھو اوس خد دی منی۔۔۔“ (ق ۴: ۸۰)

”کسے مومن مرد نہ عورت نوں کھل ملدی ہے پئی اللہ اتے رسول نے جد کوئی گل اک پاسے لادتی ہووے اس دے بارے اوہ من من کرنا چاہوے تے جس نے وی اللہ اتے رسول اس دے دی واگ ناہ منی سمجھو کھلم کھلا راہوں ایدھر اودھر بویا“ (ق ۳۳: ۳۶)۔

قرآن کہندا ہے پئی جو کوئی حضرت محمد دی پیروی کرے گا اوہ کامیاب اتے مبارک ہوون گے:

”کیوں جے اللہ اتے رسول اس دے دی آکھی منن والے تے کمب اس دی رکھن والے بچ بچا کے اپنے ڈنگ ٹپاون والے لوک ای دندے لگن والے ہیں“ (ق ۲۴: ۵۲)۔

”جو من تُوںسی اللہ دی تے پیغمبر دی اوہ اوہناں وچ شامل ہوسی اللہ نے انعام جنہاں تے کیتا بویا“ (ق ۴: ۶۹)۔

حضرت محمد دی ہدایات اتے مثال دی مخالفت بے ایمانی ہے۔ اوہ منکھ حیاتی وچ کدے کامیاب نا ہووے گا بلکہ اوہ اگلے جہان وچ دوزخ دی آگ وچ سڑے گا۔ قرآن وچ ایہو جئے مسلماناں لئی لعنت رکھی گئی ہے:

”پر جہیڑا پیغمبر دی پُٹھ کرے دا، کول ہدایت آجانے توں پچھے، تے اس راہے تُوں جہیڑا مومن لوکاں دا ناہ راستہ اس نوں جان دیاں دے اودھر جدھر مونہہ اُس چکیا بویا۔ اوہنوں دوزخ دے وچ پاساں۔ جہیڑی ڈاہڈی بھیرٹی تھان ہے“ (ق ۴: ۱۱۵)۔

”جو کجھ دے رسول تہانوں اوہ لوو تے جس دے لینے توں روکے اس دے ول ناہ ہتھ ودھاؤ خوف خدا دا دل وچ رکھو تے ایہہ جانو مار اللہ دی بے وے ڈاہڈی“ (ق ۵۹: ۷)۔

ایتھوں تیک پئی قرآن ایہہ حکم وی دیندا بے پئی جو کوئی حضرت محمد نوں رد کردا بے اوس دے خلاف جنگ کرو:

”تے جہیزے نیں لوک کتابی چڑھ جاؤ اوہناں دے اُتے جے اللہ تے چھیڑ دے دن نوں ناہ منن اتے حرام اس نوں ناہ جانن اللہ اتے رسول اس دے نے ٹھاک بے وے جس بارے کیتی تے ناہ منن دین سچیرا یا اوہ جزیہ دینے ول نہ آون ہارن من کے ، تے ناہ تھلے لگ کے وقت گزارن“ (ق ۹: ۲۹)۔

”۔۔۔ میں ہاں نال تہاڈے ایمانی لوکاں دے جا اندر کھلواؤ میں جھیدے ای کفر وناں نوں اندروں ای یرکان دیواں دا اکھ دیتو نیں لاہن اوہنا دے گاٹے پوٹے پوٹے کرن اوہناں نوں۔ کیوں جے اوہناں اللہ اتے رسول اُس دے وی گل نہ منی تے جہیزا انج پٹھا تریا اُس نوں اللہ ولوں ڈاہڈی بے پرتاویں پیندی“ (ق ۸: ۱۲)۔ (۱۳)۔

پر کیہ حضرت محمد دا نمونہ پیروی دے لائق بے؟ حضرت محمد دی حیاتی دیاں کجھ گلاں مثبت نیں، کجھ قابلِ تعریف وی نیں اتے کئی تے بہت ہی سوہنیاں بلکہ دلچسپ نیں پر کجھ گلاں اخلاقی طور تے بہت ای غلط وی نیں۔ اوہناں دے بہت سارے بیانات، واقعاتِ سیرت اتے حدیثاں وچ ایسیاں ایسیاں بلا دین والیاں گلاں شامل نیں جہناں وچ قتلِ عام، مار کٹائی، زنا بالجبر، عورتاں دے نال بدسلوکی، غلامی، چوری، دھوکہ دہی اتے غیر مسلمان دے خلاف بھڑکاؤں والیاں گلاں شامل بین۔

جے کر حضرت محمد دی ذات نال وابستہ ایہناں گلاں نوں ثبوت دے طور تے کھول کے بیان کیتا جاوے تے اوہناں گلاں نوں پڑھ کے تہاڈا دماغ چکرا جائے گا کیونکہ شرعی لحاظ نال اوہ گلاں کسے دے وی قابلِ قبول نئیں۔ قرآن مجید وچ اللہ نے حضرت محمد دے بہترین نمونے اُتے چلن دا حکم دتا بے جہدے وچ حضرت محمد دی حیاتی دے سارے واقعے خواہ چنگے یا بُرے، مسلماناں دے لئی پیروی دے لائق بین۔

القرآن۔ حضرت محمد دی ذاتی دستاویز

سارے مسلمان ایس گل نوں مندے بین پئی قرآن اللہ دی طرفوں انسانی ہدایت لئی الہام بے جو رسول اللہ حضرت محمد دی راہیں انساناں تک پہنچیا ہے۔ جے تسی رسول نوں قبو کر دے ہو تے تہاڈے اُتے اوہناں دے پیغام نوں قبول کرنا وی لازم ہے۔ ایس لئی کلمہ شہادت ہر مسلمان نوں ایس گل دا پابند بناندا بے پئی اوہ قرآنِ کریم تے ایمان لیائے اتے اوس دی تعلیمات تے عمل کرے۔

قرآن مجید کی تخلیق دے طریقے نوں سمجھن لئی خاص گل ایہہ بے پئی حضرت محمد اتے قرآن دا اک دوجے نال قریبی تعلق ہے جیہا تعلق جسم اتے ریڑھ دی ہڈی وچ پایا جاندا ہے۔ سنتِ رسول اک جسم دی مانند ہے اور قرآن اوہدی ریڑھ دی ہڈی ہے۔ ایہناں دا اک دوجے دے بغیر قائم رہنا ممکن نہیں اور نا ہی تُسی ایہناں نوں اک دوجے توں بغیر سمجھ ہی سکدے او۔

اسلامی شریعت۔۔۔ مسلمان بنن دی ”راہ“

حضرت محمد دی تعلیمات اتے اوہناں دے نمونے اُتے چلن لئی ہر مسلمان تے لازم ہے پئی اوہ قرآنِ کریم اتے سنتِ رسول دے مطابق اپنی زندگی بسر کرے۔ پر ایہہ خام مواد بہت پیچیدہ اتے مشکل ہے جو زیادہ تر مسلماناں دی سوچ، سمجھ اتے استعمال توں باہر ہے۔ دینِ اسلام دیاں پہلی صدیاں وچ ہی مذہبی علما نوں ایہہ گل سمجھ آ گئی سی پئی مسلماناں دی اکثریت نوں حضرت محمد دی سنت اتے قرآن دی تعلیمات نوں سمجھن لئی ایہو جئے عالماں دی ضرورت پوے گی جو ایہناں دے راز کھول کے دسن اتے زندگی گزارن دے اسلامی اصول اتے قاعدے مقرر کرن۔ تد فیر مسلمان ماہرینِ فقہ نے رل مل کے اک مجموعی نظام تشکیل دتا جنہوں ”شریعت“ مطلب ”راہ“ یا ”راستپ“ آکھیا جاندا ہے۔

اسلامی شریعت نوں محمدی شریعت وی آکھیا جاسکدا ہے کیوں جو ایہہ زیادہ تر حضرت محمد دے نمونے اتے اوہناں دی تعلیمات اُتے مبنی ہے۔ زندگی گزارن دے بنیادی اصولاں دا ایہہ نظام انفرادی اتے اجتماعی نالے معاشرتی طور طریقیاں لئی کارآمد ہے۔ شریعت دے بغیر دینِ اسلام دا کوئی وجود نہیں۔

کیوں جو حضرت محمد دی سنت شرعی قوانین دی بنیاد ہے ایس لئی ضروری ہے پئی احادیثِ نبوی اتے سیرتِ النبی وچ لکھیاں ہوئیاں ساریاں گلاں نوں سمجھن توں علاوہ ایہناں نوں عملی جامہ پہناون اُتے خاص توجہ دتی جائے۔ حضرت محمد دی ذات اتے حیات توں لاعلمی شریعت توں لاعلمی دے مترادف ہے۔ ایس لئی اوہ لوک جو اسلامی اصولاں دے مطابق زندگی گزار دے بین اوہ عام بنیادی انسانی حقوق توں ناواقف رہ جانداں ہین۔ جو کجھ حضرت محمد نے کیتا اوہنوں مدِ نظر رکھدیاں ہوئیاں شرعی قانون سارے مسلماناں نوں ایہہ حکم دیندا ہے پئی اوس ہر گل دی پیروی کیتی جائے اتے جھپڑے ملک وچ شریعت دی بالادستی ہووے اتہے مسلماناں اتے غیر مسلماناں دیاں زندگیاں برابر متاثر ہوندیاں ہین۔ حضرت محمد دی حیاتی اتے اج دے لوکاں دی حیاتی وچ بھانویں کوئی براہِ راست تعلق نہ ہووے تاں وی شریعت دے قوانین اپنی تھان طاقتور اتے خاص اہمیت رکھدے ہین۔

شریعت دے بارے اک ہور قابلِ غور گل ایہہ ہے پئی پارلیمنٹ دے بنائے ہوئے قانوناں نوں تے بدلیا جا سکدا ہے پر شریعت دے کسی ضابطے یا قانون نوں الہی

حکم منیا جاندا ہے جہدے وچ ترمیم دی رتی برابر کوئی گنجائش نئیں۔ اوہ اٹل اتے کامل حکم بین۔۔۔ کجھ گلاں وچ لچک وی ہے پر جیوں جیوں نویں حالات بدلدے رہندے بین تیوں تیوں اسلامی فقہے دے ماہر علمائے اوہناں وچ ایسے جواز اتے راستے لبھدے رہندے بین جنہاں دی راہیں شریعت دے نفاذ دا تسلسل قائم اتے برقرار رہے پر جو کجھ پہلاں توں لکھیا جا چکیا ہے اوہنوں ہی اعلیٰ، برتر اتے آئیڈیل نظام منیا جاندا ہے۔

اگلے حصیاں وچ اسیں اسلام دی ایس تعلیم اُتے غور کراں گے جس دے مطابق مسلمانان نوں ایسے لوکاں دے طور تے پیش کیتا گیا ہے جنہاں کامیابی پائی ہے ایس لئی اوہ دوجیاں نالوں افضل بین۔

”اَوْ کامیابی ول“

قرآن دے مطابق درست رہنمائی دا نتیجہ کیہہ ہے؟ اوہ لوک جو اللہ دی اطاعت کردے اتے اوس دی رہنمائی نوں قبول کر دے بین تے اوہناں دا متوقع نتیجہ ایس حیاتی اتے چھیکڑ دی کامیابی ہے۔ اسلام دی دعوت کامیابی دی دعوت ہے۔

ایس کامیابی دی دعوت دا اعلان اذان یا نماز دی دعوت دی شکل وچ کیتا جاندا ہے جنہوں مسلمانان لئی دِن وچ پنج واری دہرایا جاندا ہے۔

اللہ سب توں وڈا ہے! اللہ سب توں وڈا ہے!

اللہ سب توں وڈا ہے! اللہ سب توں وڈا ہے!

میں گواہی دیندا آن پئی اللہ دے سوا کوئی معبود نئیں۔

میں گواہی دیندا آن پئی اللہ دے سوا کوئی معبود نئیں۔

میں گواہی دیندا آن پئی بیشک محمد اللہ دے رسول بین۔

میں گواہی دیندا آن پئی بیشک محمد اللہ دے رسول بین۔

اَوْ نماز ول۔

اَوْ نماز ول۔

اَوْ کامیابی ول۔

اَوْ کامیابی ول۔

اللہ سب توں وڈا ہے! اللہ سب توں وڈا ہے!

اللہ سب توں وڈا ہے! اللہ سب توں وڈا ہے!

اللہ دے سوا کوئی عبادت دے لائق نئیں۔

قرآن مجید کامیابی تے بہت زور دیندا ہے۔ ایہہ گل انسانان نوں کامیاب ہون والیاں اتے ہارن والیاں وچ ونڈدا ہے۔ اوہ جو اللہ دی رہنمائی نوں قبول نئیں کردے اوہناں نوں بار بار نقصان اٹھان والے اکھیا گیا ہے۔

”جس کسے اسلام توں وکھرا دین اپنایا اوہ قبول نئیں کیتا جائے گا تے اوہ اگے چل کے گھاٹے دے وچ رہے گا“ (ق ۳: ۸۵)۔

”جے تُوں اللہ دے سوا دوجے (معبوداں) دے نال شراکت کیتی تے بے شک تیرا عمل ضائع ہو جائے گا اتے توں نسچے گھاٹے والیاں نال جا رلیں گا“ (ق ۳۹: ۶۵)۔

اسلام دے کامیابی اتے ناکامی بارے ایس بیان دا مطلب ہے پئی کئی مسلماناں نوں اوہناں دے مذہب نے ایہہ تعلیم دتی ہے پئی اوہ اپنے آپ نوں غیر مسلمان نالوں افضل سمجھن اتے زیادہ پرہیز گار مسلماناں نوں ایہہ دسیا جاندا ہے پئی اوہ دوجے غیر پرہیزگار مسلماناں نالوں بہتر بین۔ ایس لئی اسلام وچ ایس قسم دی تفریق معمول دا طرزِ زندگی ہے۔

اک اڈو اڈ دُنیا

قرآن کریم اپنے پورے باب وچ نہ صرف مسلماناں واسطے بہت کجھ کہندا ہے بلکہ دوسرے ایمان دے لوکاں لئی وی بہت کجھ بیان کردا ہے۔ اسلامی قانونی اصطلاح لوکاں دی چار مختلف قسماں دا حوالہ دیندی ہے:

- ۱۔ صالح مسلمان۔ سب توں پہلے درجے تے فائز بہتر اتے برتر مسلمان۔
- ۲۔ منافقین۔ دوسری قسم دے لوک منافقین نیں یعنی جو باغی مسلمان بین۔
- ۳۔ بت پرست۔ حضرت محمد دے ظہور وچ آن توں پہلاں عرب وچ ایہہ قسم زیادہ سی۔ بت پرستاں لئی مشرکین دا لفظ استعمال کیتا گیا ہے جس دا مطلب ہے ”شریک ٹھہران والا“۔ ایہہ اوہ لوک بین جو شرک کردے بین یعنی اوہ ایہہ کہندے بین پئی اللہ دے نال بور وی بستیاں بین جو اللہ دے برابر بین اینج اوہ اللہ دی قدرت اتے حاکمیت وچ دوجے معبوداں نوں وی شریک کردے بین۔
- ۴۔ ایل کتاب۔ ایہہ لوک مشرکین توں نچلے درجے اُتے آندے بین۔ ایس نچلے درجے وچ مسیحی اتے یہودی لوک شامل بین۔ ایہناں نوں لازماً مشرکین سمجھیا جاندا ہے کیوں جو قرآن مجید وچ نصرانیاں اتے یہودیاں دونواں نوں شرک کرن والے لوک قرار دتا گیا ہے (ق ۹: ۳۰۔ ۳۱؛ ق ۳: ۶۴)۔

ایل کتاب دا تصور ایہہ ظاہر کردا ہے پئی مسیحیت اتے یہودیت دا اک دوجے نال گہرا تعلق ہے اور ایہہ اسلام دی اپنی ایجاد ہے۔ اسلام نوں اصل مذہب منیا جاندا ہے جس وچوں مسیحی اتے یہودی صدیاں پہلوں نکلے سن۔ قرآن دے مطابق مسیحی اتے یہودی اوس دین دی پیروی کردے بین جو اصل وچ خدا کی توحید نوں منن والا

سی۔ دوجے لفظاں وچ، ایہہ اسلام وچوں ہی سن۔ پر ایہناں دیاں الہامی کتاباں بدل گئیاں ایس لئی اوہ معتبر نئیں رٹیاں۔ ایس لئی یہودیت اور مسیحیت نوں اسلام دیاں ہی وگڑیاں ہوئیاں شکلاں منیا جاندا ہے اتے اوہناں دے پیروکار صراطِ مستقیم یعنی سدھے راہ توں گمراہ ہو چکے ہین۔

قرآن وچ مسیحیاں اتے یہودیاں لئی مثبت اتے منفی دونوں قسماں دے بیانات موجود ہین۔ مثبت اعتبار نال ایہہ ہے پئی کجھ مسیحی اتے یہودی وفادار بین اور سچیاں تے ایمان رکھدے بین (ق ۱۱۳-۱۱۴)۔ پر ایسے سورت وچ ایہہ وی آیا ہے پئی اوہناں دے خلوص دی کسوٹی ایہہ ہے پئی اوہناں وچوں جو مخلص ہوں گے اوہ مسلمان ہو جان گے (ق ۱۹۹:۳)۔

دینِ اسلام دے مطابق، مسیحی اتے یہودی اوس وقت تک اپنی جہالت توں آزاد نئیں سن ہو سکے جد تیک حضرت محمد قرآن لے کے اوہناں کول نہ آئے (ق ۹۸:۱)۔ اسلام ایہہ تعلیم دیندا ہے پئی حضرت محمد مسیحیاں اتے یہودیاں لئی اللہ دا تحفہ نین تاں جو اوہناں دیاں غلط فہمیاں دا اُپا کرن۔ ایس واسطے اوہناں نوں چاہیدا ہے پئی اوہ حضرت محمد نوں اللہ دا رسول اتے قرآن نوں اللہ دی آخری کتاب منن (ق ۴:۴۷:۵:۱۵: ق ۵۷:۲۸-۲۹)۔

بیٹھاں اوہ چار دعوے پیش کیتے گئے بین جو قرآن کریم اتے سنتِ نبوی وچ غیر مسلمان اور خاص طور تے مسیحیاں اتے یہودیاں دے حوالے نال بیان کیتے گئے ہین:

۱۔ مسلمان ”بہترین اُمت“ اتے دوجیاں نالوں افضل ہین۔ اوہناں دی ذمہ داری ہے پئی اوہ اوہناں نوں غلط اور صحیح دے بارے دسن اتے اوہناں نوں صحیح کم کرن دا حکم دین تے غلط کم کرن توں روکن (ق ۳:۱۱۰)۔

۲۔ دینِ اسلام دا بدف دوجے سارے مذہباں اُتے راج کرنا ہے (ق ۴۸:۲۸)۔

۳۔ سرفرازی پان لئی مسلمانان نوں مسیحیاں اتے یہودیاں (اہلِ کتاب) دے خلاف اوس وقت تک لڑنا ہوئے گا جدوں تک اوہ اوہناں نوں مغلوب اتے مطیع نہ کرلیں تاں جو اوہناں نوں مجبور کر سکن پئی اوہ اپنے مسلمان بھراواں نوں جزیہ دین (ق ۹:۲۹)۔

۴۔ اوہ مسیحی اتے یہودی جو اپنے شرک دے نال وابستہ رہندے نین اور حضرت محمد اتے اوہناں دے نظریہ توحید تے ایمان نئیں لیاندے یعنی جو اسلام قبول نئیں کردے اوہ دوزخ وچ جان گے (ق ۵:۷۲: ق ۴:۴۷)۔ (۵۶)۔

بھانویں یہودیاں اتے مسیحیاں نوں کٹھیاں ہی اہل کتاب منیا جاندا ہے پر یہودی زیادہ بُرے سمجھے جاندے ہین۔ قرآن اتے سنت وچ کئی تھانواں تے اوہناں دے خلاف زیادہ سخت الہیاتی دعوے کیتے گئے ہین۔ مثال دے طور تے، حضرت محمد نے

کہا سی پئی چھیکڑ وچ وٹے وی یہودیاں دے قتل لئی مسلماناں نوں مدد لئی بلان گے فیر قرآن وچ ایہہ وی آیا ہے پئی مسیحی لوک ”محبت وچ مسلماناں دے نیڑے ہون گے“ پر یہودی (اتے دوجے بت پرست لوک) مسلماناں دے بدترین ویری ہون گے (ق ۵: ۲۸)۔

پر اخیر وچ، قرآن دا حتمی فیصلہ مسیحیاں اتے یہودیاں دونواں لئی اکو جیہا منفی تاثر پیش کردا ہے۔ ہر مومن مسلمان اپنی روزمرہ دیاں نمازاں وچ ایس سزا دا کھلم کھلا اعلان وی کردا ہے۔

یہودیاں اتے مسیحیاں دا مسلماناں دیاں روزمرہ نمازاں وچ ذکر

قرآن دی اک بڑی مشہور سورت فاتحہ ہے جس دا مطلب ہے ”شروعات“۔ ایہہ سورت روزانہ دی سب فرض نمازاں یعنی پنج وقتی صلوة دا حصہ ہوندى ہے اور ہر نماز وچ ایہنوں ضرور پڑھیا جاندا ہے۔ ہر مومن مسلمان جنیاں وی نمازاں پڑھدا ہے اوہ ایس سورت نوں دن وچ سترہ وری اتے ورھے وچ پنج ہزار وری پڑھدا ہے۔

سورت فاتحہ دیاں چند شروع دیاں آیتاں دا ترجمہ کجھ ایہہ ہے:

شروع اللہ دے ناں توں

جو ڈاہڈا مہربان اتے ودھ رحم کرن والا ہے۔

ساریاں تعریفاں اللہ ہی دے لئی بین جھپڑا ساریاں جہاناں دا پالن والا،

ڈاہڈا مہربان اتے ودھ رحم کرن والا،

اتے روز عدالت دا مالک ہے۔

اسی تیری عبادت کردے آن

اتے تیرے کولوں ہی مدد منگدے آن۔

ساہنوں سدھا راستہ وکھا۔

اوہناں لوکاں دا راستہ جنہاں اُتے تُوں انعام کیتا ہے۔

اوہناں لوکاں دا نئیں جنہاں اُتے تیرا غضب رہندا ہے

اتے نہ ہی گمراہ ہون والیاں دا۔ (ق ۱: ۱-۷)

ایہہ اوہ دعا ہے جس وچ اللہ کولوں ایہہ درخواست کیتی جاندی ہے پئی اوہ مومنان دی ”سدھی راہ“ تے رہنمائی کرے۔ ایہہ سدھی راہ ہی اسلام دے پیغام دا مرکزی مضمون اتے اصل روح ہے۔

پر اوہ کون لوک بین جنہاں نے اللہ دا غضب کمایا ہے یا جو سدھی راہ توں بھٹک گئے بین؟ ایہہ کون لوک بین جنہاں لئی مسلمان زندگی بھر لئی اپنیاں روزمرہ دی نمازاں وچ سو سو واری اتے ہزار ہزار واری بددعاواں منگدے بین؟ حضرت محمد نے ایس سورت دا مطلب دسدیاں ہوئیاں ایہہ اکھیاں سی پئی ”اوہ لوک جنہاں غضب کمایا اوہ یہودی بین اتے جھپڑے گمراہ ہو گئے اوہ مسیحی بین“۔

ایہہ بڑی عجیب گل ہے پئی اسلام وچ ہر مسلمان دی روزانہ دیاں نماز وچ مسیحیاں اتے یہودیوں نوں یکسر ٹھکرایا جاندا ہے اتے اوہناں نوں گمراہ لوک کہہ کے اوہناں لئی اللہ دے غضب دی دعا منگی جاندی ہے۔

ایس اگلے حصے وچ اسیں اسلامی شریعت دے نتیجے وچ پیدا ہون والے نقصان دا جائزہ لواں گے۔ خاص طور تے اوہ نقصان جہدا حتمی سبب حضرت محمد کا نمونہ اتے تعلیم ہے۔

شریعت نال جڑے مسائل

جد کسے ملک وچ لمے عرصے تک قائم رہن توں بعد اسلام اوتھے اپنیاں جڑاں پیوست کر لیندا ہے تے فیر اوتھے دی معاشرتی ثقافت نوں شرعی تقاضیاں دے نال ہم آہنگ کرن دی تگ و دو شروع ہو جاندی ہے۔ ایس عمل نوں ”اسلامی نظام دا نفاذ“ کہیا جاندا ہے۔ کیوں جو حضرت محمد دی زندگی اتے تعلیم وچ بہت سارے عیب اتے داغ پائے جاندے سن ایس لئی اسلامی شریعت دی راہیں بہت ساریاں ناانصافیاں اتے سماجی مسئلے وی پیدا ہو گئے۔ ایس دا مطلب ایہہ ہے پئی دین اسلام بھانویں اک پاسے کامیابی دا وعدہ کردا ہے پر ایس دا شرعی نظام معاشرتی درجے اتے بہت ساریاں مشکلات دا سبب وی بن دا ہے۔ جے اسیں اج دی دُنیا اتے نظر دوڑائیے تے اسیں ویکھ سکدے اُن پئی بہت سارے اسلامی ملکاں دی حالت بہت پتلی ہے اتے او انتہائی غیر ترقی یافتہ ملکاں دی صف وچ کھلوتے نظر آندے بین جتھے اسلامی تسلط دی وجہ توں انسانی حقوق دی پامالی توں متعلقہ مسائل دا انبار نظر آندا ہے۔

شرعی نظام دی وجہ توں پیدا ہون والیاں کجھ ناانصافیاں اتے مسائل کجھ ایویں بین:

- مسلمان معاشریاں وچ عورتاں نوں کمتر درجہ دتا جاندا ہے اتے اوہناں نوں اسلامی قانون دی وجہ توں کئی قسم دی بدسلوکیاں دا سامنا کرنا پیندا ہے۔ ایہدی اک مثال تے اسیں اگے چل کے غور کراں گے: امینا لاول دا مقدمہ۔
- اسلامی نظریہ جہاد وی دُنیا بھر دے کروڑاں مرداں، عورتاں اتے بچیاں لئی اک بہت وڈا خطرے، جنگ و جدل اتے نقصان دا سبب بنیا ہویا ہے۔
- کجھ جرم ایہو جئے وی نیں جنہاں دیاں مجوزہ شرعی سزاواں انتہائی ظلم و بربریت اتے جابرانہ نظام تے قائم ہیں جیویں کہ چوری کرن والے دا ہتھ کٹ دینا اتے اسلام نوں ترک کرن والے مرتد لوکاں نوں جانوں مار دینا۔

■ شریعت اچ تک انسانان نوں نیک بنان وچ ناکام رئی ہے۔ جد وی کتے اسلامی انقلاب دے ذریعے ملکاں اُتے قبضہ کیتا گیا ہے اتے کٹر تے بنیاد پرست مسلمانان نے اوتھوں دی باگ ڈور اپنے ہتھوں وچ لئی ہے اوتھے بدعنوانی گھٹ ہون دی بجائے بور ودھی ہے۔ ایران دی حالیہ تاریخ ساڈے سامنے ہے: ۱۹۷۸ء چ جدوں ایران وچ انقلاب آیا تے شاہ دا تختہ اُلٹ دتا گیا اتے مسلمان عالماں نے حکومت اُتے قبضہ کر لیا پر اپنے وعدیاں دے اُلٹ اوبنان نے نری کرپشن نوں فروغ دتا۔

■ حضرت محمد نے مسلمانان دے مخصوص حالات دے پیش نظر جھوٹھ بولن اتے جھوٹھ نوں فروغ دین دی اجازت وی دتی۔ اسیں ایہدے نتائج اُتے آگے چل کے بحث کراں گے۔

■ اسلامی تعلیمات دی وجہ توں اسلامی معاشریاں وچ غیر مسلمان نال تعصبانہ رویہ رکھیا جاندا ہے۔ اچ دُنیا وچ مسیحیاں تے سب توں زیادہ ایذارسانی مسلمانان دی طرفوں ہی کیتی جا رئی ہے۔

امینا لاول (Amina Lawal) دا مقدمہ

بن اسیں اک مسلمان عورت دی مثال تے غور کراں گے جس دی زندگی اسلامی شریعت دی وجہ توں خطرے وچ پئی۔ ۱۹۹۹ء وچ نائجیریا دے شمالی علاقہ جات دی مسلمان اکثریتی ریاستاں وچ شرعی عدالتاں دا نظام متعارف کرایا گیا۔ تِن سال بعد یعنی ۲۰۰۲ء وچ امینا لاول نوں اک شرعی عدالت دی طرفوں سنگسار کرن دی سزا سنائی گئی کیوں جو طلاق یافتہ ہون دے باوجود اوہنے اک بچے نوں جنم دتا سی۔ اوس نے بچے دے پیو دا ناں وی دسیا پر ڈی این اے ٹیسٹ دے بغیر عدالت بچے دے اصل پیو دی شناخت نہ کر پائی جس دی بنیاد تے مرد نوں باعزت بری کر دتا گیا۔ صرف عورت اُتے ناکاری دا فتویٰ لا کے سنگسار کر دین دی سزا سنائی گئی۔

شرعی منصف نے ملزمہ امینا دے حق وچ صرف ایناں فیصلہ دتا گیا پئی جد تک بچے دا دُدھ نئی چھڈایا جاندا اوبناں تیک اوبنوں سنگسار نہ کیت جاوے۔ ایس سزا دا حکم اتے اطلاق خود حضرت محمد دے مہونے اُتے کیتا گیا جنہاں نے اپنے دُور وچ ایسے طرح زنا کرن والی اک عورت نوں جان توں مارن دا حکم دتا سی پر اوہدے توں پیدا ہون والے بچے دا دُدھ چھڈان اتے بچے دے سخت خوراک کھان دے قابل ہون تیکر اوہدی سزا نوں ملتوی کر دتا گیا سی۔

شرعی قانون دے تحت کسے نوں سنگسار کرن دا حکم کئی سبباں تھوں غلط منیا جاندا ہے:

■ ایہ بہت ودی زیادتی ہے۔

- ایہہ ظلم ہے پئی کسے نوں وٹے مار مار کے جانوں مار دتا جائے۔
- ایہہ سزا وٹے مارن والے مرداں لئی وی نقصان دہ ہے۔
- ایہدے توں تعصب دی بو آندی ہے کیوں جو ایہدے وچ صرف حاملہ ہو جان والی عورت نوں نشانہ بنایا جاندا ہے جد کہ حاملہ کرن والے مرد نوں بری الذمہ قرار دے دتا جاندا ہے۔
- ایس طرح اوہ نکا بچہ ماں دے بغیر یتیم ہو جاندا ہے۔
- ایس حکم وچ ایس گل نوں وی نظر انداز کر دتا جاندا ہے پئی ہو سکدا ہے ایس عورت نال اجتماعی زیادتی کیتی گئی ہووے۔

امینا دا مقدمہ منظرِ عام تے آندے ای ساری دُنیا وچ غم و غصے دی لہر دوڑ گئی۔ سارے لوکاں نے کم و بیش دس لاکھ احتجاجی خط نائجیرین سفارت خانیاں نوں لکھے۔ ایہہ امینا دی خوش قسمتی سی پئی عدالت وچ اپیل دائر ہو جان دے سببوں اوبدی سزا معطل کر دتی گئی۔ شرعی عدالت توں امینا دی سزا معطل ہو جان دے بعد ایس اسلامی قانون نوں کوئی دوش نہیں دتا گیا جہدے سببوں زناکاری دی سزا سنگساری تجویز کیتی گئی سی بلکہ دوجیاں وجوہات پیش کیتیاں گئیاں مثال دے طور تے اپیل منظور کرن والی عدالت نے ایہہ حکم جاری کیتا پئی امینا نوں سزا دین دا فیصلہ اک جج دی بجائے تِن ججاں تے مشتمل بنچ دی طرفوں جاری کیتا جانا چاہیدا سی۔

قانونی دھوکھا دہی

اسلامی شریعت دی تعلیم دا اک مشکل پہلو ہور وی ہے جھپڑا جھوٹ اتے دھوکھا دہی نال تعلق رکھدا ہے۔ حالانکہ بظاہر ایہہ تسلیم کیتا جاندا ہے پئی اسلام وچ جھوٹھ نوں اک سنگین گناہ سمجھیا جاندا ہے پر اسلامی اربابِ اختیار دے مطابق، کجھ مخصوص حالات وچ جھوٹھ بولن دی کھلی اجازت ہے بلکہ جھوٹھ بولنا لازم ہے اتے ایس تعلیم دی بنیاد حضرت محمد دے نمونے تے قائم ہے۔

کجھ مخصوص حالات اینج دے وی بین جتھے مسلماناں نوں ضرورت دے مطابق جھوٹھ بولن دی عام اجازت ہے۔ مثلاً صحیح بخاری دے مجموعہٴ احادیث دا اک باب ایہو جیہا وی ہے جس وچ ایہہ سرخی لائی گئی ہے پئی ”لوکاں دی صلح کران دے مقصد نال جھوٹھ بولنا کوئی گناہ نہیں“۔ حضرت محمد دے ایس مثالی پہلو دے مطابق حالات دی نزاکت دے پیش نظر لوکاں وچ صلح کران دی غرض نال جھپدا اثر مثبت ہووے گا، جھوٹھی گل کہن دی اجازت ہے۔

ایک بور موقعے تے مسلماناں نوں جائز جھوٹھ بولن دی سرِ عام اجازت ہے اور وہ موقع ایہہ ہے پئی جدوں اوہ غیر مسلمان دے گھیرے وچ ہون (ق ۳: ۲۸)۔ ایس آیت توں ”تقیہ“ دا تصور وی لیا جاندا ہے جس وچ مسلماناں نوں محفوظ رکھن لئی دھوکھے نوں عمل وچ لیا یا جاندا ہے۔ مسلمان عالماں دی متفقہ رائے ہے پئی جدوں مسلمان غیر مسلمان دے سیاسی اقتدار وچ رہندے ہون تے اوہناں نوں غیر مسلمان کولوں محفوظ رہن دی خاطر دوستی اتے مہربانی وکھان دی اجازت ہے۔ پر اوہ اپنے ایمان تے سختی نال قائم رہین پر دلاں وچ کرودھ (دشمنی) رکھن۔ ایس عقیدے دا اک عملی پہلو ایہہ ہے پئی پکے مسلماناں دا دوستانہ برتاؤ ویکھ کے غیر مسلمان دے جابرانہ برتاؤ وچ نمایاں کمی دیکھن وچ آئے، اوہناں دے عقیدیاں نوں پیر دھرن لئی تھان ملے اتے اوہ سیاسی طور تے اپنا اثر و رسوخ ودھا سکن۔

کجھ مخصوص حالات جنہاں وچ شرعی قانون مسلماناں نوں جھوٹھ بولن دی اجازت دیندا ہے کجھ ایس طرح بین: جتھے میاں بیوی دے درمیان ازدواجی توازن برقرار رکھنا مقصود ہووے، جد کسے جھگڑے نوں حل کرن لئی جیکر سچ بیان کیتا جائے تے بندے دا آپی قصوروار ٹھہرن دا خطرہ ہووے یا جدوں کسے نے کسے مصلحت دے پیش نظر کوئی راز تہاڈے سپرد کیتا ہووے اتے جنگ دے دوران۔ عمومی طور تے دین اسلام اخلاقی بہبودی واسطے وی جھوٹھ بولن دی اجازت دیندا ہے پر جس وچ وضاحت درست ثابت ہوندی ہووے۔

کجھ مسلم علماء وکھو وکھو قسماں دے جھوٹھاں دے درمیان اچھی قسم دے جھوٹھاں دی وی ونڈ کڈ دے نیں مثال دے طور تے کسے گل لئی سفید جھوٹھ بولن نالوں گول مول گل کرنا۔ اپنے مفاد لئی جھوٹھ بولن دا عمل سچ بولن دی تعلیم اتے انسانی معاشرے واسطے انتہائی مہلک ثابت ہو سکتا ہے۔ ایہدے نال بندے دا اعتماد ٹٹ جاندا ہے اتے پریشان وی ودھدی ہے۔ پوری مسلم اُمہ یعنی مسلماناں دی پوری برادری صرف ایہدے سببوں اخلاقی طور تے تباہ ہو چکی ہے۔ ایہدے نال گھراں اتے سیاسی ثقافتاں نوں وی نقصان پہنچدا ہے۔ مثال دے طور تے، جیکر میاں اپنی بیوی دے نال لڑائی جھگڑے توں بچن لئی یا تضادات نوں بہتر کرن لئی جھوٹھ بولدا رہیے گا تے اوہدے اعتماد نوں چنگی بھلی ٹھیس لگے گی۔ معاشرتی معیار تے ایہو جئی تہذیب جہدے وچ دھوکھے نوں جائز سمجھیا جائے اوہدا نتیجہ اعتماد ٹٹن دی صورت وچ ہی نکلے گا۔ ایس دا مطلب ایہہ ہووے گا پئی کاروبار مہنگے ہو جان گے، لڑائی جھگڑے ودھن گے اتے صلح صفائی کرانی مشکل ہو جائے گی۔

جد کوئی شخص دین اسلام نوں خیر باد کہندا ہے تے اوس اُتے ایہہ لازم ہے پئی اوہ خاص طور تے حضرت محمد دے ایس نمونے نوں اپنی زندگی وچوں بالکل ترک کرے۔ اسیں سبق نمبر ۷ وچ دوباری ایسے موضوع تے گل کراں گے۔

ذرا آپی سوچو

جس طرح اسلام وچ علم نوں ترتیب دتا جاندا ہے یا ایس دی حفاظت کیتی جاندی ہے اوہدے توں ایہہ جاننا مشکل ہو جاندا ہے پئی خاص موضوعات دے بارے اسلام حقیقتاً کیہہ سکھاندا ہے۔ جھوٹھ بولن دی روایت ایس مسئلے نوں ہور زیادہ گھمبیر بنا دیندی ہے۔

اسلام دے ابتدائی مخزن طویل اتے پیچیدہ بین نالے قرآن دے متنی مواخذ اُتے شریعت دی حکمرانی دے عمل نوں سمجھنا چنگی بھلی مہارت دا کم ہے جس لئی کافی لمی چوڑی تربیت چاہی دی ہوندی ہے جو زیادہ تر مسلمان حاصل نئیں کر سکدے۔ ایسا دا مطلب ایہہ ہویا پئی عملی اعتبار نال مسلماناں لئی ایہہ مناسب ہے پئی اوہ ایمان دے معاملات دی رہنمائی وچ اپنے عالم دین اُتے بھروسہ تے انحصار کرن۔ بے شک اسلامی فلسفہ قانون مسلماناں لئی ایہہ ہدایت وی صادر کردا ہے پئی دین دے بارے وچ کسے ایسے بندے کولوں پوچھو جہیڑا تہاڈے توں زیادہ علم رکھدا ہووے اتے اوہدی پیروی کرو۔ جے مسلماناں نوں شرعی قانون دے بارے کوئی وی سوال کرنا ہووے تے اوہناں نوں اوس بندے نوں پچھن دی لوڑ ہے جو دینی معاملات وچ مہارت تے وسیع علم رکھدا ہووے۔

اسلامی مذہبی تعلیم وچ جس طرح موجودہ صدیاں وچ بائبل مقدس دی طرح طریقہ جمہوریت رائج نئیں۔ اسلام وچ بعض چیزاں ایسیاں وی بین جنہاں نوں بیان کرن دی لوڑ نہ ہووے تے اوہناں اُتے تبادلہ خیال کیتا ہی نئیں جاندا۔ یا جنہاں وچ اسلام دے بارے بُرا تاثر پایا جاوے۔ اسلام توں متعلقہ معلومات ضرورت دی بنیاد تے بہم پہنچائی جاندیاں ہین۔ بہت سارے مسلمان ایسے وی موجود ہین جنہاں نوں اوہناں دے اسلامی عالماں نے صرف ایہہ کہہ کے ڈانٹ دتا یا چپ کرا دتا پئی ”تہاڈا سوال ای غلط ہے“۔

کسے نوں دینِ اسلام دے ایہناں دعویاں دے سببوں خائف ہون دی لوڑ نئیں جو اسلام، قرآن یا حضرت محمد دی سُنّت دے بارے اپنی رائے دین دا حق نئیں رکھدے۔ ایس زمانے وچ جد کہ ابتدائی مواخذاتی متن ایہناں موضوعاں اُتے آسانی نال دستیاب بین ایس لئی ہر مسیحی، یہودی، لادین اتے مسلمان ایس گل نوں جانن لئی ایس موقعے توں فائدہ چُکدیاں ہوئیاں ایہناں معاملیاں اُتے اپنا نظریہ بیان کرے۔ کوئی وی بندہ یا ہر اوہ منکھ جو اسلام توں متاثر ہووے ایس گل دا پورا پورا حق رکھدا ہے پئی اوہ ساریاں گلاں نوں خود سمجھے اور فیر اوہناں بارے اپنی رائے قائم کرے۔

ایہناں اگلیاں حصیاں وچ اسیں یسوع دے حوالے نال اسلامی نظریات تے بحث کران گے اتے پوری تفصیل نال ایہہ ویکھاں گے پئی اسلامی یسوع نسلِ انسانی نوں حقیقی آزادی کیوں نا دے سکیا۔

حضرت عیسیٰ، اک اسلامی پیغمبر

مومنناں نوں اک اہم سوال ضرور کرنا چاہیدا ہے: کیہہ اوہ یسوع ناصری دی پیروی کرن گے یا محمد مکی دی؟ ایہہ اک نہایت اہم فیصلہ ہے جس دے نتائج افراد اتے اقوام لئی کافی بھاری ہو سکدے نیں۔ ایہہ گل عام ہے پئی مسلمان یسوع نوں وی محمد دی طرح اللہ دا پیغمبر من دے بین پر اوہ اوہنوں ”حضرت عیسیٰ“ دا ناں دیندے بین۔ دینِ اسلام دا ایہہ عقیدہ ہے پئی یسوع دی پیدائش معجزانہ طور تے کنواری مریم توں ہوئی جہدی بنا تے اوہ اوہنوں اکثر ”ابنِ مریم“ مطلب مریم دا پت وی کہندے نیں۔ قرآنِ کریم میں یسوع کو عیسیٰ المسیح یعنی ”مسیح“ وی آکھیا گیا ہے پر ایس ناں دا کوئی وی مطلب واضح نئیں کیتا گیا۔

قرآن وچ یسوع دا بطور عیسیٰ ویہہ واری ذکر آیا ہے جد کہ ایہد برعکس حضرت محمد دا ذکر صرف چار واری آیا ہے اتے قرآن وچ یسوع دے دوسرے ناواں دی تعداد ۹۳ ہے۔

دینِ اسلام وچ ایہہ تعلیم وی دتی جاندی ہے پئی ماضی وچ اللہ نے حضرت محمد توں پہلاں وی بہت سارے پیغمبر بھیجے سن۔ پر قرآن ایس گل تے وی زور دیندا ہے پئی عیسیٰ سمیت سارے پیغمبر محض عام انساناں ورگے سی۔

قرآن ایہہ وی دعویٰ کردا ہے پئی پچھلے سارے پیغمبر وی اوہو پیغام لے کر آئے سی جہڑا پیغام حضرت محمد لیائے سی: اسلام دا پیغام۔ مثال دے طور تے، ایس دا دعویٰ ہے پئی لڑن اتے مارن دا حکم نالے جنگ وچ لڑدیاں ہوئیاں شہید ہون والے مومنناں لئی جنگ دا وعدہ ماضی وچ موسیٰ اتے عیسیٰ نال وی کیتا گیا سی (ق ۹: ۱۱۱) اتے بعدوں ایہی حکم اور وعدہ حضرت محمد دے ذریعے وی جاری ہویا۔ ایہہ سچ ہے پئی اصل یسوع ناصری نے کدی ایس قسم دا کوئی وعدہ نئیں کیتا سی۔

قرآن وچ، عیسیٰ دے حواریاں نے اعلانیہ کہیا سی پئی ”اسیں مسلمان آں“ (ق ۳: ۵۲؛ ہور ویکھو ق ۵: ۱۱۱) اتے قرآن بیان کردا ہے پئی ابرہام وی نہ یہودی سن نہ مسیحی بلکہ اوہ وی مسلمان سن (ق ۳: ۶۷)۔ بائبل دے کئی ہور کرداراں بارے وی قرآن وچ ایہو لکھیا ہے پئی اوہ سارے دینِ اسلام دے پیغمبر سن جنہاں وچ ابرہام، اضرحق، یعقوب، اسمعیل، موسیٰ، ہارون، داؤد، سلیمان، ایوب، یوناہ اتے یوحنا اصطباغی شامل بین۔

اسلام ایس گل دی ضرور اجازت دیندا ہے پئی جو مبینہ شریعت ”انبیائے اسلام“ دے وسیلے نال دُنیا وچ آئی اوہ حضرت محمد دی شریعت ورگی ہرگز نئیں سی۔ پر اسلام

دا ایہہ دعویٰ ہے پئی پہلیاں شریعتاں حضرت محمد دی آمد اُتے منسوخ اتے تبدیل ہو گئیاں سن لہذا جدوں یسوع دوبارہ آوے گا تے اوہ حضرت محمد دی شریعت دے مطابق حکومت کرے گا:

”کیوں جو پچھلے سارے نبیاں دیاں شریعتاں حضرت محمد کی رسالت کے ظہور دے نال ہی منسوخ ہو گئیاں بین ایس لئی یسوع مسیح اسلامی شریعت دے مطابق عدالت کرے گا“۔^۱

قرآن ایہہ وی دعویٰ کردا ہے پئی حضرت عیسیٰ نوں وی اللہ دی طرفوں اک کتاب دتی گئی سی جس دا ناں ”انجیل“ سی جیویں حضرت محمد اُتے قرآن نازل کیتا گیا سی۔ انجیل بارے اسلامی عقیدہ ایہہ ہے پئی ایہدی تعلیمات وی قرآن نال ملدیاں جلدیاں سن پر انجیل دا اصل متن کتھے کھو گیا ہے۔ مسلمان ایہہ عقیدہ رکھدے بین پئی بائبل دیاں انجیلاں صرف تبدیل شدہ مواد تے مبنی بین اتے ایہناں وچ اصل انجیل دے متن نوں تروڑ تروڑ کے پیش کیتا گیا ہے۔

پر ایہہ وی دعویٰ کیتا جاندا ہے پئی ایس نال وی کوئی فرق نہیں پیندا کیوں جو اللہ نے حضرت محمد نوں اپنا حتمی اتے آخری کلام دے کے ایس دُنیا وچ گھلیا سی۔

بنیادی طور تے، اسلام دی تعلیم اتے بیشتر مسلماناں دا ایہہ عقیدہ ہے پئی اگر یسوع اج زندہ ہوندے تے اوہ مسیحیاں نوں وی ایہو آکھدے پئی ”محمد دی پیروی کرو!“ ایس دا مطلب ہے پئی اگر کوئی بندہ ایہہ جاننا چاہندا ہے پئی حضرت عیسیٰ نے کیہہ تعلیم دتی سی اور فیر اوہدے بعد اوہ عیسیٰ دی پیروی کرنا چاہندا ہے تے اوہدے لئی اے لازم ہے پئی اوہ حضرت محمد دی پیروی اختیار کردئیاں ہوئیاں دینِ اسلام دی اطاعت کرے: قرآن بیان کردا ہے پئی ہر سچا مسلمان یا ہر سچا یہودی آخرکار ایس گل تے ایمان لیائے گا پئی حضرت محمد اللہ دے سچے رسول بین (ق ۳: ۱۹۹)۔

قرآن وچ مسیحیاں نوں ایہہ چتاوئی دتی گئی ہے پئی اوہ یسوع نوں ”خدا دا پُتر“ نہ آکھن یا اوہنوں خدا نہ منن۔ ایس گل تے خاص زور دتا گیا ہے پئی عیسیٰ محض اک انسان (ق ۳: ۵۹) اتے اللہ دے غلام سن (ق ۱۹: ۳۰)۔

دینِ اسلام ایہہ تعلیم وی دیندا ہے پئی دُنیا دا خاتمہ ہون توں پہلاں پہلاں حضرت عیسیٰ آکے یہودیت اتے مسیحیت دونوں نوں اپنے ہتھان نال ختم کر دین گے۔ زمانہٴ آخرت بارے دتی گئی تعلیم دی مدد نال اسیں اسلامی نقطہٴ نظر نوں بآسانی سمجھ سکدے آن: سنن ابی داؤد دی ایس حدیث تے غور کرو:

^۱ صحیح مسلم، جلد دوم، ص ۱۱۱، حاشیہ نمبر ۲۸۸۔

”[جدوں حضرت عیسیٰ آن گے] اوہ دینِ اسلام دی حکمرانی لئی جنگ لڑن گے۔ اوہ صلیب نوں توڑ دین گے، سوڑ نوں مار دین گے اتے جزیہ ختم کر دین گے۔ اللہ دی طرفوں اسلام دے سوا باقی سارے مذہبیاں نوں دھرتی توں مٹا دتا جائے گا۔ اوہ دجال نوں قتل کرن گے اتے چالیس سال تک زمین تے قیام کرن توں بعد مر جان گے۔“

ایتھے حضرت محمد فرماندے نیں پئی جدوں حضرت عیسیٰ زمین تے واپس آن گے تے اوہ ”صلیب نوں توڑ دین گے“ مطلب مسیحیت دا خاتمہ کر دین گے اتے ”جزیہ ختم کر دین گے“ مطلب اسلامی حکومت وچ رہن والے مسیحیاں اُتے قانونی صلہ رحمی دے قانون نوں ختم کر دین گے۔ ایہدا مطلب ایہہ ہووے گا پئی مسیحیاں کولوں دینِ مسیحیت دی پیروی کرن دی غرض نال جزیہ ادا کرن دا انتخاب کھو لیا جاوے گا۔ مسلمان علمائے دین ایہدی کجھ ایسراں تفسیر بیان کردے بین پئی جدوں مسلمان یسوع یعنی حضرت عیسیٰ واپس آن گے تے اوہ مسیحیاں سمیت سارے غیر مسلمان نوں اسلام قبول کرن دا حکم دین گے۔

اصلی یسوع ناصری دی پیروی کرنا

اسیں پہلوں ای بیان کر چکے آں پئی لوکاں نوں ایس گل دا فیصلہ آپے کرنا چاہیدا ہے کہ اوہ کدی پیروی کرن گے: یسوع دی یا محمد دی۔ پر مسلمانوں نوں ایہہ گل سکھائی جاندی ہے پئی دونوں دی پیروی برابر ہے: یسوع دی پیروی کرنا حضرت محمد دی پیروی کرن دے مترادف ہے۔ مسلماناں نوں ایہہ سکھایا جاندا ہے پئی حضرت محمد دی اطاعت اتے محبت، یسوع دی اطاعت اتے محبت دے برابر ہے۔ مسلماناں نے تاریخ دے اصلی یسوع یعنی انجیلاں دے یسوع نوں اک ہور یسوع دے نال بدل لیا ہے جنہوں اوہ حضرت عیسیٰ آکھدے بین یعنی قرآن دا عیسیٰ۔ شناخت دی ایس ادلا بدلی نے خدا سے منصوبہ نجات تے پردہ پا دتا ہے اور ایہہ پردہ مسلماناں لئی حقیقی یسوع دی تلاش کرن اتے اوہدے پچھے چلن دی راہ وچ اک وڈی رکاوٹ بن چکیا ہے۔

سچ تے ایہہ ہے پئی تاریخ دے اصلی یسوع دی پہچان ساہنوں چاراں انجیلاں توں بندی ہے جنہاں نوں خاص طور تے یسوع دی حیاتِ اقدس دی یادگار دے طور سے لکھوایا گیا ہے۔ ایہہ انجیلاں یسوع دی زندگی، اوہدی تعلیمات اتے اوس دی خدمت دیاں مسلمہ، معتبر اتے مستند دستاویزات ہیں۔ اسلامی تعلیمات تے یسوع دے لگ بھگ ۶۰۰ سال بعد کٹھیاں کیتیاں گئیاں سی لہذا ایہناں تحریراں وچ یسوع ناصری دے حوالے نال جو معلومات فراہم کیتیاں گئیاں بین اوہناں اُتے ہر گز بھروسہ نئیں کیتا جا سکدا۔

جدوں وی کوئی شخص دینِ اسلام نوں ترک کردا ہے تے اوہدے لئی ایہہ ضروری ہے پئی اوہ نال نال حضرت محمد دے نمونے اتے قرآن دے نقلی یسوع نوں وی ترک کرے۔ یسوع دے اک سچے شاگرد دی حیثیت نال اک حقیقی اتے بہترین زندگی گزارن لئی ضروری ہے پئی تسی آپ وی ایہہ ساریاں گلاں یسوع دے اپنے کلام دی رابیں سکھو اتے جو کجھ اوہدے حواریاں نے انجیلاں وچ گواہی دے طور تے لکھیا ہے اوہدے تے وی ایمان لیاؤ جیویں لوقا دی انجیل وچ لکھیا ہے کہ ”تاں جو جھپڑیاں گلاں دی تُوں تعلیم پائی اے اوہناں دی پختیائی تینوں پتا لگ جاوے“ (لوقا ۱: ۴)۔

ایہہ گل بہت اہمیت دی حامل ہے جہدے بارے مزید تفصیل دے نال اسپں اگے چل کے ویکھاں گے پئی یسوع مسیح دی زندگی اتے موت بارے جاننا روحانی بندھناں توں آزادی حاصل کرن وچ کلیدی مقام رکھدا ہے۔ ایہہ اصلی یسوع ناصری ہی ہے یعنی انجیلاں والا سچا یسوع جو ساہنوں اصلی، حقیقی اتے سچی آزادی دوا سکدا ہے۔

رہنمائے مطالعہ

تیسرا سبق

نویں لفظ

صلوٰۃ	پیغمبر	اسلام
اسلامی نظام کا نفاذ	اذان	کلمۂ شہادت
صحیح بخاری	مشرک	قرآن
تقیہ	شرک	سنتِ نبوی
مسلم اُمہ	اہل کتاب	حدیث
انجیل	الفاتحہ	سورت

نویں ناں

- امینا لاول: نائیجیرین عورت (پیدائش ۱۹۷۲ء)
- عیسیٰ: قرآن وچ یسوع دا نام

سبق وچوں بائبل دے حوالہ جات

لوقا ۱: ۴

سبق وچوں قرآن دے حوالہ جات

۷-۱: ۱	ق ۴: ۴۷	ق ۸: ۱۲-۱۳	ق ۳۳: ۲۱
ق ۳: ۲۸	ق ۵: ۱۵	ق ۳: ۸۵	ق ۴: ۸۰
ق ۹: ۱۱۱	ق ۵۷: ۲۸-۲۹	ق ۶۵: ۳۹	ق ۳۳: ۳۶
ق ۳: ۵۲	ق ۳: ۱۱۰	ق ۹: ۳۰-۳۱	ق ۲۴: ۵۲
ق ۵: ۱۱۱	ق ۴۸: ۲۸	ق ۳: ۶۴	ق ۴: ۶۹
ق ۳: ۶۷	ق ۵: ۷۲	ق ۳: ۱۱۳-۱۱۴	ق ۴: ۱۱۵

ق ۳: ۵۹

ق ۱۹: ۳۰

ق ۴: ۴۷-۵۶

ق ۵: ۸۲

ق ۳: ۱۹۹

ق ۱: ۹۸

ق ۷: ۵۹

ق ۹: ۲۹

تیسرے سبق دے سوال

▪ مطالعاتی مقدمے تے بحث کرو۔

مسلمان کیویں بنئے

۱. عربی لفظ ”اسلام“ دا اصل مطلب کیہہ ہے؟

۲. کلمہ شہادت پڑھن نال تسی کیہہ بن جاندے ہو؟

۳. کلمہ شہادت پڑھن نال تسی کس دے بارے ایہہ اعلان کردے ہو پئی اج توں بعد اوہ تہاڈا پیشوا ہووے گا؟

۴. حضرت محمد کولوں رہنمائی حاصل کرنے کے دو ماخذ کیہڑے کیہڑے بین اتے اوہناں دونوں وچ کیہہ فرق ہے؟

۵. حضرت محمد دا نمونہ کنہاں دو قسماں دی لکھتاں وچ درج ہے؟

حضرت محمد دی شخصیت

۶. اللہ دی اطاعت کرنے لئی مسلمانان تے کس دی اطاعت کرنا فرض ہے؟

۷. جے حضرت محمد دی زندگی دے سارے نمونے اللہ دی طرفوں جائز قرار دتے گئے بین تے فیر سارے مسلماناں لئی ایس بہترین نمونے تے عمل کرنے دا اطلاق کنہاں کنہاں گلاں تے ہوندا ہے؟

۸. قی ۲۴: ۵۲ دے مطابق فتح کا وعدہ کنہاں لوکاں نال کیتا گیا ہے؟

۹. اللہ اتے اوس دے پیغمبر دی نافرمانی کرن والیاں لئی کس سزا دا وعدہ کیتا گیا ہے؟

۱۰. قی ۹: ۲۹ اتے قی ۸: ۱۲-۱۳ دے مطابق، مسلماناں نوں کنہاں دے خلاف جہاد کرنے کا حکم دتا گیا ہے؟

۱۱. ڈوری صاحب نے حضرت محمد دیاں کجھ قابلِ تعریف صفتاں دا وی ذکر کیتا ہے پر اوہناں وچوں کھیڑیاں ۸ مثالوں حیران کرن والیاں بین؟

قرآن مجید۔۔۔ حضرت محمد دی ذاتی دستاویز

۱۲. جے تسیں کلمہ شہادت پڑھدے ہو تے اوہ کھیڑیاں کھیڑیاں چیزاں بین جنہاں تے ایمان رکھنا اتے جنہاں دی تابعداری کرنا تہاڈے اُتے فرض ہووے گا؟

۱۳. ڈوری صاحب نے سنتِ نبوی اتے قرآنِ کریم کے درمیان پائے جان والے تعلق نوں واضح کرن لئی کھیڑی مثال پیش کیتی ہے؟

اسلامی شریعت۔۔۔ مسلمان ہونے کا ”راستہ“

۱۴. اوہ کون ہے جس دے عالمانہ اختیار نوں تسلیم کرنا ساریاں تے فرض ہے پئی اوہ سنت اتے قرآن دی تعلیمات وچوں احکامات دا ایک باضابطہ مجموعہ تشکیل دے سکدا ہے جنہوں ”شریعت“ آکھیا جاندا ہے؟

۱۵. ڈوری صاحب دے مطابق، اوہ کھپڑی چیز ہے جس توں بغیر دینِ اسلام دا کوئی وجود نئیں؟

۱۶. شریعت، مقننہ دی راہیں بنائے گئے قانوناں نالوخ فرق کیوں ہوندى ہے؟

”آؤ کامیابی ول“

۱۷. اسلام وچ نماز کے بلاوے نوں کپہہ آکھیا جاندا ہے؟

۱۸. قرآن دا ایہہ بلاوا نسلِ انسانی نوں کنہاں دو قسماں دے لوکاں وچ تقسیم کردا ہے؟

۱۹. اوہ کھپڑے دو طریقے بین جنہاں دی راہیں دینِ اسلام تفریق اتے احساسِ برتری کی تعلیم نوں عام کردا ہے؟

اک اڈو اڈ دنیا

۲۰. قرآن اتے اسلامی قانون دے مطابق لوکاں نوں کنہاں چار حصیاں وچ تقسیم کیتا جاندا ہے؟

۲۱. جہیڑا بندہ کسے ہستی نوں اللہ دے نال شریک بناندا یا ٹھہراندا بے اوہنوں حضرت محمد نے کیہہ قرار دتا ہے؟

۲۲. کیوں جو قرآن وچ یہودیت اتے مسیحیت نوں (اہل کتاب دا ناں دیندیاں ہوئیاں) ایسیاں قوماں قرار دتا گیا ہے جو پہلوں تے اک خدا تے ایمان رکھدیاں سن پر فیر اوہناں دا عقیدہ بدل گیا۔ اوہناں چار گلاں دا ذکر کرو جنہاں دی بنیاد تے مسلمان آج وی یہودیاں اتے مسیحیاں دی مخالفت کردے نیں:

(۱)

(۲)

(۳)

(۴)

۲۳. قرآن وچ یہودیاں اتے مسیحیاں دے حق وچ کہیڑیاں کہیڑیاں مثبت گلاں بیان کیتیاں گئیاں بین؟

۲۴. اوہ کہیڑے چار الہیاتی اعتراض بین جو مسلماناں ولوں غیر مسلمان اُتے عائد کیتے جاندے بین اتے یہودیاں تے مسیحیاں نوں کنہاں چار طریقیاں نال دُکھ پہنچایا جاندا ہے؟ اوہناں چاراں دا نال لکھو۔

(۱)

(۲)

(۳)

(۴)

۲۵. یہودیوں تے مسیحیاں دے درمیان پائے جان والے تعلق نوں قرآن وچ کس طرح پیش کیتا گیا ہے؟

یہودیوں اتے مسیحیاں دا مسلماناں دی روزمرہ نمازاں وچ ذکر

۲۶. اوہ کہیڑیاں تین گلاں بین جو قرآن دی پہلی سورت فاتحہ مطلب ”شروعات“ نوں خاص بناندی ہے؟

۲۷. ڈوری صاحب دے مطابق، سورت فاتحہ وچ کنہاں لوکاں دی طرف اشارہ کیتا گیا ہے پئی اوہ گمراہ ہو چکے بین اتے جنہاں نے اللہ دا غضب کمایا ہے؟

شریعت دے مسئلے

۲۸. شریعت توں پیدا ہون والے مسلیاں دا بنیادی ماخذ کیہہ ہے؟

۲۹. کسے قوم دی تہذیب نوں اسلامی شریعت دے مطابق ڈھالنے والے عمل دا ناں کیہہ ہے؟

۳۰. ڈوری صاحب نے شریعت دے حوالے نال جنہاں چھ مسلیاں دی شناخت کیتی ہے اوہناں دے ناں لکھو:

(۱)

(۲)

(۳)

(۴)

(۵)

(۶)

امینا لاول دا مقدمہ

۳۱. ۱۹۹۹ء وچ نائیجیریا دے ملک چ کس تبدیلی دے نتیجے وچ امینا لاول تے زناکاری دا الزام لایا گیا سی؟

۳۲. شرعی عدالت دے جج نے کہدے نمونے نوں مدِ نظر رکھدیاں ہوئیاں امینا لاول نوں سنگسار کرن دا حکم جاری کیتا سی؟

۳۳. ڈوری صاحب نے اسلام دے قانونِ سنگساری تے کہپڑے کہپڑے چھ اعتراض کیتے بین:

(۱)

(۲)

(۳)

(۴)

(۵)

(۶)

قانونی دھوکہ دہی

۳۴. ڈوری صاحب دے مطابق اوہ کہپڑے مختلف حالات بین جنہاں دے پیشِ نظر مسلمانان نوں جھوٹ بولن دی جھوٹ دتی گئی ہے؟

۳۵. تقيہ توں کيہہ مراد ہے؟

۳۶. ڈوری صاحب نے عادتاً جھوٹ بولن دے کھپڑے کھپڑے اخلاقی نقصان بیان کیتے بین؟

ذرا آپی سوچو

۳۷. ایمان توں متعلقہ معاملیاں وچ رہنمائی لئی مسلمان سب توں زیادہ کس تے بھروسہ کردے بین؟

۳۸. انٹرنیٹ دے ایس جدید دَور وچ جدوں اسلام توں متعلقہ سارے بنیادی ذرائع ساڈی دسترس وچ بین اوس حساب نال ڈوری صاحب نے ساہنوں کيہہ کرن دی تلقین کیتی ہے؟

اسلامی پیغمبر حضرت عیسیٰ

۳۹. لوکاں نوں کھپڑے کھپڑے اہم چناؤ دا سامنا ہے؟

۴۰. اوہ کھپڑا ناں ہے جو قرآن وچ زیادہ واری آیا ہے: محمد یا عیسیٰ (یسوع)؟

۴۱. دینِ اسلام دے مطابق حضرت محمد نے کھپڑی شے نوں منسوخ کر دتا سی؟

۴۲. قرآن دے مطابق، انجیل کيہہ ہے؟

۴۳. حدیثاں دے مطابق، جدوں حضرت عیسیٰ واپس آن گے تے اوہ کیہہ کرن گے؟

اصلی یسوع ناصری دی پیروی کرنا

۴۴. مسلمانان نوں یسوع دی پیروی کرن بارے کیہہ کجھ سکھایا جاندا ہے؟

۴۵. ایس طرح مسلمانان توں کہہڑیاں کہہڑیاں گلاں چھپائیاں جاندياں بین؟

۴۶. اسی اصلی یسوع ناصری دے بارے ٹھوس معلومات کس مستند ذرائع توں حاصل کر سکدے آن؟

۴۷. قرآن دے عیسیٰ اتے انجیلاں دے یسوع وچ فرق پتہ کران دی اہمیت نوں سمجھنا تے جاننا کیوں ضروری ہے؟

حضرت محمد دا ٹھکرایا جانا

”اپنے دُشمنان نوں پیار کرو۔ جھپڑے تہاڈے نال ویر رکھن اوہناں دا بھلا
 کرو۔“

لوقا ۶: ۲۷

سبق دے مقاصد:

- الف۔ حضرت محمد دی عرب وچ گزارے گئے ابتدائی اتے دکھاں نال بہرے ہوئے
۴۰ ورہیاں دے قابلِ تعریف پہلوؤں دی نشاندہی کرنا۔
- ب۔ غور کرنا پئی حضرت محمد دی ذات وچ موجود ارتدادِ خودی اتے فقدانِ خودی
نے مکے وچ قیامِ اسلام دے لئی کس طرح جزئیاتِ لازم دا کردار ادا کیتا سی۔
- ج۔ ایس گل نوں سمجھنا پئی وحی دی شکل وچ نازل ہون والیاں مکی ”سورتاں“
نووں کس طرح حضرت محمد نوں سچا ثابت کرن لئی اتے اہل مکہ دی لعن
طعن تے ایذارسانی توں بچان لئی استعمال کیتا گیا۔
- د۔ حضرت محمد دی مکی زندگی دے قابلِ تعریف کلیدی کرداراں دی نشاندہی
کرنا: اوہناں دے پکے حمایتی اتے اوہناں دے جانی دشمنان وچ نکھیڑا کرنا۔
- ہ۔ ایس گل نوں سمجھنا پئی حضرت محمد دا نظریہٴ فتنہ بطورِ ایذارسانی یا
آزمائش کس طرح اک گھمسان دی لڑائی دے عقیدے وچ بدلیا جس دی
شروعات مکی دُور سے آخری دنائ توں ہوئی تے مدنی دُور تک جاری رہی۔
- و۔ ایس گل نوں ویکھنا پئی کس طرح بدلے اتے انتقام دی آگ حضرت محمد دے
الہیاتی نظریات اتے بے ایماناں بالخصوص یہودیوں دے نال اوہناں دے برتاؤ
تے اثر انداز ہوئی۔
- ز۔ ایہہ جاننا پئی حضرت محمد نے اپنے ٹھکرائے جان دا بدلہ کیویں لیا جو بعدوں
دینِ اسلام دی عالمی سطح تے مظلومیت اتے جبر دا شکار بن دی علامت بنیا۔
- ح۔ ایس گل نوں سمجھنا پئی حضرت محمد دی ذات وچ جنہیاں برائیاں تے خرابیاں
پائیاں جاندیاں سن اوہ اج دے مسلماناں وچ وی صاف ویکھیاں جا سکدیاں
نیں خاص طور تے شریعت دی اثر انگیزی دے تناظر وچ اوہناں برائیاں دی
نشاندہی کرنا۔
- ط۔ اسلام نوں تیاگن والیاں دی حوصلہ افزائی کرنا پئی او حضرت محمد دے کردار
اتے اوہناں دے اسوہٴ حسنہ دیاں بیڑیاں نوں وی توڑ سٹن۔

مطالعاتی مقدمہ: تسی کیہہ کرو گے؟

تہاڈا پیشہ تہاڈے کولوں ایہہ تقاضا کردا ہے پئی تسی اپنیاں مہارتاں وچ مزید بہتری
لیان لئی مخصوص سیمیناراں وچ شرکت اختیار کرو۔ ایسی ہی اک ورکشاپ دے دوران
تمہانوں اک ایسے گروپ وچ بیٹھن دا موقع ملدا ہے جنہاں وچ اک کٹر مسلمان، اک

خبطی قسم دا ملحد، اک نامی کیتھولک اتے تسی شامل ہو۔ ایس ٹیم دے نال مل کے کم کر دیاں ہوئیاں تمہانوں اکثر اوہناں دے نال کٹھے بہہ کے کھانا کھان دا موقع وی ملدا رہندا ہے۔ ایسی طرح دے اک کھانے دے دوران مسلمان بندہ ایہہ فیصلہ کردا ہے پئی تہانوں او سارے ظلم دے واقعے گنوائے جو صدیاں توں مسیحیاں ولوں مسلماناں اُتے ڈھائے جا رئے نیں جنہاں وچ اوہ وی ساریاں شر انگیزیاں شامل نیں جنہاں دی اج وی مسلمان ملکاں اُتے یلغار جاری اے۔ فیر اوہ اپنا نقطہ نظر پیش کردیاں ہوئیاں ایہہ کہندا ہے پئی ”مسلماناں اُتے بڑا ظلم کیتا جاندا ہے ایس لئی اوہ اک مظلوم قوم نیں اور چونکہ ایہہ تمام ظلم ہمیشہ مسیحیاں ولوں ڈھائے جاندا ہے بین ایس لئی میں سمجھنا واں پئی مسیحی بہت ظالم ہوندے نیں۔“ ملحد بندہ وی اوبدی ہاں وچ ہاں ملاندیاں ہوئیاں صلیبی جنگاں دے ناں تے لڑیاں جان والیاں ”مذہبی لڑائیاں“ دے ذریعے مسلماناں اُتے کیتے جان والے تابڑ توڑ حملیاں دی مخالفت کردا ہے۔ کیتھولک بندے دا مونہہ غصے نال لال پیلا ہو جاندا ہے اتے اوہ مدد واسطے تہاڈے ولوں ویکھدا ہے۔

ایسی صورتحال وچ تسی اوس مسلمان اتے ملحد نوں کیہ جواب دیو گے کیوں جو اوہ دونویں وی تہاڈے ول ہی ویکھ رئیے نیں؟

حضرت محمد دینِ اسلام دے اصل روحِ رواں بین۔ ایس سبق وچ اسی حضرت محمد دی زندگی دے چند اوہناں تلخ تجربات تے مشکلات دا سرسری جائزہ لوان گے جنہاں اُتے اوہناں انتہائی خطرناک طریقے نال اک ضرر رساں قسم دے ردِ عمل دا مظاہرہ کیتا سی۔

خاندانی شروعات

حضرت محمد سن ۵۷۰ء چ عرب دے اک شہر مکے اتے قریش قبیلے وچ پیدا ہوئے۔ اوہناں دے پیو دا ناں عبداللہ بن عبدالمطلب سی جو اوہناں پیدائش توں پہلاں ہی فوت ہو چکے سن۔ ابتدائی زندگی توں ہی اوہناں دی پرورش اک ہور رضاعی خاندان وچ ہوئی سی۔ جدوں اوہناں دی عمر چھ ورھے سی تے اوہناں دی ماں دا وی انتقال ہو گیا۔ ایس توں بعد کچھ عرصے تک اوہناں دے دادا نے اوہناں دے کفالت کیتی پر جدوں اوہ اٹھ سال دے ہوئے تے دادا جی وی اللہ نوں پیارے ہو گئے۔ ایس توں بعد اوہ اپنے چاچے ابو طالب دے نال رہن لگے۔ اوہناں دے کول رہندیاں ہوئیاں محمد نے اپنے چاچے دے اونٹاں تے بھیڈاں دی دیکھ بھال کرنا شروع کر دی۔ بعد وچ اوہناں نے کہیا پئی ”تاریخ وچ ایسا کوئی نبی نہیں گزریا جنہیں بھیڈاں دی گلہ بانی نہ کیتی ہووے۔“ انج اوہناں نے اپنے حقیر درجے نوں وی قدر و منزلت دا نشان قرار دتا۔

بھانویں اوہناں دے دوجے چاچے چنگے بھلے امیر کبیر سن پر انج لگدا ہے پئی اوہناں نے حضور دی کوئی مدد نہ کیتی۔ قرآن وچ اک ہور چاچے ابو لہب دا عبرتناک ذکر ملدا ہے جہدے ناں دا مطلب ”شعلے دا پیو“ دسیا گیا ہے پئی کیوں جو اوہنے حضرت محمد دی مخالفت کیتی سی ایس لئی او جہنم دے شعلیاں وچ سڑے گا۔

”ابولہب دیاں دونویں ہانہواں بھجن اتے او آپ وی مرے گا! نا اوہدی دولت کسے کم آؤنی نا اوہدی ساری کمائی۔ لومبیاں والی اگ نیں اوہناں ساڑھ کے سوا کر دیناں اے اتے اوہدی بڈھی نے وی جہنم دی اگ دا بالن بن جانا اے اتے اوہدی دھون وچ پیڈی رسی پائی جاوے گی“ (ق ۱۱۱)۔

ویاہ تے خاندان

حضرت محمد اوس ویلے پنجیہ (۲۵) ورھے دے شیہہ جوان سن اتے اک امیر پر بیوہ عورت حضرت خدیجہ لئی تجارت دا کم کر دے سن جنہیں اوہناں نوں ویاہ دی پیشکش کیتی۔ بی بی خدیجہ حضرت محمد توں عمر وچ وڈی سی۔ ابن کثیر دی اک روایت دے مطابق حضرت خدیجہ نوں ایہہ ڈر سی پئی اوہدا پیو ایس ویاہ ولوں نا کر دے گا ایس لئی جدوں اوہ شراب وچ دھت ہویا پیو سی تے ایہناں دونواں نے ویاہ کر لیا۔ جد اوہدے پیو نوں ہوش آئی تے اوہنوں ایہہ گل سُن کے بڑا وٹ چڑھیا۔

عربی تہذیب وچ اک مرد نوں اپنی بیوی دی قیمت ادا کرنی پیندی سی جس دے بعد فیر اوہ اوہدی ملکیت بن دی سی۔ جے اوہدا شوہر مر جاندا سی تے اوہنوں اوس شوہر دی جائیداد دا حصہ سمجھیا جاندا تے اوہدا وارث جے چاہندا تے اوہدے نال شادی وی کر سکدا سی۔ عام رسم دے اُلٹ، بی بی خدیجہ ایک طاقتور اتے امیر کبیر عورت سی۔ حضرت محمد دے حالات زندگی لکھن والے مؤرخ ابن اسحق نے بی بی خدیجہ نوں اک ”پروکار اتے مالدار“ عورت دے طور تے پیش کیتا ہے پر محمد صاحب خود خاندانی غریب سن۔ بی بی خدیجہ دا ایس توں پہلاں وی دو واری ویاہ ہوچکیا سی۔ اوس ویلے دے عربی رواج اتے خدیجہ تے محمد دی آپس وچ ساکا جاری حیران کن سی۔

بی بی خدیجہ اتے حضرت محمد چاہندے سی پئی اوہناں دے گھر چھ بچے پیدا ہون (کجھ روایات دے مطابق ست بچے)۔ پر حضرت محمد دے گھر تن (یا چار) مُنڈے پیدا ہوئے پر او سارے بچپن وچ ہی فوت ہو گئے۔ ایس لئی اوہناں نوں کوئی والی وارث نہ ملیا۔ بے شک ایہہ گل اوہناں دے خاندان لئی بڑی ہی پریشان والی گل سی۔

بہر حال، حضرت محمد دے نجی حالات بہت ہی دکھ بھرے سی جیویں بچپن وچ اوہناں دا اپنا یتیم ہو جانا، اوہناں دے دادے دا مرگ، اپنی غریبی وچ رشتے داراں اُتے انحصار، اوہناں دے سوہرے دا شرابی ہونا، اپنے بچیاں دا جانی نقصان اتے طاقتور

رشتے داراں ولوں سخت مخالفت تے ظلم دی شکار بننا۔ ایس حد تک ٹھکرائے جان دے باوجود وی اوہناں دے چاچے ابو طالب دا اوہناں دی دیکھ بھال کرنا اتے بی بی خدیجہ ورگی امیر عورت نال ویاہ ہونا اوہناں لئی کسے حد تک سکون دیاں گلاں سن جہدے سببوں اوہناں دی غریبی دے دن جانڈے رئیے۔

اک نویں مذہب دی بنیاد رکھی جاندی ہے (مکہ)

حضرت محمد دے خاندانی حالات پہلوں ای بڑے مشکل سی پر جدوں اوہناں نے اک نویں مذہب دی بنیاد رکھی تے اوہناں دی مشکلاں پور ودھنا شروع ہو گئیاں۔

جدوں حضرت محمد چالیہہ ورھے دے ہوئے تے اوہناں نوں اک روح دکھائی دین لگی۔ بعد وچوں پتہ لگیا پئی اوہ جبرائیل فرشتہ سی۔ حضرت محمد ایس روح دے نظر آن تے بہت زیادہ پریشان ہو گئے اتے سوچن لگے پئی کتے مینوں بدروحان تے نئیں چمڑ گئیاں۔ ایتھوں تک کہ اپنوں نے ایہہ سوچ کے خود کشی کرن بارے وی سوچیا پئی ”میں وڈے پہاڑ دی چوٹی تے جا کے اوتھوں اپنے آپ کو تھلے سٹ دواں گے تاں جو میرا خاتمہ ہو جائے اتے میری روح نوں سکون ملے“۔ پر اوہناں دی زوجہ بی بی خدیجہ نے اوہناں نوں بڑی تسلی دتی اتے اپنے چچیرے بھرا ورقہ بن نوفل کول لے گئی جنہاں اوہناں نوں دسیا پئی تہاڈے اُتے کسے بدروح دا کوئی سایہ نئی بلکہ تہانوں اللہ ولوں نبی چُنیا گیا ہے۔

بعدوں جدوں فیر کجھ عرصے لئی وحی نازل ہونا بند ہو گئی تے اوہ فیر خود کشی کرن بارے سوچن لگے اتے اوہناں نوں ہر واری اپنے آپ نوں پہاڑ توں تھلے سٹن دا خیال آندا سی۔ فیر جبرائیل فرشتہ اوہناں تے دوبارہ ظاہر ہویا اور اوہناں نوں یقین دواپا پئی ”اے محمد، تسی حقیقت وچ اللہ دے پیغمبر ہو“۔

انج لگدا ہے پئی حضرت محمد نوں ایس گل دا ڈر سی پئی کتے اوہناں نوں دھوکھے باز سمجھ کے رد ہی نہ کر دتا جائے پر اللہ دی طرفوں اک سورت نازل ہوئی جہدے وچ حضرت محمد نوں ایہہ یقین دواپا گیا پئی نہ اوہناں نوں پہلوں رد کیتا گیا سی اور نہ ہی اگوں کدی کیتا جاوے گا (ق ۹۳)۔

شروع شروع وچ مسلمان برادری دی ترقی بہت ہولی ہولی ہوندى رئی۔ ساریاں توں پہلاں بی بی خدیجہ نے اسلام قبول کیتا سی۔ اتے دوجے اوہناں دے نو ورھے دے چچیرے بھرا حضرت علی سن جو حضرت محمد دے نال اک ہی گھر وچ پروان چڑھے سن۔ ایس توں بعد جہیڑے جہیڑے لوک دائرہ اسلام وچ داخل ہوئے اوہناں وچ بوہتے غریب، غلام یا غلامی توں آزاد کیتے ہوئے لوک سن۔

حضرت محمد دا اپنا قبیلہ

شروع وچ تے اوہناں دے پیروکاراں نے نویں مذہب نوں لُکا کے رکھیا پر تن ورھیاں بعد حضرت محمد نوں اللہ دی طرفوں ایہہ پیغام ملیا پئی بن عوام نوں کھلم کھلا دسیا جائے۔ ایس کر کے اوہناں نے اپنے سارے ٹبر نوں سدھیا تے اپنے سارے رشتے داراں نوں وی اسلام قبول کرن دی دعوت دتی۔

حضرت محمد دا تعلق عرب دے مشہور قبیلے قریش توں سی جہدے لوک شروع وچ تے اوہناں دیاں گلاں من دے رئیے پر فیر جدوں محمد نے اوہناں دے بُتاں دی مخالفت کرنا شروع کیتی تے اوہناں دے تیور بدلن لگے۔ ابنِ اسحق دسدے نیں پئی ایس توں بعد مسلماناں نوں ”حقیر اقلیت“ کہیا جان لگیا۔ آپس دی مخالفت اینی ودھ گئی کہ وڈی لڑائی شروع ہوگئی۔

ہولی ہولی ایہہ مخالفت بہت ودھ گئی پر حضرت محمد دے چاچے ابو طالب نے اوہناں دی مخالفت کیتی۔ جدوں مکے دے دوجے لوک ایہہ کہندے ہوئے اوہناں دے کول آئے ”اے ابو طالب! تہاڈے بہتیجے نے ساڈے بُتاں اُتے لعنت کر کے ساڈے مذہب دی توہین کیتی ہے۔ یا تسی آپ ایہنوں منع کر لو نئی تے اسی فیر اپنے طریقے نال ایہدا علاج کراں گے“۔ حضرت ابو طالب نے اوہناں سبھناں نوں پیار نال سمجھایا تے اوہ واپس چلے گئے۔

بے دین عرباں نیں حضرت محمد دے قبیلے نال معاشی تے معاشرتی تعلق ختم لئے اتے کاروبار تے رشتے ناتے وسب مُکا دتے۔ اپنی غریبی دی وجہ توں مسلمان کمزور ہو گئے۔ ابنِ اسحق قریش دے ہتھوں اوہناں دے سلوک بارے کجھ ایہہ گلاں دسدے نیں پئی:

”فیر قریش نے رسول دے حواریاں نال اپنا گوڑھا کرودھ وکھایا۔ جھپڑے جھپڑے قبیلے وچ مسلمان سن اوہناں تے حملے کیتے۔ اوہناں نوں قید کیتا۔ اوہناں نوں ماریا کوٹیا۔ اوہناں دے نال کھانا پینا بند کر دتا اتے اوہناں نوں مکے دی تپدی گرمی چ رکھیا تاں جو اوہ اپنا مذہب چھڈ دین۔ کئی تے ایس دُکھوں مذہب ای چھڈ گئے پر کجھ نے برداشت کیتا اتے اللہ نے وی اوہناں دی حفاظت کیتی“۔^۷

حضرت محمد نے آپی اپنے آپ نوں ایہناں خطریاں تے توہین آمیز رویاں دا سامنا کرن توں نہ بچایا، اوہناں تے کوڑا سُٹیا گیا بلکہ جدوں اوہ نماز پڑھ رئیے سن اوہناں اُتے جانوراں دا فضلا وی سُٹیا گیا۔

^۷ اے گولیم، ”دی لائف آف محمد“، ص ۱۴۳۔

جدوں ایہہ ایذا رسانی ختم نہ ہوئی تے تراسی (۸۳) مسلمان خاندان پناہ لین لئی
مسیحی ملک ابی سینیا وچ ہجرت کرگئے جتھے اوہناں نوں امان ملی۔

ایہناں اگلیاں حصیاں وچ اسی ویکھاں گے پئی حضرت محمد نے مکہ وچ خود ہی اپنے
لوکاں دے ہتھوں ٹھکرائے جان تے کس رد عمل دا اظہار کیتا سی۔

اپنی ذات تے شبہ اتے خود نوں درست ثابت کرن دی کوشش

اوه وقت وی آیا جدوں قریش دی مخالفت دے سببوں حضرت محمد کا اللہ دی ذات
اُتے خود اپنا ایمان وی ڈولن لگا۔ اوہناں نے ایہہ شرط پیش کیتی پئی جے حضرت
محمد ساڈے بُتان دی پوجا کرن گے تے فیر اسیں وی اللہ دی عبادت کراں گے۔ پر
جدوں اللہ دی طرفوں قرآن ۱۰۹: ۶ دیاں آیتاں نازل ہوئیاں تے حضرت محمد نے ایہہ
کہہ کے انکار کر دتا پئی ”مہپارا دین تہاڈے لئی اور میرا دین میرے لئی!“ پر حضرت
محمد وی ضرور جھجھک رئیے ہون گے کیوں جو الطبری بیان کردے بین پئی جدوں
ایہناں دناں وچ آنحضور اُتے ق ۵۳ نازل ہوئی تے اوہناں وچ مکے دیاں دیویاں لات،
عُزّٰی اتے منات دا ذکر آیا جہدی وجہ توں اوہناں نوں ”شیطانی آیتاں“ دا ناں دتا گیا۔
”ایہہ دیویاں ملی گردن والے لم ٹینگ (بگلے) نیں جنہاں دی شفاعت منظور ہوندی
اے۔“

جدوں اوہناں نے ایہہ آیت سُنّی تے بے دین قریش خوش ہو گئے اتے مسلماناں دے
نال رل کے نماز پڑھن لگے۔ پر جبرائیل فرشتے نے حضرت محمد نوں ملامت کیتی
جہدے تے اوہناں نے اعلان کیتا پئی ایہہ آیت مینوں شیطان ولوں ملی سی ایس لئی
ایہنوں منسوخ (حذف) کر دتی گئی ہے۔ ایہدے بعد تے قریش حضرت محمد اتے
اوبدے چیلیاں دے بور ویری بن گئے۔

بعدوں حضرت محمد نوں اک بور ایویں دی آیت ملی جہدے وچ ایہہ دعویٰ کیتا گیا
سی پئی میرے توں پہلاں جنے وی نبی آئے اوہناں سب نوں شیطان نے گمراہ کر دتا
سی (ق ۲۲: ۵۲)۔ ایس گل وچ وی ساہنوں صاف نظر آندا ہے پئی حضرت محمد خود
نوں دوجے نبیاں توں افضل دس رئیے سن۔

ایہوں جہپاں گلاں دے سببوں جدوں اوہناں اُتے عوام نوں دھوکھا دین دا اروپ لگا
تے ایس گل دا اوہناں نوں ڈاہڈا صدمہ پہنچیا۔ تہ حضرت محمد نوں اللہ دی طرفوں
اوه آیتاں ملیاں جنہاں دے وچ اوہناں تسلی دتی گئی اور اوہناں دیاں گلاں نوں سچا
ثابت کیتا گیا پئی اللہ دی نظر وچ اوہناں دا کردار صاف، دل پاک اتے سوچ غلطی خطا
توں پاک ہے (ق ۵۳: ۱-۳؛ ق ۶۸: ۱-۴)۔

حدیثاں دیاں کئی روایتاں ایہہ دسدیاں بین پئی حضرت محمد اپنی نسل، قبیلے، خاندان اتے اپنی جمن بھوں نوں دوجیاں نالوں وادھو اتے افضل سمجھدے سی۔ اپنے ناجائز اولاد ہون دے الزام بارے اوہ آکھدے سی پئی آدم توں لے کے اوہناں دے پیو دادیاں دی سب اولاد شادی دے پاک بندھن راہیں جائز طریقے نال پیدا ہوئی سی۔ وہ بہترین عرب قوم دے بہترین ہاشمی قبیلے دے بہترین بندے سن۔ اوہناں نے ایہہ وی آکھیا پئی ”میں روحانیت دے لحاظ نال اتے ماپیاں دے لحاظ نال تہاڈے ساریاں وچوں افضل آن۔۔۔ مینوں خاص طور تے چُنیا گیا ہے ایس لئی جو کوئی عربیاں نال محبت رکھدا ہے اور میری وجہ اتے میری راہیں اوہناں نال محد رکھدا ہے۔“

اسلامی فلاح دا نظریہ تے جتن ہارن دی زبان حضرت دے مکے وچ رہن دے ۱۳ ورھیاں دے دوران قرآن وچ شامل ہونا شروع ہوئی سی۔ مثال دے طور تے، حضرت موسیٰ اتے مصر دے بت پرستان دے وچکار ہون والے جھگڑے دا قرآن وچ بار بار حوالہ دے کے جتن اتے ہارن والیاں دے بارے خاص تعلیم دتی گئی ہے (ق ۲۰: ۶۲، ۶۸؛ ق ۲۶: ۲۰-۲۲)۔ پر ایہہ صرف مکی زمانے دی گل سی جہدے وچ حضرت محمد نے اپنے اتے اپنے مخالفان دے درمیان کامیابی دی اصطلاح نوں استعمال کیتا۔ اوہناں نے قرآن دی دسویں سورت وچ آپ دسیا سی پئی جھپڑے لوک اللہ دی وحی نوں رد کردے بین اوہ نقصان چکن والیاں وچوں ہون گے (ق ۱۰: ۹۵)۔

ہور ٹھکرایا جانا اتے نویں حلیف

کجھ دیر لئی تے حالات حد توں زیادہ وگڑ گئے کیوں جو حضرت محمد دی بیوی بی خدیجہ اتے اوہناں دا چاچا ابو طالب اک ای سال وچ وفات پا گئے سی۔ ایہہ اوہناں لئی اک بہت وڈا صدمہ سی۔ جدوں قریش دے لوکاں نے ویکھیا پئی اوہناں دی حمایت تے حفاظت کرن والے دُنیا توں چلے گئے نیں تے اوہ حضرت محمد اتے اوہناں دے دین دی مخالفت وچ ہور زیادہ دلیر اتے سرگرم ہو گئے۔

عرب معاشرہ آپس وچ الحاق اتے آپسی تعلقات وچ وندیا بویا سی۔ ایہو جئے تعلقات اتے رشتیاں وچ کسے وڈے دا سر تے ہونا بہت وڈی پناہ منیا جاندا سی۔ ایس لئی حضرت محمد اتے اوہناں دے حواریاں نوں جدوں ہور زیادہ لعن طعن اتے مخالفت دا سمنا کرنا پیا تے اوہناں نے متبادل محافظان دی تلاش شروع کیتی۔ اوہ لوک اوہناں دے ایس قدر جانی دشمن بن گئے سن پئی اک دن جدوں اوہ طائف شہر ول جا رہے سن تے بہت سارے لوکی اوہناں دے پچھے لگ گئے اتے اوہناں نوں شہر دے وچوں باہر کڈھ کے چھڈیا۔

اسلامی روایت دسدی ہے پئی طائف توں واپسی تے اوہناں دی ادھی رات دے ویلے ملاقات جنان (بدروحاں) نال ہوئی جنہاں نوں اوہناں نے نماز کے دوران قرآن دیاں

آیتاں دا ورد کر دیاں ہوئیاں سُنیہ۔ ایہناں آیتاں نے اوہناں جناں نوں ایہنا متاثر کیتا کہ اوہ سارے اوسے ویلے اوہناں تے ایمان لے آئے۔ پھر ایہہ مسلمان بدروحاں دوجے جناں نوں اسلام دی دعوت دین ٹُر گئیاں۔ ایس واقعے دا قرآن وچ دو جگہ ذکر آیا ہے (ق ۴۶: ۲۹ - ۳۲؛ ق ۷۲: ۱ - ۱۵)۔

ایہہ واقعہ دو وجوہات دی بنا تے خاص اہمیت رکھدا ہے۔ پہلاں، ایہدا تعلق حضرت محمد دے خود نوں سچا نبی قرار دین دے دعوے نال تعلق رکھدا ہے کیونکہ اوہناں نے بعدوں ایہہ دعویٰ وی کیتا سی پئی حالانکہ طائف دے انساناں نے مینوں ٹھکرا دتا سی پر اوتھوں دے جناں نے مینوں پہچانیا تے منیا پئی توں اللہ دا سچا پیغمبر بین۔

دوجا، جناں دے خدا پرستی دی راہ اختیار کرن دی تعلیم نوں عام کرن دے نال مسلماناں نے دین اسلام وچ بدروحیاں دے داخلے دی راہ کھول دتی۔ حضرت محمد دی زندگی دے ایس واقعے اتے مسلمان جناں دے حوالے دے سببوں مسلماناں نوں اک گل لبھ گئی پئی اوہ (مسلم) روحانی دنیا دے نال وی رابطہ قائم کر سکدے بین۔ مسلماناں دے سفلی دُنیا دے نال رابطہ قائم کرن بارے قرآن اتے حدیثاں دونوں وچ کئی حوالے ملدے بین پئی ہر انسان لئی اک اک ”قرین (qarin)“ مطلب آشنا روح مقرر کیتی گئی ہے (ق ۴۳: ۳۶؛ ق ۵۰: ۲۳، ۲۷)۔

دوجے پاسے مکے وچ حضرت محمد دے حالات کجھ زیادہ چنگے نظر نئیں آئیے سن۔ فیر اوہناں نوں اک ایہو جیہا معاشرہ وی مل گیا جو اوہناں دی محافظت لئی ہر ویلے تیار رہندا سی۔ ایہہ یثرب (اوہ علاقہ جہیڑا بعدوں مدینہ کہوایا) دے عربی سن۔ ایس شہر وچ بہت سارے یہودی رہندے سن۔ مکے وچ سال بہ سال اک میلہ ہوندا سی جتھے آن والے لوکاں دی اک پوری منڈلی نے حضرت محمد اُتے ایمان لیان دے ذریعے اپنی وفاداری اتے اطاعت گزاری دا وعدہ کیتا نالے اپنے ایس وعدے دے نال نال اوہناں نے اپنی پوری زندگی اللہ دی توحید دا پرچار کرن واسطے وقف کرن دا اعلان وی کیتا۔

ایس پہلے معاہدے وچ جنگ کرن بارے کوئی وعدہ وعید نئیں ہویا سی پر اگلے سال دے میلے وچ مدینے دے لوکاں دی اک وڈی جماعت نے اوہناں دی محافظت دا بیڑہ چُک لیا بالکل اوویں ای جیویں حضرت محمد چاہ ریئے سن۔ مدینے دے لوکاں نے جنہاں نوں انصار یعنی مددگار کہپا جاندا سی، رسول دی کامل اطاعت وچ اوہناں ولوں جنگ کرن دی پوری ذمے واری وی اپنے اُتے چُک لئی۔

ایس توں بعد ایہہ فیصلہ ہویا پئی مسلمان سیاسی تحفظ لئی ہجرت کر کے مدینے چلے جان گے۔ حضرت محمد ہجرت کرن والیاں وچوں سب توں آخری بندے سن۔ اوہ ادھی رات نوں پشلی کھڑکی ولوں نکلے۔ جدوں اوہ مدینے پہنچے تے اوتھے اوہناں نے بے روک ٹوک اپنے پیغام دی تبلیغ کرنا شروع کر دتی جہدا نتیجہ ایہہ نکلیا

پئی اک سال دے اندر اندر مدینے سے سارے لوکاں نے اسلام قبول کر لیا۔ اوس ویلے حضرت محمد دی عمر صرف ۵۲ سال توں تھوڑی زیادہ سی۔

مکی ورھیاں دے دوران، حضرت محمد بوراں نوں اوہناں دے اپنے گھر تے قبیلے والیاں نے ٹھکرا دتا ہویا سی۔ کجھ لوکاں تھوں علاوہ صرف ماڑیاں تے غریب لوک اوہناں تے ایمان لیائے، اوہناں نوں ٹھٹھیاں وچ اڈایا گیا، دھمکایا گیا، ذلیل تے رسوا کیتا گیا اتے باقیوں نے اوہناں اُتے بلا بول کے اوہناں نوں قتل کرن دی وی کوشش کیتی۔

شروع شروع وچ تے حضرت محمد بوراں نوں آپ ای مخالفت تھوں ڈر دیاں ہوئیاں اپنی نبوتی بلاہٹ دا یقین نئیں سی ہو رٹیا۔ اک ویلا اوہ وی آیا جدوں اوہناں نیں بنی قریش دے دیوی دیوتیاں نوں قبول وی کرلیا۔ پر آخر وچ، ساری مخالفت دے باوجود حضرت محمد نے ڈاہڈی ثابت قدمی دا مظاہرہ کیتا تے اینج ہور کنے پکے صحابی اپنے نال رلا لٹے۔

کیہہ حضرت محمد مکے وچ واقعی پرسکون رئیے؟

بہت سارے لکھاریاں نے ایہہ دعویٰ کیتا ہے پئی مکے وچ حضور نے جھپڑا دس سال پرچار کیتا سی اوہدے دوران ہر پاس بڑا ای سکون رٹیا سی۔ ایک طرح نال ایہہ گل صحیح وی ہے۔ پر حالانکہ ایس پورے دور وچ اوہناں اُتے کوئی جسمانی تشدد تے نئیں سی ہویا فیر وی اوہناں نوں اپنے آسے پاسے دے کئی لوکاں ولوں مخالفت تے لعن طعن دا سامنا کرنا پیا سی جہدے سببوں ایہہ اعلان کیتا گیا پئی اج جنے لوک حضرت محمد دے دین دی مخالفت کر دے بین اوہناں نوں آن والی حیاتی وچ کڑی سزا ملے گی۔

قرآن وچ جنیاں مکی آیتاں پائیاں جاندیاں نیں اوہناں دے نزول دا اک مقصد ایہہ وی سی پئی حضرت محمد نوں قریشی عربیاں دے سامنے سچا ثابت کر کے اوہناں دی مخالفت توں بچایا جائے۔ مثال دے طور تے، حضرت محمد نے کہیا پئی جنہیں لوکی مسلمانان اُتے ہسدے بین اوہ سب اپنی اپنی کرنی دا پھل پان گے۔ جنت وچ مومن نرم گدیاں تے آرام نال بہہ گے شراب پین گے اتے اپنے تھلے جہنم دی آگ وچ ایہناں سارے بے دین لوکاں نوں سڑدیاں ہوئیاں ویکھن گے اتے اوہناں اُتے ہسن گے (ق ۸۳: ۲۹-۳۶)۔

ایہو جہپیاں سخت گلاں سُن کے مکے دے لوکاں نوں ہور آگ لگدی سی جہدے سببوں اوہ ہور زیادہ مخالفت کرن لگ جاندے سن۔ کیوں جو ایہو جہپیاں گلاں اوہناں لٹی ناگوار اور قابلِ نفرت سن۔

حضرت محمد نے صرف آخرت دے دن دی عدالت دا پرچار نئیں سی کیتا بلکہ ابن اسحق دسدے نیں پئی ”مکی زمانے دے شروع شروع دیاں دنوں وچ اوہناں نے اوتھوں

دے لوکاں نوں باقاعدہ طور تے دھمکیاں وی دینیاں شروع کردتیاں سن پئی جے تس میرے دین نوں قبول نئیں کرو گے تے تہانوں قتل کر دتا جائے گا۔ حضرت محمد نے ایہدا ایہہ جواز پیش کیتا پئی جے تُسی میری اطاعت نئیں کرو گے مرن توں بعد جہنم دی آگ وچ سُٹے تے جلاؤ جلاؤ گے ایس لئی جہنمی لوکاں نوں قتل کرنا عین واجب تے جائز ہے۔“

بعدوں فیر حضرت محمد ہوری اپنی جان بچا کے مدینے نوں ٹر گئے جتھے بنو قریش دا اک ٹولہ اوہناں دے کول آیا تے اوہناں اُتے الزام لایا پئی توں ساہنوں ایہہ دھمکیاں کیوں دینا اپن پئی جے اسان تینوں ٹھکرا دتا تے توں ساہنوں جانوں مار دیویں گا: ”محمد نے ساڈے اُتے ایہہ اروپ لایا ہے پئی جے اسیں ایہدے مذہب نوں قبول نئیں کراں گے تے ایہہ ساہنوں جانوں مار دے گا تے فیر جدوں تسیں موٹیاں وچوں جی اُٹھو گے تے تہانوں ہمیشہ ہمیشہ لئی نرک وچ سٹ دتا جاوے گا۔“ ایس گل تے حضرت محمد نے منیا پئی ہاں ایہہ گل ٹھیک ہے اور ”میں واقعی ایہہ آکھیا سی۔“

ٹھکرائے جان دی کڑی آزمائش اتے ایذا رسانی توں بعد مسلم برادری نوں مدینے وچ جا کے آرام تے سکون ملیا اور اوہھے اللہ دی طرفوں اوہناں نوں ایہہ حکم ملیا پئی وہ اپنے مخالفان دے خلاف ہتھیار چُکن اتے اوہناں نال جنگ لڑن۔

ایہناں حصیاں وچ اسی ویکھاں گے پئی حضرت محمد نے کسراں اوہناں لوکاں دے خلاف تشدد دی راہ اختیار کیتی جنہاں نے اوہناں دے پیغام نوں اتے اوہناں دے نبی ہون نوں رد کیتا بلکہ اُلٹا اوہناں نوں ٹھکرایا سی۔

ایذا رسانی توں قتلِ عام تک

عربی دا لفظ ”فتنہ (fitna)“ مطلب ’کوشش، ایذا رسانی، آزمائش‘ حضرت محمد دے فوجی لیڈر وچ بدلن دے حوالے نال بڑی اہمیت رکھدا ہے۔ لفظ فتانا (fatana) توں لیا گیا ہے جہدا دا مطلب برگشتہ ہونا، آزمانا، ورغلانہ یا آزمائش وچ پانا ہے۔ ایہدا بنیادی مطلب کسے دہات دا آگ وچ آزمایا جانا وی ہے۔ فتنے دے عمل وچ یا تے آزمائش کیتی جا سکدی ہے یا ایسی کوشش جہدے وچ دونویں مثبت یا منفی اثر پیدا ہو سکدا ہے۔ ایہدے وچ کسی نوں مالی اتے دوسرے فائدے پہنچانا یا تشدد کرنا وی شامل ہو سکدا ہے۔

فتنہ ابتدائی مسلم معاشرے وچ بے دیناں لئی روحانی عکاسی دا بنیادی تصور بن گیا سی۔ حضرت محمد دا قریش کے خلاف الزام ایہہ سی پئی اوہ فتنہ پیدا کردے نیں جہدے وچ بے عزتی، بہتان، تکلیف دینا، خارج کرنا، معاشی دباؤ اتے غلط گلاں تے کماں دی ترغیب دینا وی شامل سی تاں جو اوہناں نوں اسلام توں باغی کرن یا اوہدے دعویاں نوں بے معنی بنایا جائے۔

جنگ دے بارے پہلیاں آیتاں جو نازل ہوئیاں سن اوہناں توں صاف ظاہر ہوندا سی
پئی جنگ اتے قتل دا اصل مقصد فتنے نوں ختم کرنا سی:

”اللہ دی راہ وچ اوہناں نال لڑو جو تہاڈے نال لڑدے بین اتے زیادتی نہ کرو۔
اللہ زیادتی کرن والیاں نوں پسند نہیں کردا۔ اوہناں نوں مارو جتھے وی ملن اتے
اوہناں نوں کڈھو جتھوں اوہناں تہانوں وی کڈھیا سی۔ اتے فتنہ قتل توں زیادہ
سخت ہے۔ اوہناں نال اوس ویلے تک لڑو جد تک فتنہ مکمل ختم نہ ہو جائے
۔ اتے دین اللہ دا ہے تے جے اوہ ہتھیار سُٹ دین (یعنی جدوں اوہ بے دینی اتے
اسلام دی مخالفت چھڈ دین) ماسوائے بدکاروں دے تے اوہناں نال فیر ویر نئیں
روے گا“ (ق ۲: ۱۹۰-۱۹۳)۔

مسلمانوں لئی فتنے دا خیال قتل تھوں زیادہ خطرناک سی نالے ایہہ گل بہت اہم وی
ثابت ہوئی۔ ایہو اصطلاح مکے دے لوکاں دے قافلے تے (ق ۲: ۲۱۷) مقدس مہینے
دے دوران حملہ کرنے توں بعد وی نازل ہوئی سی (ایہہ او ویلا سی جدوں عراں دی
روایت وچ حملہ کرنا منع سی)۔ ایہہ اسلئے ہویا کیوں جو مسلماناں نوں اوہناں دے
ایمان توں گمراہ کرنا کافروں دے خون وگان دی نسبت نال کوئی تعلق نئیں رکھتا
سی۔

قرآن کی سورة ۲ وچ اک ہور وی خاص اصطلاح موجود ہے، ”اوہناں نال اوس ویلے تک
لڑدے رپو جدوں تیک فتنہ ختم نہ ہو جاوے“۔ ایہہ گل جنگِ بدر دے بعد دوسری
وار فیر بیان کیتی گئی سی جس ویلے اوہنوں نوں مدینے وچ رہندیاں ہوئیاں ہالے
دوسرا سال سی (ق ۸: ۳۹)۔

ایس فتنے دی ہر ایک اصطلاح دو واری نازل ہوئی۔ اتے ایس گل دی تصدیق کیتی
گئی پئی لوکاں نوں اسلام وچ داخل ہونے توں روکن یا مسلماناں نوں ایمان چھڈن
ورگی کسے وی رکاوٹ کی وجہ تے جہاد کرنا جائز ہے۔ کیوں جو لڑنا اتے دوجیاں
نوں مارنا اک قابلِ نفرت عمل ہے پر مسلماناں نوں گھٹیاں سمجھنا یا اوہناں لئی رکاوٹ
بننا زیادہ بُری گل ہے۔

ہوتے مسلمان علماء فتنے دا تصور ایتھوں تک بیان کرے بین پئی اوہناں نے بے
ایمانی نوں وی ایہدے وچ شامل کر دتا ہے۔ ایس لئے اس اصطلاح دا ترجمہ ایہہ وی
کیتا جا سکدا ہے پئی ”بے ایمانی قتل کرن نالوں زیادہ بھیڑا کم ہے“۔

ایہنوں ایویں سمجھ لو پئی فتنہ قتل نالوں زیادہ بھیڑا ہے۔ انج ایہناں کافراں نے
جنہاں حضرت محمد کے پیغام کو ٹھکرایا اوہناں نال لڑنا اتے اوہناں نوں قتل کرنا
اسلامی دُنیا دا اک باضابطہ قانون بن گیا۔ خواہ اوہ مسلماناں نال نری چھیڑ چھاڑ
کردے ہوں یا نہ کردے ہوں۔ صرف اوہناں دا ”بے ایمان“ ہونا ای کافی ہے۔ ابنِ کثیر
اک عظیم مفسر سن جنہاں اپنے لفظاں وچ ایس اصطلاح نوں بیان کردیاں ہوئیاں دسیا
سی پئی۔۔۔ ”اوہناں دے قتل کیتے جان نالوں اوہناں دا فتنہ زیادہ قابلِ نفرت سی۔

بے دینی ختم کرنے کرن لئی جنگ دا ایہہ جواز مہیا کیتا گیا اتے انج اسلام نوں دوجے مذہباں تے زیادہ افضل قرار دتا گیا۔ (ق ۲: ۱۹۳؛ ق ۸: ۳۹)۔

”اسی مظلوم آن!“

ایہناں قرآنی آیتاں دے ذریعے حضرت محمد مسلماناں نوں مظلومیت تے زور دیندے ہوئے پائے گئے نیں۔ ایہہ لازمی سی پئی کافر دشمنان نوں مجرم قرار دتا جائے اتے اوہناں اُتے حملے لئی کوئی جواز پیدا کیتا جائے۔ جنی زیادہ سزا دینی مقصود ہووے دشمن تے اوہڈا وڈا جرم لا دتا جاوے۔ کیوں جو حکم الہی وی آ گیا سی پئی ”مسلماناں دے دُکھ قتل نالوں بوہتے خراب بین“، ایس لئی مسلماناں لئی ایہہ لازم ہو گیا پئی اوہ اپنی مظلومیت نوں اوہناں نالوں جنہاں تے حملہ کیا جاندا سی وڈا سمجھن۔ مسلماناں دی ایہڈی وڈی مظلومیت اوہناں لئی ایمان کے پیمانے دا اک عقیدہ بن گئی۔

ایہی اسلامی علم الہی دا مصدر ہے جو قرآن اتے حضرت محمد دی سنت وچ وی پایا جاندا ہے۔ جہدے بارے بار وضاحت کیتی گئی ہے پئی کجھ مسلمان ایس گل تے زور دیندے بین پئی اوہناں دی اپنی مظلومیت اوہناں لوکاں توں زیادہ وڈی ہے جنہاں تے حملہ کیا جاندا ہے۔ ایس ذہنیت دا اظہار پروفیسر احمد بن محمد نے جو مذہبی سیاست دے الجیرین پروفیسر بین، الجزیرہ ٹی وی تے ڈاکٹر وفا سلطان کے نال مناظرے وچ وی کیتا سی۔ ڈاکٹر سلطان نے ایس گل دی طرف اشارہ کیتا پئی مسلماناں نے معصوم لوکاں دا قتل عام کیتا سی۔ ڈاکٹر سلطان دیاں ایہناں دلیلاں نوں سُن دے ای احمد بن محمد دے تن بدن وچ اگ لگ گئی اتے اوہناں نے لگے پروگرام وچ چیخ چیخ کے ایہہ کہنا شروع کر دتا:

”اسی مظلوم آن۔۔۔ ساڈے وچ (مسلماناں وچ) کروڑاں معصوم لوک وی موجود بین جد کہ تہاڈے وچ اوہناں دا شمار صرف درجنن سینکڑیاں یا زیادہ توں زیادہ ہزاراں وچ ہے۔“

مظلومیت کی ایہہ سوچ آج بھی مسلم برادریاں دے دماغاں نوں پراگندہ کرن لئی استعمال کیتی جاندی ہے تاں جو اوہ اپنے اعمال کی خود ذمہ داری قبول کرن توں انکاری رہن۔

انتقام

جنگ ای حضرت محمد دی مدینے وچ فوجی طاقت ودھی اتے اوہناں نوں جنگاں وچ جت حاصل ہون لگی تے اوہناں اپنے دشمنان دے نال جھپڑا متعصبانہ رویہ اختیار کیتا اوہدے توں اوہناں دے جنگی عزائم صاف ظاہر ہو جانداں بین۔ اوہناں وچوں اک واقعہ عقبہ دا ہے جس وچ اوہناں اُتے اونٹ دا فضلہ اتے اوہدیاں آندراں سٹیاں

گئیاں سن۔ عقبہ جنگِ بدر وچ پھڑیا گیا۔ اوس نے حضرت محمد دے کولوں زندگی دی بھیک منگدیاں ہوئیاں یہ درخواست کیتی سی پئی ”اے محمد میرے بچیاں دی کفالت کون کرے گا؟“ تے اوہناں نے جواب دتا، ”جہنم!“ اتے فیر عقبہ نوں قتل کر دتا گیا۔ جنگِ بدر دے بعد مکے دے مرن والیاں دے مقتولوں دیاں لاشاں اک کھڈے وچ سُٹیاں گئیاں۔ ادھی رات نوں حضرت محمد اوس کھڈے تے گئے اتے مکی بندیاں دیاں لاشاں باہر کڈھ کے اوہناں اُتے ہور لعن طعن کیتی۔

ایہہ سب واقعات ظاہر کردے ہیں پئی حضرت محمد اوہناں لوکاں کولوں ڈاہڈا انتقام لیا کردے سن جنہاں نے اوہناں نوں ٹھکرایا سی۔ اوہ تے مُردیاں تک نوں نئیں سن بخشدے۔

اوه لوک جنہاں نے کدی وی حضرت محمد نوں ٹھکرایا سی اوہناں دے ناں قتل کیتے جان والیاں دی فہرست وچ سب توں اُتے ہوندے سن۔ جدوں اوہناں نے مکے نوں فتح کیتا تے تو اوہناں نے قتل کرن بظاہر حوصلہ شکنی کیتی۔ پر کجھ لوک فیر وی اوہناں دی ہٹ لسٹ تے سن۔ ایس فہرست وچ تن اوہ مرتد بندے وی شامل سن یعنی اوہ اک مرد اتے اک عورت وی جنہاں نے مکے وچ حضرت محمد دی کدی بے عزتی کیتی سی اتے دو غلام گڑیاں وی سن جنہاں نے اوہناں دے خلاف طنزیہ گانے گائے سن۔

مکے دے لوکاں نوں قتل کرن دی فہرست تیار کرن توں پتہ لگدا ہے پئی حضرت محمد اپنے ٹھکران والیاں بارے شدید ردِعمل دا اظہار کیتا کر دے سن۔ مرتداں توں فتنہ پیدا ہون دا ڈر رہندا سی۔ ایس لئی پئی اوہ ترکِ اسلام دا جیوندا جاگدا ثبوت سن حالانکہ جدوں اوہناں نے جنہاں حضرت محمد دا مذاق اڈایا سی یا اوہناں دی کدے بے عزتی کیتی سی اوہ لوک وی خطرناک سمجھے جاندے سن کیوں جو اوہناں نوں وی دو جیاں نوں گھٹیا ثابت کرن دی پوری پوری طاقت حاصل ہوندى سی۔

غیر مسلمان اُتے اطلاق دیاں صورتاں

غیر مسلماناں دے ہتھوں ٹھکرائے جان دی بنیاد حضرت محمد دے جذباتی نظریہ حیاتی اتے اوہناں دے اپنے ٹھکرائے جان دے ردِعمل تے قائم ہے۔

شروع وچ تے حضرت محمد نے اپنی دشمنی دا دائرہ اپنے قبیلے دے بت پرست عرباں تیک محدود رکھیا۔ اسی حضرت محمد دے برتاؤ دا رجحان بت پرست عرباں دی طرف ویکھ سکدے آن جتھے اوہناں دیاں آزمائشاں وچ ٹھوکران دا احساس ہوندا ہے جو اوہناں نے مسلماناں اُتے روا رکھیاں اتے ایس عقیدے نوں وی فروغ دیندا ہے پئی بے دینی نے ایس فتنے نوں کھڑا کیتا سی۔ اوہی رجحان اہل کتاب کے نال حضرت محمد دا وی صاف نظر آندا ہے۔ اسلام نوں ٹھکران دے سببوں اوہناں نوں ہمیشہ لئی لئی مجرم منیا گیا سی۔ ایسے لئی اوہناں نوں کمزور اتے کمتر سمجھیا جاندیاں سی۔

فتح مکہ توں پہلاں حضرت محمد نے عالم کشف وچ اک خواب ڈٹھا سی جس وچ اوہناں نے مکے وچ حج ادا کیتا سی۔ اوس ویلے وقت ایہہ گل ناممکن سی کیوں جو مسلمان مکے والیاں دے نال جنگ کر رئیے سن۔ اس خواب دے بعد اوہناں نے صلح نامے دی تجویز پیش کیتی جس وچ اوہناں نوں حج کرن دی اجازت ملی۔ ایہہ معاہدہ دس سال لئی سی۔ اس قرارداد وچ اک خاص گل ایہہ سی پئی جے مکے دا کوئی بندہ اپنے متولیاں دی اجازت توں بغیر اوہناں دے کول چلا جائے تے اوہ اوہنوں واپس کر دین گے۔ اوہناں وچ غلام اتے عورتاں شامل سن۔ پر ایس معاہدے وچ ایہہ گل وی شامل سی پئی ایہناں لوکاں نوں وی ایس گل دی اجازت دتی جاوے پئی اوہ وی اک دوجے نال کوئی وی معاہدہ کر سکردے بین۔

حضرت محمد نے ایس معاہدے دا آپ کوئی احترام نہ کیتا ایس لئی پئی جدوں مکے دے لوک اوہناں دے کول واپس آئے آئے تان جو اپنی بیویاں اتے اپنے غلاماں نوں واپس لین دا دعویٰ دائر کرن تے اوہ اوہناں بھگوڑیاں نوں واپس کرن توں انکار کر دیندے سن اتے ایس امر وچ اللہ دے اختیار کا حوالہ دیندے سن۔ پہلا مقدمہ اک عورت تے بنیا جہدا نام ام کلثوم سی جہدا بھرا اوہنوں لین آیا سی پر حضرت محمد نے اوہنوں واپس دین توں صاف انکار کر دتا سی جیویں ابن اسحق ایس گل نوں کجھ ایسراں بیان کردے بین پئی، ”ایس لئی پئی اللہ نے منع کر دتا سی“ (ہور ویکھو ق ۶۰: ۱۰)۔

سورت ۶۰ وچ مسلماناں کو ایہہ خاص ہدایت کیتی گئی سی پئی بے ایماناں نوں اپنے دوست نہ بناؤ۔ ایہدے وچ ایہہ وی فرمایا گیا سی پئی جے کر مسلمان چوری چھپیاں مکے والیاں نال محبت کرن تے اوہ گمراہ ہو گئے بین۔ بے دین لوک ہر حال وچ ایہو خواہش کردے بین پئی مسلمان وی بے ایمان ہو جان۔ پوری دی پوری سورت ۶۰ صلح حدیبیہ دے نال مکمل طور تے متصادم ہے جس وچ آکھیا گیا ہے پئی ”اسی اک دوجے دے نال دشمنی نہیں وکھاواں گے اتے نہ ہی اسی کوئی راز یا بے ایمانی پالاں گے“ پر بعد وچ جدوں جب مسلماناں نے مکے تے حملہ کرکے اوہنوں فتح کر لیا تے ایہہ سارا عمل صرف ایس بنیاد تے جائز منیا گیا پئی ایہہ لوک قریش سن جنہاں نے معاہدے دی خلاف ورزی کیتی سی۔

اس توں بعد اللہ تعالیٰ نے اعلان کیتا پئی بت پرستان دے نال کوئی وی معاہدہ نہ کیتا جائے۔۔۔ اللہ بت پرستان نوں کدے معاف نہیں کردا“ اتے ”بت پرستان نوں جتھے ویکھو جانوں مار دیو“ (ق ۹: ۳، ۵)۔

واقعات دی ترتیب توں پتہ چلدا ہے پئی اودوں توں فیر ایہو اسلامی نظریہ پکا ہو گیا پئی غیر مسلم بے دین اتے فطرتاً وعدہ خلاف بین نالے اوہ اپنے کسے وی معاہدے تے کدی قائم نہیں رہندے (ق ۹: ۷-۸)۔ ایسے دوران حضرت محمد نے اللہ کی ہدایت نال کافروں دے معاہدے نوں توڑن دا حق حاصل کیتا۔ جدوں حضرت محمد

نے اعلیٰ اقتدار دے اختیار دا دعویٰ کیتا سی۔ اپنے معاہدے دی خلاف ورزی دے سببوں ایس پورے عمل نوں ناراستی کی گل متصور نہ کیتا گیا۔

ایہو جئے واقعات توں صاف ظاہر ہوندا ہے پئی حضرت محمد بے ایماناں نوں اس قسم دی لوک سمجھدے سن جو مسلماناں نوں اوہناں دے ایمان توں ورغلان گے (یعنی جو فتنہ برپا کرن گے)۔ ایس طرح اوہناں نال عمومی تعلقات رکھن وچ کافی مشکل پیدا کر دتی کہ جد تک اوہ اسلام نوں قبول نہ کرن اوہناں نال کوئی تعلق نہ رکھیا جائے۔

ایہناں اگلیاں حصیاں وچ اسیں غور کراں گے پئی کس طرح حضرت محمد نے اپنے کروڑھ اتے جبر نوں عربی یہودیاں دے خلاف استعمال کیتا جس دے بڑے ای المناک نتیجے روہا ہوئے۔ حضرت محمد نے عرب نال تعلق رکھن والے یہودیاں دے نال ملن جلن توں بعد اہل کتاب دے نال ذمی معاہدے دے نظام دی بنیاد رکھی جہدے اتے اسی اپنے اگلے سبق وچ پوری تفصیل نال گل کراں گے۔

یہودیاں بارے حضرت محمد دا ابتدائی نظریہ

شروع وچ حضرت محمد دی یہودیاں دے نال خاص دلچسپی اوہناں دے اپنے ایس دعوے دی بنیاد تے سی پئی اوہ وی یہودی نبیاں دی لڑی وچوں اک نبی نیں۔ مکی دور کے آخر اتے مدنی دور کے شروع وچ یہودیاں بارے کئی ایسے حوالہ جات موجود بین جنہاں وچ اکثر اوہناں نوں اہل کتاب قرار دتا گیا ہے۔ جدوں مکے وچ قرآن دے نزول دا یہودیوں بارے ایہہ حوالہ ملدا ہے پئی حالانکہ اوہناں وچوں کجھ ایمان لیائے اتے کجھ ایمان نئیں لیائے سن تے ایس توں ثابت ہوندا ہے پئی حضرت محمد دا پیغام اوہناں سب لئی یکساں طور تے برکت دا باعث سی (ق ۹۸: ۱-۸)۔

مکے وچ قیام کے دوران حضرت محمد دی ملاقات کجھ مسیحیاں نال وی ہوئی سی اتے اوہناں دے نال وی ایہہ تعلق داری بہت ودھیا اتے حوصلہ افزا رئی۔ بی بی خدیجہ دے چاچے دے مُنڈے ورقہ نے حضرت محمد نوں دسیا پئی تسی اللہ دے بھیجے ہوئے نبی جے۔ اک روایت ایہہ وی ہے پئی اپنے سفر کے دوران حضرت محمد دی ملاقات بدھ مت دے اک راہب نال وی ہوئی سی جہدا ناں بحیرئ سی اتے اوہنے وی اوہناں نوں دسیا سی پئی تسیں اللہ دے بھیجے ہوئے اک نبی او۔ پورے حضرت محمد نوں ایہہ اُمید سی پئی یہودی وی اوہناں دے پیغام دا مثبت جواب دیندیاں ہوئیاں ایس گل نوں منن گے پئی اوہ اللہ دے طرفوں بھیجیا گیا اک ”واضح نشان“ بین (ق ۹۸)۔ بلاشبہ حضرت محمد نے کیہا سی پئی جو کجھ میں تہانوں سکھا ریہا ہاں اوہ بالکل اوہی ہے جو یہودی مذہب وچ پہلاں توں موجود سی جیویں کہ نماز

پڑھنیاں اتے زکوٰۃ دینا ^۸ وغیرہ (ق ۹۸: ۵)۔ ایتھوں تک پئی اوہناں نے اپنے صحابہ کرام نوں ملکِ شام ول مونہہ کر کے نماز پڑھن دی ہدایت کیتی یعنی یروشلم ول جو یہودی دستور دی اک نقل سی۔

جدوں حضرت محمد مدینے وچ آئے تے اک اسلامی روایت وچ درج ہے پئی اوہناں نے اک معاہدہ کیتا جہدے وچ یہودیاں دے آگو بندیاں دی اک جماعت وی شریک سی۔ اس معاہدے وچ مسلمانان دی طرفوں یہودی مذہب نوں تسلیم کیتا گیا پئی ”یہودیاں دا مذہب اپنی تھاں سچیرا ہے تے مسلمانان دا اپنی تھاں“ اتے ایس معاہدے وچ یہودیوں نوں حضرت محمد نوں اللہ دا نبی منن اتے اوہناں دے نال وفاداری نبھان دا حکم دتا گیا۔

مدینے وچ مخالفت

حضرت محمد نے مدینہ دے رہن والے یہودیاں دے سامنے وی اپنے پیغام نوں پیش کیا پر جواب وچ غیر متوقع مزاحمت ہوئی۔ اسلامی روایت وچ ایہنوں حسد بیان کیتا گیا ہے۔ حضرت محمد دے کئی الہامی پیغامات وچ مسیحیت دیاں کئی گلاں وی شامل سن اتے ایس گل وچ کوئی شک نہیں پئی یہودی ربیاں ولوں وی اوہناں دے کلام تے اعتراض اٹھایا گیا اتے کئی واراں ایس گل دی نشان دہی وی کیتی گئی پئی حضرت محمد دیاں تفسیراں وچ کھلا تضاد پایا جاندا سی۔

نبی اسلام نوں یہودی ربیاں دے سوالاں توں بڑی تکلیف پہنچی۔ اتے اوس ویلے اوہناں اُتے قرآن دیاں بور بہت ساریاں آیتاں یہودیاں نوں جواب دین لئی نازل ہوئیاں۔ جدوں وی حضرت محمد دے سامنے کوئی سوال پیش کیتا جاندا تے اوہ ایس موقعے نوں اپنی صفائی پیش کرن دا ذریعہ بنا لیندے ہندے سن۔ جیویں قرآنی آیتاں وچ وی ایس عمل دی صاف عکاسی ہوندی ہے۔

حضرت محمد نوں ایس کم دا بڑا ول سی پئی اُلٹا یہودیاں نوں ہی دھوکھے باز کہہ کے اپنا پلا بچا لیندے سن پئی تسیں صرف اپنے مطلب دی گل کہندے تے سُننا چاہندے تے دوجیاں دیاں حقیقتاں نوں مننا نئیں چاہندے (ق ۳۶: ۷۶؛ ق ۲: ۷۷)۔ فیر اللہ دی طرفوں وی اوہناں لئی اک بور جواب دتا گیا پئی یہودیاں نے جان بچھ کے اپنے کلام نوں جھوٹ وچ بدلایا ہے (ق ۲: ۷۵)۔

حضرت محمد دے نال یہودی ربیاں دیاں ایہناں گلاں باتاں بارے اسلامی روایت وچ دسیا گیا ہے پئی اوہناں دیاں گلاں ٹھوس جواب یا اصلی مکالمے نئیں سن بلکہ فتنے دیاں گلاں سن جنہاں دی رابیں اوہ اسلام نوں تباہ اتے مسلمانان دے ایمان نوں کمزور کرن دی کوشش کر رہیے سی۔

^۸ زکوٰۃ اسلام دا پنجواں ستون ہے جہدا مطلب ہے سالانہ مذہبی زرِ محصول۔

ٹھکران والیاں دا مخالف علمِ الہی بیانیہ

حضرت محمد دے نال یہودیاں دی پریشان کن گفتگو نے اوہناں لئی دشمنی نوں ہوا دتی۔ حالانکہ پشلیاں آیتاں وچ کہیا گیا سی پئی کجھ یہودی با ایمان نیں۔ بین قرآن ایہہ بیان کردا ہے پئی ساری یہودی نسل لعنتی سی اتے اوہناں وچ صرف کچھ لوک اصلی مومن سی (ق ۴: ۴۶)۔

قرآن دا ایہہ وی دعویٰ ہے پئی ماضی وچ کچھ یہودی اپنے گناہوں دے سببوں بندر اتے سؤر بن گئے سی (ق ۲: ۶۵؛ ق ۵: ۶۰؛ ق ۷: ۱۶۶)۔ اللہ تعالیٰ نے اوہناں نوں نبیوں نوں قتل کرن والے کہیا ہے (ق ۲: ۱۵۵؛ ق ۵: ۷۰)۔ اللہ نے عہد توڑن والیاں یہودیاں دے نال تعلق ختم کرن دا حکم دے کے اوہناں دے دلاں نوں پور سخت کر دتا تاں جو مسلمان (چند اک دے سوا) اوہناں توں ہمیشہ دھوکھے دی اُمید رکھن (ق ۵: ۱۳)۔ یہودیاں دے معاہدہ توڑن دی وجہ توں اوہناں نوں نقصان اٹھان والے کہیا گیا سی جنہاں نے اصل رہنمائی دی راہ نوں ترک کیتا سی (ق ۲: ۲۷)۔

مدینے وچ آن کے حضرت محمد ایہہ سمجھنا شروع ہو گئے سی پئی اوہناں نوں اصل چ گمراہ یہودیاں دیاں غلطیاں نوں سدھارن لئی بھیجیا گیا ہے (ق ۵: ۱۵)۔ مدنی دَوْر دے شروع وچ ای حضرت محمد نوں الہامی پیغاموں دے راہیں ایہہ دس دتا گیا سی پئی یہودیت صحیح مذہب ہے (ق ۲: ۶۲)۔ پر ق ۳: ۸۵ دے مطابق ایس آیت نوں حذف کر دتا گیا سی۔ فیر اوہ ایس نتیجے تے پہنچنے پئی اوہ یہودیت نوں جڑوں مکان آئے نیں نال ایہہ وی پئی اسلام آخری مذہب تے قرآن آخری الہامی کتاب ہے۔ جہیڑے جہیڑے لوکی ایس پیغام نوں ٹھکران گے اوہ ”نقصان اٹھان والیاں“ وچوں ہون گے (ق ۳: ۸۵)۔ ایہہ گل یہودیاں اتے مسیحیاں لئی ناقابلِ قبول سی پئی اوہ اپنے جدی پشتی اتے پرانے مذہب نوں چھڈ کے حضرت محمد تے ایمان لے آن تے مسلمان بن جان۔

قرآن کی ایہناں آیتاں وچ حضرت محمد نے یہودیت دے علمِ الہی تے بھرپور حملہ کیتا۔ صاف پتہ چلدا سی پئی کیوں جو یہودیاں نے حضرت محمد دے پیغام نوں رد کیتا سی ایس لئی اوہناں نوں ایس گل دی بہت گہری ٹھیس پہنچی ہوئی سی۔ بن ایہہ حضرت محمد لئی خود نوں سچا ثابت کرن دا اک سنہری موقع سی جیویں اوہناں نوں مکے دے بت پرستان دے سامنے اپنے آپ کو سچا ثابت کرن دا موقع ملیا سی۔ پر بن دی وار حضرت محمد اک پیر ہور آگے ودھ گئے تے اُلٹا جارحانہ رد عمل اختیار کرن دا پکا تہیہ کر لیا۔

ٹھکرایا جانا تشدد وچ بدل جاندا ہے

مدینے وچ حضرت محمد نے یہودیاں نوں ڈران لئی اتے بالآخر اوہناں دا قلع قمع کرن دی مہم شروع کر دتی۔ جنگِ بدر وچ بت پرستان تے فتح دا حوصلہ پا کے اوہ یہودی

قبیلے قینقاع دے کول گئے اتے اوہناں نوں اللہ دے غضب توں ڈرایا دھمکایا۔ پھر قینقاع کے یہودیوں کا محاصرہ کرنے کی ایک وجہ ان کے ہاتھ آ گئی جس کی بنا پر انہیں مدینے سے نکال دیا۔

فیر حضرت محمد ولوں یہودیاں نوں لبھ لبھ کے قتل کرن دا سلسلہ شروع ہو گیا تے نالے اوہناں اپنے پیروکاراں نوں وی ایہہ حکم دتا پئی ”جھپڑے جھپڑے یہودی تہاڈے قابو وچ آن اوہناں نوں قتل کر دیو“ اتے یہودیاں لئی ”اسلیم تسلیم“ مطلب ”اسلام“ قبول کرو تے بچو“ دی اک باقاعدہ مہم چلائی گئی۔

ایدوں بعد حضرت محمد دی سوچ وچ اک وڈی تبدیلی روٹا ہوئی پئی غیر مسلمان نوں اپنی ملکیت اتے اپنی زندگی تے حق صرف اودوں ملے گا جدوں اوہ اسلام اتے مسلماناں دی مدد اتے اوہناں دی عزت کرن گے۔ اس توں علاوہ ہر چیز فتنے دے زمرے وچ آئیگی جس توں اوہناں نوں اوہناں دے خلاف جنگ کرنے دا اک بہانہ مل جائے گا۔

حضرت محمد دا یہودیوں کے نال ایہو جیہا برتاؤ کرن دا کم حالے ختم نئیں ہویا سی۔ ایہدے بعد بنو نظیر دی واری سی۔ بنو نظیر دے پورے قبیلے تے ایہہ الزام سی پئی اوہناں نے معاہدہ توڑیا ہے۔ ایس لئی اوہناں تے دھاوا بولیا گیا اتے طویل محاصرے دے بعد اوہناں نوں مدینہ بدر کر دتا گیا۔ اوہناں نوں اپنیاں جائیداداں چھڈنیاں پئیاں جو مسلماناں لئی مالِ غنیمت بن گئیاں۔

اس توں بعد حضرت محمد نے یہودیاں دے آخری قبیلے بنو قریظہ دا وی محاصرہ کر لیا اتے ایہہ کام اوہناں نے جبرائیل فرشتے دے حکم تے کیتا سی۔ جدوں یہودیاں نے غیر مشروط طور تے ہتھیار سٹ دتے تے یہودی مرداں دے سر مدینے دے بازاروں وچ سرعام قلم کیتے گئے۔ مختلف اعدادو شمار دے مطابق ایہناں مرداں دی تعداد ۶۰۰ توں ۹۰۰ کے وچکار سی جد کہ یہودی بچیاں اتے عورتاں نوں مالِ غنیمت (غلاموں) دی طرح مسلماناں وچ ونڈ دتا گیا۔

حضرت محمد عرب دے یہودیاں دا مکمل صفایہ نہیں کر پائے سی۔ مدینے وچوں اوہناں دا وجود ختم کرن توں بعد اوہناں نے نے خیر تے چڑھائی کر دتی۔ خیر دے خلاف اپنی مہم دی راہیں اوہناں نے یہودیاں دے سامنے انتخاب دیاں دو صورتاں پیش کیتیاں سی: اسلام قبول کرو یا مرن لئ تیار ہو جاؤ۔ پر، جدوں مسلماناں نے خیر دے یہودیاں نوں ہرایا تے اوہناں دے سامنے اک تیسرا انتخاب بھی پیش کیتا گیا: مطلب مشروط شکست دے تحت خیر دے یہودیاں نوں سب توں پہلاں ڈمی بنایا گیا (اگلا سبق ویکھو)۔

حضرت محمد ولوں یہودیاں دا جڑوں خاتمہ کرن دیاں کوششاں دا اختتام ایتھے جا کے ہویا سی۔

ایہہ جاننا بہت ضروری ہے پئی قرآن یہودیاں تے مسیحیاں نوں اک دوجے زمرے وچ رکھدا ہے یعنی ”اہل کتاب“۔ قرآن اتے حضرت محمد دی زندگی وچ یہودیاں نوں ”اہل کتاب“ قرار دے کے اوہناں دے نال جو سلوک کیتا گیا سی اوہی سلوک صدیاں توں مسیحیاں دے نال وی روا رکھیا گیا ہے۔

ٹھکرائے جان تے حضرت محمد دے تن جوابی ردِ عمل

جیویں اسپں ویکھ چکے آں پئی حضرت محمد نوں اپنے دَوَر پیغمبری دے دوران کئی تھانواں تے ٹھکرائے جان دا سامنا کرنا پیا: اپنے خاندانی حالات ولوں، مکے وچ اپنی برادری دے لوکاں ولوں اتے مدینے وچ یہودیاں ولوں۔

فیر اسی ایہہ وی مشاہدہ کر چکے آں پئی اوہناں نے ٹھکرائے جان تے کس قسم کس ردِ عمل کا سلسلہ وار اظہار کیتا سی۔ شروع شروع وچ حضرت محمد نے خود ٹھکرائے جان دے بارے اپنا ردِ عمل ظاہر کیتا جنہاں وچ خودکشی کرن دے خیالات، اس گل دا خوف پئی کتے اوہ بدروح گرفتہ تے مایوسی دا شکار تے نئیں۔

فیر اوہناں نے ٹھکرائے جان دے خوف تے قابو پان لئی ردِ عمل دے طور تے اپنے آپ نوں سچا ثابت کرن دی تگ و دو شروع کر دتی۔^۹ ایس گل لئی اوہناں نے ایہہ کہنا شروع کر دتا پئی اللہ میرے دشمنان نوں جہنم دی سزا دیوے گا؛ فیر اپنی شرمندگی تے پردہ پان لئی ایہہ وی اعلان کیتا پئی پشلے سارے نبیاں نوں شیطان نے کسے نہ کسے موقعے تے گمراہ کیتا اتے اللہ کی طرفوں اوہناں تے ایہو جہیاں آیتاں وی نازل ہوئیاں جنہاں وچ ایہہ آکھیا گئی پئی جہیڑے لوک حضرت محمد دیاں گلاں تے عمل کرن گے اوہ ایس اتے آن والی زندگی وچ کامیابی توں ضرور ہمکنار ہون گے۔

آحرکار، اوہناں اُتے جارحانہ ردِ عمل دے جذبات غالب آن لگے۔ ایہدے نتیجے وچ اوہناں نے ہر اک فتنے دا قلع قمع کرنے لئی جہاد دا عقیدہ رائج کیتا جس وچ غیر مسلمان دے خلاف لڑ کے اوہناں تے غلبہ حاصل کرن تے اکسایا گیا سی۔

ایہدا ردِ عمل ایہہ ہویا پئی حضور خود ٹھکرائے جان دے مرحلے وچوں گزرے، فیر اپنی تصدیق آپ کرن لگے اتے ایہدے بعدوں جارحیت تے اتر آئے۔ حضرت محمد جو آپ وی یتیم سن ہن دوجیاں نوں یتیم بنان لگے۔ اوہ جو اپنی ذات تے شک کر دے سی، جنہاں خودکشی کرن دا کئی واری ارادہ کیتا کیوں جو اوہناں نوں ایس گل دا ڈر سی پئی شاید مینوں کوئی بدروح پریشان کر دی ہے مطلب ہن اوہ آپ دوجیاں

^۹ ٹھکرائے جان تے اوہدے ردِ اعمال بارے مزید معلومات حاصل کرن لئی نوٹیل تے فل گبسن دی کتاب ”ایوکٹنگ ڈیمانک سکویٹرز اینڈ بریکنگ بانڈیجز“ ویکھو۔

نوں رد کرن لگے ، تلوار دے زور تے اپنا عقیدہ منوان لگے تاں جو دوجے سارے مذہباں اُتے اپنی دھاک بٹھا کے فضیلت حاصل کرن اتے اوہناں دی تھان لے لین۔

حضرت محمد کے جذباتی نظریہ حیات وچ، بے ایماناں دی بار اتے ذلت، اوہناں دے حواریاں دے جذبات نوں تسکین پہنچاندی اتے اوہناں دے غیض و غضب نوں مٹاندی ہے۔ جس ”اسلامی امن“ نوں جنگ دے ذریعے حاصل کیتا گیا سی اوس دا ذکر قرآن وچ وی کیتا گیا ہے:

”اتے اوہناں نال لڑو تے اللہ اوہناں تے عذاب سٹے گا، اوہناں نوں تہاڈے ہتھوں رسوا کرے گا اتے اوہناں دے خلاف تہاڈی مدد کرے گا تے ایمان والیاں دا دل ٹھنڈا کرے گا“ (ق ۹: ۱۴-۱۵)۔

شروع شروع وچ حضرت محمد اتے اوہناں دے پیروکاراں نے اک توں زیادہ دیوتاواں نوں منن والے لوکاں ہتھوں بڑی ایذا پائی پر جدوں اوہناں نے مدینے وچ اقتدار حاصل کیتا تے اوہ ایذا رسانی دی طرح اپنی نبوت تے وی رشک کرن لگے اتے بے ایماناں اتے تمسخر اڈان والیاں دا قلع قلع کرن لئی تشدد دے استعمال دی کھلی اجازت بھی دے دتی خواہ اوہ اک توں زیادہ معبوداں نوں ممن والے لوک ہوں یا یہودی یا مسیحی۔ تاں جو اوہناں دی اتباع وچ خاموش یا خائف ہو جان۔ حضرت محمد نے نظریاتی اتے عسکری لائحہ عمل تیار کیتا جس دے تحت اوہناں نے اپنے اتے اوہناں دی امت نوں ٹھکران دا سلسلسہ پکا بند ہو گیا۔ اوہناں نے ایہہ دعویٰ کیتا پئی اوہناں دے ایس لائحہ عمل دی کامیابی اوہناں دی نبوت و رسالت دی تصدیق کردی ہے اتے اوہناں نوں ہر الزام توں بری الذمہ وی قرار دیندی ہے۔

اک پاسے جس ویلے ایہہ سب کجھ اس طرح وقوع پذیر ہو ریاں سی دوجے پاسے حضرت محمد اپنے پیروکاروں یعنی مسلماناں تے اپنی گرفت مزید مضبوط توں مضبوط تر کر دے جا رئے سی۔ حالانکہ ایس توں پہلاں مکے وچ قرآن نے ایہہ دس چھڈیا سی پئی حضرت محمد صرف ”ڈران والے نبی“ بن کے آئے نیں پر ہجرت کر کے مدینے جان توں بعد اوہ مومنوں دے سپہ سالار بن گئے اتے اوہناں دی زندگی نوں ایس طور نال اپنے قابو وچ کیتا پئی اک موقعے تے اوہناں نوں ایہہ اعلان کرنا پے گیا پئی ”اللہ اتے اوہدے نبی نے“ جدوں کوئی وی فیصلہ کر لیا تے فیر مومنوں دے کول بلا توقف اوس حکم دی تابعداری کرن دے سوا ہور کوئی چارہ نہیں ہووے گا(ق ۳۳: ۳۶) اتے اللہ دی اطاعت دا رستہ نبی دی اطاعت وچ پوشیدہ ہے (ق ۴: ۸۰)۔

مدنی دَور وچ حضرت محمد نے جنہاں قاعدیاں دے تحت مسلماناں نوں اپنی گرفت وچ کیتا ہویا سی اوہی قاعدے آج وی اسلامی شریعت دے روپ وچ مسلماناں لئی وڈی تنگی دا باعث بنے ہوئے نیں۔ ایہناں شرعی قاعدیاں دی اک مثال حضرت محمد نے آپ متعارف کرائی سی پئی جے کوئی مرد اپنی بیوی نوں تن واری صرف ایہہ کہہ ای دوے پئی ”جا میں تینوں طلاق دینا آن“ تے اوہنوں طلاق ہو جائے گی اتے جے

اوه دوباره وياہ کرانا چاہے تے اوس عورت لئی لازمی ہووے گا پئی اوه پہلوں کسے پور مرد دی بیوی بنے، اوہدے نال مباشرت کرے تے فیر اپنے دوجے شوہر کولوں طلاق لے کے اپنے پہلے شوہر نال دوباره وياہ کرن دے لائق ہووے گی۔ ایہہ شرع مسلمان عورتاں لئی بڑے ہی دکھ اتے اذیت دا باعث بنی ہوئی ہے۔

قرآن مجید توں ساہنوں حضرت محمد دے نبوتی دَور دی کامیابی پتہ لگدا ہے: ایہہ حضرت محمد دی اپنی ذاتی دستاویز ہے یعنی اک ایسی تحریر جہدے توں ساہنوں اوہناں دے ٹھکرائے جان، ٹھکرائے جان دے ردِ عمل وچ اوہناں دا روہ اتے دوجیاں دی زندگیاں نوں اپنے قابو وچ کرن دی خواہش دا ثبوت ملدا ہے۔ اوه مخصوص پہچان جو غیر مسلمان نوں دتی گئی سی جیویں خاموشی، جرم تے احسان اوه حضرت محمد دے اپنے ٹھکرائے جان دے ارتقائی عمل دے سببوں سی۔ اتے جنہاں نے اوہناں نوں قبول کرن توں انکار کیتا اوہناں اُتے (حضور ولوں) قبول نہ کرن اتے ٹھکران دے بدلے پرتشدد کاروائیاں دا نفاذ بویا یعنی اوه جنہاں نے ایہہ گل منن توں انکار کیتا پئی ”میں ایمان رکھدا آں پئی اللہ دے سوا کوئی معبود نئیں اتے محمد اوہدے رسول ہیں۔“

ایتھے پہنچ کے ٹھکرائے جان دے حوالے نال حضرت محمد دے شخصی تجربات دا جائزہ اختتام پذیر ہوندا ہے جہدے وچ اساں ویکھیا پئی جس جس طرح اوہناں نوں ٹھکرایا گیا اسی طرح اوہناں نے دوجیاں نوں وی ٹھکرایا اتے اپنی سچپائی نوں ثابت کرن دی کامیابی دی تلاش وچ اوہناں نے اپنے دشمنان نوں وی ملیا میٹ کرن توں دریغ نہ کیتا۔

”بہترین نمونہ“

ایس سبق وچ اسیں حضرت محمد دیاں چند کلیدی خصوصیات دے بارے سیکھ رہیے آں۔ اگرچہ اسلام وچ اوہناں نوں نسلِ انسانی دی پیروی لئی بہترین نمونہ قرار دتا گیا ہے پر اساں ویکھیا ہے پئی ٹھکرائے جان دے عمل نے کس کس طرح نال اوہاں دی زندگی نوں گہرے طور نال متاثر کیتا سی۔ اوہناں دے جوابی ردِ عمل وچ اپنی خودی توں انکار، خود نوں سچا ثابت کرن دی تگ و دو، گرفت اتے جارحیت ورگیاں گلاں شامل سن۔ ٹھکرائے جان دے جواب وچ ایہو جئے ردِ عمل دا اظہار کرنا خود اوہناں لئی نقصان دہ سی پر اوه نقصان آج وی بہت سارے لوکاں لئی وبالِ جان بنیا بویا ہے۔

حضرت محمد دی شخصی تاریخ نوں جاننا وی ساڈے لئی بہت ضروری ہے کیوں جو اوہناں دے شخصی مسائل آج اسلامی شریعت اتے اسلامی نظریہٴ حیات دے سببوں عالمگیر مسئلیاں دی شکل اختیار کر چکے ہیں۔ اس طرح ہر مسلمان روحانی طور تے حضرت محمد دے کردار اتے اوہناں دے نمونے دے بندھ وچ جکڑیاں بویا ہے۔ ایہہ

بندھن کلمہ شہادت دا رسمی اقرار کرن دے ذریعے ہور مضبوط ہو جاندا ہے اتے کلمہ شہادت دے اعلان تے اقرار دے ذریعے ادا کیتیاں جان والیاں دوجیاں رسماں دے ذریعے عمل وچ لیا جاندا ہے۔ ہر مسلمان بچہ پیدا ہوندے ہی اپنے کناں وچ جو پہلی آواز سُندا ہے اوہ ایسے ای کلمہ شہادت دی آواز ہوندی ہے جو اذان دی صورت وچ اوہناں دے کناں وچ بولی جاندی ہے۔

کلمہ شہادت ایس گل دا اعلان ہے پئی حضرت محمد اللہ دے رسول بین نالے ایہہ ایس گل نوں تسلیم کرنا وی ہے پئی قرآن اللہ دا کلام ہے جھپڑا حضرت محمد دے ذریعے جو اللہ دے رسول بین اسان تک پہنچایا گیا ہے۔ کلمہ شہادت پڑھن نال مسلمان قرآن دیاں اوہناں ساریاں گلاں تے ایمان دا اقرار کردے بین جو حضرت محمد دے حوالے نال اوس وچ لکھیاں ہوئیاں نیں جنہاں وچ اوہناں دے نمونے دی پیروی کرن دا فریضہ، حضرت محمد ولوں اوہناں دی پیروی نہ کرن والیاں لئی ڈران دھمکان اتے لعن طعن کرن دیاں ساریاں گلاں دی قبولیت اتے اوہناں دے پیغام نوں رد کرن تے اوہناں دی پیروی کرن توں انکار کرن والیاں دی مخالفت کرن ایتھوں تک پئی اوہناں نال جہاد کرن تک دے فرائض وی شامل بین۔

اصل وچ، کلمہ شہادت روحانی دنیا چ تاریکی دے حاکماں اتے قوتاں (افسیوں 6: ۱۲) دے نال اک خاص تعلق دا اعلان وی ہے جو حضرت محمد دے نمونے تے چلن والے ہر مسلمان مومن دی زندگی وچ اک خاص عہد دے طور تے پایا جاندا ہے کیوں جو اوہنے حضرت محمد دے نال اک ”روحانی بندھن“ قائم کیتا ہویا ہے (ویکھو ستواں سبق)۔ انج اوہدا حضرت محمد دے نال اک روحانی تعلق جڑ جاندا ہے۔ ایس عہد دے ذریعے مسلمان مومنین دیاں زندگیاں تے وی تاریکی دیاں قوتاں تے طاقتاں ولوں عین اوہی اخلاقی اتے روحانی مسئلے مسلط کر دتے جاندے بین جنہاں دا سامنا اپنے دور وچ حضرت محمد نوں وی کرنا پیا سی اتے جنہاں دی تعلیم تے عملی صورت اسلامی شریعت وچ وی صاف صاف نظر آندی ہے جس دی اسلامی معاشریاں تے گوڑھی چھاپ وی نظر آندی ہے۔

ہن تک اسی سنتِ نبوی دے کجھ منفی پاسیاں تے غور کر رہیے آن جنہاں دا اظہار ساہنوں بہت سارے مسلماناں دی عملی زندگی وچ وی صاف نظر آندا ہے خاص طور تے اوہ جو کلمہ شہادت اتے اسلامی شریعت دی سختی دے سببوں اوہدی پابندی تے پاسداری کردے بین۔ بیٹھاں اوہناں وچوں کجھ اوہ منفی گلاں دی فہرست پیش کی گئی ہے جھپڑیاں ساہنوں حضرت محمد دے نمونے تے تعلیمات وچ صاف نظر آندی ہیں:

■ تشدد تے جنگ

■ قتل و غارت

- غلامی
 - بدلہ تے انتقام
 - نفرت تے تعصب
 - عورتاں توں نفرت
 - یہودیاں توں نفرت
 - بدسلوکی
 - شرمندگی تے دوجیاں نوں شرمندہ کرنا
 - خوف و ہراس
 - گمراہی
 - ٹھوکر کھانا
 - مظلومیت
 - خود نوں سچا ثابت کرنا
 - احساسِ برتری
 - خدا دی غلط نمائندگی کرنا
 - دوجیاں تے غلبہ
 - زبردستی زنا
- جدوں جدوں مسلمان کلمہ شہادت پڑھدے نیں تے اوہ مسیح اتے بائبل دے بارے
قرآن تے سنت دے دعویاں دی تصدیق کردے نیں۔ اوہناں وچ ایہہ گلاں شامل ہیں:
- مسیح دی صلیبی موت توں انکار
 - صلیب توں نفرت
 - یسوع نوں خدا کا پتر منن توں انکار (تے جھپڑے اوہدے تے ایمان رکھدے
نیں اوہناں اوہناں تے لعن طعن کرنا)
 - ایہہ الزام لانا پئی یہودیاں تے مسیحیاں نے اپنی اپنی الہامی کتاباں وچ
ردوبدل کیتا ہے۔

■ ایہہ دعویٰ کرنا پئی حضرت عیسیٰ آن کے مسیحیت دا خاتمہ کر دین گے تے پوری دنیا نوں حضرت محمد دی شریعت دے تابع ہو جان تے مجبور کرن گے۔

ایہہ سارے اوصاف یقیناً ایک بہت بھاری بوجھ بین۔ دین اسلام نوں ترک کر کے یسوع مسیح دی پیروی کرن والیاں دیاں مشکلاں وچوں اک ایہہ بے پٹی اوہناں نوں اس گل دا پکا فیصلہ کرنا پیندا اے پئی اوہ اپنی زندگی وچوں ایہناں ساریاں اسلامی قدراں نوں ترک کردیاں ہوئیاں اپنی زندگیاں وچوں اوہناں دا مکمل صفایہ کرن گے دوسری صورت وچ اوہناں دی زندگی وچ اوہناں دا نشان باقی رہ جائے گا۔ ایہہ وی اک سبب ہو سکدا ہے جہدے سببوں بہت سارے مسلماناں نوں مسیح دے ول رجوع لیان لدے بعد وی اپنی مسیحی زندگی وچ مشکلاں تے پریشانیاں دا سامنا کرنا پے سکدا ہے۔

جے اپنی زندگی وچوں حضرت محمد نوں اللہ دا رسول من دے اقرار نوں چھڈیا نہ جاوے تے قرآن دیاں لعنتاں تے آفتاں، حضرت محمد دی خداوند یسوع مسیح دی صلیبی موت تے خداوندیت دی مخالفت ساڈے روحانی عدم استحکام دا باعث بن سکدی ہے جو کسے وی ایماندار نوں بڑی آسانی دے نال خوف تے بے یقینی و بے اعتقادی نال دوچار کر سکدی ہے تاں جو اوہ مسیح دی پیروی دا اعتماد کھو دیوے۔ ایہہ عمل کسے وی ایماندار دی شاگردیت تے ڈاہڈی اتے کاری ضرب لان دا ذریعہ بن سکدا ہے۔

جد وی کوئی بندہ اسلام نوں ترک کردا ہے تے اوہنوں چاہیدا بے پٹی اوہ خاص طور تے حضرت محمد دے نمونے تے تعلیم نوں وی رد کردیاں ہوئیاں اپنی زندگی چوں ہمیشہ ہمیشہ لئی ترک کرے اتے نال نال اوہناں ساریاں لعنتاں توں وی دستبردار ہووے جو کلمہ شہادت نال جڑیاں ہوئیاں نیں۔ یعنی اوس ایمان نوں وی رد کرن دی لوڑ ہے پئی قرآن خدا دا کلام ہے۔ اگلے سبق وچ اسی یسوع مسیح دی زندگی تے صلیب تے غور کردیاں ہوئیاں ایہہ سیکھاں گے پئی اسیں ایہہ کم کسراں انجام سکدے آن فیر حضرت محمد دے نمونے توں مکمل آزادی حاصل کرن دے حوالے نال چند زور آور کنجیاں وی تجویز کیتیاں جان گئیاں۔

رہنمائے مطالعہ

چوتھا سبق

نویں لفظ

صلح حدیبیہ	شیطانی آیتاں
زکوٰۃ	منسوخی
اسلم تسلام	جن
خیبر	قرین
ذمی	بجرت
اہل کتاب	فتنہ

ٹھکرائے جان دے جوابی ردِ عمل: ازخود ٹھکرایا جانا، ازخود تصدیق، جارحیت

نویں ناں

- قریش، مکے وچ حضرت محمد دا خاندانی قبیلہ
- عبداللہ بن عبدالمطلب: حضرت محمد دے والدِ عربی (وفات ۵۷۰) (۵۷۰)
- ابو طالب: حضرت محمد دا چاچا تے مربی (وفات ۶۲۰) (۶۲۰)
- ابو لہب: حضرت محمد دا دوجا چاچا تے مخالف (وفات ۶۲۲) (۶۲۲)
- بی بی خدیجہ: حضرت محمد دی مکی بیوی (وفات ۶۲۰) (۶۲۰)
- ابنِ کثیر: شامی مؤرخ تے عالم (۱۳۰۱ تا ۱۳۷۳) (۱۳۷۳)
- ابن اسحق: شامی مسلمان تے حضرت محمد دا سوانح نگار (۷۰۲ تا ۷۶۸)۔ اوہنے اپنے ہتھ نال حضرت محمد دی جھپیڑی سوانح حیات لکھی سی اوہدی تدوین ابنِ ہشام نے کیتی سی (۸۳۳)۔ (۸۳۳)
- جبرائیل: ایک فرشتہ جھپیڑا مبینہ طور تے حضرت محمد نوں وحی دے ذریعے اللہ دے پیغام دیندا سی

- ورقہ: حضرت محمد دی پہلی بیوی بی بی خدیجہ دا مسیحی کزن۔

- علی بن ابو طالب: حضرت محمد دا چچیرا بھرا، ابو طالب کا پتر تے حضرت محمد کا دوجا مرید (۶۰۱ء تا ۶۶۱ء)
- ال طبری: نامی گرامی مسلمان مؤرخ تے قرآنی مفسر (۸۳۹ء تا ۹۲۳ء)
- لات، عزى تے منات: مکی دیویاں، جنہاں نوں اللہ دیاں دھیاں وی کہیا جاندا سی
- بنو ہاشم: حضرت محمد دے پڑدادے ہاشم دی اولاد
- یثرب: مدینے دا پرانا ناں
- انصار (مددگار) : حضرت محمد دی پیروی کرنے والے اہل مدینہ
- ڈاکٹر وفا سلطان: شامی نژاد امریکی ماہر نفسیات تے دین اسلام دا مشہور نقاد (پیدائش ۱۹۵۸ء)
- احمد بن محمد: الجیرین نژاد مذہبی سیاسیات دا پروفیسر
- عقبہ: اک مکی عرب جنے حضرت محمد تے حملہ کیتا سی
- بحیری: ایک مسیحی راہب جہدی دوران سفر حضرت محمد نال ملاقات ہوئی
- بنو قنیقاع، بنو نضیر اور بنو قریضہ: مدینے وچ قیام پذیر یہودی قبائل

اس سبق وچ بائبل دے حوالہ جات

افسیوں ۶: ۱۲

اس سبق وچ قرآن دے حوالہ جات

ق ۲: ۲۷	ق ۳۶: ۷۶	ق ۲۹: ۳۲ - ۲۹	ق ۱۱۱
ق ۵: ۱۵	ق ۲: ۷۷	ق ۱: ۱۵ - ۱	ق ۹۳
ق ۲: ۶۲	ق ۲: ۷۵	ق ۲۹: ۳۶ - ۲۹	ق ۱۰۹: ۶
ق ۳: ۸۵	ق ۲: ۷۶	ق ۲: ۱۹۰ - ۹۳	ق ۵۳
ق ۹: ۱۴ - ۱۵	ق ۲: ۶۵	ق ۲: ۲۱۷	ق ۲۲: ۵۲
ق ۳۳: ۳۶	ق ۵: ۶۰	ق ۸: ۳۹	ق ۵۳: ۳ - ۱
ق ۴: ۸۰	ق ۷۶: ۱۶۶	ق ۲: ۱۹۳	ق ۶۸: ۴ - ۱
	ق ۲: ۱۵۵	ق ۶۰: ۱۰	ق ۲۰: ۶۲، ۶۹
	ق ۵: ۷۰	ق ۹: ۳ - ۵، ۸ - ۷	ق ۲۶: ۴۰ - ۴۴

چوتھے سبق دے سوالات

▪ مطالعاتی مقدمے تے بحث کرو

خاندانی شروعات

۱. حضرت محمد نوں اپنی زندگی دے ابتدائی ورھیاں وچ
کھپڑے کھپڑے تِن تکلیف دہ واقعے پیش آئے سن؟

۲. حضرت محمد دا چاچا ابو لہب کس گل لئی مشہور بین؟

۳. حضرت محمد دی بی بی خدیجہ نال شادی دیاں چھ منفرد گلاں کھپڑیاں بین؟

۴. حضرت محمد تے بی بی خدیجہ نوں بچوں دی پیدائش کے معاملے وچ کھپڑا
دکھ سہنا پیا؟

۵. اوہ کھپڑے کھپڑے دو کردار سن جنہاں نے حضرت محمد دی بڑی دیکھ بہال
کیتی سی؟

اک نویں مذہب دی بنیاد رکھی جانندی ہے (مکہ)

۶. جدوں حضرت محمد تے اوہناں دے اپنے بقول جبرائیل فرشتے دی طرفوں وحی
نازل ہونا شروع ہوئی تے اوس ویلے اوہناں دی عمر کئی سی فیر اوہناں نے
اوبدے اُتے کس قسم دے ردِ عمل دا اظہار کیتا سی؟

۷. جدوں ورقہ بن نوفل نے حضرت محمد تے وحی دے
نزول بارے سنیا تے اوہناں نے کیہہ کہیا سی؟
۸. اوہ کپیڑی گل سی جہدا حضرت محمد کو ہمیشہ ڈر لگا
رہندا سی اتے جہدے بارے اللہ نے ہمیشہ اوہناں نوں
بڑی تسلی دتی سی؟

۹. دین اسلام تے ایمان لیان ولے پہلے مومن کون کون سن؟

حضرت محمد دا اپنا قبیلہ

۱۰. اوہ کپیڑی وجہ سی جہدے سببوں حضرت محمد دی چھوٹی جئی مسلمان
برادری نوں اک حقیر اقلیت بننا پیا؟
۱۱. چاچے ابو طالب نے مسلمان نہ ہون دے باوجود کھیڑا اہم کردار ادا کیتا سی؟
۱۲. ۱۲- حضرت محمد تے اوہناں دے دین بارے مکی قبیلے قریش نے کھیڑا نواں
منصوبہ تیار کیتا سی؟
۱۳. کئی مسلماناں نے جان بچان لئی کس مسیحی ملک وچ پناہ لئی سی اتے اوہناں
دے نال جان والے خانداناں وچ مرداں دی تعداد کئی سی؟

اپنی ذات تے شبہ اتے خود نوں درست ثابت کرن دی کوشش

۱۴. حضرت محمد نوں کس معاہدے دی پیشکش کیتی گئی سی جہدا ذکر ق ۱۰۹:
۶ وچ وی آیا ہے؟

۱۵. حضرت محمد نے مکے والیاں نوں کہپڑی کہپڑی رعایت دتی سی جہدے تے اوہ بہت خوش وی ہوئے سن پر بعدوں اوہناں نے اوہنوں پلٹ دتا تے ہن اوہنوں شیطانی آیتاں دا ناں دتا جاندا ہے؟

۱۶. حضرت محمد دے ایس پلٹے دے بعد ق ۲۲:۵۲ وچ اوہدے تے کہپڑا عذر پیش کیتا گیا سی؟

۱۷. حضرت محمد نے اپنی برتری جتان لئی کہنیاں گلاں وچ لاف زنی کیتی سی؟

۱۸. مکی دَور کے آخر چ حضرت محمد نے کس نظرئیے نوں ”کامیابی“ دا اک نواں نظریہ بنا دتا سی؟

بور ٹھکرایا جانا اتے نویں حلیف

۱۹. کہپڑی دوہری چوٹ حضرت محمد دی منتظر سی اتے اوہناں نوں نویں احتجاجی کتھوں ملے سن؟

۲۰. جدوں حضرت محمد طائف توں واپس آئے تے اوہ کون سی جنہاں اوہناں نوں نماز پڑھدیاں ویکھ کے اسلام قبول کر لیا سی؟

۲۱. دُوری صاحب نے اوہ کہپڑیاں دو وجہ بیان کیتیاں نیں جو کئی مسلمانان دے روحانی دنیا نال تعلق دے اسباب بیان کردیاں بین؟

۲۲. مدینے نال تعلق رکھن والے انصار بھراواں نے حضرت محمد نوں کیس گل دی ضمانت دتی سی؟

۲۳. اوہ کہیڑی چیز ہے جو حضرت محمد مکے توں حاصل نئیں کر سکے پر مدینے وچ اوہناں نے پہلے سال ہی حاصل کر لئی سی؟

کیہہ حضرت محمد مکے وچ واقعی پرسکون رئیے؟

۲۴. مکی سورتاں وچ کہیڑے کہیڑے بھیانک اعلان کیتے گئے بین؟

۲۵. ابنِ اسحق دے مطابق، حضرت محمد نے مکے دے قریشی قبیلے نال کیہہ کرن دا وعدہ کیتا سی؟

ایذا رسانی توں قتلِ عام تک

۲۶. بنو قریش نے اوہ کہیڑی چیز استعمال کیتی سی جہدا الزام حضرت محمد نے اوہناں تے لایا سی تے جہدے بدلے جنگ دے پورے مقصد نوں وی درست ثابت کیتا گیا سی؟

۲۷. حضرت محمد دے مطابق، لوکاں دا قتلِ عام کرن یا پرزور طریقے نال مقدس مہینے نوں پامال کرن توں زیادہ سنگین جرم کہیڑا ہے؟

۲۸. اوہ کہیڑی چیز ہے جو جہاد نوں ہمیشہ جائز قرار دیندی ہے؟

۲۹. جے کر تُسی ”بے ایمانی دا ارتکاب“ کردے اوہ تے مسلمان عالماں اتے شامی نژاد ایرانی عالم ابنِ کثیر دے مطابق تسی کہیڑی سزا دے مستحق ٹھہردے او؟

”اسی مظلوم آن!“

۳۰. مسلمان کیوں اپنے ہتھال نال اپنے دشمن نوں قتل کرن
توں اپنی مظلومیت نوں زیادہ برا سمجھدے نیں؟

۳۱. ڈاکٹر وفا سلطان دے نال مناظرے دے دوران
پروفیسر احمد بن محمد نے اپنی مظلومیت دا رونا
کیوں رونا شروع کر دتا سی؟

انتقام

۳۲. حضرت محمد نے عقبہ نوں کیویں ٹھکانے لایا اتے اوہناں دے ایس روئیے توں
کیہہ ظاہر ہوندا ہے؟

۳۳. حضرت محمد نے مکی قیدیاں نوں قتل کران دی جو فہرست تیار کر رکھی سی
اوه کس چیز دی عکاسی کردی ہے؟

غیر مسلمان اُتے اطلاق دیاں صورتاں

۳۴. جدوں اہل کتاب نے وی دینِ اسلام کو رد کر دتا تے اوہناں لئی کہپڑی سزا مقرر
کیتی گئی سی؟

۳۵. ڈوری صاحب دے مطابق، کہپڑی گل حضرت محمد دی پوری زندگی تے سب
توں زیادہ غالب رہی؟

۳۶. حضرت محمد نے ایہہ کیوں محسوس کیتا پئی اوه صلح حدیبیہ دی خلاف ورزی
کر سکدے بین؟

۳۷. ق ۹: ۳- ۵ وچ مسلمانان نوں بت پرستان دے نال کیسا سلوک کرن دی تلقین کیتی گئی ہے؟

یہودیاں بارے حضرت محمد دا بنیادی نظریہ

۳۸. قرآن دیاں مکی سورتاں اتے سورت ۹۸ وچ یہودیاں دے بارے وچ کیہ کجھ کیا گیا ہے؟

۳۹. کس گل توں ایہہ پتہ چلدا ہے پئی حضرت محمد نوں ایہہ امید سی پئی یہودی اوہناں دے پیغام تے مثبت ردعمل دا اظہار کرن گے؟

مدینے وچ مخالفت

۴۰. حضرت محمد نوں مدنی یہودی رپیاں دے نال تبادلے دے ویلے ہر وار نوین قرآنی الہاموں تے کیوں انحصار کرنا پیندا سی؟

۴۱. حضرت محمد نے یہودیاں دے فتنے دا کہناں دو طریقیاں نال جواب دتا سی؟

ٹھہکران والیاں دا مخالف علم الہی بیانیہ

۴۲. ڈوری صاحب نے حضرت محمد دے یہود مخالف نوین پیغام نوں کس طرح بیان کیتا ہے: ہر سورت وچ ”یہودی تھے“ دے الفاظ تے مبنی جملیاں تے غور کرو:

(۱) ق ۴: ۴۶ ---

(۲) ق ۷: ۱۶۶، وغیرہ ---

۳) ق ۵: ۷۰ ---

۴) ق ۵: ۱۳ ---

۵) ق ۲: ۲۷ ---

۴۳. بن حضرت محمد کیہہ سمجھن لگ پئے سن پئی اوہناں دے پیغام نے کہنوں منسوخ کر دتا ہے؟

ٹھکرایا جانا تشدد وچ بدل جاندا ہے

۴۴. حضرت محمد نے پہلے مدنی یہودی قبیلے قنیقاع دے نال کیہہ سلوک کیتا سی؟

۴۵. حضرت محمد نے مدینے دے باقی یہودیاں دے سامنے اسلیم تسلیم دا پرچار کیوں کیتا سی؟

۴۶. حضرت محمد نے دوجے مدنی یہودی قبیلے بنو نظیر دے نال کیہہ کیتا سی؟

۴۷. حضرت محمد نے تیجے مدنی یہودی قبیلے بنو قطریظہ دے نال کیہہ برتاؤ کیتا سی؟

۴۸. حضرت محمد نے خیبر نامی یہودی قبیلے دے نال کیہہ کیتا سی؟

۴۹. دینِ اسلام وچ اہل کتاب کہناں نوں سمجھیا جاندا ہے؟

ٹھکرائے جان تے حضرت محمد دے تن جوابی ردِ عمل

۵۰. ٹھکرائے جان دیاں مختلف صورتاں دے نتیجے وچ حضرت محمد نے کہپڑے
تن قسم دے جوابی ردِ عمل دا اظہار کیتا سی؟

۵۱. ق ۹: ۱۴- ۱۵ دے مطابق، اوہ کہپڑی چیز ہے جو حضرت محمد تے اوہناں دے
پیروکاروں دے جذبات نوں ”شفا“ دے کے اوہناں دے غیظ و غضب نوں ٹھنڈا
کر سکی ہے؟

۵۲. حضرت محمد نے اپنے تے اپنے بھراواں دے ٹھکرائے جان دی روک تھام لئی
کیہہ کیتا سی؟

۵۳. مدینے نوں ہجرت کرن دے بعد حضرت محمد دے کردار وچ کہپڑی کہپڑی
تبدیلی آئی؟

۵۴. قرآن دیاں آخری آیتاں وچ اللہ دی اطاعت دی کہپڑی کہپڑی راہ دسی گئی ہے؟

۵۵. غیر مسلمان لئی لازمی قرار دتی گئی
خاموشی، شرمندگی تے شکرگزاری دی بنیاد
کس چیز تے ہے؟

”بہترین نمونہ“

۵۶. حضرت محمد دے قائم کیتے ہوئے مسئلے آج کس طرح عالمگیر مسئلیاں دا
روپ دھار چکے ہین؟

۵۷. اوہ کہیڑے پہلے لفظ سن جو نومولود بچے دے کن وچ بولے جاندے بین؟

۵۸. کلمہ شہادت پڑھن ویلے مسلمان لوک کہیڑیاں دو گلاں تے ایمان لیان دا اقرار کردے بین؟

۵۹. ڈُوری دے مطابق، کلمہ شہادت پڑھن نال روحانی طاقتاں نوں کس گل دی اجازت دتی جاندی ہے؟

۶۰. جے تسی شخصی طور تے مسلماناں دے نال بالمشافہ ملاقات دا تجربہ رکھدے او تے دو پئی تسی اوہناں دی شخصیت وچ حضرت محمد دے نمونے دے بیٹھان دتے گئے جدول دے مطابق ۱۹ وچوں کہیڑیاں کہیڑیاں گلاں دی موجودگی دا مشاہدہ کیتا ہے؟ (کسے اک یا زیادہ تے نشان لاؤ)

■ تشدد تے جنگ	■ قتل و غارت
■ غلامی	■ بدلہ تے انتقام
■ نفرت تے تعصب	■ عورتاں توں نفرت
■ یہودیاں توں نفرت	■ بدسلوکی
■ شرمندگی تے دوجیاں نوں دوسروں شرمندہ کرنا	■ خوف و ہراس
■ گمراہی	■ ٹھوکر کھانا
■ مظلومیت	■ خود نوں سچا ثابت کرنا
■ احساسِ برتری	■ خدا دی غلط نمائندگی کرنا
■ دوجیاں تے غلبہ	■ زبردستی زنا
■ ایہناں وچوں کوئی نہیں	

۶۱. قرآن تے سنتِ نبوی وچ مسیح دے خدا دا پتر ہون دے حوالے نال کس ردِ عمل دا اظہار کیتا گیا ہے؟

۶۲. قرآن تے سنتِ نبوی وچ بائبل دے حوالے نال کس ردِ عمل دا اظہار کیتا گیا ہے؟

۶۳. قرآن تے سنت وچ یسوع (عیسیٰ) دے بارے کیہہ یپہ
دسیا گیا ہے پئی اوہ زمین تے آ کے مسیحیاں دے نال
کیہہ سلوک کرن گے؟

۶۴. جدوں اسیں حضرت محمد کے نمونے تے اوہندے نال
جڑیاں لعنتاں نوں رد تے ترک کردے آن تے ساہنوں
اوہدے علاوہ ہور کیہہ کجھ ترک کرن دی ضرورت
ہوندی ہے؟

۶۵. حضرت محمد نوں مکمل طور تے ترک کرن توں ناکامی دی صورت وچ کہیڑے
کہیڑے چار روحانی نتائج بھگتنا پے سگدے نیں؟

کلمہ شہادت توں آزادی

”ایس لئی جے کوئی مسیح وچ اے تے اوہ نواں مخلوق اے“

۲۔ کرنٹھیوں ۵: ۱۷

سبق دے مقاصد

- الف۔ خداوند یسوع تے حضرت محمد دی شخصیات، حالاتِ زندگی اتے ٹھکرائے جان تے اوہناں دے جوابی ردِ عمل دا اظہار کرن وچ فرق واضح کرنا تے سمجھنا۔
- ب۔ ایس گل دا جائزہ لینا پئی خداوند یسوع نوں کس کس طرح نال آزمایا، ٹھکرایا تے حقارت نال ستایا گیا۔
- ج۔ ایس گل نوں سمجھنا پئی خداوند یسوع نے اپنے ٹھکرائے جان نوں کسراں قبول تے تشدد کو رد کیتا۔
- د۔ مسیح خداوند دی اپنے ویریاں نال محبت رکھن دی تعلیم دے گہرے اثر دی تعریف کرنا۔
- ہ۔ ایس گل نوں تسلیم کرنا پئی خداوند یسوع نے اپنے شاگرداں تے سارے مسیحیاں نوں پہلاں توں ای ایذا رسانی لئی تیار کیتا ہویا سی۔
- و۔ ایس گل نوں سمجھنا پئی خدا نے کس طرح انسانی تے الہی ٹھکراؤ دا خداوند یسوع مسیح دی صلیبی موت دی راہیں سب سے سامنے کھلا اظہار کیتا سی۔
- ز۔ ایس گل تے غور کرنا پئی کس طرح قیامت تے صعود کے واقعے خداوند یسوع مسیح دی موت دی تصدیق کردے بین۔
- ح۔ ایس گل نوں جاننا پئی حضرت محمد خداوند یسوع دی صلیب توں کئی زیادہ نفرت کردے سی۔
- ط۔ مسیح خداوند دی پیروی کرن دا عہد کرنا تے اقرار کرن دی دعا پڑھنا۔
- ی۔ کلمہ شہادت نوں ترک کرن دی تیاری دے سلسلے وچ کتابِ مقدس دیاں ۱۵ مخصوص سچپائی ان توں متعلقہ آیتاں تے غور و خوض کرنا۔
- ک۔ تعلق ختم کرن دی دعا دے ذریعے کلمہ شہادت توں روحانی آزادی حاصل کرن دا دعویٰ کرنا۔

مطالعاتی مقدمہ: تسی کیہ کرو گے؟

تہانوں نائیجیریا دے اک شہر جوز (Jos) وچ منعقدہ کانفرنس وچ مدعو کیتا گیا ہے جہدا عنوان ”ایمان اور عدل“ رکھیا گیا سی۔ تہاڈے سارے اخراجات انتظامیہ دے ذمے ہون گے اتے اوتھے تسی شعبہ ابلاغ دے اک رضاکار معاون دے طور تے خدمت انجام دین جا رئیے او۔ کانفرنس وچ شریک ہون والے لوکاں دے پرجوش مباحثے ویکھ کے تسی وی اوہناں دی گل بات وچ دلچسپی لینا شروع کر دیندے او اتے قیادت دی طرفوں تہاڈی حوصلہ افزائی کیتی جاندی ہے پئی تسی وی کسے چھوٹے گروپ دے نال رل کے تعلیمی مجلساں وچ بیٹھو تے اوہناں دی بحث نوں سنو۔ تسی وی خوشی خوشی راضی ہو جاندا ہے او۔

اگلے دن، تہاڈے چھوٹے گروپ وچ ایس موضوع تے بحث چل پیندی ہے پئی ”کیہ مسیحیاں نوں تیسری واری وی اپنی گل پھیر دینی چاہیدی ہے یا نئیں؟“^{۱۰} تہاڈے گروپ دے دو لوک پرزور طریقے نال مستقل عدم تشدد، مسلسل امن پسندی اتے ہر قسم دے تشدد دی فضا توں دُور رہن دے نظرئیے نوں فروغ دے رئیے نیں۔ تہاڈے گروپ دے کئی دوجے لوک احتجاجاً ایہہ کہہ رہے نیں پئی ”ڈر کے نس جانا تے عدم تشدد دا راستہ اختیار کرن نال مسلمانان نوں ہور شہ ملے گی پئی اوہ پورے نائیجیریا وچوں دوجے ساریاں مذہباں دا مکمل صفایہ کر دین۔“ اوہناں دی دلیل ایہ سی پئی مسلمان صرف بھرپور مزاحمت، مکمل حفاظتی انتظامات تے ایک دلیر کلیسیائی قیادت دا احترام کرن گے۔ سچے مسیحی نسدے نئیں بلکہ اپنے گھراں تے پینڈاں دا دفاع کردے نیں۔“

دونویں فریق اپنے اپنے دلائل نوں درست ثابت کرن لئی کتابِ مقدس دا وی خوب استعمال کر رہے نیں۔ اخیر تے، اوہ تہاڈے ول مُڑ دے تے آکھدے نیں پئی، ”جناب، تسی کیہ کہندے او؟ یسوع نے کہیا سی پئی دوجی گل وی پھیر دیو۔ کیہہ ساہنوں تیجی گل وی پھیر دینی چاہیدی ہے؟“

تسی کیہ کہو گے؟

بن اسی سبق دے ایہناں حصیاں وچ غور کراں گے پئی یسوع نے ٹھکرائے جان دے حالات وچ کس قسم دے ردِ عمل دا مظاہرہ کیتا سی۔ خداوند یسوع دی زندگی وی ٹھکرائے جان دے حوالے نال حضرت محمد دی زندگی توں قطعاً مختلف نئیں سی

^{۱۰} دوسرے لفظاں وچ، کیہہ مسیحیاں نوں چاہیدا ہے پئی اپنی دوسری گل وی پھیر دین، پہلی واراں نئیں بلکہ اگلیاں دو تن واراں وی؟

جہدا نقطہٴ عروج صلیبی موت سی۔ حضرت محمد نے ایذارسانی دے جواب وچ انتقام دی طرف قدم ودھایا جد کہ مسیح خداوند دا ردِ عمل اوہناں توں بالکل مختلف سی۔

اک مشکل شروعات

حضرت محمد دی طرح خداوند یسوع مسیح دے خاندانی حالات بھی کجھ بہتر نئیں سی۔ اوہناں دی ولادت تے وی ناجائز اولاد ہون دے الزام دا ڈر اوہناں دے سر تے وی منڈلاندا رئیا (متی ۱: ۱۸-۲۵)۔ اوہ اک سرائے دے اصطبل وچ نہایت غربت دی حالت وچ پیدا ہوئے (لوقا ۲: ۷)۔ اوہناں دی پیدائش توں بعد ہیرودیس بادشاہ نے اوہناں نوں قتل کران دی پوری پوری کوشش کیتی۔ فیر اوہ پناہ گزین بن کے تے مصر نوں چلے گئے (متی ۲: ۱۳-۱۸)۔

یسوع کولوں سوال پُچھے جاندے نیں

جدوں خداوند یسوع مسیح تیہہ ورھیاں دے ہوئے تے اوہناں نے تعلیم دین دی خدمت شروع کیتی۔ اتے اوہناں نوں وی بڑی مخالفت دا سامنا کرنا پیا۔ جیویں حضرت محمد دے نال ہویا سی بالکل اوسے طرح یہودی مذہبی رہنما یسوع نوں پھسان اتے اوہدے اختیار نوں حقیر ثابت کرن لئی اوہدے کولوں اوکھے اوکھے سوال پوچھن لگے:

”۔۔۔ تے جد اوہ اوتھوں نکلن لگا تے فقیہ تے فریسی پیڑی طرح اوہدے گل پین لگے تے ہتھیریاں گلاں دی بابت اوہدے نال بحث شروع کیتی۔ تے اوہدی سُوہ وچ ایس آس اُتے سن پئی اوہدے منھوں کوئی گل پھڑ لئیے“ (لوقا ۱۱: ۵۳-۵۴)۔

اوہناں دے سوال کجھ ایویں سن:

- خداوند یسوع سبت والے دن لوکاں دی مدد کیوں کردے سی؟ ایہہ سوال ایس گل نوں دسن لئی کیتا جاندا سی پئی اوہ شریعت دی حکم عدولی کر رئیے سی (مرقس ۳: ۲؛ متی ۱۲: ۱۰)۔
- اوہ جو کجھ وی کر رئیے سی اوہ کہدے اختیار نال کر دے سی؟ (مرقس ۱۱: ۲۸؛ متی ۲۱: ۲۳؛ لوقا ۲۰: ۲)۔
- کیہہ بندے لئی اپنی بیوی نوں طلاق دینا رواہ ہے؟ (مرقس ۱۲: ۱۵؛ متی ۲۲: ۱۷؛ لوقا ۲۰: ۲۲)۔
- کیہہ قیصر نوں جزیہ دینا رواہ ہے؟ (مرقس ۱۲: ۱۵؛ متی ۲۲: ۱۷؛ لوقا ۲۰: ۲۲)۔

- سب توں وڈا حکم کہیڑا ہے؟ (متی ۲۲: ۳۶)
- مسیح کہدا بیٹا ہے؟ (متی ۲۲: ۲۲)
- خداوند یسوع دی ولدیت کیہہ ہے؟ (یوحنا ۸: ۱۹)
- قیامت دے بارے۔ (متی ۲۲: ۲۳-۲۸؛ لوقا ۲۰: ۲۷-۳۳)
- نشان وکھان دی درخواست۔ (مرقس ۸: ۱۱؛ متی ۱۲: ۳۸؛ ۱۶: ۱)
- ایہناں سوالاں دے علاوہ خداوند یسوع تے بیٹھاں دتے گئے کجھ الزام وی لائے گئے۔
- کہ اوہ بدروح گرفتہ بین اتے اوہ شیطان کی قوت نال معجزے وکھاندے بین۔ (مرقس ۳: ۲۲؛ متی ۱۲: ۲۲؛ یوحنا ۸: ۵۲؛ ۱۰: ۲۰)
- اوہناں دے شاگرد سبت دا احترام نہیں کردے (متی ۱۲: ۲) یا اوہ پاکیزہ رسماں دا لحاظ نہیں رکھدے۔ (مرقس ۷: ۲؛ متی ۱۵: ۱-۲؛ لوقا ۱۱: ۳۸)
- اتے اوہناں دی گواہی وچ کوئی سچپائی نہیں۔ (یوحنا ۸: ۱۳)

ٹھکران والے

- جدوں اسی خداوند یسوع دی زندگی تے تعلیم اُتے غور کردے آں تے اسی ویکھنے آں پئی اوہناں نوں کوئی لوکاں تے جماعتاں ولوں ٹھکرائے جان دا تجربہ ہویا۔
- جدوں اوہ حالے محض دُدھ پیندے بچے سن تے بیروڈیس بادشاہ نے اوہناں نوں قتل کران دی کوشش کیتی۔ (متی ۲: ۱۶)
- اوہناں دے اپنے پنڈ دے لوکاں کولوں اوہناں نوں ٹھوکر لگی۔ (مرقس ۳: ۶؛ متی ۱۳: ۵۳-۵۸) اتے اوہ اوہناں نوں پہاڑ دی چوٹی توں تھلے سٹ کے ختم کرنا چاہندے سی (لوقا ۴: ۲۸-۳۰)
- اوہناں دے اپنے گھر والیاں نے اوہناں اُتے سوڈائی ہون دا الزام لایا۔ (مرقس ۳: ۲۱)
- اوہناں دے اپنے پیروکاراں نے اوہناں نوں چھڈ دتا سی۔ (یوحنا ۶: ۶۰)
- اک گروہ نے اوہناں نوں سنگسار کرن دی کوشش کی۔ (یوحنا ۱۰: ۳۱)
- مذہبی لیڈراں نے نے اوہناں نوں قتل کرن دی سازش کیتی۔ (یوحنا ۱۱: ۵۰)
- یہوداہ اسکر یوتی نے اوہناں نوں پھڑوا دتا جہیڑا اوہناں دا قریبی شاگرد سی۔ (مرقس ۱۴: ۴۳؛ متی ۲۶: ۱۲-۱۶؛ لوقا ۲۲: ۱-۶؛ یوحنا ۱۸: ۲-۳)

- پطرس نے تِن وار اوہناں دا انکار کیتا جو اوہناں دا سب توں وڈا شاگرد سی۔
(مرقس ۱۴: ۶۶-۷۲؛ متی ۲۶: ۶۹-۷۵؛ لوقا ۲۲: ۵۴-۶۲؛ یوحنا ۱۸: ۲۵-۲۷)
- یروشلم وچ لوکاں دے اک مجمعے نے اوہناں نوں مصلوب کرن دی فریاد کیتی۔ ایہہ اوہ شہر سی جتھے کجھ دن پہلاں خوشی دے نعریاں نال اوہناں ای لوکاں نے مسیح کو اپنا ہون والا بادشاہ سمجھدیاں ہوئیاں خوش آمدید کہیا سی۔ (مرقس ۱۵: ۱۲-۱۵؛ لوقا ۲۳: ۱۸-۲۳؛ یوحنا ۱۹: ۱۵)
- اوہناں نوں مَکے مارے گئے۔ اوہناں دے مونہہ اُتے تھکیا گیا اتے مذہبی لیڈراں نے نے اوہناں اُتے کفر دا فتویٰ لایا۔ (مرقس ۱۴: ۶۵؛ متی ۲۶: ۶۷-۶۸)
- رومی محافظاں تے سپاہیاں نے اوہناں نوں ٹھٹھیاں وچ اڈایا اتے لعن طعن وی کیتا۔ (مرقس ۱۵: ۱۶-۲۰؛ متی ۲۷: ۲۷-۳۱؛ لوقا ۲۲: ۶۳-۶۵؛ ۲۳: ۱۱)
- اوہناں اُتے یہودی تے رومی عدالتاں وچ جھوٹھے الزام لائے گئے تے اوہناں نوں موت دی سزا دوائی گئی۔ (مرقس ۱۴: ۵۳-۶۵؛ متی ۲۶: ۵۷-۶۷؛ یوحنا ۱۸: ۲۸)
- اوہناں نوں رومی حکومت دے حکم تے بڑی ذلت آمیز سزا کے طریق تے مصلوب کیتا گیا کیوں جو یہودی ایس سزا نوں خدا ولوں لعنتی سمجھدے سن۔ (استثنا ۲۱: ۲۳)
- اوہناں نوں دو ڈاکوؤں دے وچکار مصلوب کیتا گیا جتھے اوہناں نوں صلیب اُتے وی اپنی موت کی گھڑی وچ ہر پاسیوں لعن طعن برداشت کرنا پئی۔
(مرقس ۱۵: ۲۱-۳۲؛ متی ۲۷: ۳۲-۳۴؛ لوقا ۲۳: ۳۲-۳۶؛ یوحنا ۱۹: ۲۳-۳۰)

ٹھکرائے جان تے خداوند یسوع دا ردِ عمل

جدوں اسی یسوع سے ٹھکرائے جان تے غور کرنے آں تے اسی ویکھنے آں پئی خداوند یسوع نا تے غاصب بنے اتے نا ہی تشدد تے اترے۔ نا ہی اوہناں نے انتقام لین دا خیال کیتا۔

کئی وراں اوہناں نے الزامات توں بچن لئی اپنا منہ نہ کھولیا خاص کر جدوں اوہناں تے مصلوب کرن توں پہلوں الزام لائے گئے (متی ۲۷: ۱۴)۔ ابتدائی کلیسیا ایہناں گلاں نوں مسیح دے بارے پیشن گوئیاں سمجھدی سی:

”اوہنوں ستایا گیا پر فیر وی اوہنے برداشت کیتی تے منہ نہ کھولیا۔ جس طرح برہ جنہوں ذبح کرن لئی لے جاندے نیں اتے جس طرح بھیڈ اپنے وال کترن

والیاں دے سامنے بے زبان رہندی بے اوسے طرح اوہ وی خاموش رہیا۔“
(یسعیاہ ۵۳: ۷)

جدوں لوک اوہناں نوں کہندے سن پئی اپنے آپ نوں ثابت کر تے اوہ اکثر اوہناں دی گل منن توں انکار کر دیندے سن تے اُلٹا اوہناں کولوں کوئی سوال پچھ کے اوہناں نوں اپنی گل وچ پھسا دیندے سی (جیسے کہ متی ۲۱: ۲۲؛ ۲۲: ۱۵-۲۰)۔

خداوند یسوع کدی جھگڑا نئی سن کردے حالان کئی وار لوکاں نے اوہناں نوں اُکسان تے مشتعل کرن دی وی کوشش کیتی:

”اوہ نہ جھگڑا کرے گا تے نہ اُچی بولے گا تے نہ کوئی اوبدی اواز چُونگاں وچ سُنے گا۔ مدھے ہوئے کانے نوں اوہ نئیں بھنے گا۔ تے دُھکھی ہوئی سن نوں نئیں بجھائے گا۔ جد تیکر اوہ نیاں دی فتح نہ کرا دیوے تے اوبدے ناں اُتے غیر قومان آسرا رکھن گئیاں۔“ (متی ۱۲: ۱۹-۲۰؛ بحوالہ یسعیاہ ۴۲: ۱-۴)

جدوں لوکی لوک خداوند یسوع نوں سنگسار یا قتل کرنا چاہندے سن تے اوبدوں وی اوہ بس اپنی جان بچا کے کسی ہور جگہ تے چلے گئے سی (لوقا ۴: ۳۰) سوائے اوس واقعے دے جدوں اوہناں نوں مصلوب کیتا جانا سی۔ اوس ویلے خداوند یسوع نے اپنی خوشی تے رضامندی نال موت کو اپنے گلے لایا۔

ایس ردِ عمل دی حقیقت ایہہ بے پئی جدوں خداوند یسوع ٹھکرائے جان دے تجربے دی آزمائش وچ پئے تے اوہ ایہدے تے غالب آئے اتے اپنے ٹھکرائے جان توں دلبرداشتہ نہ ہوئے۔ عبرانیوں دے خط وچ اوہناں دے ردِ عمل دا کجھ تذکرہ ایویں کیتا گیا ہے:

”۔۔۔ کیوں جو ساڈا اجیہا سردار کاہن نئیں جہیڑا ساڈیاں کمزوریاں وچ ساڈا دردی نا ہو سکے سگوں ساریاں گلاں وچ ساڈے وانگر آزمایا گیا تے وی بے گناہ رہیا“ (عبرانیوں ۴: ۱۵)۔

انجیلاں وچ ساہنوں خداوند یسوع دی جو تصویر نظر آندی ہے اوہ اک ایسے شخص دی ہے جو اپنے آپ وچ محفوظ تے پرسکون نظر آندا ہے۔ جہیڑا اپنے مخالفان نوں نیچا نئیں دکھانا چاہندا سی۔ خداوند یسوع نے ٹھکرائے جان دے مقابلے وچ کوئی منفی ردِ عمل نہ دکھایا بلکہ اپنے شاگرداں نوں وی ٹھکرائے جان تے کسے قسم دا ردِ عمل ظاہر نہ کرن دی تاکید کیتی۔ ایس روحانی عمل دیاں کجھ کلیدی گلاں ایس سبق وچ آگے چل کے تفصیل دے نال بیان کیتیاں گئیاں نیں۔

ٹھکرائے جان دیاں دو کہانیاں

حیرانگی دی گل ایہہ بے پئی خداوند یسوع تے حضرت محمد جو دنیا کے دو وڈے مذہباں دے بانی بین، دونوں نے ہی سخت ٹھکرائے جان دا شخصی تجربہ کیتا۔ اتے ایہہ تجربے اوہناں دی ولادت تے بچپن توں ہی شروع ہو گئے سی جہدے وچ اوہناں

دے اپنے خاندان دے لوک تے مذہبی رہنما وی شامل سن۔ دونواں نوں ہی پاگل تے دیوانہ کہیا گیا یا بدروح گرفتہ سمجھیا گیا۔ دونواں دی ہی تضحیک کیتی گئی تے چنگا ماڑا کہیا گیا۔ دونواں نوں دھوکھا دتا گیا۔ دونواں نوں ہی جانوں مارن دیاں دھمکیاں دتیاں گئیاں۔

پر دونواں دی بہت زیادہ مشابہت دے باوجود بہت وڈا فرق وی صاف نظر آندا ہے۔ ایہو فرق اوہناں دی زندگیاں تے اثر انداز ہویا تے اوہدے اتے ہی ایہہ دونویں مذہب وی قائم بین۔ حضرت محمد دی سوانح حیات عام انسانی منفی ردِ عمل نال بھری ہوئی ہے جس وچ خود ارتداد، شخصی تصدیق تے تشدد پسندی صاف نمایاں ہے۔ پر یسوع حضرت محمد توں بالکل مختلف سی۔ اوہ اوہناں وانگر دوجیاں دے ٹھکرائے جان تے خفگی وچ نئیں آئے سی بلکہ اوہناں نے اوہنوں قبول کیتا سی۔ ایس لئی مسیحی ایمان دے مطابق اوہ ٹھکرائے جان دی قوت تے غالب آئے اتے اوہدے توں اٹھن والی درد دی شفا بنے۔ جے حضرت محمد دی زندگی شریعت دیاں روحانی وراثت دی بندشاں توں رہائی دی کنجی ہے تے خداوند یسوع کی زندگی اوہناں مسیحیاں لئی آزادی دی اوس نالوں معتبر تے ودھیا کنجی پیش کردی ہے جنہاں نے خود شریعت دے بیٹھ زندگی گزار کے ہر دکھ اپنے اُتے سہیا۔

ایہناں اگلے حصیاں وچ اسی ویکھاں گے پئی یسوع نے کسراں مسیح تے نجات دہندہ دے طور تے اپنے مشن نوں مدنظر رکھدیاں ہوئیاں ٹھکرائے جان دی اہمیت نوں سمجھیا تے کیویں اوہناں دی زندگی تے صلیب ساہنوں ٹھکرائے جان دے کوڑے اثرات توں آزادی دواندی ہے۔

ٹھوکر نوں قبول کرو

خداوند یسوع نے واضح کیتا سی پئی خدا دے مسیح ہون لئی ٹھکرایا جانا اوہناں دی خدمت دا لازمی حصہ ہے۔ خدا دا ایہو منصوبہ سی پئی اوہناں دی کامیابی وچ ٹھکرائے جان نوں اک خاص الخاص قدم قرار دتا جائے:

”جس پتھر نوں راجاں نیں ناپسند کیتا اوہو ای گٹھ دا سرا بنیا۔ ایہہ خداوند دے ولوں ہویا تے ساڈی نظر وچ اچرج اے“ (مرقس ۱۰: ۱۲؛ بحوالہ زبور ۱۱۸: ۲۲۔ ۲۳؛ ہور ویکھو متی ۲۱: ۲۲)

خداوند یسوع دی پہچان اوہناں دے ٹھکرائے جان توں بنی (۱۔ پطرس ۲: ۲۱ تے اعمال ۸: ۳۲-۳۵) اوہنوں پہلوں ای یسعیاہ نبی نے بندیاں دا ماریا گٹیا تے ستایا ہویا خادم آکھیا سی۔ جہدے مار کھان نال لوکی اپنے گناہوں توں رہائی تے نجات پان گے۔

”وہ بندیاں وچ حقیر و مردود۔ مردِ غمناک تے رنج دا آشنا سی۔ لوک اوہدے توں گویا روپوش سی۔ اوہدی تحقیر کیتی گئی تے اساں اوہدی کجھ قدر نہ جانی۔ تاں وی اوہنے ساڈیاں مشقتاں اپنے اُتے چُک لیا تے ساڈے دُکھاں نوں برداشت کیتا۔ پر اساں اوہنوں خدا دا ماریا گُٹیا تے ستایا ہویا سمجھیا۔ حالانکہ اوہ ساڈی غلطیاں دے سببوں گھائل کیتا گیا تے ساڈی بدکرداری لئی کچلیا گیا۔ ساڈی ہی سلامتی لئی اوہدے تے سیاست ہوئی تاں جو اوہدے مار کھان نال اسی شفا پائیے“ (یسعیاہ ۵۳: ۳-۵)۔

صلیب اوہدے منصوبے دا مرکزی حصہ سی۔ تے خداوند یسوع نے ایس حقیقت نوں خود وی کئی واری بیان کیتا سی پئی اوہناں نوں صلیبی موت دا مزہ چکھنا ہے۔

”فیر اوہ اوہناں نوں سکھان لگا پئی ضرور اے۔ پئی ابنِ آدم بہت دُکھ جھلے تے اوہ بزرگاں تے سردار کاہناں تے فقیہاں توں رد کیتا جائے تے جانوں ماریا جائے تے تِنان دناں پچھوں جی اُٹھے۔۔۔“ (مرقس ۸: ۳۱-۳۲؛ پور ویکھو مرقس ۱۰: ۳۲-۳۳؛ متی ۱۶: ۲۱؛ ۲۰: ۱۷؛ ۱۹: ۲۶؛ ۲: ۲؛ لوقا ۱۸: ۳۱؛ یوحنا ۱۲: ۲۳)

تشدد نوں چھڈو

خداوند یسوع نے ایہہ گل بار بار تے کھلم کھلی کہی سی۔ تے ہمیشہ اپنے مقصد دے حصول لئی طاقت دے استعمال دی مذمت کیتی حالانکہ اوہناں دی اپنی جان خطرے وچ سی۔

”تد یسوع اوہنوں آکھیا اپنی تلوار میان کر کیوں جو جھپڑے تلوار کھچ دے نیں تلوار نال مارے جان گے“ (متی ۲۶: ۵۲)۔

جدوں خداوند یسوع مصلوب ہون لئی جا رہے سی تے اوہدوں وی اوہناں نے اپنے مشن نوں ثابت کرن لئی طاقت دے استعمال توں منع کیتا سی جھدے سببوں اوہناں نے موت تک گوارا کیتی۔

یسوع نے کہیا ”میری بادشاہی ایس دنیا دی نئیں۔ جے کر میری بادشاہی ایس دنیا دی ہوندی تے میرے خادم لڑ دے تاں جو مَیں یہودیاں دے ہتھ وچ نہ دتا جاواں۔ پر میری بادشاہی ایتھوں دی نئیں“ (یوحنا ۱۸: ۳۶)۔

اک پور حوالے وچ تلوار دا ذکر آیا ہے جس وچ خداوند یسوع نے کلیسیا تے آن والیاں مصیبتاں دا ذکر کیتا سی۔ اوہناں نے کہیا سی:

”ایہہ نہ سمجھو پئی مَیں زمین تے امن کران آیا ہاں۔ مَیں امن کران نئیں سگوں تلوار چلان آیا ہاں“ (متی ۱۰: ۳۴)۔

کئی واری ایس گل نوں اک ثبوت دے طور تے لیا جاندا ہے پئی خداوند یسوع نے آپی تشدد نوں جائز قرار دتا سی۔ پر حقیقت ایہہ ہے پئی ایس گل دا اشارہ خاندانی تفرقے (جدائی) ول ہے جدوں مسیحیاں نوں مسیح تے ایمان دے سببوں رد کیتا جائے گا۔ ایس گل دا ذکر مقدس لوقا دی انجیل وچ وی موجود ہے جتھے تلوار دی بجائے ”جدائی“ دا لفظ آیا ہے (لوقا ۱۲: ۵۱)۔ ایس لئی ایہہ لفظ تلوار تشبیہاً جدائی لئی استعمال ہویا ہے۔ جیویں گھر کا کوئی فرد دوجے نالوں جدا ہو جاندا ہے۔ کھلے لفظاں وچ ایہدا مطلب ایہہ وی ہو سکدا ہے پئی خداوند یسوع آن والی ایذارسانی دی گل کر رئیے بین۔ ایہہ لفظ تلوار دراصل مسیحیاں دی ایذارسانی دے بارے وچ ہے۔ ایہدا اک مطلب ایہہ وی ہے پئی تلوار مسیحیاں دی گواہی دے خلاف چُکی جائیگی نہ کہ مسیحی کسے دے خلاف تلوار چُکن گے۔

تشدد نوں چھڈنا خداوند یسوع دے بارے لوکاں دی عمومی توقع دے خلاف گل سی کیوں جو سمجھیا ایہو جاندا سی پئی جدوں مسیح خداوند اپنے لوکاں نوں بچان آئے گا تے اوہ انج ہی کرے گا۔ لوکاں نوں ایہہ اُمید سی پئی اوہناں (یہودیوں) دی نجات فوجی تے سیاسی دے علاوہ روحانی وی ہووے گی۔ خداوند یسوع نے فوجی راستے نوں تے بالکل ہی رد کر چھڈیا بلکہ اپنییاں گلاں توں وی ایہو دسیا پئی میری بادشاہی سیاسی نہیں جہدا مطلب ایہہ سی پئی میری بادشاہی اوہ نئیں جہیڑی تسی سمجھ رئیے او یعنی ایس دنیا دی نئیں۔ اوہناں نے لوکاں نوں ایہہ وی آکھیا پئی جو قیصر دا ہے اوہ قیصر نوں دیو تے جو خدا دا ہے اوہ خدا نوں دیو (متی ۲۲: ۲۱)۔ اوہناں نے ایس گل بارے وی دسیا پئی خدا کی بادشاہی ظاہرا نئیں ہووے گی بلکہ اوہ بادشاہی اوہدے اپنے لوکاں دے وچکار ہووے گی (لوقا ۱۷: ۲۱)۔

جدوں شاگرد آپس وچ ایس گل دی بحث کر رئیے سن پئی خدا کی بادشاہی وچ اوہناں دی سیاسی حیثیت کیہہ ہووے گی تے اوہدوں وی خداوند یسوع نے نے اپنے شاگردوں نوں ایہو گل دسی سی پئی خدا کی بادشاہی سیاسی بادشاہت وانگوں نئیں ہووے گی جیویں دُنیا دے بادشاہ دوجے انساناں اُتے راج کر دے نیں۔ اتے ایہہ وی دسیا پئی وڈے بنن لئی تہانوں پہلوں چھوٹا بننا پئے گا (متی ۲۰: ۱۶، ۲۷)۔ اوہناں (خداوند مسیح) نے ایہہ وی فرمایا پئی میرے شاگرداں نوں خدمت لین والے نہیں بلکہ خدمت کرن والے بننا ہوئے گا (مرقس ۱۰: ۴۳؛ متی ۱۰: ۲۷)۔

ابتدائی کلیسیا نے خداوند یسوع دی تشدد دے خلاف تعلیم نوں دل توں قبول کیتا۔ مثال دے طور پر پہلی صدی سے کئی مسیحیاں نے بدنام پیشیاں تے کم کرن توں انکار کر دتا سی جیویں سپاہی بننا تے فیر وی اگر کوئی مسیحی سپاہی بن جاندا سی تے اوہنوں کسے وی انسان نوں قتل کرن توں منع کیتا جاندا سی۔

اپنے ویریاں نال پیار کرو

ٹھکران دا پرتشدد رد عمل ، دوجیاں نوں رد کرن تے ٹھکران دی بنا تے ویر ودھاندا ہے۔ خداوند یسوع نے سکھایا سی پئی:

- انتقام نہ لوو بلکہ برائی دے بدلے نیکی کرو۔ (متی ۵: ۳۸-۴۲)
- دوجیاں دی عیب جوئی نہ کرو۔ (متی ۷: ۱-۵)
- ویریاں نال نفرت دی بجائے پیار کرو۔ (متی ۵: ۴۳)
- حلیم لوکی زمین دے وارث ہوں گے۔ (متی ۵: ۵)
- اتے صلح کران والے خدا دے پتر کہوان گے۔ (متی ۵: ۹)

ایہہ تعلیم محض لفظی نہیں سی پئی جنہوں شاگرداں نے سُنیا تے بھُل گئے۔ خداوند یسوع دے حواریاں نے اپنے خطاں وچ جو نویں عہد نامے وچ محفوظ بین صاف دسیا ہے پئی ایہناں اصولاں نے بڑیاں بڑیاں آزمائشاں تے مصبتاں وچ اوہناں دی مدد تے رہنمائی کیتی ہے۔

”اسی ایس ویلے تیکر بھکھے تریہائے تے ننگے آن تے ہورے کھاندے تے آوارہ آن۔ تے اپنے ہتھاں نال محنت کرنے آن لوک بُرا آکھدے نیں اسی دعا دینے آن۔ اوہ دُکھ دیندے نیں اسی سہنے آن۔ اوہ بدنام کر دے نیں اسی ترلے کرنے آن۔ اسی اج تیکر دُنیا دے گُوڑے تے سہناں دی میل آن“ (۱- کرنٹھیوں ۴: ۱۱-۱۳؛ مزید دیکھیں ۱- پطرس ۳: ۱۰؛ ططس ۳: ۱-۲؛ رومیوں ۱۲: ۱۴-۲۱)۔

شاگرداں نے خداوند یسوع دی مثال نوں ایمانداراں دے سامنے رکھیا سی (۱- پطرس ۲: ۲۱-۲۵)۔ اتے متی ۵: ۴۴ کی آیت ”اپنے دشمنوں نال پیار کرو“ ابتدائی کلیسیا وچ سب توں زیادہ بولی جان والی آیت بن گئی سی۔

خود نوں ایذا رسانی لئی تیار رکھو

خداوند یسوع نے اپنے حواریاں نوں ایہہ سکھایا سی پئی ایذا رسانی لازمی اے، تہانوں کوڑے مارے جان گے، تہاڈے نال عداوت رکھی جائے گی، تہانوں پھڑوایا جائے گا تے تہانوں موت دے گھاٹ وی اتاریا جائے گا (مرقس ۹: ۱۳-۱۴؛ لوقا ۲۱: ۱۲-۱۹؛ متی ۱۰: ۱۷-۲۳)۔

خداوند یسوع نے اپنے شاگرداں دی تربیت کرن دے دوران اوہناں نوں خریدار کیتا سی پئی جدوں اوہناں نوں زندگی وچ ٹھکرائے جان دا تجربہ ہووے گا تے تو اوہ اوہناں دے پیغام نوں دوجیاں دوسروں تیک کیویں لے کے جان گے۔ ایہہ حضرت محمد دے نمونے تے تعلیم دے بالکل الٹ گل سی۔ اوہناں نے اپنے مسلماناں نوں

دُکھ تکلیف اٹھان دے جو اب وچ تشدد تے قتل و غارت کرن دی حوصلہ افزائی کیتی۔ خداوند یسوع نے اپنے شاگرداں نوں سکھایا پئی تُسی اوتھوں جاندیاں بوئیاں صرف اپنے پیراں دی مٹی جھاڑ دینا۔ دو جے لفظاں وچ اوہ اوتھوں آگے ودھ جان تے اپنے مخالفان دا کوئی نقصان نہ کرن (مرقس ۶: ۱۱؛ متی ۱۰: ۱۴)۔ مطلب خفگی دی حالت وچ اوتھوں نئیں جانا بلکہ اوہناں لئی فیر وی سلامتی چاہنی اے جھپڑی بعد چوں تہاڈے اُتے ای واپس مُڑ آئے گی۔ (متی ۱۰: ۱۳-۱۴)۔

خداوند یسوع نے خود ایہدا عملی نمونہ وی دتا سی۔ جدوں سامریہ دے اک پنڈ دے لوکاں نے اوہنوں جی آیاں نوں نہ آکھیا۔ اوہناں دے شاگرداں نے خداوند نوں آکھیا پئی تسی آسما ن توں ایہناں اُتے آگ سٹو۔ پر خداوند یسوع نے الٹا اوہناں نوں ڈانٹیا تے چپ چاپ اوتھوں چلے گئے (لوقا ۹: ۵۴-۵۶)۔

خداوند یسوع نے اپنے شاگرداں نوں سکھایا سی پئی جدوں تہاڈے اُتے ایذارسانی آوے تے کسے دو جی جگہ پچ جانا (متی ۱۰: ۲۳)۔ تسی کوئی فکر نہ کرنا کیوں جو روح القدس بولن وچ آپ تہاڈی مدد کرے گا (متی ۱۰: ۱۹-۲۰؛ لوقا ۱۲: ۱۱-۱۲، ۲۱: ۱۴-۱۵) اتے نہ ہی گھبرانا (متی ۱۰: ۲۶، ۳۱)۔

خداوند یسوع دے بے مثال تعلیم ایہو سی پئی اوہناں دے پیروکار جدوں وی ستائے جان تے اپنے ستائے جان تے خوش ہون ایس لئی پئی نبیاں دے نال وی انج ای ہویا سی۔

”دھن ہو تسی جد ابنِ آدم دے سبب بندے تہاڈے نال ویر رکھن گے تے تہانوں باہر کڈھ دین گے تے ملامت کرن گے تے تہاڈا ناں بُرا جانن گے۔ اوس دن خوشی کرنا تے چھالان مارنا ایس لئی پئی اسمان اُتے تہاڈا بڑا اجر اے۔ کیوں جو نبیاں نال اوہناں دے وڈھے ایسے طرح کر دے سن“ (لوقا ۶: ۲۲-۲۳؛ متی ۵: ۱۱-۱۲)۔

ایس گل دے بہت سارے ثبوت موجود نیں پئی ابتدائی کلیسیا نے خداوند دے نال لگاؤ رکھن دے سببوں ایس پیغام نوں اپنے دل دے نال اپنایا۔

”۔۔۔ تے جے راستبازی دی خاطر دُکھ سہو تے تُسی مبارک ہو۔ نا اوہناں دے ڈران توں ڈرو تے نا گھابرو“ (۱- پطرس ۳: ۱۴؛ مزید دیکھیں ۲- کرتھیوں ۱: ۵؛ فلپیوں ۲: ۱۷-۱۸؛ ۱- پطرس ۴: ۱۲-۱۴)

خداوند یسوع نے ایس امید کے نال اپنے شاگرداں دی حوصلہ افزائی کیتی پئی ستائے جان والیاں نوں ہمیشہ دی حیاتی دی نعمت ملے گی۔ چنگیاں چنگیاں برکتاں حالے ملنیاں باقی نیں۔ بہترین برکتاں اجے باقی نیں پر آئندہ زندگی وچ ایس وعدے نوں حاصل کرن لئی اوہناں نوں ایس زندگی وچ وفادار رہنا ہووے گا (مرقس ۱۰: ۲۹-۳۰؛ ۱۳: ۱۳)۔

صلح

جیویں مسیحی سمجھدے نیں انسانی مسئلہ دی جڑ گناہ اے جھپڑی انساناں نوں خدا تے آپس وچ اک دوجے توں جدا کردا ہے۔ گناہ دا مسئلہ صرف نافرمانی نئیں۔ ایہہ خدا دے نال تعلق وچ اک دراڑ ہے۔ جدوں آدم تے حوا نے خدا دی حکم عدولی کیتی تے اوہناں نوں (باغِ عدن یعنی خدا دی حضوری چوں) باہر کڈھ دتا گیا۔ اوہناں نے خدا تے بھروسہ رکھن دی بجائے سڀ دی گل نوں سُنیا۔ اوہ خدا توں منحرف ہو گئے۔ اوہناں خدا دے حکم نوں تے خدا دے نال اپنے تعلق نوں رد کر دتا۔ ایہدا نتیجہ ایہہ نکلیاں پئی خدا نے وی اوہناں نوں چھڈ دتا اتے اوہناں نوں اپنی حضوری وچوں وی بے دخل کر دتا۔ اوہ گناہ وچ ڈُگن دے سببوں لعنتاں دا شکار بن گئے۔

اسرائیل دی تاریخ وچ بزرگ موسیٰ دے ذریعے خدا نے اوہناں نال اک عہد کیتا تاں جو خدا تے انساناں دے وچکار دوبارہ میل ملاپ قائم ہو سکے۔ لیکن اوہدے لوکاں نے خدا دے حکماں توں منہ موڑ لیا تے اپنی اپنی راہ تے ٹُر پئے۔ اپنی نافرمانی وچ اوہناں نے خدا نال رشتہ توڑ دتا تے لعنت دے تھلے آ گئے۔ پر فیر وی خدا نے اوہناں نوں بالکل رد نہ کیتا بلکہ اوہناں دی بحالی دا وی اک منصوبہ تیار کیتا۔ خدا دے کول دنیا دی نجات لئی اک پورا منصوبہ تیار سی۔

بھانویں لوکاں نے خدا نوں چھڈ دتا سی پر خدا نے اوہناں نوں نئیں سی چھڈیا۔ خدا دا دل اپنے لوکاں لئی جنہاں نوں اوہنے اپنی صورت تے شبیہ تے پیدا کیتا سی، دھڑکدا سی۔ ایس لئی اوہنیں اوہناں دے نال میل ملاپ (صلح) لئی اپنے بنائے ہوئے اک منصوبے تے کم شروع کر دتا۔ خداوند یسوع دا تجسم تے مصلوبیت، ساری انسانیت دے نال خدا دے شفائیہ تعلق دی بحالی واسطے خدا دے اوس منصوبے دی تکمیل سی۔

نسلِ انسانی ولوں خدا نوں رد کرن ورگے وڈے مسئلے تے اوہدی سزا دا حل کڈھن دی اکو کنجی صلیب ہے۔ صلیب تے رد کیتے گئے خداوند یسوع دی فرمانبرداری ہی ٹھکرائے جان (رد کیتے جان دے گناہ) تے غالب آن دی کلید ہے۔ ٹھکرائے جان دی طاقت اوس ردعمل وچ پوشیدہ ہے جو سارے انساناں دے دِلاں وچ پیدا ہوندى ہے۔ حملہ کرن والیاں دی نفرت نوں برداشت کرنا تے اپنی جان نوں ساری دنیا دے گناہوں دی خاطر قربانی دے طور تے پیش کرن نال خداوند یسوع نے ٹھکرائے جان دی دی طاقت نوں اپنی عظیم محبت دے نال پرایا۔ جس محبت دا خداوند یسوع نے مظاہرہ کیتا اوہ خدا دی دنیا دے نال لازوال محبت دے سوا ہور کجھ نئیں سی:

”کیوں جو خدا نے دُنیا نال اجیہا پیار کیتا پئی اوس اپنا اکلوتا پُتر بخشیا تاں جو جہیڑا اوہدے اُتے ایمان لیاوے اوہ ہلاک نہ ہووے سگوں اوہنوں سدا دی زندگی ملے“ (یوحنا ۳: ۱۶)۔

خداوند یسوع نے صلیب اتے جان دے کے ساریاں انساناں دی اوس سزا نوں جو خدا نوں رد کرن دے سببوں اوہناں نوں ملن والی سی اپنے اُتے چُک لیا۔ خدا نوں ٹھکران دی سزا موت سی جنہوں خداوند یسوع نے اپنے اُتے برداشت کیتا تاں جو اوہ سب لوکی جو اوہدے تے ایمان لیاندے نین اوس معافی تے ہمیشہ کی زندگی نوں حاصل کر سکن۔ ایس طرح خداوند یسوع نے آپے سزا نوں اپنے اُتے پورا کر کے ٹھکران دی طاقت دا خاتمہ کیتا۔

توریت وچ جانورن دی قربانی دا استعارہ یعنی خون بہایا جانا گناہ دے کفارہ دی اک تصویر سی۔ صلیب تے خداوند یسوع دی موت نوں مسیحی لوک اپنے گناہوں دا کفارہ من دے پین۔ ایہدا اظہار یسعیاہ دے دکھ اٹھان والے خادم دے گیت وچ کجھ انج کیتا گیا ہے:

”۔۔۔ پر اوہ ساڈے اپراداں لئی گھاپل کیتا گیا ساڈیاں بدیاں دے کارن کچلیا گیا ساڈی شانتی لئی اوس اُتے تاڑنا ہوئی اتے اوس دے مار کھان توں اسی نروئے کیتے گئے۔۔۔ پر یہوواہ نوں بہایا کہ اوس نوں گُچلے اتے سوگ وچ پاوے۔ جد توں اوس دی جان نوں دوش دی بلی ٹھہراوین تاں اوہ اپنی انس نوں ویکھے گا اوہ اپنے دن ملے کرے گا اتے یہوواہ دی بھونی اوس دے ہتھ وچ سفل ہووے گی۔۔۔ ایس لئی مین اوس نوں وڈیاں دے نال حصہ ونڈ دیا گاں اتے بلونتان دے نال اوہ لُٹ ونڈے گا کیوں جو اوس اپنی جان موت لئی ڈول دتی اتے اپرادیاں نال گنیا گیا۔ اوس بہتیاں دے پاپ چُکے اتے اپرادیاں دی سفارش کیتی“ (یسعیاہ ۵۳: ۵، ۱۰، ۱۲)۔

پولس رسول نے رومیوں کے ناں اپنے خط وچ وی ایہہ گل واضح کیتی سی پئی کس طرح خداوند یسوع دی قربانی ٹھکرائے جان دی لعنت دا خاتمہ کردی ہے بلکہ اوہدے بدلے ساہنوں خدا دے نال میل ملاپ (صلح) دا حق دیندی ہے:

”کیوں جو جے اسی ویری ہو کے خدا نال اوہدے پُتر دی موت دی راہیں ملائے گئے تے ہُن جد میل ہو گیا اسی اوہدی زندگی وچ ضرور ای بجائے جاواں گے۔ تے نِرا ایہو نہیں سگوں اسی خدا وچ فخر وی کرنے آں۔ اپنے خداوند یسوع مسیح دی خاطر جہدی راہیں ہُن اسی ملائے گئے آں“ (رومیوں ۵: ۱۰-۱۱)۔

ایہہ میل ٹھکرائے جان دی ہر لعنت تے غالب آندا ہے جو تیسرے فریقین ولوں وی اٹھائی جا سکدی ہے یعنی انسان، فرشتے یا بدروحان ولوں (رومیوں ۸: ۳۸):

”خدا دے چُنیاں بویاں نوں کہیڑا الزام دے گا؟ ایہہ خدا ای جہیڑا سَتی بناندا اے۔۔۔(کوئی چیز نئیں جہیڑی) سانوں خدا دی اوس محبت توں جہیڑی یسوع مسیح ساڈے خداوند وچ اے وکھ کر سکے گی“ (رومیوں ۸: ۳۳، ۳۹)۔

صرف ایہو نئی، بلکہ مسیحیاں نوں میل ملاپ دی اک خاص خدمت سونپی گئی ہے۔ دو جیاں نوں صلح سلامتی پیش کرن اتے صلیب کا پیغام دسن دی خدمت جدے ذریعے ٹھکرائے جان دا سارا زور مُک جاندا ہے۔

”تے ساریاں شیواں خدا ولوں نے جس مسیح دی راہیں اپنے نال ساڈا میل کر لیا تے میل دی خدمت ساڈے سپرد کیتی۔ مطلب ایہہ اے پئی خدا نے مسیح وچ ہو کے اپنے نال دُنیا دا میل کر لیا تے اوہناں دیاں تقصیراں نوں اوہناں دے ذمے نا لایا تے اوس میل دا سنہا سانوں سونپ دتا اے۔ سو اسی مسیح دے ایلچی آں۔ جیویں خدا ساڈی راہیں منت کردا اے اسی مسیح ولوں منت کرنے آن پئی خدا نال میل کرلو“ (رومیوں ۵: ۱۸ - ۲۰)۔

قیامت

حضرت محمد تے نازل ہون والی ’وحی‘ تے اوہناں دے بہت سارے صرف اپنے آپ نوں یا اپنے دین نوں سچا ثابت کرن دی خواہش تے مبنی سن۔ اوہناں نے اپنے عقیدے نوں طاقت دے زور نال دشمنان کو قبول کرنے تے مجبور کیتا۔ اس طرح اوہناں نے لوکاں نوں اپنے تابع کرن دی کوشش کیتی اتے اوہناں اُتے اپنا اختیار مسلط کیتا۔ فیر اوہناں نوں ذمّی بنن تے مجبور کیتا۔ اوہناں دے کول تیسرا انتخاب صرف موت سی۔

خداوند یسوع دے مشن بارے مسیحیاں دا ایہہ خیال ہے پئی خداوند مسیح نے بذاتِ خود کسے کولوں کوئی انتقام نئیں سی لیا۔ دکھ سہن لئی مسیح کا کردار ایہہ سی پئی اوہ آپ انکسار بنے تے اوہناں دے ٹھکرائے جان دی لعنت نوں اپنے اُتے اُتے چُکے۔ خداوند یسوع نے مویاں وچوں زندہ ہون اتے آسمان تے جان دی راہیں موت تے اوہدے سارے زور نوں ہرایا:

”۔۔۔ پئی نا اوبدی جان پاتال وچ چھڈی گئی تے نا اوبدا جسم گلیا سڑیا۔ ایسے یسوع نوں خدا جو الیا جہدے اسی سارے گواہ ہاں۔ سو جد اوہ خدا دے سچے پاسے اُچا کیتا گیا تے اوس باپ کولوں پاک رُوح دا وعدہ پایا تاں اوس ایہہ جو نُسّی ویکھدے تے سُنڈے ہو بخش دتا۔۔۔ خدا نے اوسے یسوع نوں جنہوں نُسّاں صلیب دتا خداوند تے مسیح وی کیتا“ (اعمال ۲: ۳۱ - ۳۶)۔

پولس رسول نے فلپیوں دے ناں اپنے خط دی اک مشہور آیت وچ وی ایسے سچپائی نوں بیان کیتا ہے پئی یسوع نے کیویں ”فروتنی“ وکھائی تے اپنی رضامندی نال دُکھ اٹھان والے خادم دا کردار قبول کیتا۔ اوہ ایتھوں تک فرمانبردار رُٹیا پئی اوس نے موت بلکہ صلیبی موت وی گوارا کیتی۔ پر فیر خدا نے وی اوہنوں روحانی اعلیٰ اختیار دی

آخری حد تک سر بلند کیتا۔ ایہہ فتح مسیح نوں اپنی کوشش نال نہیں سی ملی بلکہ خدا نے پہلوں صلیب تے اوہدی وڈی قربانی دے سببوں گناہ دی قیمت چکائی:

”اوبو جیہا ای سبھا رکھو جیہا یسوع مسیح دا سی۔ اوہ بھانویں خدا دی صورت وچ سی پر اوہنے خدا دے برابر ہون نوں اپنے قبضے وچ رکھن دی شے نا جانی۔ سگوں اپنے آپ نوں خالی کر دتا تے ٹہلے دی صورت مَل لئی تے بندیاں وانگر ہو گیا تے انسانی شکل وچ ظاہر ہو کے اپنے آپ نوں نیویاں کر دتا تے ایتھوں تیکر تابعدار ہویا پئی موت سگوں صلیبی دی موت جھل لئی۔ ایس کر کے خدا اوہنوں بہت اچا کیتا تے اوہنوں ایہہ ناں دتا جھپڑا ساریاں نانواں نالوں اعلیٰ اے تاں جو یسوع دے ناں اُتے سارے گوڈے ٹیکن --“ (فلیپیوں ۲: ۴-۱۰)۔

صلیب دی شاگردیت

مسیحیاں دے خداوند یسوع دے پچھے چلن توں مراد ایہہ آ پئی اوہ اوہدی موت تے قیامت دے نال اپنی مشابہت رکھن۔ خداوند یسوع تے اوہدے شاگرد بار بار ایسے ضرورت دا اعادہ کردے بین پئی اوہ مسیح کے نال مرن یعنی پرانی زندگی دا چال چلن مُک جائے تے اوہناں دا جنم نواں ہووے۔ مطلب اوہ نویں زندگی وچ ایسراں جیوں جو خداوند یسوع دی محبت تے میل ملاپ دے چال چلن دے مطابق ہووے۔ اوہ اپنے لئے نہ جین بلکہ خدا لئی زندگی گزارن۔ دُکھ درد دے تجربے نوں ایویں لیا جاندا ہے جیویں مسیح کے نال دُکھ اٹھانا۔ جو اوہناں آزمائشاں نوں ظاہر کردا ہے جنہاں توں اوہ سب گزر رہے سن۔ اوہ اوس زندگی کی راہ ہے جو شکست دا نہیں بلکہ فتح دا ثبوت ہے۔ اوہناں سب وچ خدا ہووے گا جو دنیا دیاں ظالم طاقتاں نوں ہرا کے اپنے وفادار ایمانداراں نوں ہر اک الزام توں بری کرے گا:

”--جے کوئی میرے پچھے آؤنا چاہے اوہ اپنا انکار کرے تے اپنی صلیب چُک کے میرے مگر ٹُر پئے کیوں جو جھپڑا اپنی جان بچانی چاہے سو اوہنوں گواٹے گا پر جھپڑا میرے لئی تے انجیل دے لئی اپنی جان گنواوے سو اوہنوں بچاوے گا“ (مرقس ۸: ۳۳-۳۵؛ ہور ویکھو ۱- یوحنا ۳: ۱۶، ۱۶-۲۔ کرنٹیہوں ۵: ۱۲-۱۵؛ عبرانیوں ۱۲: ۱-۲)۔

حضرت محمد مخالفِ صلیب

بن تک اسی جو کچھ سیکھیا تے سمجھیا ہے اوہدی روشنی وچ اسی ہم کہہ سگدے آن پئی اسی اک روحانی دنیا وچ رہنے آن ایس لئی ایہہ گل کسے وی طور نال ساڈے لئی حیرانی دا باعث نہیں پئی حضرت محمد صلیباں کولوں اپنی نفرت کیوں کردے سن۔ اک حدیث توں روایت ہے پئی جے حضرت محمد نوں کدی اپنے گھر وچ کوئی

ایہو جئی شے دس جاندی سی جہدے اُتے صلیب دا نشان بوندا تے اوہ اوہنوں فوراً توڑ دیندے سن۔^{۱۱}

جیویں اساں تیسرے سبق وچ ویکھیا سی، حضرت محمد دی صلیب نال نفرت ایس حد تک سی پئی اوہ ایہہ تعلیم دیندے سی پئی جدوں حضرت عیسیٰ زمین تے واپس آن گے تے اوہ اسلام دے نبی بن کے آن گے تے صلیباں نوں توڑ دین گے اتے مسیحیت نوں وی صفحہ ہستی توں مٹا دین گے۔

اج وی حضرت محمد دی صلیب نال دشمنی بہت سارے مسلماناں وچ اونویں پائی جاندی ہے۔ اج وی دنیا دے بہت سارے حصیاں وچ مسلماناں ولوں مسیحی صلیباں نال نفرت کیتی جاندی ہے، اوہدے تے پابندی لائی جاندی ہے اتے اوہنوں توڑ کے چکنا چور کر دتا جاندا ہے۔

اک وار انج وی ہویا پئی آرچ بشپ آف کنٹربری جارج کیری نوں جدوں ۱۹۹۵ء وچ کسی مجبوری دے تحت اپنا جہاز سعودی عرب وچ لانا پیا تے اوہناں نوں زبردستی ایس گل تے بات آمادہ کیتا گیا پئی اوہ اپنی گردن دے دوالیوں صلیب نوں لا دین۔ ایس واقعے نوں ڈیوڈ اسکڈ مور نے ایپیسکاپل نیوز سروس وچ کجھ ایسراں دسیا سی:

”بشپ کیری دی پرواز نوں مجبوراً سعودی عرب وچ اترنا پیا۔ بحیرہ احمر دے ساحلی ملک سعودی عرب دے شہر جدہ پہنچن توں بعد بشپ کیری نوں اپنے سارے مذہبی امتیازی نشان لان نوں اکھیا گیا جنہاں وچ پاسبانی چوغہ اتے اسقفی صلیب وی شامل سی۔“

بھانیوں مسلمان صلیب نوں رد کردے نیں پر مسیحیاں لئی ایہہ آزادی دا نشان ہے۔

ایہناں حصیاں وچ اسی یسوع مسیح دی پیروی دا عہد کرن دی دعا، آزادی حاصل کرن دیاں کجھ گواہیوں تے دین اسلام دی طاقت اتے کلمہ شہادت دے عہد توں رہائی پان دی کی دعا تے غور کراں گے۔ ایہہ دعاواں خاص طور تے اوہناں لوکاں لئی پیش کیتیاں گئیاں نیں جو اسلام نوں ترک کر کے یسوع ناصری دے پچھے چلن دا فیصلہ کر رہے نیں فیر ایہہ اوہناں اوہناں لوکاں لئی وی بین جو پہلاں ای یسوع دی پیروی کرن دا فیصلہ کر چکے بین اتے ہن اوہ ایس گل دے خواہش مند بین پئی اوہ اسلام دے سارے اثر و رسوخ توں مکمل آزادی حاصل کرن۔

^{۱۱} ڈبلیو موٹر، ”دی لائف آف محمد“، جلد سوم، ص ۶۱، حاشیہ نمبر ۴۷۔

یسوع دے پچھے چلو

تہانوں دعوت دتی جانندی بے پٹی ایس اس دعا نوں اُچی آواز نال پڑھن دے ذریعے مسیح دی پیروی کرن دا عہد کرو۔ ایس دعا نوں پڑھن توں پہلاں پوری توجہ دے نال ایہدا سرسری جائزہ لوو تاں جو تہانوں پتہ چل جائے پٹی تسی کیہہ کہہ رئیے او۔

ایس دعا تے غور کردیاں ہوئیاں، مہربانی کر کے ایس گل دا ضرور خیال رکھو پٹی ایدے وچ کہپڑیاں کہپڑیاں گلاں شامل نیں:

۱۔ دو اقرار:

■ مَیں گنہگار آن تے اپنے آپ کو خود بچا نہیں سکدا

■ خدا اک ہی ہے یعنی خالق خدا جنے اپنے بیٹے یسوع نوں بھیجیا تاں جو میرے گناہواں دی خاطر اپنی جان دیوے۔

۲۔ رجوع لانا (توبہ کرنا) : اپنے گناہواں توں تے ہر قسم دی بدی توں۔

۳۔ درخواست کرنا: معافی ، آزادی، ہمیشہ دی زندگی اتے روح القدس لئی۔

۴۔ وفاداری دا تبادلہ: ہن توں مسیح میری زندگی دا مالک تے خداوند ہووے گا۔

۵۔ وعدہ تے تقدیس: کہ مَیں اپنی زندگی مسیح اتے اوہدی خدمت لئی وقف کرنا آن۔

۶۔ اعلان: مسیح وچ اپنی نویں شناخت دا اقرار۔

خداوند یسوع مسیح دی پیروی دے عہد دا اعلان اتے دعا

مَیں خدائے واحد، خالق، قادرِ مطلق باپ تے ایمان رکھدا ہاں۔

مَیں باقی سارے نام نہاد ”معبوداں“ نوں رد کردا ہاں۔

مَیں اقرار کردا ہاں پٹی مَیں خدا دی ذات اتے دوجے لوکاں دے خلاف گناہ کیتا ہے۔
فیر مَیں خدا دی نافرمانی تے اوہدی پاک ذات تے اوہدے آئین دے خلاف بغاوت کیتی ہے۔

مَیں اپنے گناہ توں آپ خود نئیں بچ سکدا۔

میرا ایمان ہے پئی یسوع ہی مسیح ہے جو خدا دا پُتر ہے۔ اوہنے میری خاطر صلیب تے اپنی جان دتی تے میرے گناہوں دی سزا نوں اپنے اُتے چُکیا۔ اوہ میرے لئے مویاں وچوں جی اٹھیا۔

میں اپنے گناہوں توں توبہ کرنا آں۔ میں مسیح دی معافی دی بخشش لئی جھپڑی اوہنے صلیب اُتوں جاری کیتی ہے حاصل کرن دی درخواست کرنا آں۔ میں اوس معافی دی بخشش نوں حاصل کرنا آں۔

میں خدا نوں اپنا اسمانی پیو مننا آں اتے ہمیشہ لئی اوہدا ہی بن کے رہنا چاہندا ہاں۔ میں ہمیشہ دی زندگی وچ چلاں گا۔

میں اپنی حیاتی دا اختیار خداوند یسوع نوں دیناں تے اوہدے کولوں درخواست کرنا آں پئی اوہ میری زندگی تے میرا خداوند بن کے اج توں ہی حکومت کرنا شروع کرے۔ میں دوجے سارے روحانی رابطیاں نوں چھڈنا آں۔ خاص کر کے کلمہ شہادت تے اوہدے سارے تقاضیاں نوں ترک کرنا آں۔

میں شیطان تے اوہدی ساری بدی نوں رد کرنا آں۔ میں سارے غیر الہی معاہدیاں نوں توڑدا ہاں جو میں کدے بدروحاں تے ابلیسی تاثیراں نال کیتے سن۔

میں اپنے دوجے سارے غیر الہی رابطیاں نوں وی ترک کرنا ہاں جو اج تک میرے اُتے حاوی رہے۔

میں اوہناں سارے غیر الہی معاہدیاں نوں وی میرے پیو دادیاں نے میرے لئے کیتے سن ترک کردا ہاں جنہاں دا کسے وی سببوں میرے اُتے کوئی وی اثر سی۔

میں اوہناں ساریاں جسمانی تے روحانی صلاحیتاں نوں ترک کرنا ہاں جو مسیح دے وسیلے خدا دے ولوں نہیں بلکہ ابلیس دے ولوں ملیاں بین۔ میں اپنے لئے خدا توں موعودہ روح القدس دی نعمت منگدا ہاں۔

اے خدا باپ مینوں آزادی عطا فرما تے مینوں اینج دا بدل دے پئی میں صرف تیرا جلال ظاہر کر سکاں۔ میرے اندر روح القدس دا پھل پیدا کر تاں جو میں تیری تعظیم کر سکاں تے دوجیاں نال تیرے وانگوں پیار کر سکاں۔

میں انسانی گواہاں اتے روحانی اختیار والیاں دے سامنے اعلان کرنا واں پئی میں خداوند یسوع مسیح دے وسیلے اپنے آپ نوں خدا دے لئے وقف کرنا ہاں۔

میں اپنے اسمانی شہری ہون دا اعلان کرنا آں۔ خدا میرا رکھوالا اے۔ میں روح القدس کی مدد نال خداوند یسوع دے پچھے چلن دا عہد کرنا ہاں جو اوہ میری زندگی دا مالک بنیا روے۔

آمین۔

آزادی دیاں گواہیاں

بیٹھاں کجھ ایسے لوکاں دیاں گواہیاں پیش کیتیاں گئیاں نیں جنہاں نے ایس سبق وچ پیش کردہ دعاواں دے ذریعے ربائی حاصل کیتی ہے۔

شاگردیت دا اک کورس

شمالی امریکہ وچ مشنری خدمت دا اک ادارہ ہے جو مسلم پس منظر رکھن والے ایمانداران دی جنہاں نے خداوند یسوع نوں اپنا خداوند تے منجی قبول کر لیا ہے، باقاعدہ خدمت تے روحانی زندگی کامیابی دے نال گزارن دی اک ودھیا تے گہری تربیت فراہم کردا ہے۔ نصاب بنان والے کوارڈینیٹراں نوں پتہ لگا پئی ایس کورس وچ شامل ہون والے لوکاں نوں شاگرد بنان وچ مسلسل مشکلات دا سامنا کرنا پے رہیا ہے۔ تے فیر اوہناں نے جدوں ایس کتاب وچ کلمہ شہادت نوں ترک کرن دیاں دعاواں بارے پتہ لگا تے اوہناں ایہہ متفقہ فیصلہ کیتا پئی اسی ایہناں دعاواں نوں نہ صرف اپنے نصاب وچ شامل کران گے بلکہ ایہدے وچ شریک لوکاں نوں ایس گل دی دعوت وی دواں گے پئی آن کے ساڈے نال رل کے ایہناں دعاواں نو پڑھن تے دوجیاں نوں وی اسلام دیاں بندشاں توں ربائی پان وچ مدد کرن۔ ایہہ کم جدوں عمل وچ لیاندا گیا تے ایہنوں سب نے بہت سراہیا اتے شرکاء کا ردِ عمل وی بڑی تسلی تے خوشی کا باعث ہویا۔ اوہناں نے باقاعدہ فیر پوچھیا ”ساہنوں پہلاں کسی نے کیوں نہیں دسیا پئی کہ ساہنوں اسلام نوں چھڈن توں بعد اوہدے وچ رہ کے کیتے ہوئے سارے معاہدیاں تے وعدیاں نوں وی ترک کرن دی لوڑ ہے ورنہ اسی ایہہ کم بہت پہلاں ای کر لیندے۔“ ہن ایہہ تربیتی کورس اسلام نوں دلوں ترک کرن دا اک اہم حصہ بن گیا ہویا ہے۔

مشرقِ وسطیٰ نال تعلق رکھن والے دو مسیحی جنہاں نے کلمہ شہادت نوں چھڈ دتا

بیٹھاں مشرقِ وسطیٰ توں تعلق رکھن والے دو مسیحیاں دیاں گواہیاں پیش کیتیاں گئیاں نیں جنہاں نے کلمہ شہادت نوں ترک کر کے مکمل آزادی حاصل کیتی سی:

”میں اپنے آپ نوں واقعی بہت آزاد محسوس کرنا ہاں ایویں جیویں کوئی بہت وڈا بوجھ جو پہلوں میری دھون دے نبال بدھا ہویا سی ہن ٹٹ کے کھل چکیا ہے۔ ایس دعا وچ واقعی بڑی طاقت ہے۔ مینوں محسوس ہو رہیا ہے جیویں پہلوں میں کسی جانور دی طرح اک پنجرے وچ بند سی پر ہن میں آزاد ہاں۔ میں ایس آزادی نوں واقعی محسوس کر سکدا ہاں۔“

”مینوں ایس دعا دی بہت زیادہ ضرورت سی تے مینوں انج لگدا ہے پئی جیویں خدا نوں پہلوں ای پتہ سی پئی میرے دماغ وچ کیہہ چل رہیا سی۔۔۔ میں ایس دعا نوں بار بار پڑھیا تے ہر وار مینوں اک عجیب جٹی خوشی تے تسلی محسوس

ہوندى سى جنہوں ميں اپنے لفظاں وچ بيان نہيں كر سگدا۔ ايويں جيوين اڪ بہت وڈا تے بہاري بوجھ ميرے کندهياں توں اُتر گيا ہووے۔ ايہہ آزادي دا بڑا بي عجيب احساس ہے!“

سچيائي نوں جانو

کلمہ شہادت (يا ذمّی معاہدے) توں آزادي لئی خود نوں تيار کرن دا پہلا قدم ايہہ ہے پئی خدا دے کلام دياں چند مخصوص آيتاں پڑھو۔ ايہہ اڪ اہم سچيائي دي تصديق ہے جو ايہناں دعاواں وچ پائی جاندا ہے۔ صلاح ايہہ ہے پئی تسي ايہناں دعاواں نوں کسے دوجے بندے دے نال رل کے پڑھو تاں جو اوہ ايہناں دعاواں نوں کرن دے معاملے وچ تہاڈا گواہ ہووے۔ ايس عمل نوں ”سچيائي نوں جاننا“ کہيا جا سگدا ہے۔

يوحنا دے پہلے خط اتے يوحنا دي انجيل وچوں لئياں بوئياں ايہناں آيتاں وچوں کتابِ مقدس دي ايس سچيائي نوں سمجھن دي کوشش کرو پئی ايہہ کلام ساہنوں خدا تے ايمان رکھن اتے دعا کرن دے حوالے نال کيہہ سکھاندا ہے؟

جھپڑی محبت خدا دي ساڈے نال اے اوہنوں اسان جانيا اے تے اوہدے اُتے ساڈا ايمان اے۔ خدا محبت اے تے جھپڑا محبت وچ رہندا اے اوہ خدا وچ رہندا اے۔ تے خدا اوہدے وچ رہندا اے“ (۱- يوحنا ۴: ۱۶)۔

يسوع نے کہا: ”خدا دنيا نوں اجيہا پيار کيتا پئی اوس اپنا اکلوتا پُتر بخشيا تاں جو جھپڑا اوہدے اُتے ايمان لياوے اوہ ہلاک نا ہووے سگوں اوہنوں سدا دي زندگي ملے“ (يوحنا ۳: ۱۶)۔

ايہناں آيتاں وچوں اسي سيکھدے آں پئی خدا دي محبت ٹھکران دي لعنت اُتے غالب آندی ہے۔

بيٹھاں دو ہور آيتاں دتياں گئياں نيں اوہناں نوں پڑھ کے دسو پئی ايہہ آيتاں ساہنوں کس الہی سچيائي نوں قبول کر کے اتے اوہدے لئی دعا کرنا سکھاندياں نيں؟

”کيوں جو سانوں ڈرن والی روح نئیں سگوں طاقت تے پيار تے سُرَت دي روح دتی اے“ (۲- تیمتھيس ۱: ۷)۔

کيوں جو تہانوں تے غلامی دي روح نئیں ملی پئی فير ڈر جاؤ سگوں پُتر يلا ہون دا روح مليا جھدے وچ اسي ابا یعنی اے باپ آکھ کے سدنيں آں۔ روح آپ اي ساڈے روح نال رل کے گواہی ديندا اے پئی اسي خدا دے بچے آں تے جد بچے ہوئے تے وارث وی یعنی وارث خدا دے تے ورثے وچ مسيح نال شريك ايس شرط اُتے پئی اسي اوہدے نال دُکھ وی بھوگئیے پئی اوہدے نال سانوں وی جلال ملے“ (روميوں ۸: ۱۵-۱۷)۔

ایہناں آیتاں دی راہیں ساہنوں پتہ لگدا ہے پئی ساڈی میراث دہشت نہیں بلکہ خدا
وچ ہے۔

بیٹھ لکھیاں دو آیتاں ساہنوں کہیڑی سچیاں تے ایمان لیا کے اوہدے لئی دعا کرنا
سکھانڈیاں نیں؟

یسوع نے کہا: ”تسی سچیاں نوں جانو گے تے سچیاں تہانوں آزاد کرے گی“
(یوحنا ۸: ۳۲)۔

”مسیح نے سانوں آزاد رہن لئی ازاد کیتا اے۔ سو تگڑے رہو تے فیر غلامی دے
جوئے بیٹھ نہ جُبو“ (گلٹیوں ۵: ۱)۔

ایہہ آیتاں ساہنوں سکھانڈی نیں پئی ساہنوں آزادی دی زندگی جین لئی بلایا گیا ہے۔
بیٹھاں جہیڑیاں دو آیتاں دتیاں گئیاں نیں اوہ ساہنوں سچیاں تے ایمان لیا کے ایمان
لیا کے اوہدے لئی دعا کرنا سکھانڈیاں نیں؟

”تسی نئی جان دے پئی تہاڈا بدن پاک روح دی بیکل اے جہیڑا تہاڈے وچ
وسدا اے۔ تے تہانوں خدا ولوں ملیا اے۔ تے تسی اپنے نئیں کیوں جو مل لئے
گئے ہو۔ سو اپنے بدن نال خدا دا جلال ظاہر کرو“ (۱- کرتھیوں ۶: ۱۹-۲۰)۔

”تے اوہناں برے دے خون۔۔۔ دے سبب اوہنوں جت لیا“ (مکاشفہ ۱۲: ۱۱)۔

ایہہ آیتاں ساہنوں سکھانڈیاں نیں پئی ساڈے بدن خدا دی ملکیت بین کسے بور دی
نئیں: ساڈی قیمت پہلاں ای یسوع دے خون نال ادا کیتی جا چکی ہے۔

ایہہ آیت ساہنوں بائبل دی کہیڑی سچیاں دا دعویٰ کرنے اتے اوہدے لئی دعا کرنا
سکھانڈی ہے؟

”۔۔۔ نہ کوئی یہودی رٹیا نہ یونانی - نہ غلام نہ آزاد۔ نہ کوئی مرد نہ عورت
کیوں جو تسی سارے مسیح یسوع وچ اک ہو“ (گلٹیوں ۳: ۲۸)۔

ایہہ آیت سانوں ایہہ سکھانڈی ہے پئی سارے مرد تے عورتاں خدا دی نظر وچ برابر
بین اتے کوئی دوجے نالوں ودھ کے نئیں۔

بیٹھ جو تین اقتباسات پیش کیتے گئے نیں اوہ ساہنوں کس الہی سچیاں تے ایمان
لیاؤن اتے اوہدے لئی دعا کرنا سکھانڈے نیں؟

”پر خدا دا ایہہ شکر اے جہیڑا مسیح وچ سانوں سدا قیدیاں وانگوں گشت
کراندا اے تے اپنے علم دی خوشبوئی ساڈی راہیں پر تھان پھیلاندا اے۔ کیوں
جو اسی خدا دے اگے نجات لین والیاں تے ہلاک ہون والیاں دوہاں دے لئی
مسیح دی خوشبوئی آن۔ کئیاں واسطے تے مرن دے لئی موت دی بو تے کئیاں
واسطے جیوں دے لئی زندگی دی بو آن“ (۲- کرتھیوں ۲: ۱۴-۱۶)۔

”تے مین اوہناں نوں اوہ جلال دتا اے جھپڑا توں مینوں دتا اے۔ تاں جو اوہ اک ہون جیویں اسی اک آن۔ مین اوہناں وچ تے تُوں میرے وچ تاں جو کامل ہو کہ اک ہو جان۔ تے دُنیا جانے پئی تُوں مینوں گھلیا۔ تے جس طرح تُو مینوں پیار کیتا اوسے طرح تُوں اوہناں نوں وی پیار کیتا“ (یوحنا ۱۷: ۲۲-۲۳)۔

[یسوع نے کہیا]: ”تے اوس ساریاں نوں آکھیا جے کوئی چاہے پئی میرے مگر آئے تے اپنے آپ دا انکار کرے۔ تے نت دہاڑے اپنی صلیب چک کے میرے مگر لگ پئے“ (لوقا ۹: ۲۳)۔

ایہہ آیتاں سانوں دسدیاں بین پئی ساڈی امتیازی خصوصیات شرمندگی یا احساس کمتری نئیں بلکہ مسیح دی فتح، مسیح دی محبت دی یگانگت تے صلیب بین۔
بیٹھاں دتیاں ہوئیاں آیتاں ساہنوں کتابِ مقدس دی کس سچائی نوں قبول کرن اتے اوس لئی دعا کرنا سکھاؤندیاں نیں؟

”[یسوع نے کہیا]: ”تد وی مین تہانوں ٹھیک آکھنا آں پئی میرا تُو جانا تہاڈے واسطے چنگا اے کیوں جو جے مین نا جاواں تے مددگار تہاڈے کول نئیں آوے گا پر جے مین جاواں گے اوہنوں تہاڈے کول گھلاں گا تے اوہ آکے دُنیا نوں گناہ تے نیکی تے عدالت دی بابت قصور وار بنائے گا“ (یوحنا ۱۶: ۷-۸)۔

[یسوع نے کہیا]: ”پر جد اوہ آوے گا جھپڑا سچائی دا روح اے تد اوہ تہانوں ساری سچائی دے راہ پائے گا۔۔“ (یوحنا ۱۶: ۱۳)۔

ایہہ آیات سانوں سکھاندیاں نیں پئی روح القدس دی قدرت ساڈے اندر موجود ہے جھپڑی سچائی نوں ظاہر کردی ہے۔

بیٹھ دی آیت ساہنوں کس گل تے ایمان لیان اتے اوہدے لئی دعا کرنا سکھاندی ہے؟

”۔۔۔ تے ایمان دے بانی تے کامل کرن والے یسوع نوں ویکھدے رہئیے جس اوس خوشی دی سبب جھپڑی اوہدے آگے پئی ہوئی سی بے عزتی دی پرواہ نا کیتی تے صلیب دا ڈکھ جھل کے خدا دے تخت دے سجے پاسے جا بیٹھا“ (عبرانیوں ۱۲: ۲)۔

ایہہ آیت ساہنوں سکھاندی ہے پئی ساہنوں مسیح دی پیروی وچ چلن اتے شرمندگی تے غالب آن دا اختیار حاصل ہے۔

بیٹھاں دتی ہوئی آیت ساہنوں کتابِ مقدس دی کس سچائی نوں قبول کرن اتے اوس لئی دعا کرنا سکھاؤندی اے؟

”سو تو ضرور ای اپنی احتیاط رکھیں تے ایس گل دی بڑی حفاظت کریں تاں ایہہ نہ ہووے پئی تو اوہ گلاں جو تُوں اپنی اکھیں ویکھیاں نیں بھُل جائیں تے اوہ

زندگی بھر لئی تیرے دل وچوں جانندیاں رہیں بلکہ تو اوہناں نوں اپنے پُتر اے تے
پوتریاں نوں سکھانا“ (استثنا ۴: ۹)۔

ایہہ آیت ساہنوں سکھاندی ہے پئی ساہنوں ایہہ حق حاصل ہے پر اوہدے نال اک
ذمہ داری وی ساڈے اُتے لاگو ہندی ہے پئی خود نوں اتے اپنی اواد نوں روحانی
معاملیاں دی تعلیم دئیے۔

بیٹھاں دتیاں بوئیاں آیتاں ساہنوں ہمیں کتابِ مقدس دی کس سچائی نوں قبول کرن
اتے اوس لئی دعا کرنا سکھاؤندیاں نیں؟

”موت تے زندگی زبان دے قابو وچ نیں اتے جو ایہنوں دوست رکھدے نیں اوہ
ایس دا پھل کھاندے نیں“ (امثال ۱۸: ۱۲)۔

”تے بن اے خداوند ایہناں دیاں دھمکیاں نوں ویکھ تے اپنے بندیاں نوں ایہہ
ہمت دے پئی بڑی دلیری نال تیرا کلام سناون“ (اعمال ۲: ۲۹)۔

”بدکاری توں خوش نئیں ہندی سگوں سچائی توں خوش ہوندى اے“ (۱)۔
کرتھیوں ۱۳: ۶)۔

”جہیڑا مندا اے پئی یسوع خدا دا پُتر اے خدا اوہدے وچ تے اوہ خدا وچ رہندا
اے“ (۱) یوحنا ۴: ۱۵)۔

”ایس لئی اپنی دلیری نوں نا چھڈو جہدا بڑا اجر ہے۔۔۔“ (عبرانیوں ۱۰: ۳۵)۔

یہ آیتاں ساہنوں سکھاندیاں نیں پئی مسیح وچ ساڈے کول ایہہ اختیار ہے پئی اسیں
محبت تے دلیری دے نال سچائی دی منادی کرئیے۔

بیٹھاں دتیاں بوئیاں آیتاں ساہنوں ہمیں کتابِ مقدس دی کس سچائی نوں قبول کرن
اتے اوس لئی دعا کرنا سکھاؤندیاں نیں؟

”۔۔۔ خدا دی گواہی اودوں وڈی اے تے خدا دی گواہی ایہہ اے پئی اوس اپنے
پُتر دے حق وچ گواہی دتی اے“ (۱) یوحنا ۵: ۹)۔

” اوہناں۔۔۔ اپنی گواہی دے کلام دے سبب اوہنوں جت لیا“ (مکاشفہ ۱۲: ۱۱)۔

ایہہ آیتاں ساہنوں سکھاندیاں نیں پئی اسی سچائی دے کلام تے مکمل بھروسہ رکھ
سکدے آن۔

بیٹھاں دتیاں بوئیاں آیتاں ساہنوں ہمیں کتابِ مقدس دی کس سچائی نوں قبول کرن
اتے اوس لئی دعا کرنا سکھاؤندیاں نیں؟

”باقی خداوند تے اوہدی بڑی قدرت دی طاقت وچ تگڑے ربو۔ خداوند دے سارے ہتھیار لا لوو پئی تسی ابلیس دیاں چالاکیاں اگے کھلون جوگے ہوؤ“
(افسیوں ۶: ۱۰-۱۱)۔

”کیوں جو اسی بہانویں جسم وچ زندگی کٹنے آن پر جسم دے سببوں لڑ دے نئیں۔ ایس لئی پئی ساڈی لڑائی دے ہتھیار جسمانی نئیں سگوں خدا دے اگے قلعیاں نوں ڈھاہ سٹن جوگے نیں۔ سو اسی وہماں تے ہر اُچی شے نوں جس خدا دی پہچان دے برخلاف سر چُکیا ہویا اے ڈھاہ دینے آن تے ہر اک خیال نوں قید کر کے مسیح دا تابعدار بنا دینے آن“ (۲۔ کرتھیوں ۱۰: ۳-۵)۔

ایہہ آیتاں ساہنوں سکھاندیاں نیں پئی اسی دفاع دے بغیر تے نہتے نئیں آن بلکہ اسی مسیح وچ روحانی طور تے اوہدے ہتھیاراں نال مسلح تے لیس آن۔
بیٹھاں دتی ہوئی آیت ساہنوں کتابِ مقدس دی کس سچیاں نوں قبول کرن اتے اوس لئی دعا کرنا سکھاؤندی اے؟

”میرے بھراؤ جدوں تسی کئی طرح دیاں آزمایشاں وچ پوو ایہہ جان کے بڑی خوشی دی گل سمجھناں پئی تہاڈے ایمان دی آزمایش صبر پیدا کر دی اے“
(یعقوب ۱: ۲-۳ ہور ویکھو فلیپوں ۱: ۲۹)۔

ایہہ آیت ساہنوں سکھاندی بے پئی ساہنوں مسیح دے ناں توں دکھ اٹھان نوں اپنی خوشی تے فخر کا باعث سمجھنا چاہیدا بے۔

بیٹھاں دتیاں ہوئیاں آیتاں ساہنوں ہمیں کتابِ مقدس دی کس سچیاں نوں قبول کرن اتے اوس لئی دعا کرنا سکھاؤندیاں نیں؟

[یسوع نے کہا]: ” -- ہُن ایس دُنیا دا سردار باہر کڈھیا جائے گا۔ تے مین جے زمین اُنوں اُچا کیتا جاواں تے ساریاں نوں اپنے ول کھچاں گا“ (یوحنا ۱۲: ۳۱)۔
(۳۲)۔

ایہہ آیتاں ساہنوں ایہہ سکھاندیاں نیں پئی صلیبِ شیطان دی طاقت نوں چکنا چور کر کے ساہنوں مسیح وچ رہائی دلاندی بے۔

بیٹھاں دتیاں ہوئیاں آیتاں ساہنوں ہمیں کتابِ مقدس دی کس سچیاں نوں قبول کرن اتے اوس لئی دعا کرنا سکھاؤندیاں نیں؟

تے اوس تہانوں وی جھپڑے اپنے قصوراں تے جسم دی نا سُنتی دے سببوں موئے ہوئے سو اوہدے نال جوآلیا تے سارے ساڈے قصور بخش دتے تے حکماں دی اوہ اُلکھ مٹا چھڈی جھپڑی سادے ناں تے ساڈے سر سی تے اوہنوں صلیب اُتے کِلاں نال جڑھ کے اگوں ہٹا دتا۔ اوس حکومتاں تے اختیاراں نوں اپنے اُتوں

بٹا کے اوہناں دا کھلا تماشا بنایا تے صلیب دے سببوں اوہناں اُتے فتح پا لین دی خوشی کیتی“ (کلسیوں ۲: ۱۳-۱۵)۔

ایہہ آیتاں ساہنوں سکھانڈیاں نیں پئی صلیب سارے غیر الہی عہداں نوں منسوخ اتے اوہناں دی ساری طاقت نوں نیست و نابود کردی ہے۔

دعا کرن توں پہلاں ایہہ گل ضرور سمجھ لینی چاہئیدی ہے پئی تہاڈیاں دعاواں پرزور تے پراثر نیں۔ خدا دے نال متفق ہو جاؤ کیوں جو اوہ تہانوں مکمل مکمل آزادی تے ربائی دینا چاہندا ہے۔ پورے دل نال ایس سچپائی نوں تسلیم کرو پئی مسیح نے تہانوں قبول کر لیا ہے اتے ہن اوہ تہانوں شیطان دے ہتھوں چھڈانا تے زاد کرانا چاہندا ہے۔ اوہدا مقابلہ کرن دا عزم کرو اتے اسلام دے سارے معاہدیاں تے جھوٹھاں نوں رد کردیو۔

ایہہ کلمہ شہادت نوں ترک کرن دی دعا ہے۔ ایہنوں کھڑے ہو کے پڑھیا جاوے۔

کلمہ شہادت نوں چھڈن دا اعلان اتے اوہدے اثر نوں توڑن دی دعا

میں جھوٹی اتے بے معنی اطاعت نوں ترک کردا ہاں جس دی حضرت محمد نے تعلیم دتی اتے جس دا اوہناں نے عملی مظاہرہ کیتا سی۔

میں حضرت محمد دے خدا دا رسول ہون دے جھوٹھے دعوے نوں رد تے ترک کردا اں۔

میں اس دعوے نوں وی رد کر دا ہاں پئی کہ قرآن خدا دا کلام ہے۔

میں کلمہ شہادت اتے اوس دی تلاوت نوں رد تے ترک کردا ہاں۔

میں سورہ فاتحہ نوں ترک کردا ہاں۔ میں ایس دعوے نوں وی رد کردا ہاں پئی یہودی خدا دے غضب دی زد وچ بین اتے مسیحی گمراہ ہو چکے ہیں۔

میں یہودیاں توں نفرت نوں ترک کردا ہاں اتے ایس دعوے نوں وی رد کردا ہاں پئی اوہناں نے بائبل نوں بدل دتا ہے۔

میں ایس دعوے نوں پئی خدا نے یہودیاں نوں رد کر دتا ہے رد کردا ہاں اتے ایہہ وی اعلان کردا ہاں پئی ایہہ دعویٰ جھوٹھا ہے۔

میں قرآن دی تلاوت نوں ترک کردا ہاں اتے اپنی زندگی اُنوں اوہدے سارے اختیار نوں رد کردا ہاں۔

میں ہر طرح دی جھوٹھی پرستش تے عبادت نوں جو حضرت محمد دے نمونے تے ہے ترک کردا ہاں۔

میں خدا دے بارے اوہ ساریاں جھوٹھیاں تعلیماں جو محمد لے کے آئے سن اتے جس طرح اللہ نوں قرآن دے وچ دکھایا گیا ہے، ایہناں ساریاں گلاں رد کردا ہاں۔

[شیعہ پسِ منظر نال تعلق رکھن والے لوکاں لئی: میں علی تے اوہناں دے ۱۲ خلیفیاں دے نال اپنے ہر بندھن نوں رد تے ترک کردا ہاں۔ میں حسین تے اسلامی شہیدوں دے ماتم نوں اپنی زندگی چوں ترک کردا ہاں۔]

میں اپنے جنم توں پہلاں توں لے کے بعد تک اپنے تے اپنے پیو دادیاں ولوں اسلام دی وفاداری دا حلف چُکن توں دستبردار ہونا آن۔

میں خاص طور تے حضرت محمد دے نمونے نوں رد کرنا اتے اوہدے توں دستبردار ہونا آن۔ میں تشدد، خوفزدہ کرن، نفرت پھیلان، دکھ پہنچان والے جذبے، دھوکھے، برتری، زبردستی زنا، عورتوں نال بدسلوکی، چوری اتے سارے اوہناں گناہوں نوں جو محمد نے کیتے، رد کردا تے اوہناں نوں چھڈدا ہاں۔

میں شرمندگی نوں رد کردا ہاں تے اوہدے توں دستبردار ہوندا ہاں۔ میں دعویٰ کردا ہاں پئی مسیح یسوع وچ کوئی سزا دا حکم نہیں اتے مسیح دا خون مینوں ساری ناراستی توں پاک کردا ہے۔

میں ایس سارے خوف نوں جو اسلام پیدا کردا ہے رد تے ترک کردا ہاں۔ میں خوفزدہ ہون لئی خدا توں معافی دا خواستگار ہاں۔ میں ساریاں گلاں وچ خدا اتے اپنے خداوند یسوع مسیح دے باپ تے بھروسہ رکھن دا فیصلہ کردا ہاں۔

میں کسی بلکہ اوہناں ساریاں غیر الہی کہاں لئی جو میں حضرت محمد نوں اللہ دا رسول مندیاں بوٹیاں اتے اوہناں نوں اپنا نمونہ بنا کے انجام دتے بین، اوہناں توں معافی منگدا ہاں۔

میں ایس کفر دی ، جس وچ ایہہ دعویٰ کیتا گیا ہے پئی جدوں خداوند یسوع دنیا وچ واپس آن گے تے اوہ دنیا دے لوکاں نوں زبردستی حضرت محمد دی شریعت تے چلن لئی مجبور کرن گے ، مذمت کردا اتے اوہنوں رد کردا ہاں۔

میں صرف تے صرف خداوند یسوع دے پچھے چلاں گا۔

میں اقرار کردا ہاں پئی خداوند یسوع خدا دے بیٹے بین۔ اوہناں نے میرے گناہوں دے لئی صلیب تے جان دتی اتے میری نجات دے لئی مویاں وچوں جی اٹھے۔ میں خداوند یسوع دی کی صلیب دے لئی خدا کا شکر ادا کردا ہاں اتے اپنی صلیب چُک کے اوہدے پچھے چلن دا فیصلہ کردا ہاں۔

میں اقرار کردا ہاں پئی مسیح سب دے خداوند نیں۔ وہ اسمان اتے زمین تے سلطنت کردے نیں۔ اوہ میری زندگی دے مالک نیں۔ میں اقرار کردا ہاں پئی اوہ زندیاں تے مویاں دی عدالت کرن لئی آن گے۔ میں مسیح نال جڑیا بوٹیاں آن اتے میں ایہہ وی

اعلانِ کردا ہاں پئی آسمان یا زمین تے کوئی دوجا ناں نئیں جہدے وسیلے نال نجات
ملے۔

میں خدا باپ کولوں درخواست کردا ہاں پئی مینوں اک نواں دلِ عطا کر۔ مسیح
خداوند دا دل۔ تاں جو میں جو کجھ وی کراں یا کہواں اوہدے وچ اوہ آپ میری
رہنمائی کرے۔

میں ہر جھوٹی عبادت نوں رد کردا ہاں اتے اپنے بدن نوں زندہ خدا باپ، بیٹے تے
روح القدس لئی وقف کردا ہاں۔

آمین -

رہنمائے مطالعہ

پانچواں سبق

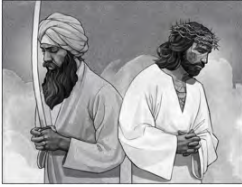
چونکہ ایس سبق دے درس وچ خداوند یسوع تے بائبل مقدس نوں موضوع بنایا گیا بے ایس لئی قرآنی حوالہ جات ، نویں لفظ تے نویں ناں پیش نہیں کیتے گئے۔
سوالات توں ضبعد بائبل دیاں متعلقہ آیتاں وی شامل کر دتیاں گئیاں بین۔

پانچویں سبق دے سوال

▪ مطالعاتی مقدمے تے بحث کرو۔

اک مشکل شروعات

۱. خداوند یسوع تے حضرت محمد دیاں زندگیاں وچ کھپڑی گل مشترک بے؟

۲. اوہ کھپڑے چار عوامل نیں جنہاں دی بنیاد تے اسی کہہ سجدے آن پئی خداوند یسوع دی زندگی دی شروعات بہت ہی مشکل سی؟

(۱)

(۲)

(۳)

(۴)

یسوع کولوں سوال پچھے جانڈے نیں

۳. فریسیاں نے کنہاں کنہاں سوالوں دے ذریعے خداوند یسوع تے حملے کیتے سن؟

- مرقس ۳: ۲، وغیرہ سوال جیویں کہ ---
- مرقس ۱۱: ۲۸، وغیرہ سوال جیویں کہ ---
- مرقس ۱۰: ۲، وغیرہ سوال جیویں کہ ---
- مرقس ۱۲: ۱۵، وغیرہ سوال جیویں کہ ---
- متی ۲۲: ۳۶، سوال جیویں کہ ---
- متی ۲۲: ۲۲، سوال جیویں کہ ---
- یوحنا ۸: ۱۹، سوال جیویں کہ ---
- متی ۲۲: ۲۳-۲۸، وغیرہ سوال جیویں کہ ---
- مرقس ۸: ۱۱، وغیرہ سوال جیویں کہ ---
- مرقس ۳: ۲۲، وغیرہ سوال جیویں کہ ---
- متی ۱۲: ۲، وغیرہ سوال جیویں کہ ---
- یوحنا ۸: ۱۳، سوال جیویں کہ ---

ٹھکران والے

۴. خداوند یسوع نوں کس کس قسم دے ٹھکرائے جان دا سامنا کرنا پیا؟

- متی ۲: ۱۶ ---
- مرقس ۶: ۳، وغیرہ ---
- مرقس ۳: ۲۱ ---
- یوحنا ۶: ۶۶ ---
- یوحنا ۱۰: ۳۱ ---

- یوحنا :۱۱ : ۵۰ ---
- مرقس :۱۲ : ۲۳ - ۲۵ ---
- مرقس :۱۲ : ۶۶ - ۷۲ ---
- مرقس :۱۵ : ۱۲ - ۱۵ ، وغیرہ ---
- مرقس :۱۲ : ۶۵ ، وغیرہ ---
- مرقس :۱۵ : ۱۶ - ۲۰ ، وغیرہ
- مرقس :۱۲ : ۵۳ - ۶۵ ، وغیرہ ---
- استثنا :۲۱ : ۳۲ ، ---
- مرقس :۱۵ : ۲۱ - ۳۲ ، وغیرہ ---

ٹھکرائے جان تے خداوند یسوع دا ردِ عمل

۵. ڈوری صاحب نے اوہ کہپڑیاں چھ حیران کن چیزاں دا ذکر کیتا ہے جنہاں توں پتہ چلدا ہے پئی خداوند یسوع نے اپنے ٹھکرائے جان تے کہپڑے ردِ عمل دا اظہار کیتا سی (بمطابق متی ۲۷: ۱۲؛ یسعیاہ ۵۳: ۷؛ متی ۲۱: ۲۲؛ متی ۲۲: ۱۵ - ۲۰؛ متی ۱۲: ۱۹ - ۲۰؛ یسعیاہ ۴۲: ۱ - ۴؛ لوقا ۴: ۳۰)

(۱)

(۲)

(۳)

(۴)

(۵)

(۶)

۶. ٹھکرائے جان دی آزمائش تے خداوند یسوع نے کس طرح وکھرے انداز وچ جوابی رد عمل دا اظہار کیتا سی؟

۷. خداوند یسوع نے اپنے مخلفاں تے حملہ کرن یا اوہناں نوں نیست و نابود کر دین دی ضرورت کیوں نہ محسوس کیتی؟

ٹھوکر نوں قبول کرو

۸. خدا کے منصوبے دے مطابق، خدا دے مسیح دی حیثیت نال خداوند یسوع دی خدمت دا کھیڑا حصہ بے حد لازمی سی؟ (مطابق مرقس ۱۲: ۱۰، وغیرہ اتے یسعیاہ ۵۲: ۳-۵)

۹. خدا دے منصوبے دا مرکزی حصہ کیہہ سی؟ (مطابق مرقس ۸: ۳۱-۳۲، وغیرہ)

تشدد نوں چھڈو

۱۰. متی ۲۶: ۵۲ تے یوحنا ۱۸: ۳۶ دے مطابق خداوند یسوع نے کس چیز نوں مسترد کیتا؟

۱۱. متی ۱۰: ۳۴ وچ ”تلوار چلوان“ توں ڈوری صاحب کیہہ مطلب مراد لیندے نیں؟

۱۲. مسیح دے بارے وچ لوکاں دے اوہ کھیڑے نظریات سن جنہاں نوں یسوع نے رد کر دتا سی اتے ایس گل تے اوہدے کجھ شاگرد مایوس وی ہوئے؟ (مطابق متی ۲۲: ۲۱؛ لوقا ۱۷: ۲۱؛ متی ۲۰: ۱۶؛ مرقس ۱۰: ۴۳؛ متی ۲۰: ۲۶-۲۷)

۱۳. ابتدائی کلیسیا نے دائرہ مسیحیت وچ شامل ہون والے سپاہیاں تے ایس تعلیم دا کیویں اطلاق کیتا سی؟

اپنے ویریاں نال پیار کرو

۱۴. ۱۴۔ خداوند یسوع نے دوجیاں دے نال برتاؤ دے بارے کیہہ تعلیم دتی سی؟

(۱) متی ۵: ۳۸-۴۲، برائی کے بدلے بارے ---

(۲) متی ۷: ۱-۵، عیب جوئی بارے ---

(۳) متی ۵: ۴۴، ویریاں بارے ---

(۴) متی ۵: ۵، حلیمی بارے ---

(۵) متی ۵: ۹، صلح کرانے والیاں بارے ---

(۶) ۱۔ کرنٹھیوں ۴: ۱۱، وغیرہ وچ ایذارسانی بارے---

(۷) ۱۔ پطرس ۲: ۲۱-۲۵، ساڈے نمونے بارے ---

خود نوں ایذا رسانی لئی تیار رکھو

۱۵. خداوند یسوع نے اپنے شاگرداں نوں کہپڑی چیز دے بارے سکھایا سی پئی اوہ بہت لازمی ہے؟ (بمطابق مرقس ۱۳: ۱۳ - ۱۳، وغیرہ)

۱۶. جتھے حضرت محمد نے اپنے حواریاں نوں ایہہ سکھایا پئی اپنے ستان والیاں دے نال تشدد نال پیش آؤ اوتھے خداوند یسوع نے اپنے شاگرداں نوں کیہہ تعلیم دتی سی؟ (بمطابق مرقس ۶: ۱۱؛ متی ۱۰: ۱۳-۱۴)

۱۷. خداوند یسوع نے تلخ مزاجی دے بغیر آگے ودھن بڑھنے دا نمونہ کدوں پیش کیتا سی؟ (ہمطابق لوقا ۹: ۵۴-۵۶)

۱۸. اوہ کھیڑیاں تِن گلاں نیں جو پرتشدد ایذارسانی دے حوالے نال اوہنے اپنے شاگرداں نوں سکھایاں سن؟

(۱)

(۲)

(۳)

۱۹. خداوند یسوع نے اپنے شاگرداں نوں ایذارسانی دے حوالے نال جو تعلیم دتی سی اوہدا چوتھا امتیازی اصول کیہہ سی؟ (ہمطابق لوقا ۶: ۲۲-۲۳، وغیرہ)

۲۰. ستائے جان والے شاگرداں نوں کھیڑا پنجواں اصول سکھایا گیا سی؟ (ہمطابق ۱- پطرس ۳: ۱۴، وغیرہ)

صلح

۲۱. ڈوری صاحب نے بیان کیتا ہے پئی آدم تے حوا دے نسل انسانی تے تِن نتائج برآمد ہوئے سن۔ کھیڑے کھیڑے؟

۲۲. نسل انسانی دی بحالی اتے خدا تے انسان دے تعلق دی شفا لئی خدا کے منصوبے کی تکمیل کیہہ ہے؟

۲۳. ٹھوکر تے غالب آن دی کنجی کھیڑی ہے؟

۲۴. خداوند یسوع نے ٹھکرائے جان دی طاقت نوں کیویں ہرایا؟ (مطابق یوحنا ۳: ۱۶)

۲۵. خداوند یسوع دی صلیبی موت پرانے عہد نامے دی کھیڑی شے دی علامت اتے کھیڑی نبوت ول اشارہ کردی ہے؟

۲۶. مسیح خداوند دی قربانی ساہنوں کھیڑی شے عنایت کردی ہے جس سے ذریعے اسی ٹھکرائے جان دی لعنت دا خاتمہ کر سکدے آن؟

۲۷. رومیوں ۸ دے مطابق، میل ملاپ (صلح) بور کنہاں چیزاں تے غالب آندا ہے؟

۲۸. ۲- کرتھیوں ۵ دے مطابق، اوہ کھیڑی نعمت ہے جو خدا نے ساڈے سپرد کر رکھی ہے تاں جو اسی ٹھکرائے جان دی طاقت نوں نیست و نابود کر سکے۔

قیامت

۲۹. حضرت محمد اپنے ویریاں نال کیہو جیہا سلوک کرنا چاہندے سی؟

۳۰. اعمال ۲: ۳۱-۳۶ دے مطابق، مسیح خداوند دی تعلیم کیویں درست ثابت ہوئی؟

۳۱. فلپیوں ۲: ۴-۱۰ وچوں ڈوری صاحب نے بصیرت دیاں جہیڑیاں گلاں اخذ کیتیاں نیں ہے اوہناں دے مطابق خدا نے مسیح خداوند نوں فروتنی اختیار کرن اتے صلیب دا ڈکھ اتھان تے کہیڑا انعام دتا سی؟

صلیب کی شاگردیت

۳۲. جدوں مسیح خداوند دے شاگرد ”اپنی اپنی صلیب چکدے بین“ تے اوہ اپنے ڈکھاں دے تجربیاں توں کہیڑا مطلب اخذ کر دے بین؟ (بمطابق مرقس ۸: ۳۲-۳۵، وغیرہ)

حضرت محمد مخالفِ صلیب

۳۳. حضرت محمد نوں صلیبیاں توں کئی نفرت سی؟

۳۴. اسلام دے مطابق، اک واری جدوں حضرت عیسیٰ (خداوند یسوع دا اسلامی ناں) زمین تے واپس آن گے تے اوہ انتخاب دی کہیڑی صورت نوں مبینہ طور تے ختم کر دین گے؟

۳۵. سعودی عرب پہنچ کے انگریز آرچ بشپ جارج کیری دے سامنے کہیڑا شرمناک مطالبہ رکھیا گیا سی؟

دعائیہ حصے دے لئی برائے مہربانی بیٹھاں دتے ہوئے اقدامات تے عمل کرو:

- ۱- سب توں پہلاں سارے شرکاء مل کے ”خداوند یسوع مسیح دی پیروی دے عہد دا اعلان“ کرو تے لکھی ہوئی دعا پڑھو۔

- ۲۔ فیرا گواہیاں تے ”سچیاٹی نوں جاننا“ کی سرخی تھلے دتیاں گئیاں آیتاں
 نوں سارے لوکاں دے سامنے پیش کیتا جائے۔
- ۳۔ اوہدے بعد، سارے شرکلا اپنی اپنی جگہ تے کھڑے ہو جان تے مل کے
 ”کلمہ شہادت نوں ترک کرن دا اعلان“ کرن اتے ”اوہدے اثر نوں توڑن دی
 دعا“ پڑھن۔
- ۴۔ ہور ہدایات دے بارے ہور تفصیل جانن دے لئی ”رہنمائے قائدین“ والا
 حصہ ویکھو۔

ذمی معاہدے توں آزادی

جھپڑا ہابل دے لہو نالوں چنگیاں گلاں کردا اے۔

عبرانیوں ۱۲: ۲۴

سبق دے مقاصد

- الف۔ مفتوحہ لوکاں تے مسلماناں دی طرفوں نافذ کردہ ذمّی معاہدے دی الہیاتی بنیاد نوں سمجھنا۔
- ب۔ مسلماناں دی طرفوں مغلوب لوک وں دے سامنے تِن چناؤ پیش کرن تے غور کرنا اتے ”تیسرے چناؤ“ دے اثر نوں جاننا۔
- ج۔ غیرمسلماناں لئی ذمّی معاہدے دے اثرات دی وضاحت کرنا۔
- د۔ اسلامی لکھتاں اتے چشم دید گواہاں نوں ذمّی معاہدے دے ذریعے مطیع بنان دی مثالوں تے غور رکھنا۔
- ہ۔ سر قلم کرن دی سالانہ رسم دے نفسیاتی تے روحانی اثر دا جائزہ لینا۔
- و۔ مثالوں دے ذریعے ذمّی بنان دی رسم دا اج دے مغرب ولوں واپسی دے عمل تے غور کرنا۔
- ز۔ ایس گل نوں سمجھنا پئی کیوں مخصوص لوک وں نوں ذمّی معاہدے نوں ترک کرن دی لوڑ ہے۔
- ح۔ مختصراً بیان کرنا پئی خداوند یسوع اتے حضرت محمد نے ٹھکرائے جان تے کس قسم کے ردِ عمل کا مظاہرہ کیتا سی۔
- ط۔ ایس گل نوں سمجھنا پئی ذمّی معاہدے نوں ترک کرن دیاں دعاواں کجھ مسیحیاں لئی کیوں ضروری ہوندیاں ہین۔
- ی۔ ذمّی معاہدے دے منفی اثرات دی فہرست تیار کرنا۔
- ک۔ کلمہ شہادت نوں ترک کرن دی تیاری دے حوالے نال ۱۵ مخصوص سچائیوں اں نال کتابِ مقدس دیاں متعلقہ آیتاں تے غور کرنا۔
- ل۔ تعلق ختم کرن دی دعا پڑھن دے ذریعے ذمّی معاہدے توں روحانی آزادی دا دعویٰ کرنا جہدے وچ اعتراف دی دعا اتے اقرار دے ۳۵ بیانات وی شامل ہین۔

مطالعاتی مقدمہ: تسی کیہ کرو گے؟

تہانوں تے تہاڈے کجھ دوستان نوں اک تفریحی مقام تے منعقدہ دعائیہ کانفرنس وچ شرکت لئی مدعو کیتا جاندا ہے۔ تسی اوتھے بڑے شوق نال جاندے او تے اوتھے تہاڈی بہت سارے دوجے لوکاں نال وی ملاقات ہوندی اے اتے اوتھے مسلم پسِ منظر نال تعلق رکھن والے بہت سارے مسیحیاں نال مل کے تہاڈا اپنا دل وی جوش نال بھر جاندا ہے۔

جدوں پہلی شام دا سیشن ختم ہوندا ہے تے تہانوں کہیا جاندا ہے پئی ۱۰ توں ۱۲ لوکاں تے مشتمل کسی گروپ وچ شامل ہو کے اپنیاں اپنیاں ضرورتاں دے بارے دسو تے ۳۰ منٹ تک دعا وچ وی ٹھہرو۔ تہاڈے گروپ وچ مسلم پسِ منظر توں تعلق رکھن والے بہت سارے ایماندار لوک وی شریک بین۔ اوہناں وچوں کجھ تے اپنا دل کھول کے بیان کردے نیں پئی اوہ دوجے مسیحیاں دے نال جمع ہو کے واقعی بہت خوش نیں۔ پر اوس گروپ وچ کجھ مسیحی انج دے وی نیں جو ایہہ دسنا شروع کر دیندے نیں پئی ساہنوں ایہناں مسلماناں ولوں کئی اذیت، خوف، شرمندگی اتے ایتھوں تک کہ نفرت دا سامنا رہندا ہے کیوں جو اوہ ساہنوں کم تر تے کافر سمجھدے نیں اور ساہنوں ایہناں نے اپنے ہی پنڈ دے وچ اچھوت بنایا ہویا ہے۔ ایہدے جواب وچ کجھ سابق مسلمان کہندے نیں پئی ”ویکھو، ساہنوں ایہہ گل سُن کے بہت افسوس ہویا ہے پر تسی سارے اوہناں مسلماناں نوں بس معاف کر دیو کیوں جو اوہ نئیں جاندے پئی کیہہ کر دے نیں۔“

تسی ویکھ سکدے او پئی اپنی اذیت دے بارے دسن والے ساتھیان نوں ایس جواب توں بڑی ٹھوکر لگدی اے۔ اوہ تے اوہناں دے گروپ دے دوجے لوک وی تہاڈے ول مُڑ دے تے پوچھدے نیں پئی ”کیہہ ایہہ گل ٹھیک ہے پئی ایہہ معاملہ صرف اپنا کہن دے نال پئی جاؤ اسی تہانوں معاف کرنے آن، حل ہو جاوے گا بلکہ ایہہ ایہدے توں کتے زیادہ گھمبیر ہے۔ اسان تے اوہناں نوں معاف کر دتا ہے پر ساڈی فیر وی تسلی نئیں ہوندی بلکہ کسے وی مسلمان نوں ویکھ کے ساہنوں خوف آن لگدا ہے۔“ تسی ویکھ سکدے ہو پئی ایہہ آخری گل سن کے باقی سارے سابقہ مسلمان وی بہت زیادہ پریشان ہو جاندے نیں۔

تسی کیہہ کہو گے تے کیہ کرو گے؟

ایس سبق وچ اسی اسلامی راج دے ماتحت زندگی گزارن والے غیر مسلمان لئی اسلامی حکمتِ عملی اتے برتاؤ تے غور کراں گے۔ ایہہ لوک جنہاں وچ مسیحی تے یہودی شامل بین، دین اسلام کی رُو نال ”ذمی“ کہواندے نیں۔

ذمی معاہدہ

۲۰۰۶ء وچ جدوں پوپ بینی ڈکٹ نے ریجنسبرگ وچ اپنا مشہور واعظ سنایا تے اوہدے وچ اوہناں نے بائزنٹائن شہنشاہ مینوایل دوم پیلیولوک س دا حوالہ دتا جنہاں نے حضرت محمد دے حکم بارے ایہہ کہیا سی پئی ”میں جس دین دی تعلیم دتی ہے اوہنوں تلوار نال پھیلاؤ۔“

پوپ صاحب دے ایس حوالے دا ساری دُنیا دے مسلماناں نے بہت برا منایا تے بہت شدید ردِ عمل دا اظہار کیتا۔ ایہناں وچوں اک بہت دلچسپ ردِ عمل سعودی عرب کے مفتی اعظم شیخ عبدالعزیز الشیخ ولوں ویکھن چ آیا جنہاں نے اک باقاعدہ پریس ریلیز جاری کر کے ایہہ بیان دتا پئی اسلام تشدد نال نئیں سی پھیلیا۔ اوہناں نے جواز پیش کیتا پئی اسلام تے ایہہ الزام غلط ہے کیوں جو کافروں لئی اک تیجا چناؤ وی سی۔ پہلا چناؤ، اسلام قبول کرنی سی۔ دوجا چناؤ تلوار سی پر تیجا چناؤ جنج اوہناں نے بیان کیتا:

”ہتھیار سٹ دیو تے جزیہ ادا کرو۔ تاں فیر تہانوں ایس دھرتی تے رہن دی اجازت ہووے گی پئی اوہ مسلماناں دی امان وچ قائم رہندیاں ہوئیاں اپنے دین دی پیروی کرن۔“

مفتی اعظم نے اپنے پڑھن والیاں نوں حضرت محمد دے نمونے دا حوالہ وی دتا۔ اوہناں نے آکھیا: ”جو لوک قرآن تے سنت نوں پڑھدے نیں اوہ اس حقیقت نوں چنگی طرح سمجھ سکدے نیں۔“

اوہ تین چناؤ جنہاں دا مفتی صاحب نے حوالہ دتا سی ایہہ سن:

۱۔ اسلام قبول کر لو؛

۲۔ تلوار، یعنی قتل کرو یا قتل ہو جاؤ؛ یا

۳۔ اسلامی حکومت دے سامنے گودے ٹیک دیو۔

پہلے دو چناؤ دا تعلق واپس حضرت محمد ول ہی مُرُ جاندا ہے جنہاں نے کہیا سی پئی:

”میںوں اللہ ولوں ایہہ حکم ملیا ہے پئی میں اوہناں لوکاں دے خلاف ایس ویلے تک لڑاں جدوں تک اوہ ایس گل دی تصدیق نہ کر لیں پئی اللہ دے سوا کوئی

عبادت دے لائق نہیں اتے محمد اوہدے رسول بین۔۔۔ جیکر اوہ ایہہ سب کجھ کردے نیں تے اوہناں دیاں جاناں تے مال میرے توں محفوظ رہیں گے۔“

ایہناں دو صورتاں دے علاوہ پئی یاں تے تسی اسلام قبو کرلو نئیں تے تلوار نال مرن لئی تیار ہو جاؤ، حضرت محمد نے اوہناں آگے اک تیسری صورت وی رکھی پئی اپنے ہتھیار سٹ دیو تے جزیہ دیا کرو:

اللہ دے ناں تے اتے اوہدی راہ وچ جنگ کرو۔

جو لوک اللہ تے ایمان نہیں رکھتے اوہناں دے خلاف جہاد کرو۔
جدوں تسی اپنے ویریاں نال ملدے او جنہاں دے معبوداں دی تعداد کثیر
تعداد وچ بے تے اوہناں نوں تِن طریقیاں دے مطابق اسلام قبول کرن دی
دعوت دیو۔

اگر اوہ ایہناں وچوں کسی اک نوں من لین تے تے فیر تسی ون من جانا تے
اوہناں نوں کوئی نقصان نہ پہنچانا۔

اوہناں نوں اسلام قبول کرنے کی دعوت دیو۔ جے کر اوہ مثبت جواب دین تے
اوہناں نوں فوراً قبول کر لو تے فیر اوہناں دے نال جنگ کرن توں باز رہو۔
پر جے اوہ اسلام قبول کرنے توں انکار کر دین تے تسی اوہناں دے کولوں
جزیہ دا مطالبہ کرو۔

جے اوہ رضامندی دے نال جزیہ دین تے اوہناں کولوں جزیہ لوو تے اوہناں تے
ہتھ نہ پاؤ۔

جے اوہ جزیہ دین تے راضی نہ ہوں تے فیر اللہ دا ناں لے کے اوہناں نال جنگ
کرو۔

جزیہ دینے کی شرط کی بنیاد قرآن کی ایک آیت پر رکھی گئی ہے:

”لڑو اوہناں نال جنہاں کتاب دتی گئی سی اوہدوں تک جد تک اوہ اپنے ہتھ نال
جزیہ نہ دین تے ذلیل نہ کیتے جان (حقیر یا کمتر قرار نہ دتے جان)“ (ق ۹:
۲۹)۔

وہ قومان جنہاں نے اسلامی حکومت آگے ہتھیار سٹے اوہناں نے اسلامی قانون دے
مطابق ذمی معاہدے نوں قبول کیتا۔ ایہہ ہتھیار سٹن دا معاہدہ بے جس وچ اوس
برداری لئی دو کم کرنے پین گے:

(۱) غیر مسلم برداری ہر سال مسلماناں نوں جزیہ ادا کرے گی۔ (۲) ایہہ ہاری ہوئی
اتے گھٹیا حالت وچ اوہناں دے ماتحت روے گی۔

مسلمان مفسر ابن کثیر نے ق ۹: ۲۹ دے حوالے نال اپنی تفسیر وچ لکھیا ہے
پئی ”مسلماناں نوں اس گل دی ہر گز اجازت نئیں پئی اوہ ذمی لوکاں دی تعظیم کرن
یا مسلماناں نالوں اُچا مقام حاصل کرن کیوں جو اوہ قابلِ رحم، حقیر تے کم تر لوک

نیں۔“ اوہ فیر ایہہ وی بیان کردے نیں پئی اس ذلت آمیز حالت نوں شرعی قوانین دے ذریعے یقینی بنایا جاندا سی تاں جو اس گل دی ضمانت دتی جاوے پئی اوہ ”شرمندگی، تنزلی تے رسوائی دی زندگی بسر کرن گے۔“ ذمی معاہدے نوں قبول کرن دے عوض غیر مسلمان نوں اپنے دین کے مطابق زندگی گزارن دی اجازت ہووے گی۔ اوہ غیر مسلم جھپڑے ایہناں شرطاں دے ماتحت زندگی گزارن تے راضی ہو جاوے اوہناں نوں ذمی آکھیا جاندا ہے۔

ذمی نظام قرآن مجید دے دو الہیاتی اصولاں دے سیاسی منشور تے مبنی ہے:

۱۔ اسلام دا شملہ دوجے مذہباں نالوں اُچا ہونا چاہیدا ہے:

ایہہ اوہی ہے جنے اپنے رسول نوں ہدایت تے سچے دین دے نال بھیجیا ہے پئی اوہنوں سب بے دیناں اُتے غالب کرے۔ (ق ۲۸: ۲۸)

۲۔ کہ مسلماناں نوں ہمیشہ اقتدار دی حالت وچ رہنا چاہیدا ہے تاں جو ہر درست تے غلط معاملے اُتے اسلامی شریعت دا راج ہووے۔

تسی بہتر اوہ اوہناں امتاں نالوں لوکاں وچ اچ تک ظاہر ہویاں بین کیوں جو بھلائی دا حکم دیندے او اتے برائی توں منع کر دے او نالے اللہ تے ایمان رکھدے او۔ (ق ۳: ۱۱۰)

جزیہ

اسلامی شرعی قانون مطلب ذمی معاہدہ غیر مسلم لوکاں نال ایہو جیہا برتاؤ کرن دی تاکید کردا ہے پئی جیویں اگر مسلماناں نے اوہناں نوں چھڈیا نہ ہوندا تے اوہناں دیاں زندگیاں صفحہ ہستی توں مٹ جاندیاں۔ ایہہ گل مسلماناں توں وی پہلاں دے اوس زمانے ول اشارہ کردی ہے جدوں جے کوئی قوم کسے دوجی قوم نوں اپنی مفتوح بنا لیندی سی اتے اپنیاں کجھ شرطاں منوا کے اوہناں نوں زندہ رہن دیندی سی تے مفتوح قوم اپنی ساری زندگی اوہناں دی احسان مند رہندی سی۔ ایس احسان نوں منن لئی سالانہ جزیہ دتا جاندا جو اوہناں دے سر دی قیمت سمجھ کے ادا کیتا تے لیا جاندا سی اور مفتوح قوم دے ہر بالغ مرد تے فرض ہوندا سی۔ اسلامی معتبر ذرائع دے مطابق ایس جزئیے نوں ذمیاں ولوں اپنی جان دے فدیے دے طور تے ادا کیتا تے لیا جاندا سی۔ جزیے دا مطلب ہے ”تاوان، عوضانہ یا خراج“۔ مسلم لغت نگار جزیے دی تعریف کجھ ایویں یوں بیان کردے بین:

”۔۔۔ زرِ محصول جو مسلمان حکومت ولوں آزاد غیر مسلمان کولوں لئی جاندی ہے جس دے تحت اوہ ذمی معاہدے دی تصدیق کردے بین اتے جھدے تحت

اوہناں محافظت دا یقین دواوا جاندا ہے پئی بن تہانوں قتل نئیں کیتا جاوے گا
پر تہانوں اوہدا ہرجانہ دینا پئے گا۔^{۱۲}

انیویں (۱۹) صدی دے ایک الجیرین مفسر محمد ابن یوسف اطفایش نے ق ۹: ۲۹
وچ پیش کردہ اصول دی کجھ ایویں وضاحت کیتی ہے:

”ایہہ کہیا گیا سی: ایہہ (جزیہ) اوہناں دی جان دا صدقہ ہے۔ ایہہ وی کہیا گیا
سی جزیہ (فلاں شخص) نوں قتل نہ کرن دا فدیہ ہے۔ ایہدا مقصد ایہہ ہے پئی
اوہنوں قتل کرن یا غلام بنان دی بجائے اوہدا فدیہ واجب ہے۔ اتے ایہہ مسلماناں
دے فائدے لئی ہے۔“

یا فیر جیویں ولیم ایٹن نے اوس توں اک صدی پہلاں اپنی چھوٹی جیہی کتاب ”تُرک
سلطنت دا سرسری جائزہ“ وچ ایہدی تشریح کجھ ایسراں بیان کیتی ہے جو ۱۷۹۸ ✕
وچ شائع ہوئی سی:

”ایس اصول دے حقیقی الفاظ جنہاں دے ذریعے مسیحی رعایا نوں جزیہ ادا
کرنا دا پابند بنایا گیا سی ایہہ نظریہ پیش کردے بین پئی ایہہ رقم ہر سال اوہناں
(مسیحیوں) دے سر نوں سلامت رکھن دی اجازت لئی اک فدیہ ہووے گی۔“

عدم ادائیگی کی سزا

اسلامی قانون وچ ذمی معاہدے نوں نہ منن دی سخت سزا ہے۔ جے کوئی ذمی جزیہ
ادا نہیں کردا یا ایس قانون دی خلاف ورزی کردا ہے تے اوہدی ایہہ سزا ہووے گی
پئی اوہدے خلاف جہاد کیتا جاوے گا۔ مطلب جنگ کرن دی کھلی اجازت ہووے
گی۔ ذمیاں دی جائیداد لٹی جاوے گی۔ اوہناں دیاں عورتاں نوں غلام بنایا جاوے گا
اتے اوہناں دی عصمت دری کیتی جاوے گی۔ مرداں نوں قتل کیتا جاوے گا (یا تلوار
کی نوک تے اسلام قبول کرنے تے مجبور کیتا جائے گا)۔

ذمی معاہدے دی اک مشہور مثال ”میتاقِ عمر“ دے ناں توں مشہور ہے جہدے
وچ ایک شق ایہہ وی شامل سی پئی شامی مسیحی اپنے اُتے جہاد کی ایہہ سزا تجویز
کردے بین:

”ایہہ اوہ شرطیں بین جو اسی اپنے تے اپنے مذہب دے پیروکاراں دی محافظت
لئی تجویز کردے ہاں۔ جے اسی اوہناں وعدیاں وچوں جو ساڈے فائدے لئی
بین کسے اک وی وعدے دی خلاف ورزی کراں گے تے ساڈا ذمی معاہدہ ٹٹ
جائے گا۔ تہانوں کھلی اجازت ہووے گی پئی فیر ساڈے نال جو چاہو سلوک
کرو۔“

^{۱۲} ایڈورڈ ڈبلیو لین، ”اریک انگلش لیکسیکون“۔

ایہی گل ابنِ قدامہ نے وی کہی سی پئی ذمی معاہدہ پورا نہ کرن دی صورت وچ
ذمیوں دی زندگی اتے اوہناں دی املاک ضبط کیتیاں جا سکدیاں بین:

”ایک زیرِ محافظت بندے نوں جو محافظت دے معاہدے دی خلاف ورزی
کردا بے خواہ اوہ جزیے دی ادائیگی توں انکار کرے یا معاشرے دے اصولاں
نوں اپنائے (یعنی اوہناں نوں منے)۔ اوہ اپنی شخصیت اتے اپنا اثاثہ حلال
(جائز)۔۔۔ خوشی خوشی پیش کرتا ہے تاکہ اسے قتل کیا جائے یا مسلمان اس
پر قبضہ کر لیں) بنا لیندا ہے“۔

بہت ساریاں ذمی برادریاں دی تاریخ، تاریخی ظالمانہ صدمات جیویں کہ قتل عام،
عصمت دری، لوٹ مار وغیرہ نال بھری ہے۔ اوہناں دے سببوں وی غیرمسلمان نوں
مسلسل خوف تے ذلت دا شکار ہونا پیندا سی۔ ایہناں وجوہات دی بنا تے ساری ذمی
برادری نفسیاتی تے روحانی غلامی دا شکار ہوئی۔ ایہدیاں دو مثالاں بیٹھاں پیش
کیتیاں گئیاں بین:

■ ۱۰۶۶ء وچ گرینڈا دے ۳،۰۰۰ دے لگ بھگ یہودیوں نوں موت دے
گھاٹ اتار دتا گیا۔ ایس واقعے دا پس منظر ایہہ سی پئی اک یہودی بنا
سموئیل بیناجد (Samuel haNagid) مسلمان سلطان کے ماتحت گرینڈا دا
وزیر اعظم بن گیا۔ اوہدے بعد اوہدے پتر جوزف بیناجد نے اوہدا عہدہ
سنہال لیا۔ ایہہ گل یہودیاں دی ترقی تے کامیابی دے حوالے نال ذمی
معاہدے دیاں شرطان دی کھلم کھلی خلاف ورزی سی جس دے مطابق کہیا
گیا سی پئی کوئی غیر مسلم مسلمانان تے مختار نہیں بن سکدا۔ چنانچہ
شدت پسند مذہبی جماعتاں ولوں یہودیاں دے خلاف اک اشتعال انگیز مہم
چلائی گئی جہدے وچ ذمی قانوناں نوں جواز بنا کے بڑی خونریزی کیتی
گئی۔ شمالی افریقہ توں تعلق رکھن والے اک مفتی المغیلی نے بعدوں اپنی
اک تحریر وچ لکھیا پئی جدوں کدی یہودی لوک کسے اسلامی سلطنت وچ
نمایاں عہدے تے فائز ہوندے سی تے تو اوہ ”اپنے معاہدے (ذمی) دے
خلاف بغاوت دا ارتکاب کردے سی جہدے سببوں اوہ معاہدہ مزید اوہناں
دا محافظ نہیں رہ سکدا سی“۔ دوجے لفظاں وچ، اوہناں دا خون حلال ہو
جاندى سی۔

■ ۱۸۶۰ء وچ ۵،۰۰۰ توں وی زیادہ دمشقى مسیحیاں نوں قتل کر دتا گیا۔ ایس
واقعے دا پس منظر ایہہ سی پئی خلافت عثمانیہ دے سلطان نے ذمی قوانین
نوں سرکاری طور تے منسوخ کرن دا اعلان کر دتا۔ ایہہ عمل یورپی طاقتوں
دی طرفوں سیاسی دباؤ دے نتیجے وچ وقوع پذیر ہویا سی۔ دمشق دیاں
خطیبیاں نے اسلامی قانون وچ ایس ترمیم دے خلاف علمِ بغاوت بلند کر دتا
اتے ذمی قوانین دے منسوخ ہوندے ای مسیحیاں دی محافظت دیاں شرطان

وی منسوخ قرار پائیاں۔ جہدے نتیجے وچ قدیم جہادی دستور العمل دی پیروی کردیاں ہوئیاں بڑی خونریزی کیتی گئی: مردان نوں قتل کر دتا گیا، عورتوں تے بچیاں نوں غلام بنا لیا گیا، غلام عورتوں دی عصمت دری کیتی گئی اتے اوہناں دیاں جائیداداں وی لٹ لٹیاں گئیاں۔ کجھ لوکاں نے اسلام قبول کر کے اپنیاں جانا بچائیاں۔“

اک پریشان کن رسم

جزیہ مطلب محصول ہر سال ادا کرنا ہر بالغ مرد تے فرض سی جہدے بعد اک مخصوص رسم وی ادا کیتی جاندی سی۔ ویویپہ (۲۰) صدی تک ساری دنیا دے ذمی مردان نوں ایس رسم وچوں ضروری ہی گزرنا پیندا سی۔

جزئیے دی ادائیگی اک باقاعدی رسم دے ذریعے انجام دتی جاندی سی۔ ایس رسم وچ جزیہ دین والے فرد دی دھون اُتے اک یا دو مگے مارے جاندے سن یا دوجی صورت وچ اوہناں دی دھون دے دوالے اک رسہ بنھ کے اوہناں نوں زمین تے گھسیٹیا جاندی سی۔ جہدے توں ایپہ ظاہر کیتا جاندی سی پئی ایپہ ذمی اپنی جان دے بدلے ایپہ زر محصول (جزیہ) ادا کر رٹیا بے تاں جو موت تے غلامی توں محفوظ رہ سکے۔ ایس رسم دا مطلب موت توں بچن دا طریقہ سی جس دے تحت سالانہ جزیہ وصول کیتا جاندی سی۔

ایس سزا دی رسم دیاں درجناں مثالاں موجود بین جو مراکش توں لے کے بخارا تک اتے نویں صدی توں لے کے بیسویں صدی تک نافذ العمل رہیاں اتے اوہناں دا ذکر مسلم اتے غیر مسلم دونوں ذریعیاں توں ملدا ہے۔ کئی مسلم ملکاں وچ ہُن تک وی ایپہ رسم جاری رہی جیویں کہ یمن تے افغانستان وچ یعنی ۱۹۲۰ توں ۱۹۵۰ تک مطلب اودوں جدوں تک یہودیوں دا اپنے ملک اسرائیل لئی خروج نہ ہویا۔ موجودہ زمانے وچ وی ایس شریعت نوں واپس نافذ دے حق وچ کئی واری آوازاں بلند ہوندیاں رہئیاں بین۔

سر قلم کرن دی علامت دے طور تے، جزئیے دی ادائیگی اک ”خونی معاہدہ“ یا ”خونی سونپہ“ سمجھی جاندی سی۔ جہدے وچ حصہ لین والا اپنی سزا دے بدلے اپنی موت توں رہائی دی التجا کردا ہے۔ خدانخواستہ جے کر اوہ اپنے معاہدے دیاں شرطاں پوریاں کرن وچ ناکام رہندا ہے تے اوہدا سر قلم کرنا لازمی ہو جاوے گا۔ صدیاں توں خفیہ برادریاں یا پراسرار گروہاں وچ ایپو جہپاں کئی رسماں تے قسماں استعمال ہوندیاں رٹیاں نیں ایس لئی پئی ایپہاں نوں ہمیشہ توں نفسیاتی اتے روحانی قوت تے اختیار دا ذریعہ سمجھیا جاندی رہیا ہے جہدے ذریعے لوکاں نوں محکوم تے مطیع کیتا جاندی سی۔

جزیہ ادا کرنے دی رسم وی اک ایہو جئی ممالٹت رکھدی ہے۔ ایہ شریک ذمی کولوں رضاکارانہ طور تے ایس گل دا تقاضا کردی ہے پئی جے تُوں ذمی معاہدے دی خلاف ورزی کریں گا تے ایسے معاہدے دے تحت جتھے پابندی کرن تے تیری جان بچی روے گی تے پابندی نہ کرن دی صورت وچ اپنی جان گنوا دیں گا۔ ایہہ تے گویا خود اپنے آپ تے لعنت بھیجنا ہویا۔ جس دا صاف صاف ایہہ مطلب ہے پئی ”جے میں معاہدے دی کوئی وی شرط توڑاں گا تے تہانوں میرا سر قلم کرن دا پورا پورا حق ہووے گا۔“ جے کوئی ذمی ایس معاہدے دی خلاف ورزی کرے گا تے اوہ گویا اپنے خلاف آپی موت دے پروانے تے دستخط کرے گا۔ اور ایہہ عمل عوامی رسم دے مطابق انجام دتی جاوے گی پئی جے اوہنوں قتل کیتا جاوے تے اوہ اپنی مرضی تے رضا دے مطابق ہووے گا۔

ایس حصے وچ اسی ذمی نظام دے غیر مسلمان اتے نفسیاتی اثرات دا جائزہ لان گے۔

حقیر شکرانہ

بنیادی طور تے، کلاسیکی اسلامی قانون دے مطابق غیر مسلم ایسے لوکاں نوں کہیا جاندا سی جنہاں دی زندگی مسلمان فاتحین دے رحم و کرم تے ہوندی سی۔ اوہناں کولوں ایہہ توقع کیتی جاندی سی پئی اوہ آپ ہی ادنیٰ اتے شکرگزاری دی حالت وچ رہن گے۔ ایس معاملے وچ اسلامی مفسران نے بہت واضح ہدایات بیان کیتاں سن۔

بہت سے شرعی قوانین ایسراں مرتب کیتے گئے سن پئی جنہاں دے ذریعے غیر مسلمان نوں ہر طرح نال ادنیٰ تے عاجز رکھیا جاوے۔ مثلاً:

- شرعی عدالتاں وچ ذمی دی گواہی قبول نہیں کیتی جاندی سی۔ ایس طرح اوہناں نوں ہر قسم دے ظلم لئی عاجز کیتا گیا۔
- ذمیاں دے گھراں نوں مسلماناں دے گھراں توں نیویں ہونا چاہیدا ہے۔
- ذمیاں نوں گھوڑیاں تے سواری دی قطعاً اجازت نئیں سی۔ اتے اور نہ ہی مسلماناں دے سامنے اپنے سر نوں اُچا کر سجدے سن۔
- ذمیاں نوں عوامی شاہراہاں تے مسلماناں دے رستے وچوں ہٹنا اتے اطراف وچ کھڑے ہو کے پہلاں اوہناں نوں لنگھن دا موقع دینا پیندا سی۔
- ذمی اپنا دفاع نئیں کر سجدے سن۔ جہدے سببوں اوہ مسلماناں دے تشدد سامنے بے بس ہوندے سن۔

■ ذمیاں نوں عوام وچ اپنے کسے مذہبی نشان یا رسم نوں وکھان یا ادا کرن دی اجازت نئیں سی۔

■ نویں گرجا گھر تعمیر کرن اتے خستہ حال گرجا گھراں دی مرمت نہیں کرائی جا سکدی سی۔

■ اسلام تے تنقید کرن دی اجازت نئیں سی۔

■ ذمیاں نوں وکھرے رنگ تے ڈیزائن دا لباس پانا پیندا سی تے اوہ مسلمانان ورگے کپڑے نئیں پا سکدے سی۔

■ مسلمان مرد ذمی عورتاں دے نال شادیاں کر سکدے سی اتے اوہناں دے بچے مسلمانان دے طور تے پرورش پاندے سی؛ پر کسے مسلمان عورت لئی کسے ذمی مرد نال ویاہ کرن تے پابندی سی۔

■ ایہدے علاوہ ہور بہت سارے قوانین سن جنہاں دے تحت غیرمسلم برادریاں نوں ذلیل و خوار کیتا جاندا سی اتے اوہناں نوں الگ وکھایا تے رکھیا جاندا سی۔

ایہو جئے قوانین ، معاشرتی تے قانونی لحاظ نال (غیر مسلمان) نوں ”دنیٰ تے حقیر“ وکھاندے جیویں قرآن وچ حکم دتا گیا ہے (ق ۹: ۲۹)۔

ذمی معاہدے نوں ایویں ترتیب دتا گیا ہے تاں جو غیر مسلمان نوں ذلیل تے رسوا کر کے اوہناں اُتے اپنی دھاک بٹھائی جائے۔ اٹھارہویں صدی وچ مراکش دے اک مفسر علامہ ابنِ عجیبہ نے ایس معاہدے دا مقصد ذمیاں دی روح نوں قتل کر دے برابر بیان کیتا سی:

”ذمی) نوں اپنی جان، قسمت تے خواہشاں نوں موت دے گھاٹ اتارنے دا حکم دتا جاندا ہے۔ ایس توں ودھ کے اوہنوں اپنی جان نال محبت، اپنی شخصیت اتے عزتِ نفس نوں قتل کرنا پیندا ہے۔ ذمی نوں ایس حد تک جھکا دتا جاندا ہے پئی اوہنوں اپنے آپ توں وی گھن آنی شروع ہوجاوے یعنی اوہدے اُتے ایہناں بوجھ لڈیا جاوے پئی جنوں اوہ برداشت ای نہ کر سکے جدوں تک اوہ پوری طرح تابع نہ ہو جاوے۔ ایتھوں تک پئی اوہ ہر ظلم برداشت کرن لگے۔ اوہ ہر گل وچ اپنے حاکماں دا شکرگزار روے۔ اوہدے لئی غریبی امیری اک برابر ہوجاوے۔ تعریف تے بے عزتی وچ وی اوہنوں کوئی فرق نہ لگے۔ روکنا تے جھکنا اوہدے لئی اک برابر ہوجاوے۔ ایسے طرح نفع نقصان وی اوہدے لئی اکو جیہا ہووے۔ جدوں سب کچھ اک جیہا ہو جائے گا تے اوہدی روح خوشی خوشی جھکے گی تے زندگی بھر اپنے مالکاں دی مطیع روے گی۔“

احساسِ کمتری دی نفسیات

ذمی دی اصطلاح ساریاں شرطاں نوں بیان کرن لئی استعمال کیتی جاندی ہے جنہاں دی بنیاد تے ذمی معاہدہ تیار کیتا جاندا ہے۔ شہوت پرستی تے نسل پرستی دی طرح ”ذمی ہونا“ وی نا صرف قانونی تے معاشرتی نظام دی عکاسی کردا ہے بلکہ ایہہ اک پوری گھٹیا نفسیات ہے۔ مطلب دوجیاں دی خدمت لئی رضامندی جنہوں غالب برادری اپنی عزتِ نفس دی خاطر اپنان دی کوشش کردی ہے۔

قرونِ وسطیٰ دے اک عظیم آئیبرین یہودی عالم میمونائیڈس بیان کردے نیں، ”ایس معاہدے دے ذریعے ساڈے وچوں ہر بڈھے تے جوان دونواں نوں اپنی ذلت چُکن لئی ایہدے تے رضامندی ظاہر کرنا پئی۔۔۔“ فیر ویویں (۲۰) صدی دے شروع وچ اک سربین ماہرِ ارضیات جوون سوجک بیان کر دے نیں پئی ترکوں تے البانوی مسلمانان دے تشدد توں ڈردیاں بالکن دے مسیحیاں دی آبادی نے مخصوص نفسیاتی تاثر لیا۔

اوه ایویں دے انسان بن گئے جیویں کوئی بہت ای گھٹیا تے حقیر جماعت ہووے چہدا صرف ایہہ کم سی پئی اوه صرف سر سٹ کے اپنے مالکان دی مرضی پوری کر دے جان تے اوہناں نوں خوش کرن لئی ہر جائز ناجائز کم کرن تے مجبور ہون۔ ایہہ ایہو جئے لوک بن گئے سن جنہاں دے مونہہ وچ ایویں جیویں زبان ہی نئیں سی۔ گم سم، نہتے، بے ہمتے، گھٹیا تے نیچ ذات کمی کمین۔ ایہہ سب ایس لئی ہویا پئی ایہہ اوہناں لئی سخت سزا توں بچن تے زندہ رہن لئی ضروری سی۔

سارے مسیحیاں دے احساسِ خوف و ہراس توں صاف ظاہر ہوندا ہے پئی ایہہ مسلمانان دے ظلم و تشدد دا اثر سی۔ میں خود وی مقدونیہ دے لوکاں کولوں سُنیا ہے پئی، ”اسی ایتھوں تک ڈرے ہوئے آن پئی اپنے خواہاں وچ وی ترکاں تے البانیاں دا ناں سُن کے نس پینے آن۔“

مسلمانان دی برتری ڈمیاں دی کمتری دے سببوں ہور پھلدی پھولدی جاندی سی کیوں جو اوہناں دی ہر چیز تے اوہناں دا تسلط سی۔ ایک ایرانی نومرید مسیحی نے دسیا پئی، ”مسیحیت آج وی ایتھے ماڑی جماعت دا مذہب سمجھی جاندی ہے۔ اسلام آقاواں تے مالکان دا جد کہ مسیحیت غلامان تے کمیاں دا دین ہے۔“

ذمی ہون دا حیاتی نظریہ مسلمانان لئی اک مہلک مرض دی طرح ہے جیویں ایہہ غیر مسلمان لئی ذلت دا باعث ہے۔ مسلمان خود نوں وی نقصان پہنچاندے نیں جدوں اوه ایہو جئے حالات پیدا کردے نیں جتھے خود اوہناں نوں وی سیکھن دا موقع نہیں ملدا کیوں جو اوہناں دے سامنے اپنے برابر دا کوئی جوڑ ای نئیں ہوندا۔ معاشی محافظت پوری قوم دی کمزور تقابلی اہلیت دا ہٹھ بٹھان وچ اہم کردار ادا کردی ہے۔

ایسے لئی ذمیاں دی مذہبی محافظت دا مطلب ایہو ہو سکدا ہے پئی مسلمان جعلی احساس برتری تے بھروسہ کرن لگدے نیں۔ جہدے سببوں فیر اوہ آخرکار اپنے کمزور ہو جاندے نیں پئی اپنی تے اپنے اردگرد دی دُنیا دے مقابلے وچ کھلون دی ہمت تے اہلیت ختم ہو جاندی ہے جیویں ساہنوں اج وی اپنی دُنیا وچ کئی تھانواں تے ایہو منظر نظر آندا ہے۔

ذمی بنانے دا نظام نسل در نسل دونوں پاسے اک ڈونگھا باطنی رخنہ پیدا کردا ہے۔ جیویں نسل پرستی دا روگ اک صدی توں وی زیادہ عرصے توں امریکہ تے دوجے ملکاں وچ جاری رہیا جد تک کہ نسلی غلامی دا خاتمہ نہ کیتا گیا۔ سو ذمی بنان دا نظام مسلماناں اتے دوجیاں قوماں دے وچکار تعلقات وچ اثر و رسوخ ودھان لئی اج وی کئی تھانواں تے جاری ہے پر جزیے دا رواج ہن ماضی دا حصہ بن گیا ہے۔

ذمی نفسیات اوہناں معاشریاں تے وی اثر انداز ہو سکدی ہے جہپڑے کدی کبھی شرعی قانون دے ماتحت رہیے ای نئیں۔ ایہہ علمی تحقیق نوں معذور کر کے اتے سیاسی ترقی دے عمل وچ رکاوٹ دا باعث بن کے پورے معاشرے کو ناقابل تلافی نقصان پہنچا سکدی ہے۔ مثال دے طور تے، مغربی سیاستداناں دی اک لمی چوڑی فہرست ایسی ہے جنہاں نے اسلام دی تعریف وچ زمین آسمان دے قلابے ملا دتے اتے ایہنوں ”امن دا دین“ قرار دتا ہے فیر نال ای اسلام لئی ممنونیت دا وی اظہار کیتا ہے۔ تعریف و تحسین دے ایہو جئے انداز اسلامی راج تے ذمیاں ورگے ردِ عمل نوں ظاہر کردے بین۔

مذہبی ایذارسانی تے ذمی معاہدے دی دہرائی

انیویں تے ویویں صدیاں وچ کئی یورپی قوتاں نے عالمِ اسلام نوں مجبور کیتا پئی اوہ ذمی نظام نوں ختم کرن۔ پر پشلی صدی توں عالمی سطح تے شریعت دا ہولی ہولی احیا ہو ریا ہے۔ جہدے نال نال مسیحیاں تے غیر مسلمان دے خلاف مذہبی تعصب، خوف و ہراس تے مذہبی امتیاز وی ودھ رہیا ہے۔ ایہدی اک مثال پاکستان ہے جس دی بنیاد اک سیکولر آئین تے رکھی گئی سی پر اوہنے بعدوں اپنے آپ نوں اک اسلامی ریاست قرار دیندیاں ہوئیاں شرعی عدالتاں دوبارہ متعارف کرائیاں تے قانونِ کفر یا توہینِ مذہب نوں دوبارہ نافذ کر دتا جو غیر مسلمان دے خلاف صریحاً تعصب دی علامت ہے۔ شرعی نظام دی بحالی دا رجحان پاکستانی مسیحیاں لئی ودھدی ہوئی ایذارسانی لئی راہ ہموار کر رہیا ہے۔

اج دی دنیا وچ، جتھے جتھے شرعی نظام نوں دوبارہ نافذ کیتا جا رہیا ہے اتھے اتھے مسیحیاں تے دوجے غیر مسلمان دی زندگی بد توں بدتر ہوندى جا رہی ہے۔ اج ہر اوہناں پنجان وچوں چار ملک اسلامی ہیں جتھے مسیحیاں دے خلاف ایذارسانی اپنے عروج تے ہے فیر ایہو جہپیاں تھانواں تے مسیحیاں دے خلاف ایذارسانی دے

مخصوص نمونے وی عین اوہی نیں جو ذمی معاہدیاں دے تحت عمل وچ لیائے جاندے سن یعنی عبادت گاہوں دیاں عمارتاں تعمیر کرن تے پابندیاں عائد کیتیاں جا رییاں نیں جو شرعی نظام اتے ذمی قوانین دے اعادے دی نشانیاں بین۔

ایس حصے وچ اسی ذمی معاہدے نوں ترک کرن دیاں وجوہات تے اوہدے مضر روحانی اثرات تے غور کراں گے۔

اک روحانی حل

حضرت محمد دی زندگی دی تشکیل اوہناں دے ٹھکرائے جان دے سببوں ہوئی سی جنہے اوہناں دی روح نوں گھائل کر دتا، اوہناں نوں شدید ٹھوکر لگی تے اوہناں دے اندر مظلوم ذہنیت نے جنم لیا۔ ایسے سببوں اوہناں دے مزاج تے متشدد رویہ غالب آیا۔ اوہناں نے جہاد دا نعرہ لایا جہدے نال اوہناں نوں اپنی ناخوشگوار روحانی کیفیت دے بدلے دوجیاں نوں ذلیل کر کے سکون ملیا۔ ذلت آمیز ذمی نظام ایسے روئیے دا شاخسانہ ہے۔

ایہدے برعکس، خداوند یسوع نوں وی رد کیتا گیا پر اوہناں نے ٹھوکر کھان توں انکار کیتا۔ اوہناں نے تشدد توں کنارہ کیتا۔ دوجیاں تے غلبہ حاصل کرن توں گریز کیتا تے مظلومیت دا سپہارا لینا قبول نہ کیتا۔ اوہناں نے صلیب تے جان دین اتے مویاں وچوں زندہ ہون دے ذریعے اپنے ٹھکرائے جان نوں اتے تاریکی دیاں فوجاں نوں ہرایا۔ مسیحیاں دے کول ذمی وراثت توں آزادی دا واحد راستہ صلیب ول رجوع لینا ہے۔

ذمی معاہدے توں آزادی دیاں گواہیاں

بیٹھیاں چند اوہو جئے لوکاں دیاں گواہیاں پیش کیتیاں گئیاں نیں جنہاں نے ذمی معاہدے نوں چھڈن دی دعا کر کے رہائی حاصل کیتی۔

بین النسلی خوف

اک عورت جہدے نال رل کے مین دعا کیتی۔ اوہ اپنی زندگی وچ کئی گلاں توں خوفزدہ سی۔ اوہدے پیو دادے کوئی سو ورھے پہلوں شام دے شہر دمشق وچ بطور ذمی رہندے سن۔ جتھے ۱۸۶۰ء وچ مسیحیاں دی بڑی وڈی نسل کشی ہوئی سی۔ جدوں اسان ذمی بنن دے عہد نوں ترک کرن دی دعا کیتی تے فیر اوہدا ڈر تے خوف ختم ہو گیا۔ اتے اوس عورت نوں اوہدے روزمرہ خوف دے ختم ہو جان دے نال بہت زیادہ ذہنی تے جسمانی سکون نصیب ہویا۔

نسلی کشی دی میراث توں آزادی

اک بندہ جہدا تعلق آرمینیہ دے پس منظر توں سی اتے اوہدے پیو دادے اپنے یونانی ناواں دے سببوں نسل کشی توں مسان بچے تے سمرنا توں ہوندے ہوئے مصر چلے گئے سن۔ اک صدی دا بہترین حصہ اوتھے گزارن توں بعد جدوں اوہناں بارے پتہ لگا تے اپنے پناہ گزینی دَور دے وچ ای اوہدا پتر روزمرہ زندگی وچ ایس ظلم دے خوف دا شکار رہن لگا۔ اوہ اپنی ایس گھبراہٹ دے سببوں گھروں باہر ای نئیں سی نکلدا اتے سارا سارا دن بوبے تے کھڑکیاں چیک کردا رہندا سی پئی چنگی طرح بند نیں یا نئیں۔ پر جدوں اوہنے ایس خوف نوں جو نسل در نسل اوہناں دے نال نال ٹریا آرتیا سی چھڈیا تے اوہدی زندگی دے وچ سکون آ گیا۔ فیر اسان اوہدے نال رل کے اوہدی مکمل رہائی لئی دعا کیتی تے اوہنے وی دعا دے بعد اپنی روحانی شفا تے آزادی کا واضح اظہار کیتا۔

مسلماناں دے درمیان مؤثر خدمت دی اثر انگیزی وچ نمایاں اضافہ

نیوزی لینڈ توں تعلق رکھن والی اک عورت نے مینوں دسیا پئی ذمی معاہدے نوں چھڈن دے بعد کس طرح مسلماناں دے درمیان اوہدی خدمت وچ نمایاں تبدیلی پیدا ہوئی۔

”تہاڈے سیمینار وچ ذمی معاہدے نوں چھڈن دی دعا کرن دے بعد میری زندگی تے بہت گہرا اثر پیا کیوں جو میں نہ صرف اک شخصی تعلق وچ موجود خوف تے ڈر توں آزادی پائی بلکہ مسلماناں دے درمیان اپنی بشارتی خدمت دی اثر انگیزی وچ وی نمایاں اضافہ ڈٹھا۔ میں ۱۹۸۹ء توں مسلماناں دے وچکار بشارتی خدمت انجام دے رہی آں۔۔۔ ساڈی ٹیم دی اک بور رکن وی تہاڈے ایس سیمینار وچ موجود سی تے اوہنے وی ذمی معاہدے نوں ترک کرن دے بعد مشرق وسطیٰ دیاں عورتاں دے درمیان اک مؤثر خدمت دی شروعات کیتی ہے۔“

خوف توں دلیری تک: بشارتی تربیت

عربی زبان بولن والے مسیحیاں دے اک گروپ نے ایس کتاب وچ پیش کیتیاں ہوئیاں دعاواں نوں اوہناں مسلماناں دے درمیان جو یورپی ملکاں وچ سیاحت دے لئی گئے ہوئے سن، بشارت دین لئی تیاری دے طور تے استعمال کیتا۔ بہانویں ایہہ ٹیم اک آزاد ملک وچ سی پر فیر وی اوہناں نے ایس گل دا اعتراف کیتا پئی اوہ اپنا ایمان دسن توں خوف محسوس کر رہے سن۔ ایسے بحث وچ اوہناں نے اپنے خوف توں شفا پان لئی اپنے ارادے دا اظہار کیتا۔ تد فیر اک لیڈر نے دسیا پئی: ”تہاڈے دلوں دا خوف اوس معاہدے دی وجہ توں ہے جھپڑا تہاڈی طرفوں اوہناں دے نال کیتا گیا سی۔“ ذمی معاہدے دی وضاحت تے تبادلہ خیال کرن دے بعد لوکاں نے مل کے آزاد ہون

دیاں دعاواں کیتیاں اتے ذمی معاہدے نوں وی ترک کیتا۔ پروگرام دے آخری دن ایس گل دا جائزہ لیا گیا:

”ایس کم دے نتائج حیرت انگیز سی۔ اوتھے جنے لوک موجود سی اوہناں سب نے بڑی خوشی تے جوش دے نال دسیا پئی ایہہ اہم تربیتی کورس ساڈے لئی بڑی برکت تے حقیقی آزادی دا سبب بنیا ہے۔ خاص کر ایس موقعے لئی پئی اوہناں نے دعا دے نال خداوند یسوع دے خون دے وسیلے، ذمی معاہدے نوں چھڈ دتا ہے۔“

اک کاپٹک مسیحی نے آزادی اتے مسلماناں نوں بشارت دین دی قوت پائی

اک کاپٹک مسیحی وکیل نے اپنی گواہی کجھ ایس طرح پیش کیتی:

”میں اک اسلامی ملک وچ قانون دی ڈگری حاصل کرن لئی شریعت نوں لازمی مضمون دے طور تے چار ورھے پڑھیا۔ میں شریعت دے ماتحت زندگی گزارن والے مسیحیاں دی ذلت دا تفصیلی مطالعہ کیتا جہدے وچ ذمی معاہدے دی ہر اک گل شامل سی۔ پر میرے کردار تے ایس تعلیم دے شخصی اثرات میری سوچ وچ رکاوٹ دا سبب بن ریے سن۔ میں اک سچی تے کٹر مسیحی ساں تے اپنے پورے دل نال خداوند یسوع نال پیار کر دی ساں پر بار بار اپنے مسلمان دوستاں دے سامنے مسیح نوں اپنے خداوند دے طور تے پیش کرن وچ ناکام رہی ساں تاں جو میرے ولوں اوہناں دے جذبات نوں کوئی ٹھیس نہ لگے۔“

جدوں میں تہاڈے ذمی ہون بارے منعقد کیتے ہوئے سیمینار وچ شریک بہوئی تے فیر مینوں اپنی اصل روحانی حالت دا پتہ لگا اتے میرے دل دی اصل پریشانی میرے اُتے ظاہر ہوئی۔ میں اوہناں کئی ویلیاں نوں یاد کیتا جدوں جدوں میں مسلماناں دی اپنے پیو دادے دے ملک دے مفتوحہ علاقیاں وچ اسلام دی فوقیت نوں قبول کیتا اتے اوبدا دفاع کیتا۔ میں من دی آن پئی میں کئی ورھیاں تک اپنے ذمی ہون دی ذلت نوں سہندی رئی تے بڑی شرمندگی دی زندگی گزاردی رئی۔

اوسے رات، جدوں میں اپنے گھر واپس گئی تے اپنی اک کول رہن والی مسلمان سہیلی نوں سدیا۔ میں اوہنوں دسیا پئی خداوند یسوع تینوں پیار کردا ہے اتے اوہنے تیری خاطر صلیب تے اپنی جان دتی ہے۔ اودوں توں لے کے مسلماناں دے درمیان میری خدمت بہت زیادہ مؤثر ہو گئی ہے اتے میں ویکھیا ہے پئی اوہناں وچوں ہتھیاریاں نے خداوند یسوع نوں اپنا مالک تے نجات دہندہ قبول کر لیا ہے۔“

ذمی معاہدے نوں ترک کرن دیاں وجوہات

ہو سکدا ہے پئی تسی کجھ ہور وجوہات دے سببوں ایس سبق دے اخیر تے دتے گئے اعلانات تے دعاواں نوں خداوند دے حضور وچ پیش کرنا چاہو پر کجھ وجوہات ایہو جیہیاں وی ہو سکدیاں ہین:

■ تسی یا تہاڈے پیو دادے غیر مسلم دی حیثیت نال کسے اسلامی حکومت دے ماتحت ریئے ہون اتے اوہناں نے ذمی معاہدے نوں قبول کیتا ہووے یا جہاد تے ذمی ہون دے دیاں شرطاں توں متاثر ہوئے ہون۔ جیویں شاید جہاد دے سببوں ڈردے ہون۔

■ تہاڈی شخصی یا خاندانی کہانی کئی بُرے صدمیاں یا واقعیان دے سببوں متاثر ہوئی ہووے جیویں کہ ذمی ہوندے ہوئیاں جہاد دیاں سختیاں تے مشکلات نوں سہن دا کوئی واقعہ۔ ہو سکدا ہے پئی تسان اپنی پوری زندگی وچ ایہو جئے حالات یا واقعات نہ سُنے ہون جہیڑے تہاڈے توں پہلاں تہاڈے خاندان دی کہانی دا حصہ ریئے ہون۔

■ ہو سکدا ہے پئی تہانوں یا تہاڈے پیو دادے نوں اسلامی جہاد دی راہیں کئی وار ڈرایا یا دھمکایا گیا ہووے تے بھانویں اسلامی حکومت وچ رہن دے سببوں تہاڈے ماضی وچ کوئی ایہو جئی کہانی موجود ہووے جہیڑی اج تہاڈے لئی خوف دا سبب ہووے پر بن تسی اوس خوف و ہراس توں آزاد ہونا چاہندے او۔

■ ہو سکدا ہے پئی تسی یا تہاڈے پیو دادے کسے زمانے وچ مسلمان بن کے ریئے ہون تے بن تسی ذمی معاہدے دے ذریعے اوہناں دے اپنا ایمان بدلن اتے اوہدے عملان وچ شریک ہون توں اپنی جان چھڈانا چاہندے او۔

ایہہ دعاواں ایس طرح تیار کیتیاں گئیاں ہین پئی ایہناں دی طاقت تے قوت دے نال ہر اک ذمی معاہدہ تے اوہدا سارا اثر ایسا جڑوں مُک جاندا ہے پئی فیر اوہدا تہاڈی ساری زندگی اُتے کوئی اثر باقی نئیں رہندا۔ ایہہ دعاواں ایس طور تے بنائیاں گئیاں نیں پئی ایہناں دی راہیں ساریاں قسماں دیاں او لعنتاں جہیڑیاں تہاڈے یا تہاڈے پیو دادیاں دے خلاف، اسلامی حکومت وچ رہندیاں ہوئیاں کسے وی ذمی معاہدے دے سببوں تہاڈے خاندان اُتے موجود ہین ہمیشہ ہمیشہ لئی توڑیاں جانندیاں نیں۔ تسی ایہناں دعاواں نوں ماضی وچ کم علمی دے اقرار دے طور تے وی پیش کر سکدے او اتے کیوں جو بن تہاڈی ایہہ خواہش ہے پئی تسی خدا دے کلام دی سچپائی دے نال ڈٹ کے کھلو سکو۔ ایہہ دعاواں ذمی ہون دے منفی روحانی اثرات دے خلاف بنائیاں گئیاں ہین جیویں کجھ اثرات بیٹھاں بیان کیتے گئے ہین:

- سٹ
- خوف
- ڈر
- شرمندگی
- احساسِ جرم
- احساسِ کمتری
- اپنے آپ توں نفرت اتے ازخود ٹھوکر لگنا
- دوجیاں توں نفرت
- ذہنی دباؤ
- گمراہی
- ذلت
- گوشہ نشینی تے تنہائی
- خاموشی

ہن اسی ذمی معاہدے نوں چھڈن دی اک دعا تے غور کراں گے۔ ایہہ دعا اوہناں مسیحیاں نوں آزادی دوان لئی تیار کیتی گئی ہے جو اچ کسے اسلامی حکومت دے ماتحت ذمی بن کے زندگی گزار رئیے نیں یا جنہاں دے پیو دادے کسے ویلے اسلامی راج دے ماتحت زندگی گزاردے رئیے نیں۔

سچیائی نوں جانو

جیکر تُّساں حالے تیک پچھلے سبق تے عمل نئیں کیتا تے ذمی معاہدے نوں ترک کرن دی دعا منگن توں پہلاں پنجویں سبق دے حصے جہدا عنوان ہے ”سچیائی نوں جانو“ دے بیٹھاں دتیاں گئیاں آیتاں نوں پڑھو۔

ذمی معاہدے نوں چھڈن دی ایہہ دعا سارے حاضرین کٹھے کھلو کے اُچی آواز نال پڑھن۔

ذمی معاہدے نوں ترک کرن اتے اوہدی طاقت نوں توڑن دا اعلان تے دعا

دعائیہ اعتراف

اے محبت نال بھرے ہوئے خدا! میں اقرار کردا ہاں پئی میں گناہ کیتا ہے اور تیرے توں دُور ہو گیا ہاں۔ میں توبہ کرنا دا ہاں تے یسوع مسیح نوں اپنا خداوند تے نجات دہندہ قبول کردا ہاں۔ میرے گناہ معاف کر۔ جے میں کدے وی دوجیاں نوں ذلیل کیتا یا اوہناں نوں کمتر سمجھیا ہے تے تُو میرے ایس گھمنڈ لئی وی مینوں معاف فرما۔ جے میں کسی دے نال کوئی وی بُرا سلوک کیتا ہے تا اوہنوں حقیر جانیا ہے تے میرا ایہہ پاپ وی مینوں معاف کر دے۔ میں ایہناں سب گلاں نوں اپنی زندگی وچوں خداوند یسوع مسیح کے ناں وچ ترک کردا ہاں۔

ساڈے خداوند یسوع مسیح کے خدا تے پیو! میں ایس معافی دی نعمت لئی تہاڈا شکر کرنا ہاں جو مسیح نے صلیب اُتے میرے لئی مہیا کیتی سی۔ میں ایمان رکھدا ہاں پئی تُوں مینوں قبول کر لیا ہے۔ میں تیرا شکر کردا ہاں پئی صلیب دی راہیں ساڈا اک دوجے نال اتے دوجے انساناں نال وی میل ملاپ ہو گیا ہے۔ میں اج ہی اعلان کردا ہاں پئی میں تہاڈ پتر اتے خدا دی بادشاہی دا وارث بن گیا ہاں۔

اعلان تے ترک تعلقات

اے آسمانی پتا! میں تہاڈے نال اتفاق کردا ہاں پئی میں بن کسے خوف تھلے نئیں بلکہ تہاڈی محبت دے نال تہاڈ پتر بن گیا ہاں۔ میں اسلام دیاں اوہناں ساریاں گلاں نوں جو حضرت محمد نے سکھائیاں بین رد کردا اتے اوہناں نالوں اپنا تعلق ختم کردا ہاں۔ میں قرآن دے اللہ دے سامنے جھکن دا انکار کرنا ہاں اتے ایہہ وی اعلان کردا ہاں پئی میں صرف خداوند یسوع مسیح کے خدا دی عبادت کراں گا۔

اوہ سارے معاہدے جھپڑے میرے پیو دادیاں نے اسلامی حکومت دے ماتحت ہوندیاں تسلیم کیتے سن اوہناں سب نوں اج میں ترک تے منسوخ کردا ہاں۔

میں مکمل طور تے ذمی معاہدے نوں اتے اوہدیاں ساریاں شرطاں نوں وی مسترد کردا ہاں۔ میں جزئیے دی ادائیگی دے ویلے گردن تے مکے مارنے دی رسم اتے ایہہ جس وی گل نوں ظاہر کردی ہے اوہدے سارے اثر نوں ترک کردا ہاں۔ خاص کر سر قلم کرن اتے موت دی لعنت دی مشابہت نوں وی ہمیشہ ہمیشہ لئی چھڈدا ہاں۔

میں اعلان کردا ہاں پئی ہر اک ذمی معاہدے نوں میرے یسوع نے صلیب اُتے کلاں دے نال جڑ دتا ہے۔ اوہنے ذمی ہون دے ہر معاہدے دا برملا قماش بنا یا ہے اتے اوہدا ہن میرے اُتے کوئی اثر نئیں رہیا اتے نہ ہی اوہدا میرے اُتے ہن کوئی حق رٹیا ہے۔ میں اعلان کردا ہاں پئی مینوں ذمی معاہدے دے روحانی اصولاں دا پوری طرح

پتہ لگ گیا ہے۔ مَیں اوہناں ساریاں معاہدیاں دے زور نوں ختم کردا اتے اوہناں دیاں ساریاں بندشاں نوں یسوع دے ناں تے توڑدا ہاں۔ اوہ سب معاہدے ہار چکے نیں اتے مسیح یسوع دی صلیب نے اوہناں نوں شرمندہ تے رسوا کیتا ہے۔

مَیں اسلام دے ہر اک جھوٹھے احسان نوں ترک کردا ہاں۔

مَیں دھوکھے اتے جھوٹھ نوں چھڈدا ہاں۔

مَیں ذمی یا اسلام دے اگے خاموش رہن دے سارے معاہدیاں نوں وی ترک کردا ہاں۔

مَیں بولاں گا تے ہن چپ نہ رواں گا۔

مَیں اعلان کردا ہاں پئی ”سچیائی مینوں آزاد کریگی“ ۱۳۔ مَیں خداوند یسوع مسیح وچ آزادی دی حیاتی جین دا انتخاب کردا ہاں۔

مَیں اوہناں سب لعنتاں نوں جو اسلام دے ناں تے میرے اتے میرے خاندان دے خلاف کہیاں ہوئیاں سبھے گلاں نوں وی ترک کردا ہاں۔ مَیں اپنے پیو دادیاں دے خلاف کہیاں ہوئیاں ساریاں لعنتاں نوں وی ترک تے منسوخ کردا ہاں۔

مَیں موت دی لعنت نوں چھڈدا تے توڑدا ہاں۔ اے موت تیرا میرے اُتے ہن کوئی زور نئیں چلنا۔

مَیں خداوند یسوع دیاں برکتاں تے اپنی روحانی میراث دا اعلان کردا ہاں۔

مَیں شرمندگی تے ڈر نوں ترک کردا ہاں اتے مسیح یسوع وچ دلیر ہون دا اعلان کردا ہاں۔

مَیں چالاکی تے ہر اک روحانی قبضے نوں خیر باد کہندا ہاں۔

مَیں برائی تے تشدد نوں چھڈدا ہاں۔

مَیں اپنی زندگی وچوں خوف نوں ترک کردا ہاں۔ مَیں ٹھکرائے جان دے خوف نوں ترک کردا ہاں۔ مَیں اپنی جائیداد اتے ہر اک اثاثے دے کھو جان دے اثر نوں ترک کردا ہاں۔ مَیں غریبی دے خوف نوں ترک کردا ہاں۔ مَیں غلام بنائے جان دے خوف نوں توڑدا تے اوہدے ہر اک اثر نوں ترک کردا ہاں۔ مَیں زور زبردستی نال کیتے گئے زنا دے خوف نوں ترک کردا ہاں۔ مَیں تنہائی دے ڈر نوں وی ترک کردا ہاں۔ مَیں اپنا خاندان کھوئے جان دے خوف نوں وی ترک کردا ہاں۔ مَیں قتل ہون اتے موت دے خوف نوں وی ترک کردا ہاں۔

مَیں اسلام تے مسلماناں دے ڈر نوں ترک کردا ہاں۔

میں عوامی تے سیاسی کاروائیاں وچ شامل ہون دے ڈر نوں ترک کردا ہاں۔
میں اعلان کردا ہاں پئی یسوع مسیح ساریاں لوکاں دا مالک، نجات دہندہ تے خداوند
ہے۔

میں خداوند یسوع نوں اپنی زندگی دے ہر حصے دا مالک تسلیم کردا ہاں۔ خداوند
یسوع میرے گھر، میرے شہر اتے میری قوم دے خداوند نیں۔ ایس دھرتی تے
خداوند یسوع سب لوکاں دا اصل تے حقیقی مالک اے۔ میں خداوند یسوع نوں اپنا
شخصی نجات دہندہ دے طور تے قبول کردا ہاں۔

میں احساس کمتری نوں ترک کردا ہاں۔ میں دعویٰ کردا ہاں پئی مسیح نے مینوں قبول
کر لیا ہے۔ میں صرف اوہدی خدمت کراں گا۔

میں شرمندگی نوں ترک کردا ہاں۔ میں دعویٰ کردا ہاں پئی صلیب دی راہیں میرے
سارے پاپ دھل گئے ہین۔ میری زندگی وچ شرمندگی دا ہن کوئی حصہ بخرہ نہیں
رہیا۔ میں خداوند یسوع دے جلال وچ اوہدے نال حکومت کراں گا۔

اے خداوند مینوں تے میرے پیو دادیاں نوں مسلماناں توں نفرت کرن لئی معاف
فرما۔ میں مسلماناں تے دوجے سارے لوکاں دے خلاف اپنی نفرت نوں ترک کردا ہاں
اتے اپہہ اعلان کردا ہاں پئی مسیح دی محبت ساری دُنیا دے مسلماناں تے دوجے
سب لوکاں لئی وی عام ہے۔

میں کلیسیا دے گناہواں لئی اتے کلیسیا دے رہنماواں دی غلط اطاعت توں وی توبہ
کردا ہاں۔

میں جدائی نوں چھڈدا ہاں۔ میں ایس گل دا وی دعویٰ کردا ہاں پئی مینوں معافی
مل چکی ہے اتے مسیح دی بدولت خدا نے مینوں قبول کر لیا ہے۔ خدا کے نال میرا
میل ملاپ ہو گیا ہے۔ خدا دے تخت دے سامنے کسے قسم دی کوئی قوت جو
اسمان وچ ہے یا زمین تے میرے خلاف کوئی کم نہیں کر سکتی کیوں جو لشکراں دا
رب میرے نال ہے۔

میں اپنے خدا باپ تے اپنے واحد منجی یسوع مسیح اتے روح القدس دی جو میری
جان دا منبع ہے، تمجید تے شکرگزاری کردا ہاں۔

میں وعدہ کردا ہاں پئی میں خداوند یسوع مسیح دا زندہ گواہ بناں گا۔ میں صلیب
توں شرمندہ نہیں ہواں گا اتے نہ ہی اوہدے مویاں وچوں جی اٹھن دا پیغام سنانا
توں شرمناواں گا۔

میں ایس گا دا وی دعویٰ کردا ہاں پئی میں زندہ خدا دا پتر آں جو ابرہام، ایزحاق تے
یعقوب دا خدا ہے۔ میں خدا اتے اوہدے مسیح دی فتح دا اقرار کردا ہاں۔ میں ایس

گل دا وی دعویٰ کردا ہاں پئی اوہدے سامنے سامنے ہر گوڈا جھکے گا اتے خدا باپ
دے جلال لئی ہر اک زبان اقرار کرے گی پئی یسوع ہی خداوند ہے۔

میں اوہناں سب مسلماناں لئی جو ذمی نظام وچ شریک بین معافی دا اعلان کردا ہاں۔
اے اسمانی پتا! مہربانی کر کے مینوں ذمی بنن توں، ذمی بنان دی روح توں اتے ہر
غیر الہی تسلط توں جو کسے وی ذمی معاہدے نال جڑیا ہے، رہائی دے۔

بن میں دعا کردا ہاں پئی مینوں اپنے روح القدس نال معمور کر تے میرے اُتے خداوند
یسوع مسیح دی بادشاہی دیاں ساریاں برکتاں نوں نازل فرما۔ مینوں اپنے فضل نال
ایہہ عنایت کر پئی میں تیرے کلام دیاں سچیاں نوں واضح طور تے سمجھ کے
زندگی دے ہر حصے وچ اوہناں نوں کثرت دے نال استعمال کراں۔ مینوں اپنے وعدے
دے مطابق امید تے زندگی دا کلام عطا فرما۔ میرے ہونٹھاں دی تقدیس کر تاں جو
میں دوجیاں نال اختیار اتے مسیح دے ناں کی قوت نال گل بات کر سکاں۔ مینوں
مسیح دا وفادار گواہ بنن دی دلیری عطا فرما۔ میرے دل نوں مسلماناں لئی گہری
محبت دے نال بھر دے تاں جو میں اوہناں نوں وی مسیح دی محبت بارے ساریاں
گلاں دس سکاں۔ میں ایہہ ساریاں گلاں اپنے خداوند یسوع مسیح جو میرا مالک تے
منجی ہے، دے ناں تے منگدا ہاں۔

آمین۔

رہنمائے مطالعہ

چھٹا سبق

نویں لفظ

ذمی بنا نا	جزیہ	ذمی
سر قلم کرن دی رسم	واجب	ذمی معاہدہ
سچپائی کو جانیں	جہاد	ریجنسبرگ
	میثاقِ عمر	”تین چناؤ“
	حلال	مفتی اعظم

نویں ناں

- پوپ بینڈکٹ سولہویں (پید۔ ۱۹۲۷ء)؛ جرمن نژاد جوزف رائزنگر، ۲۰۰۵ء تا ۲۰۱۳ء تک پوپ رہے۔
- بیزنٹائن شہنشاہ مینوایل دوم پیلولوک س (۱۳۵۰ء تا ۱۳۲۵ء)؛ حکمران رہے ۱۳۹۵ء تا ۱۴۲۵ء
- شیخ عبدالعزیز الشیخ : ۱۹۹۹ء توں سعودی عرب دے مفتی اعظم (پیدائش ۱۹۲۳ء)
- ابنِ کثیر: شامی مؤرخ اور عالم (۱۳۰۱ء تا ۱۳۷۳ء)
- محمد ابنِ یوسف اطفایش: الجیرین مسلمان عالم (۱۸۱۸ء تا ۱۹۱۴ء)
- ولیم ایٹن: ترکی تے روس وچ رہن والے برطانوی محقق ، ۱۷۹۸ء وچ اپنی کتاب Survey of the Turkish Empire شائع کیتی۔
- ابنِ قدامہ: فلسطینی سنی عالم اور صوفی درویش (۱۱۴۷ء تا ۱۲۲۳ء)
- سموئیل بیناجد (۱۹۹۳ء تا ۱۰۵۵ / ۵۶ء) اور جوزف بیناجد (۱۰۳۵ء تا ۱۰۶۶ء) : گریناڈا وچ یہودی وزراء اعظم
- محمد المغیلی: الجیرین عالم (ق. ۱۴۰۰ء تا ق. ۱۵۰۵ء)
- ابنِ عجیبہ: مراکشی سنی صوفی عالم (۱۷۴۷ء تا ۱۸۰۹ء)
- میمونائیڈس: آئبیرین سیفارڈک یہودی عالم (۱۱۳۸ء تا ۱۲۰۴ء)

▪ جوون سوچک: سائبرین ماہر ارضیات تے ماہر نسلیات (۱۸۶۵ تا ۱۹۲۷) □

ایس سبق وچ قرآن دے حوالہ جات

ق ۳: ۱۱۰

ق ۴۸: ۲۸

ق ۹: ۲۹

چھیویں سبق دے سوالات

▪ مطالعاتی مقدمے تے بحث کرو۔

ذمی معاہدہ

۱. بیزنٹائن شہنشاہ مینوایل دوئم پیلولوک س دے اوہ کھیڑے مشہور لفظ سن جنہاں دا پوپ بینڈکٹ سولہویں نے ۲۰۰۶ □ میں اپنے مشہور واعظ وچ نرا حوالہ دتا سی تے اوہدے سببوں ساری دنیا وچ بنگامے پھٹ پئے سی اتے ۱۰۰ نالوں بوہتیاں موتاں بوئیاں سن؟

۲. مفتی اعظم شیخ عبدالعزیز الشیخ نے پوپ بینڈکٹ دی کس طرح اصلاح کیتی؟

۳. چناؤ دیاں اوہ کھیڑیاں تِن صورتاں بین جو دین اسلام ولوں مفتوحہ غیر مسلماناں اگے پیش کیتیاں جان دیاں بین؟

۴. ڈوری صاحب نے صحیح بخاری دی اک خاص حدیث دا حوالہ دتا ہے ("مینوں اللہ نے ایہہ حکم دتا ہے پئی۔۔۔")، اس حوالے دے مطابق اللہ دا اوہ حکم کیہہ ہے؟

۵. ایہدے بعد ڈوری صاحب نے صحیح مسلم وچوں وی اک حدیث دا حوالہ دتا ہے: اللہ دے ناں تے اتے اوہدی راہ تے جنگ کرو۔ جھپڑے لوک اللہ تے ایمان نئیں رکھدے اوہناں دے خلاف جہاد کرو۔۔۔“ (۔) وہ کھپڑے تِن انتخابات بین جو اسلام دی طرفوں مغلوب بے ایماناں دے سامنے چناؤ لئی رکھے جاندا بے؟

۶. ق ۹: ۲۹ دے مطابق مفتوحہ غیر مسلماناں توں کنہاں دو گلاں دا تقاضا کیتا جاندا ہے؟

۷. فرمانبرداری دے عہد توں متعلقہ میثاق دا ناں کیہہ ہے؟

۸. ایس میثاق دے ماتحت زندگی گزارن دا عہد قبول کرن والے غیر مسلماناں نوں کیہہ کہیا جاندا ہے؟

۹. قرآن دے دو کھپڑے اصول ذمی نظام دی حمایت کردے بے؟

جزیہ

۱۰. ذمیاں دے اُتے اوہ کھپڑا سالانہ جزیہ محصول عائد کیتا جاندا ہے جنہوں مسلم علماء دی طرفوں اوہناں دی جان بخشی دا فدیہ قرار دتا گیا ہے؟

۱۱. امام اطفایش دے مطابق، قتل تے غلامی دی تہاں محصول جزیہ دی ادائیگی کنہاں دے فائدے لئی ہے؟

۱۲. ولیم ایٹن دے مطابق، جزیہ کس عوضانے دے طور تے دتا جاندا ہے؟

عدم ادائیگی کی سزا

۱۳. جے ذمی لوک اپنے ذمی عہد دی پاسداری کر دیاں ہوئیاں جزیے دی بروقت ادائیگی نئیں کرتے تے کہپڑی سزا اوہناں دی منتظر ہوندى ہے؟

۱۴. میثاقِ عمر دے مطابق ذمی لوک اپنے اُتے کہپڑی لعنت منگدے بین؟

۱۵. امام ابنِ قدامہ دی ایس گل توں کیہہ مراد ہے پئی نافرمانی دا ارتکاب کرن والے ذمی شخص تے اوہدے مال تے کہپڑی شے حلال 'جائز' ہو جاندی ہے؟

۱۶. تاریخ وچ ذمی برادریاں دے نال کہپڑے کہپڑے المناک واقعات پیش آ چکے بین؟

۱۷. ۱۰۶۶ء وچ گریناڈا دے یہودیاں نوں کیوں قتل کیتا گیا سی؟

۱۸. ۱۸۶۰ء وچ دمشقى مسیحیاں نوں کیوں موت دے گھاٹ اتاریا گیا سی؟ کجھ نے جان بچان لئی کہپڑا کم کیتا سی؟

اک پریشان کن رسم

۱۹. ڈُوری صاحب دے مطابق اوہ کہپڑی رسم سی جو اک ہزار ورھے تک مراکش توں لے کے بخارا تیک پھیل گئی سی؟

۲۰. ایس رسم توں کیہہ مراد لئی جاندی ہے؟

۲۱. ایس رسم وچوں گزرن والا ذمی شخص کس لعنت نوں اپنے اُتے مقرر کردا ہے؟

۲۲. جزیہ محصول دی ادائیگی دا عہد بنھن والے لوک اپنے خلاف کس سزا دا چناؤ کردے بین؟

۲۳. جزیہ محصول ادا کرنے والا ذمی بندہ اپنے اُتے کس سزا دا اعلان کردا ہے؟

حقیر شکرانہ

۲۴. ڈُوری صاحب دے مطابق، اوہ کھیڑے دو روئیے بین جو غیر مسلمان نوں مسلمانان دے حوالے نال اپنا نا چا پیدا ہے؟

۲۵. شرعی قوانین دی رُو نال غیر مسلمان نوں کمتر وکھان دیاں مثالوں تے غور کرو:

- ذمیاں دی گواہی ---
- ذمیاں دے گھر---
- ذمی لوک گھوڑے ---
- ذمیاں نوں عام شاہراہواں تے چلن دی ---
- ذمی لوک اپنا دفاع ---
- ذمی لوک اپنا مذہبی نشان---
- ذمیاں دے گرجا گھر---
- ذمی لوک اسلام تے تنقید ---
- ذمیاں دا لباس ---
- ذمیاں دیاں شادیاں ---

۲۶. سورۃ ۹: ۲۹ وچ مسلم حکومت دے ماتحت رہن والے غیر مسلمان نوں کپڑا حکم دتا گیا ہے؟

۲۷. ابنِ عجبیہ نے ”تیسرے انتخاب“ نوں کس طرح بیان کیتا سی؟

احساسِ کمتری دی نفسیات

۲۸. اصطلاح ”ذمی بنانا“ توں کیہہ مراد ہے؟

۲۹. قرونِ وسطیٰ نال تعلق رکھن والے آئبیرین یہودی عالم میمونائیڈس دے مطابق، ذمی معاہدہ ذمیوں نوں کس گل دا پابند بناندا سی؟

۳۰. سیربین ماہر ارضیات جوون سوچک دے مطابق، تُرکان ولوں بالکن عوام تے پرتشدد ذمی معاہدہ زبردستی نافذ کرن نال کپیڑے نفسیاتی مسئلے پیدا ہوئے؟

۳۱. اک ایرانی نومرید مسیحی دے مطابق جس دی مارک ڈوری صاحب نال ملاقات وی ہوئی سی، مسلمان لوک مسیحیت دے مقابلے وچ اپنے دین نوں کیہہ سمجھدے پین؟

۳۲. ذمی معاہدہ آپی مسلماناں لئی کسراں نقصان دہ ہے؟

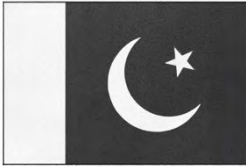

۳۳. ریاستہائے متحدہ امریکہ دے کس تاریخی واقعے دا ڈوری صاحب نے ذمی معاہدے دے نال موازنہ کیتا ہے؟

۳۴. ڈوری صاحب دے مطابق، اوہ کہیڑی شے ہے جو علم و تحقیق دی راہ وچ روڑے اٹکا رئی ہے؟

مذہبی ایذارسانی تے ذمی معاہدے دی دہرائی

۳۵. اوہ کہیڑے عوامل سن جنہاں دے سببوں اسلامی دنیا انیویہ تے ویویہ صدی وچ ذمی نظام نوں توڑن تے مجبور ہوئی؟

۳۶. ڈوری صاحب دے مطابق، اوہ کیہ چیز ہے جو پاکستانی مسیحیاں لئی اتے دوجے ملکاں وچ رہن والے مسیحیاں لئی ایذارسانی وچ اضافے دا سبب بنی ہوئی ہے؟

اک روحانی حل

۳۷. ڈوری صاحب نے حضرت محمد دی زندگی تے ٹھکرائے جان دے گہرے اثرات دے کہیڑے پنج روحانی نتیجے بیان کیتے ہیں؟

۳۸. کہیڑی وجہ حضرت محمد ولوں جہاد دا اعلان کرن دی بنیاد بنی؟

۳۹. جدوں مسیح خداوند نوں ٹھکرایا گیا تے اوہناں نے کہیڑے چار کم کرن توں منع کر دتا سی؟

ذمی معاہدے توں آزادی دیاں گواہیاں

۲۰. ڈوری صاحب دیاں پیش کردہ پنچ گواہیاں وچ کھیڑی گل مشترک ہے؟

ذمی معاہدے نوں ترک کرن دیاں وجوہات

۲۱. اوہ لوک جو آپ یا جنہاں دے پیو دادے کسے زمانے وچ ذمی معاہدے دے پابند رہئے، جے اج اوس معاہدے توں آزادی حاصل کرن دی دعا کرنا یا کرانا چاہندے ہین تے اوہناں نوں کنہاں تین قسم دے اثرات دا سامنا کرنا پئے سکدا ہے؟

۲۲. ذمی معاہدے توں آزادی لئی پیش کردہ دعاواں کھیڑے دو کم کر سکدیاں ہین؟

۲۳. ذمی معاہدے دے نتیجے وچ پیدا ہون والے ۱۳ روحانی اثرات دی فہرست ویکھو۔ خدا دے کلام دیاں سچیاں تے مبنی دعاواں اوہناں اثرات نوں کسراں زائل کرن گئیاں؟

دعائے حصے لئی مہربانی کر کے بیٹھاں دتے گئے اقدامات تے عمل کرو:

۱۔ سارے شرکاں پنجویں سبق وچ ”سچیاں نوں جانو“ دے عنوان تھلے پیش کیتیاں گئیاں آیتاں نوں جے اوس سبق دا مطالعہ کرن دے ویلے نئیں پڑھیا گیا سی تے ہن اچی آواز نال پڑھو۔

۲۔ ایہدے بعد، سارے شرکاں اپنی اپنی تھان تے کھڑے ہو جان تے رل کے ”ذمی معاہدے نوں ترک کرن دا اعلان“ کرن اتے ”اوبدے اثر نوں توڑن دی دعا“ پڑھو۔

۳۔ ہدایات دے بارے مزید تفصیل جانن لئی ”رہنمائے قائدین“ والا حصہ ویکھو۔

جھوٹ، جھوٹی برتری تے لعنتاں

”موت تے زندگی زبان دے قابو وچ بین اتے جو اوہنوں دوست رکھدے
بین اوہدا پھل کھاندے بین۔“

امثال ۱۸ : ۲۱

سبق دے مقاصد

- الف۔ دین اسلام وچ جھوٹھ بولن تے دوجیاں نوں دھوکھا دین دی اجازت تے غور کرنا تے اوہنوں رد کرنا۔
- ب۔ اسلامی گمراہی نوں ترک کرن دی تیاری دے دوران کتابِ مقدس وچوں ویہہ متعلقہ آیتاں دیاں سچیاں اں تے غور کرنا۔
- ج۔ گمراہی نوں ترک کرن دی دعا دے ذریعے روحانی آزادی دا دعویٰ کرنا جہدے وچ ۸ وکھو وکھرے اعلان تے اعتراف وی شامل ہون گے۔
- د۔ اسلام وچ اک بندے دی دوجے بندے اُتے برتری دی جستجو تے غور کرنا تے اوہنوں رد کرنا۔
- ہ۔ اسلامی برتری توں کنارہ کرن دی تیاری کرن دے دوران کتابِ مقدس دیاں متعلقہ آیتاں دیاں سچیاں اں تے غور کرنا۔
- و۔ مصنوعی برتری نوں ترک کرن دی دعا دے ذریعے روحانی آزادی دا دعویٰ کرنا جہدے وچ ۱۱ وکھو وکھرے اعلان تے اعتراف وی شامل ہون گے۔
- ز۔ مسیتاں وچ وڈے وڈے اجتماعواں دے دوران کافراں تے لعنت بھیجن دی اسلامی رسم تے غور کرنا۔
- ح۔ اسلام وچ لعن طعن دے حوالے نال مختلف روایاں دی نشاندہی کرنا۔
- ط۔ لعن طعن کرن دی رسم وچ شریک ہون والے لوکاں دی جذباتی حالت تے ”کیفیت“ دی نشاندہی کرنا۔
- ی۔ لعنت بھیجن دی رسم نوں ترک کرن دی تیاری دے دوران کتابِ مقدس دیاں چھ متعلقہ آیتاں دی سچیاں اں تے غور کرنا۔
- ک۔ لعنت بھیجن دی رسم نوں ترک کرن دی دعا دے ذریعے روحانی آزادی دا دعویٰ کرنا جہدے وچ ۱۹ وکھو وکھرے اعلان تے اعتراف وی شامل ہون گے۔

مطالعاتی مقدمہ: تُسی کیہ کرو گے؟

تُسی اک چرچ دی منی بس تے تِن ہم خدمت مسیحی ساتھیاں ایگزینڈر، سموئیل تے پیٹر دے نال سفر کر رئیے او۔ تُسی سارے اک ایپو جٹی کانفرنس وچ شرکت کرن جا رئیے او جتھے مسلمانان نوں شاگرد بنان دے موضوع تے گل کیتی جائے گی۔ کلیسیا، خاندان تے سیاست دے بارے گل بات کرن دے بعد پیٹر پوچھدا ہے پئی ایپہ جو بہت سارے مسلمان لوک مسیح خداوند دے بارے خواب ویکھنا شروع ہو گئے نیں اتے عسکریت پسند اسلام دے عروج بارے تُسی سارے کیہہ کہندے جے۔ کیہہ ایپدا مطلب ایپہ ہے پئی اسی اخیر زمانے وچ رہ رئیے آن؟ کیہہ دائرہ مسیحیت وچ داخل ہون والے مسلمان شاگردیت دے اک خصوصی راہ تے چلن دے اوسے طرح حقدار پین جیویں کہ یہودی لوک خداوند یسوع نوں مسیح من دے پین؟

ایگزینڈر بڑے طنزیہ انداز وچ کہندا ہے، ”واقعی یار، نو مرید مسلمانان نوں دوجیاں نالوں جیویں کہ یہودیاں یا بدھ متان نالوں وکھری شاگردیت دی کیوں ضرورت ہوندی ہے؟ تاریخی کلیسیا نے کدوں مختلف مذہبی پس منظر نال تعلق رکھن والیاں لئی وکھری شاگردیت دی تعلیم پیش کیتی سی؟ کیہہ اسی ہم سارے وی اوہو بائبل استعمال نئیں کردے اتے اوسے عقیدے نوں نئیں مندے؟ ایس گل دا کیہہ ثبوت ہے پئی مسلمان وکھرے طریقے نال ’نویں سریوں پیدا ہوندے پین‘ اتے اوہناں نوں بہتسمے یا شاگردیت دے حوالے نال اک خاص تعلیم دی ضرورت ہوندی ہے؟“

سموئیل جواب وچ کہندا ہے پئی ”خداوند یسوع نے وعدہ کیتا سی پئی ہر اک گوڈا جھکے گا تے مہیں ایمان رکھنا واں پئی ایپدے وچ اوہ سارے لکھاں مسلمان وی شامل پین جو ایس ویلے مسیح دے کول آ رئیے نیں اتے ساہنوں اک خاص توجہ دے نال اوہناں دا خیر مقدم کرنا چاہیدا ہے، اوہناں نوں خصوصی گھریلو کلیسیاواں وچ جگہ دینی چاہیدی ہے جیویں اسی یہودیاں دے نال کردے آن۔ پولس تے پطرس دونوں نے نے یہودیاں وچ بشارت دی خدمت انجام دین لئی، غیر قوماں وچ بشارت دی خدمت نالوں کجھھ وکھرا انداز اختیار کیتا سی۔ ساہنوں وی مسلمانان دے نال ’یہودی بھراواں‘ دی طرح پیش آنا چاہیدا ہے اتے اوہناں لئی شاگردیت دی اک خصوصی تعلیم دا طریقہ اپنانا چاہیدا ہے جو اوہناں دیاں روحانی ضرورتاں دے عین مطابق ہووے۔“

فیر پیٹر ایس گل نوں اگے ودھاندیاں ہوئیاں ایپہ کہندا ہے پئی ”پر سموئیل بھائی، سارے رسولان نے نویں عہد نامے دی کلیسیا نوں شاگرد بنان ویلے اکو جیہے عقیدیاں نوں استعمال کیتا سی۔ کیہہ سارے رسولی خط یہودیاں تے غیر قوماں دونوں نوں اک جیہے طریقے نال مخاطب کر کے نئیں لکھے گئے سن؟ مسیح خداوند دے کول پاس آن والے مسلمانان دی وی اوہی ضرورت ہے جو باقی سب دی ہے: بہتسمے دی

تیاری دا کورس، واعظ، سنڈے اسکول دی تعلیم تے بائبل اسٹڈی۔ دراصل جے اسی اوہناں دے نال خصوصی برتاؤ روا رکھاں گے تے اوہ ساڈیاں موجودہ کلیسیاواں دے اندر گھل مل نئیں سکن گے۔“

ایہدے بعد سموئیل تہانوں مخاطب کر کے کہندا ہے، ”سابقہ مسلماناں لئ شاگردیت دے بارے تہاڈی کیہہ رائے ہے، جناب؟“

تے فیر تسی کیہہ جواب دیو گے؟

جھوٹھ بولن توں آزادی

ایس سبق وچ اسی جھوٹھ بولنے دے حوالے نال دین اسلام دے عقیدے تے غور کران گے تے اسی جھوٹھ بولن دے عقیدے نوں ترک کرن دا فیصلہ وی کران گے۔

سچیائی بہت قیمتی ہے

پاسٹر ڈامنک جنہاں نوں انڈونیشیا وچ جھوٹھے مقدمے وچ پھسا کے قید وچ سٹیا گیا سی پئی اوہناں نے اسلامی جہاد دے خلاف کوئی گل کیتی ہے۔ اوہناں نے سچیائی بارے کجھ خاص گلاں دسیاں سن پئی:

”۔۔۔ بھانویں سچیائی مشکل تے کوڑی ہے پر ساڈے کول ہور کوئی چارہ وی نہیں۔ ساہنوں اوہدے لئی وڈی توں وڈی قیمت ادا کرنی پیندی ہے۔ ایہدا متبادل صرف ایہہ ہے پئی سچیائی نوں فیر خیرباد کہہ دتا جاوے۔ سچیائی پسند لوکاں نوں اوہدی خاطر سخت جنگ کرنی پیندی ہے تاں جو اوہ مردِ آہن بن سکن تے ایہدے نال نال اوہ اک ایہو جیہا بندہ وی بنن جہدا دل پاک تے شفاف ہووے (شیشے وانگوں)۔ لوئے ورگا ارادہ مضبوط ہوندا ہے جنہوں جھکایا نئیں جا سگدا۔ اوہ سچیائی تے ثابت قدمی نال قائم رہندا ہے۔ شیشے ورگا دل اپنے چھپے مفادات تے شخصی ایجنڈے توں پاک ہوندا ہے۔ شیشے وانگر سچیائی پسند بندہ حساس ہندا ہے تے دُنیا دے غیر منصفانہ جھوٹھ دے سببوں بڑی آسانی نال ٹُٹ جاندا ہے۔ ایہہ دلبرداشتہ یا کمزور ہون دی نشانی نئیں بلکہ ایہہ طاقت تے قوت دا نشان ہے۔ ایہو جیہا بندہ اپنے ارادے دا پکا ہندا ہے تے اوہ جھوٹھ دے خلاف تے ماحول دے کذب دے خلاف منہ کھولدا تے رولا پاندا ہے۔ اوہدا دل نہ تے رُکدا ہے تے نہ ہی خاموش ہندا ہے۔ اوہدا دل ہر ویلے بے انصافی دے خلاف لڑن لئی تیار رہندا ہے۔“

حقیقت تے ایہہ ہے پئی خدا سچا اے تے ساڈے لئی بنیادی گل ایہہ پئی اسی اوہدے نال اپنے تعلقات نوں سدھا تے پکا رکھے۔ ساڈا خدا شخصی تعلق قائم کرن والا ایہو جیہا خدا ہے جو ہر انسان دے نال اک خاص تعلق قائم کرنا چاہندا ہے۔

شرعی ثقافت

قرآن تے اسلامی تعلیمات دے مطابق کجھ حالات وچ جھوٹھ بولنا جائز ہے: جیویں اسی سبق ۳ وچ وی ویکھ چکے آں پئی اسلام وچ کس کس طرح جھوٹھ بولن دی اجازت بلکہ کئی حالات وچ تے لازمی قرار دتا گیا ہے۔

ایتھوں تک پئی قرآن وچ اللہ دے بارے وی ایہہ لکھیا ہویا ہے پئی اوہ فریب دیندا ہے مطلب لوکان نوں گمراہ کردا ہے:

”اللہ جنہوں چاہے گمراہ کردا ہے تے جنہوں چاہے راہ وکھاندا ہے اتے اوہی عزت تے حکمت والا ہے“ (ق ۱۴: ۴)۔

جھوٹھ دیاں کئی قسماں نیں جنہاں دی شرعی قانون اجازت دیندا ہے جنہاں وچ بیٹھاں دتیاں گئیاں قسماں شامل بین:

- جنگ وچ جھوٹھ بولنا۔
- شوہراں دا بیویاں دے نال جھوٹھ بولنا۔
- اپنے تحفظ لئی جھوٹھ بولنا۔
- اُمہ دے دفاع لئی جھوٹھ بولنا۔
- ذاتی تحفظ دا جھوٹھ (تقیہ) اوہ ہے پئی جدوں کوئی مسلمان ایہہ سمجھے پئی کہ ایس ویلے اوہدی جان ڈاڈے خطرے وچ ہے: اس معاملے وچ تے ہر مسلمان نوں ایتھوں تیک وی اجازت ہے پئی اوہ اپنے ایمان توں وی انکار کر سگدا ہے (ق ۱۶: ۱۰۶)۔

ایہہ اوہ مذہبی اقدار بین جنہاں نے اسلامی ثقافتوں تے بہت ڈاڈا اثر پایا ہویا ہے۔

سچیائی نوں جانو

اسلام دے برعکس، کسے مسیحی نوں اپنے ایمان دا انکار کرن دی قطعاً اجازت نئیں:

”جھپڑا کوئی بندیاں دے اگے میرا اقرار کرے گا میں وی اوہدا اپنے باپ دے اگے جھپڑا اسمان اُتے اے اقرار کراں گا۔ پر جھپڑا کوئی بندیاں دے اگے میرا انکار کرے گا میں وی اپنے باپ دے اگے جھپڑا اسمان اُتے اے اوہدا انکار کراں گا“ (متی ۱۰: ۳۲-۳۳)۔

یسوع نے کہا ”پر تہاڈی گل ہاں دی ہاں تے ناں دی ناں ہوئے۔۔۔“ (متی ۵: ۳۷)۔

پیدائش ۱۷ باب دے مطابق، خدا نے ابرہام نال کہیڑا عہد بنھیا سی؟

”میں اپنے تے تیرے وچکار اتے تیرے بعد تیری نسل دے درمیان اوہناں دی سب پُشتاں لئی اپنا عہد جو ابدی عہد ہووے گا بنھاں گا تاں جو تیرا اتے تیرے بعد تیری نسل دا خدا ربواں۔ اور میں تینوں اتے تیرے بعد تیری نسل نوں کنعان دا سارا ملک جہدے وچ توں پردیسی ہیں ایہو جیہا دواں گا پئی اوہ اوہناں دی پکی ملکیت ہو جاوے۔ نالے میں اوہناں دا خدا ہوواں گا“ (پیدائش ۱۷: ۷-۸)

زبور ۸۹ دے مطابق خدا نے داؤد دے نال کہیڑا عہد بنھیا سی؟

”میں اپنے برگزیدے بندے نال اک عہد بنھاں گا۔ میں اپنے بندے داؤد نال سونہہ چکی بے پئی میں تیری نسل نوں ہمیشہ لئی قائم کراں گا اتے تیرے تخت نوں پشت در پشت بنائی رکھاں گا“ (زبور ۸۹: ۳-۴)۔

اُتلے دونوں حوالیاں توں ساہنوں پتہ لگدا ہے پئی خدا اپنے لوکاں دے نال وفاداری دا عہد بنھدا ہے۔

اینہاں اگلیاں آیتاں وچ تسی خدا دیاں کہیڑیاں دو تعلقاتی صفتاں نوں ویکھ سکدے او؟

”خدا انسان نہیں پئی جھوٹھ بولے اتے نہ اوہ آدمزاد ہے پئی اپنا ارادہ بدلے۔ کیہہ جو کچھ اوہنے آکھیا ہے اوہ نہ کرے؟ یا جو اوہنے فرمایا ہے اوہنوں پورا نہ کرے؟“ (گنتی ۲۳: ۱۹)۔

”خداوند دا شکر کرو کیونکہ اوہ بھلا ہے تے اوہدی شفقت ابدی ہے“ (زبور ۱۳۶: ۱)۔

[یہودیوں بارے گل کردے ہوئے] ”۔۔۔ پر چُنن ولوں وڈیاں دے سبب پیارے نیں کیوں جو خدا دیاں نعمتاں تے اوہدا بلاوا مڑن والیاں گلاں نئیں“ (رومیوں ۲۸: ۲۹)۔

”۔۔۔ خدا دے چُنیاں ہویاں دے ایمان تے اوس سچپائی دی پچھان لئی جہیڑی دینداری سیتی اے۔ اوس سدا دی زندگی دی آس وچ جہدا وعدہ مڈھ تھیں خدا کیتا سی۔ جہیڑا جھوٹھ نئیں مار سکدا پر اپنے ویلے سر اپنے کلام نوں اوس سنیہے وچ آگھیڑیا۔۔۔“ (طس ۱: ۱-۲)۔

”جس ماریاں جد خدا چاہندا سی پئی وعدے دے وارثاں اُتے ہور وی صفائی نال ظاہر کرے پئی میرا ارادہ بدل نئیں سکدا اوس وچکار سونہہ رکھی تاں جو دو نا بدلن والیاں شیواں دے سبب جنہاں دی بابت خدا دا جھوٹھ بولنا ممکن نئیں ساڈی چنگی طرح دل دی تسلی ہو جائے۔ جہیڑے پناہ لین نوں ایس لئی دوڑنے آن پئی اوس آس کیتی ہوئی شے نوں جہیڑی اگے رکھی ہوئی اے ہتھ وچ

لے لئے۔ اوس شے دی آس ساڈی جان دا اجیہا لنگر اے جھپڑا ثابت تے قیم
رہندا اے۔۔۔“ (عبرانیوں ۶: ۱۷-۱۹)

”خدا دی سچائی دوی سونہ پئی ساڈے اوس کلام وچ جھپڑا تہاڈے نال کیتا
جاندا اے ہاں تے نئیں دونویں ای نئیں ہوندے۔ کیوں جو خدا دا پُتر یسوع
مسیح ۔۔ ہاں تے نئیں دونویں نئیں سن۔ سگوں اوہدے وچ ہاں ای ہاں
ہوئی“ (۲- کرنٹھیوں ۱: ۱۸-۲۰) -

خدا لاتبدیل اے تے اپنے تعلقاں وچ وفادار - اوہ اپنے کلام نوں بیشہ پورا کردا ہے۔

احبار دی کتاب دے مطابق، خدا اپنے لوکاں توں کیہہ چاہندا ہے؟

”خداوند نے موسیٰ نوں کہیا بنی اسرائیل دی ساری جماعت نوں کہہ پئی تسی
پاک رہو کیوں جو میں جو خداوند تہاڈا خدا ہاں پاک ہاں“ (احبار ۱۹: ۱-۲) -

بائبل دا سچا خدا چاہندا ہے پئی اسی اوہدے وانگوں پاک بنئے۔

اگلیاں تیناں آیتاں دے مطابق، اسی اپنی زندگیاں توں خدا دی پاکیزگی نوں کیویں ظاہر
کر سکدے ہاں؟

”۔۔۔ کیوں جو تیری شفقت میری اکھاں دے سامنے بے تے میں تیری
سچائی“^{۱۴} دی راہ تے چلدا رٹیا واں“ (زبور ۲۶: ۳) -

”میں اپنی روح تیرے ہتھاں وچ سونپدا ہاں۔ اے خداوند! سچائی دے خدا!
توئیں میرا فدیہ دتا اے“ (زبور ۳۱: ۵)۔

”اے خداوند! تو میرے تے رحم کرن وچ دریغ نہ کر۔ تیری شفقت تے سچائی
برابر میری حفاظت کرن“ (زبور ۴۰: ۱۱)۔

اسی خدا دی پاکیزگی اک طریقے نال ظاہر کر سکدے آن پئی اسی سچے بنیئے۔
سچائی نال زندہ رہیے کیوں جو خدا سچا ہے۔ شیطان ساڈے دلاں وچ جھوٹھ پانا
چاہندا ہے پر خدا دی سچائی ساہنوں بچاندی ہے۔

داؤد دے ایس زبور دے مطابق سچائی ساڈے نال کیہہ کردی ہے؟

”ویکھ! میں بدی وچ صورت پھڑی تے گناہ دی حالت وچ ماں دے پیٹ چ پیا۔
ویکھ توں باطن دی سچائی پسند کرنا این تے باطن ہی وچ توں مینوں دانائی
سکھائیں گا۔ زوفے نال مینوں صاف کر تے میں پاک ہوواں گا۔ مینوں دھو تے
میں برف توں بوہتا چٹا ہوواں گا“ (زبور ۵۱: ۵-۷) -

ایہہ زبور دسدا ہے پئی سچائی ساہنوں پاک صاف کردی ہے۔

^{۱۴} ایہے جس لفظ دا ترجمہ ”سچائی“ کیتا گیا ہے اوہدی تہاں تے لفظ ”وفاداری“ وی استعمال کیتا جا سکدا ہے۔

ایس آیت دے مطابق، یسوع دی زندگی کس شے نال معمور سی؟

”تے کلام نے جسم لیا تے فضل تے سچائی نال بھرپور ہو کے ساڈے کول ڈیرہ کیتا۔ تے اسان اُسدا اجیہا جلال ویکھیا جیویں باپ دے اکلوتے دا جلال“ (یوحنا ۱: ۱۴)۔

خداوند یسوع سچائی نال معمور سی۔

ساہنوں کھدے وچ رہن لئی بلایا گیا ہے؟

”پر اوہ جھپڑا حق کردا اے چانن دے کول ایس لئی اؤندا اے پئی اوہدے کم ظاہر ہون پئی خدا وچ کیتے گئے نیں“ (یوحنا ۳: ۲۱)۔

اسی ایس لئی بلائے گئے آن پئی سچائی وچ چلئے تے سچائی وچ زندگی گزارئیے۔

اگلیاں دو آیتاں دے مطابق، اوہ کھپڑی اک شے ہے جس دے ذریعے اسی خدا نوں جان سکدے ہاں؟

”خدا روح اے تے جھپڑے اوہدی بندگی کردے نیں اوہناں نوں چابیدا اے پئی روح تے سچائی نال اوہدی بندگی کرن“ (یوحنا ۴: ۲۴)۔

”یسوع اوہنوں آکھیا مین ای راہ تے سچائی تے زندگی آن۔ میرے بناں کوئی باپ دے کول نئیں اؤندا“ (یوحنا ۱۴: ۶)۔

خداوند یسوع ساہنوں دس رئیے نیں پئی اسیں صرف سچائی دی راہیں خدا دے کول آ سکدے ہاں۔ (انجیلاں وچ خداوند یسوع نے ”میں تہانوں سچ آکھدا ہاں“ ۷۸ واری بولیا ہے۔)

پولس رسول دے ایس اقتباس دے مطابق، اوہ کھپڑی شے ہے جو مسیح خداوند دی پیروی دے نال میل نئیں کھاندی؟

”یعنی ایہہ سمجھ کے پئی شریعت راست لوکاں لئی مقرر نئیں ہوئی سگوں بے شریعت تے گھبے لوکاں تے بے دینا تے گناہیاں تے پلیتاں تے بے ایمان تے ماں پیو دے قتل کرن والیاں تے خونیاں تے زناہیاں تے مُندے بازاں تے بردہ فروشاں تے جھوٹھیاں تے جھوٹھی سونہ کھان والیاں تے جو کجھ وی ہور ٹھیک تعلیم دے اُلٹ ہوئے۔ ایہہ مبارک خدا دے جلال دی اوس خوشخبری دے سببوں اے جھپڑی میرے سپرد ہوئی اے“ (۱۔ تیمتھیس ۱: ۹-۱۱)۔

پولس رسول ایتھے جھوٹھ بولن اتے مسیح دے پچھے چلن وچ فرق دی گل کر رئیے نیں۔

گمراہی نوں ترک کرن دی ایہہ دعا سارے حاضرین کھڑے ہو کے اُچی آواز نال پڑھن۔

گمراہی نوں تر ک کرن دا اعلان تے دعا

اے خدا باپ مین تیرا شکر کرنا پئی توں سچائی دا خدا این۔ توں اپنا نور ہنیری رات وچ چمکاناں این۔ اج توں مین ہنیرے وچ زندگی نہ گزارن دا بلکہ تیرے نور میں چلن دا فیصلہ کرنا ہاں۔

مہربانی کر کے میرے اوہ ساڑے جھوٹھ جھپڑے مین اج تک بولے نیں مینوں معاف کر دے۔ مین کئی واری صحیح گل نوں جاندیاں بھدیاں بوٹیاں وی پچھے سٹ کے اتے اپنے آرام تے سکون دی خاطر جھوٹھ دا سپارا لیا۔ اے خدا! ساری ناپاکی دے خلاف میرے بوٹھاں دی تقدیس فرما۔ مینوں اک ایہو جیہا دل عنایت کر جو سچائی سن کے خوش ہووے تے ایہو جئی زبان وی دے جو دوجیاں نوں سچائی دس سکے۔ مینوں دلیری دا روح عنایت کر پئی مین سچائی وچ سکون پا سکاں تے جھوٹھ نوں اپنی زندگی وچوں د کراں۔

مین اج توں ہی اپنی روزمرہ زندگی وچ جھوٹھ دے استعمال نوں مسترد تے ترک کردا ہاں۔

مین ساریاں اوہناں اسلامی تعلیماں نوں چھڈنا جھپڑیاں جھوٹھ نوں جائز قرار دیندیاں بین جنہاں وچ تقیہ وی شامل ہے۔

مین سارے جھوٹھ تے فریب توں توبہ کردا ہاں تے سچائی دی زندگی گزارن دا فیصلہ کردا ہاں۔

مین اقرار کردا ہاں پئی خداوند یسوع ہی راہ تے حق تے زندگی ہے۔ مین اوہدی سچائی دی پناہ وچ رہن دا فیصلہ کردا ہاں۔

مین اقرار کردا ہاں پئی میرا تحفظ صرف میرے خدا وچ ہے اتے مین سچائی نوں جاناں گا تے سچائی مینوں آزاد کریگی۔

اے آسمانی پتا! مینوں سکھا کہ مین تیری سچائی دے نور وچ چلاں۔ مینوں بولن لئی اپنے الفاظ عطا فرما تے مینوں اوس راہ تے چلا جو تیری سچائی دی راہ ہے۔ آمین۔

جھوٹھی برتری توں آزادی

ایس حصہ وچ اسی اوہناں اسلامی تعلیمات تے غور کراں گے جنہاں وچ کجھ لوکاں نوں دوجیاں تے برتری دتی گئی ہے فیر اسی اوس عقیدے دا بائبل دی تعلیمات دے

نال موازنہ وی کراں گے۔ نالے اسی جھوٹھی برتری دے احساسات نوں ترک کرن دا اعلان وی کراں گے۔

اسلامی برتری دا دعویٰ

اسلام وچ برتری تے بڑا زور دتا جاندا ہے پئی بہتر کون ہے۔ قرآن بیان کردا ہے پئی مسلمان غیر مسلمان نالوں بہتر بین۔

”تسی (مسلمان) بہترین امت ہو جھپڑی لوکاں دی بھلائی دے لئی پیدا کیتی گئی ہے کیوں جو تسی نیک گلاں دا حکم کردے ہو تے بُریاں گلاں توں روکدے ہو۔ اتے اللہ تعالیٰ تے ایمان رکھدے ہو۔ جے اہل کتاب وی ایمان لیاندے تے اوہناں دے حق وچ بہتر ہوندا۔ ایہناں وچ ایمان والے وی بین پر بوبتے فاسق بین“ (ق ۳: ۱۱۰)۔

فیر ایہہ وی فرض کیتا جاندا ہے پئی اسلام دوجے مذہباں تے حکومت کرے گا۔

”اویہی ہے جنے اپنے رسول نوں ہدایت تے دینِ حق دے نال گھلیاں تاں جو دوجے ہر دین نوں مغلوب کرے۔ تے اللہ دی گواہی مومنوں لئی کافی ہے“ (ق ۲۸: ۲۸)۔

اسلام وچ کمتر سمجھے جان والے نوں بڑی شرمندگی دی نگاہ نال ویکھیا جاندا ہے۔ حضرت محمد دیاں بہت ساریاں حدیثاں وچ برتری تے خاصا زور دتا گیا ہے۔ مثال دے طور تے، ترمذی توں روایت اک حدیث وچ حضرت محمد فرماندے بین پئی مین آج تک پیدا ہون والے ساریاں انساناں توں زیادہ افضل تے برتر ہاں:

”قیامت والے دن مین سارے انساناں دا سردار ہواں گا تے ایس گل تے مینوں کوئی گھمنڈ نہیں ہے۔ میرے ہتھ وچ تمجید دا جھنڈا ہووے گا تے مینوں ایس گل تے کوئی گھمنڈ نہیں ہے۔ اوس دن آدم تے آدم دے علاوہ جنے وی نبی بین اوہ سب دے سب میرے جھنڈے تھلے جمع ہون گے۔ مین پہلا شخص ہواں گا جس لئی زمین پھٹے گی (یعنی سب توں پہلاں مین زندہ کیتا جاواں گا) تے مینوں ایس گل تے کوئی گھمنڈ نہیں۔“

اسلام نے اک ہزار سال توں بوبتے عرصے وچ پوری عربی ثقافت اُتے اپنا گہرا اثر چھڈیا ہے۔ عربی ثقافت وچ ”عزت“ تے ”شرمندگی“ بہت اہمیت رکھدیاں بین۔ لوک کمتر ہون نوں نفرت نال ویکھدے نیں۔ جدوں وی کوئی جھگڑا کردا ہے تے دوجے نوں گھٹیا کہہ کے طیش دواندا تے ذلیل کردا ہے۔ دوجے نوں تکلیف پچا کے اوہناں نوں سکون ملدا ہے۔

جدوں کوئی شخص اسلام نوں ترک کردا تے مسیح دے پچھے چلن دا اقرار کردا ہے تے اوہنوں فیر اسلام دے ہر جذباتی نظرئیے نوں وی خیرباد کہن دی لوڑ ہوندی ہے

جہدے وچ اوہنوں اپنے آپ نوں آسے پاسے دے لوکاں نالوں افضل سمجھ کے سکون ملدا ہے تے شرمندگی توں اوہنوں خوف آندا ہے۔

سچیائی نوں جانو

باغ عدن وچ شیطان نے حوا نوں آزمان لئی ایہہ گل دسی پئی تسی ”خدا وانگوں“ بن جاؤ گے تے ایسے گل تے اماں حوا نے اوہو کم کیتا جو شیطان چاہندا سی۔ ایہدا نتیجہ آدم تے حوا دی نافرمانی دی صورت وچ نکلیا۔ ایس اقتباس دی راہین اسی دوجیاں توں وڈا بنن دی خواہش دے خطرے بارے کیا سیکھ سکدے ہاں؟

”عورت نے سب نوں آکھیاں پئی باغ دے سارے درختاں دا پھل تے اسی کھانے آن۔ پر جھپڑا درخت باغ دے وچکار لگا ہے اوہدے پھل ولوں خدا نے آکھیا ہے پئی تسی اوہدا پھل نہ کھانا تے نہ چھوونا ورنہ مر جاؤ گے۔

تد سپ نے عورت نوں کہیا پئی تسی برگز نئیں مرو گے۔ بلکہ خدا جاندا ہے پئی جس دن تسی او پھل کھاؤ گے تے تہاڈیاں اکھیاں کھل جان گئیاں تے تسی خدا وانگوں نیک و بد دے جانن والے بن جاؤ گے“ (پیدائش ۳: ۲-۵)

دوجیاں تے برتری حاصل کرن دی خواہش انسان لئی اک بہت وڈا پھندہ ہے: جے ایس دنیا دے سارے لوک اپنے آپ نوں دوجیاں نالوں برتر سمجھنا شروع کر دین تو یہ اک بہت وڈی مصیبت تے خطرناک گل ہووے گی۔

خداوند یسوع دے شاگردوں وچ اکثر ایہہ سوال اُٹھدا رہندا سی پئی ساڈے وچوں وڈا کون ہے۔ یعقوب تے یوحنا ایہہ جاننا چاہندے سن پئی خداوند یسوع دی بادشاہی وچ ساریاں توں وڈا کون ہووے گا۔ یعقوب تے یوحنا دی طرح دنیا دے سارے انسان وی ایویں ای بہترین رُتبے تے سب توں زیادہ عزت دیاں تھانواں حاصل کرنا چاہندے ہین۔ خداوند یسوع نے ایس بارے کیہہ آکھیا ہے؟

”تد زبدي دے پُتران یعقوب تے یوحنا اوہدے کول آ کے اوہنوں آکھیا۔ اے اُستاد۔ اسی چاہنے آں پئی جو کجھ تیتھوں منگئے سو اوہ ای تُوں ساڈے لئی کریں۔ اوس اوہناں نوں آکھیا تسی کیہہ چاہندے اوہ پئی مین تہاڈے لئی کراں؟ اوہناں اوہنوں آکھیا۔ ساہنوں ایہہ بخش اسی اک تیرے سجے تے اک کھے تیرے جلال وچ بیٹھے۔ یسوع اوہناں نوں آکھیا۔ تسی نئیں جاند دے پئی کیہہ منگدے اوہ۔ بھلا تسی ایہہ پیالہ پی سکدے ہو جھپڑا مین پینا اے؟ یا اوہ ہبتسمہ جھپڑا مین لینا اے تسی لے سکدے ہو؟ اوہناں اوہنوں آکھیا ساتھوں ہو سکدا اے۔ یسوع اوہناں نوں آکھیا۔ جھپڑا پیالہ مین پینا اے تسی پیو گے تے جھپڑا ہبتسمہ مین لینا اے تسی لوؤ گے پر اوہناں دے بناں جنہاں لئی تیار کیتا گیا اے کسے نوں اپنے سجے یا کھے بہالنا میرا کم نئیں اے۔ تے جدوں دساں شاگرداں نے ایہہ سُنیا تے اوہ یعقوب تے یوحنا نال غصے ہون لگے۔ تد یسوع اوہناں نوں

اپنے کول سد کے آکھیا تسی جان دے اوہ پئی جھپڑے غیر قومان^{۱۰} دے حاکم گئے جاندے نیں اوہ اوہناں اُتے دابا پاندے نیں تے اوہناں دے وڈے لوک اوہناں اُتے دھونس جماندے نیں۔ پر تہاڈے اوچ اجیہا نیں اے۔ سگوں جھپڑا تہاڈے وچ وڈا ہونا چاہے سو تہاڈا کاماں بوئے۔ تے تہاڈے وچوں جھپڑا سردار بننا چاہے سو ساریاں دا نوکر بنے۔ ایس کر کے پئی ابن آدم وی سیوا کران نئی سگوں سیوا کرن تے ہتھیریاں دے تہاں ڈنڈ بھرن نوں اپنی جان دین آیا اے“ (مرقس ۱۰: ۳۵-۳۵)۔

اپنی ایس خواہش کی وضاحت کردیاں ہوئیاں خداوند یسوع نے آکھیاں پئی جے اوہناں دے شاگرد حقیقت وچ اوہناں دے پچھے چلنا چاؤندے نیں تے اوہناں نوں ایہہ گل سکھنی پئے گی پئی اوہ دوجیاں دی خدمت کرنا سکھن۔

مسرف بیٹے دی کہانی وچ وی احساس برتری دا خطرہ صاف نظر آندا ہے (لوقا ۱۵: ۱۱-۳۲)۔ ”چنگا“ بیٹا خود نوں افضل سمجھدا ہے تے گمیا ہویا پھرا جدوں واپس آندا ہے تے اوہ اپنے پیو دی خوشی وچ شریک نئیں ہوندا۔ ایس گل تے اوہدے پیو نے اوہنوں ڈانٹیا تے سمجھایا وی۔ خدا دی نظر وچ کامیابی دا حقیقی رستہ ایہہ ہے پئی دوجیاں تے حکومت کرن دی بجائے اوہناں دی خدمت کیتی جائے۔

دنیوی نظرئیے دے ایس ظالمانہ روئیے توں بچن لئی خداوند یسوع مسیح دا نمونہ ہی ساڈے لئی مشعلِ راہ ہے۔ ایس گل نوں پولس رسول نے وی فلیپیوں دے ناں اپنے خط وچ بڑی خوبصورتی نال بیان کیتا ہے:

”ایس لئی جیکر مسیح وچ کجھ نصیحت اے تے جیکر کجھ محبت پاروں دلایا اے تے جیکر روح دی کجھ سانجھ اے تے جیکر کجھ کھچ پیڑا اے تے میری ایہہ ریجھ پوری کرو پئی اکو جیہا وچار کرو۔ اکو جیہی محبت رکھو۔ اک جان بوؤ۔ اکو وچار کرو۔ دھڑے بازی تے پھنڈ ماریاں کجھ نہ کرو۔ سگوں عاجزی نال اک دوجے نوں اپنے نالوں چنگا جانو۔ ہر کوئی اپنیاں ول ای نہ ویکھے سگوں دوجیاں ول وی۔ سو اوہو جیہا ای سبھا رکھو جیہا یسوع مسیح دا سی۔ اوہ بھانویں خدا دی صورت وچ سی پر اوہنے خدا دے برابر ہون نوں اپنے قبضے وچ رکھن دی شے نا جانیا سگوں اپنے آپ نوں خالی کر دتا تے ٹہلے دی صورت مَل لئی۔ تے بندیاں وانگر ہو گیا تے انسانی شکل وچ ظاہر ہو کے اپنے آپ نوں نیویاں کر دتا تے ایتھوں تیکر تابعدار ہویا پئی موت سگوں صلیب دی موت جھل لئی۔ ایس کر کے خدا اوہنوں بہت اُچا کیتا تے اوہنوں ایہہ ناں دتا جھپڑا ساریاں نانواں نالوں اعلیٰ اے تاں جو یسوع دے ناں اُتے سارے گوڈے ٹیکن بھانویں اسمانی ہون بھانویں زمینی بھانویں اوہ جھپڑے زمین دے بیٹھاں نیں تے خدا

^{۱۰} ایتھے یسوع دا اشارہ غیر قوموں ول ہے جہدا مطلب ہے پئی سبھے قوموں: یہ سب انساناں دا فطری ورتار ہے پئی او آپ نوں خاص شخصیت دے طور پر محسوس کرنا چاؤندے ہین۔

باپ دے جلال دے لئی ہر اک زبان من لئے پئی یسوع مسیح خداوند اے“
(فلپیوں ۲: ۱-۱۱) -

برتری توں متعلقہ دنیا دے ایس ظالمانہ نظرئیے توں رہائی پان دی کنجی صرف
خداوند یسوع مسیح دے نمونے تے عمل کرن وچ لگی ہوئی ہے۔

پر خداوند یسوع دا دل دنیا نالوں بالکل فرق ہے۔ اوہناں نے حکومت جتان دی دی
بجائے خدمت کرن دا انتخاب کیتا۔ اوہناں نے دو جیاں نوں قتل کرن دی بجائے اوہناں
لئی اپنا جیون دان کر دتا۔ عملی طور تے خداوند یسوع نے ایہہ کر کے دکھا دتا
جہدے بارے لکھیا ہے پئی ” اوہنے اپنے آپ نوں خالی کر دتا“ (فلپیوں ۲: ۷) اتے
اوہ وی ایتھوں تک پئی صلیبی موت گوارا کیتی جو اوس زمانے وچ لوکاں دے سامنے
بہت ہی شرمندگی تے ذلت دی موت سی۔

مسیح دا ہر اک اصلی شاگرد وی ایہو کم کردا ہے۔ اوہ خواہ مرد ہووے یا عورت
احساس برتری وچ خوش نئیں ہوندا۔ اصلی شاگرد شرمندگی توں گھابردا نئیں پئی
دوجے کیہہ سوچن گے یا کیہہ آکھن گے بلکہ اوہ ایس گل تے ایمان رکھدا ہے پئی
خدا اوہناں دا آپے انتقام لے گا تے اوہناں دی حفاظت وی کرے گا۔

برتری دے جھوٹھے احساس نوں ترک کرن دی ایہہ دعا سارے حاضرین کھڑے ہو
کے اُچی آواز نال پڑھن۔

برتری نوں ترک کرن دا اعلان تے دعا

اے باپ! میں تہاڈا شکر کردا ہاں پئی تسی مینوں حیرت انگیز طریقے نال بنایا ہے۔
ایس لئی ایہہ تسی او جنہاں مینوں پیدا کیتا ہے۔ میں تہاڈا شکریہ ادا کردا ہاں پئی
تسی میرے نال محبت رکھدے او تے مینوں اپنا کہندے اوہ۔ میں ایس گل لئی وی
شکرگزار ہاں پئی آپ نے مینوں خداوند یسوع دے پیچھے چلن دا شرف بخشیا ہے۔

مینوں احساس برتری دی خواہش لئی معاف فرما۔ میں ایہو جیٹیاں خواہشاں نوں
سختی نال رد کردا ہاں تے اوہناں نوں ترک کردا ہاں۔ میں خود نوں دو جیاں نالوں بہتر
سمجھن توں انکار کردا ہاں۔ میں اعتراف کردا ہاں پئی میں ہر دوجے انسان دی طرح
گنہگار ہاں تے میں تہاڈے بغیر کجھ نئیں کر سکدا۔

میں کسے وی افضل جماعت یا پس منظر دے شخص دے نال الحاق توں توبہ کردا
ہاں تے اور اوہناں نوں رد کردا ہاں۔ میں اقرار کردا ہاں پئی سارے لوک میری نظر وچ
برابر ہیں۔

میں دو جیاں دے حق وچ کدے وی جو حقارت دے لفظ بولے ہیں یا اوہناں نوں
حقیر جانا ہے اپنے اوہناں لفظاں تے روئیے توں میں توبہ کردا ہاں۔ میں پور وی ایہو
جیٹیاں ساریاں گلاں توں توبہ کردا تے اوہناں نوں اپنی زندگی وچوں ترک کردا ہاں۔

میں لوکاں نوں اوہناں دی نسل، جنس، مال تے تعلیم دے لحاظ نال ادنیٰ جانن دے خیال نوں وی ترک کردا ہاں۔

میں اعتراف کردا ہاں پئی ایہہ صرف خدا دا فضل ہے کہ میں تہاڈی حضوری وچ کھلون دے لائق بنیا۔ میں انسانی عیب جوئی دے عمل توں خود نوں الگ کردا ہاں تے اپنی نجات لئی صرف تہاڈے ول رجوع کردا ہاں۔

میں خصوصی طور تے ایس اسلامی نظرئیے نوں پئی اسیں مومن دوجیاں نالوں برتر تے بہتر ہاں، ترک کردا ہاں تے ہر اوس گل نوں وی جہدے سببوں ایہہ کہہیا جاندا ہے پئی اسلام لوکاں نوں کامیابی دیندا ہے اتے ایہہ وی پئی مسلمان، غیر مسلمان نالوں بہتر بین۔

میں اسلام دے ایس دعوے نوں وی مسترد تے ترک کردا ہاں پئی مرد عورتاں نالوں برتر یا بہتر بین۔

اے آسمانی پتا! میں اپنے جھوٹھے احساس برتری توں توبہ کردا ہاں۔ ایہدے بدلے میں خدمت کرن دا انتخاب تے فیصلہ کردا ہاں۔

اے خداوند، میں دوجیاں دی کامیابی تے سڑن دی بجائے خوش ہون دا فیصلہ کردا ہاں۔ میں ہر طرح دے حسد تے رقابت دے جذبے نوں وی ترک کردا ہاں۔

اے خداوند! مینوں چنگے تے صحیح فیصلے کرن دی عقل تے قوت عنایت فرما تاں جو میں جان سکاں پئی تیرے وچ میری کیہہ حیثیت ہے۔ مینوں سچائی دی راہ تے لے چل تاں جو میں جاناں پئی تسی مینوں کس نظر نال ویکھدے او۔ جیوں تو مینوں خلق کیتا ہے اویں میرے اندر اک خاکساری تے عاجزی دا جذبہ وی پیدا کر۔

آمین۔

لعنت توں آزادی

ایہناں حصیاں وچ اسی اسلام وچ دوجیاں تے لعنت کرن دی مشق تے غور کراں گے، ایس مشق کو ترک کرن دا انتخاب کراں گے اتے اپنے خلاف ہر قسم دی لعنت دے اثر نوں توڑاں گے۔

اسلام وچ لعنت بھیجن دا عمل

دوجے سبق دے مواد نوں بروئے کار لیاندیاں ہوئیاں ایماندار لوک اک ایسا دعائیہ طریقہ مرتب کر سکدے ہیں جہدے ذریعے لوکاں نوں فرق فرق قسماں دیاں بندشاں

توں آزادی حاصل کرن وچ مدد کیتی جا سکے جنہاں دا ماخذ خواہ اسلام ہووے یا کجھ پور۔ ایہو جئیاں کجھ دعاواں دے نمونے ”رہنمائے قائدین“ والے حصے وچ پیش کر دتے گئے ہین۔

ایس حصے وچ اسی اک مخصوص اسلامی رسم تے غور کراں گے تے فیر اوہنوں ترک کرن دی اک دعا وی تجویز کراں گے۔ ایہہ دعا ایس لئی تیار کیتی گئی سی تاں جو مسلم پس منظر نال تعلق رکھن والے اک مسیحی نے مینوں دسیا سی پئی ایہہ رسم اک مسلمان کے طور تے اوہدے مذہبی تجربے دا اک اہم حصہ رئی ہے اتے اوہنوں ایس رسم وچ بڑی روحانی طاقت محسوس ہوندی سی۔

قرآن مجید اپنے پیروکاراں نوں اوہناں مسیحیاں تے لعنت بھیجن تے اُکساندا ہے جو مسیح دی الویبت تے ایمان رکھدے ہین: ”تے جھوٹھیاں تے اللہ دی لعنت بھیجو“ (ق ۳: ۶۱)۔ پر کجھ حدیثاں وچ لعنت دے حوالے نال متضاد بیانات وی موجود ہین۔ ایک پاسے، حدیثاں وچ دسیا گیا ہے پئی حضرت محمد مختلف قسم دے لوکاں تے لعنت بھیج دے ہوندے سن جنہاں وچ یہودی یا مسیحی اتے اوہ عورتاں تے مرد شامل سن جو مخالف جنس دی نقل کردیاں ہوئیاں اوہناں ورگے کم کر دے سن۔ دوجے پاسے، اوہ حدیثاں وی موجود ہین جنہاں وچ لعنت بھیجن دیاں خطریاں بارے خبردار وی کیتا گیا تے نالے ایہہ وی دسیا گیا پئی مسلماناں نوں کدے اپنے ہم ایمان مسلماناں تے لعنت نہیں کرنی چاہیدی۔

ایہو جئے متنازع بیانات دی وجہ توں مسلم علماء ایس بارے مختلف نظریے رکھدے ہین پئی آیا دوجیاں پر لعنت بھیجنا مسلماناں کے لئے جائز ہے یا نہیں، اتے اوہ کنہاں تے لعنت بھیج سکدے ہین اور اوہدا اسلامی طریقہ کیہہ ہے۔ پر غیر مسلمان تے لعن طعن کرنا اسلامی معاشریاں وچ بہت عام ہے۔ ۱۸۳۶ء وچ ایڈورڈ لین نے لکھیا سی پئی مصر دے مسلم اسکولان وچ بچیاں نوں مسیحیاں، یہودیاں تے اسلام دے اندر موجود دوجیاں فاجراں تے فاسقاں اتے سارے بے ایماناں تے لعنت بھیجن دی باقاعدہ تعلیم دتی جاندی ہے۔^{۱۶}

لعنت بھیجن دی رسم

میں مختلف ملکاں نال تعلق رکھن والے ادو کے مسلماناں نال گل کیتی ہے جنہاں نے دسیا ہے پئی اوہ مسیت وچ اجتماعی لعنتاں دی مجلساں وچ شریک ہوندا رئیا ہے۔

اک پور دوست نے وی ایہناں مجلساں دے بارے دسیا ہے پئی اوہتھے اوہناں دی قیادت مسیت دے امام ولوں کیتی جاندا ہے جھپڑے جمعے دی نماز دے خطیب ہوندے ہین۔ سارے بندے صفاں بنھ کے اک دوجے دے ”نال جڑ کے“ کھلو جاندے

^{۱۶} ایڈورڈ ڈبلیو لین، ”این اکاؤنٹ آف دی مینز اینڈ کسٹمز آف دی ماڈرن ایچیشنز“، ص ۲۷۶۔

سی۔ فیر امام صاحب دے پچھے پچھے بولدیاں بوئیاں سارے لوک اسلام دے دشمن سمجھے جان والیاں تے لعنت دیاں دعاواں کردے سن۔ ایہہ لعنتاں طے شدہ رسم دے مطابق تے تکراری بوندیاں سن۔ اوسے دوست نے ایہہ وی دسیا پئی لعنتاں بھیجیدیاں بھیجیدیاں ساڈے جذبات ایہنے مشتعل ہو جانڈے سن پئی ہر بندہ شدید نفرت تے غصے نال بھر جاندا سی پئی جیویں پورے وجود وچ کوئی تیز روحانی ”بجلی“ دوڑن لگے (جیویں تن بدن وچ آگ لگ جان دا احساس ہوندا ہے)۔ ایس دوست دے مطابق، ایہہ مشق پیو توں پُتر نوں منتقل ہوندى ہے اتے اوہناں نوں اک خاص تعلق وچ بنھ دیندى ہے۔ ایہدے ذریعے اوہ اپنے آپ نوں اپنے پیو دے نال جُڑیا ہویا محسوس کردا سی اتے اوہدے ذریعے اپنے دادے دے نال تے اوس توں پہلاں دے بزرگاں دے نال وی۔ اوہ سارے وی اپنے اپنے دَور وچ ایسے طرح ”نال جُڑ کے“ کھڑے ہو کے اسلام دی برتری لئی دوجیاں ویری قوماں تے لعنت بھیجن دیاں دعاواں کردے رہندے سی۔

سعودی عرب نال تعلق رکھن والا اک دوست وی، جو ہن مسیحی ہے، رمضان دی مہینے وچ اک مخصوص دن دا انتظار کردا رہندا سی جس وچ اوہ ہزاروں بندیاں نال رل کے مکے والی مسجد الحرام وچ نماز پڑھدے ہوندے سی۔ اوہنوں پوری نماز وچ خاص اوس ویلے دا انتظار رہندا سی جدوں ساری جماعت اک آواز ہو کے غیر مسلمان لئی لعنت دی دعاواں کردے ہوندے سن۔ لعنتاں بھیجن دے دوران اوہنے وی کئی واری اوسے روحانی ”بجلی“ نوں اپنے سراپے وچ دوڑدیاں بوئیاں محسوس کیتا سی۔ امام مسجد کافراں تے لعنتاں پان دے ویلے نال پھٹ پھٹ کے روندے وی سن اتے ہر بندہ اپنے پورے زور تے نفرت دے نال امام کی حمایت وچ لعنتاں نال بھرے نعرے ماردا سی۔

ایہو جیہا ہر اجتماع خداوند یسوع دی تعلیم دے بالکل اُلٹ ہے کیوں جو یسوع دی تعلیم وچ کسے وی دوجے تے لعنت پانا سختی نال منع کیتا گیا ہے (لوقا ۶: ۲۸)۔ مسیحیاں نوں ایہہ تعلیم دتی گئی ہے پئی اوہ دوجیاں تے کدی لعنت نہ پان بلکہ لعنت دے بدلے برکت چاہن۔ ایہہ رسم نمازی تے امام فیر پیو تے پُتر دے وچکار اک غیر الہی ”روحانی گنڈھ“ وی بنھ دی ہے خاص طور تے جدوں اوہ کٹھے رل کے لعنت پاندے بین۔ خداوند یسوع نوں جانن توں پہلاں مطلب نوجوانی وچ لعنت بھیجن کے ایہناں تجربیاں دا میرے دوست دی زندگی تے گہرا اثر ہویا۔

میں ایتھے ”روحانی گنڈھ“ دا خاص ذکر کراں گا پئی ایہدے توں کیہہ مراد ہے؟ ایہدا کیہہ مطلب ہے؟ ایہدا مطلب ہے اک شخص دی روح دا دوجے شخص دی روح دے نال جُڑ جانا، ایویں کہ اوہ اک دوجے نالوں وکھ نہ ہو سکن۔ روح دی ایہہ گنڈھ وی اک طرح دا دروازہ یا پیر جمان دی تھاں ہے جہدا ذکر اسان دوجے سبق وچ نئیں کیتا سی۔ بنیادی طور تے، روحانی گنڈھ دو لوکاں دے وچکار اک روحانی عہد ہوندا ہے جس دے ذریعے روحانی اثر نوں اک دوجے تک منتقل کیتا جاندا ہے۔ کجھ روحانی

گنڈھاں چنگیاں وی ہونڈیاں بین تے اوہ یقیناً برکت دا ویسلہ وی ہونڈیاں بین جیویں
ماپیاں تے بچیاں دے وچ پائی جان والی روح دی گنڈھ پر دوجیاں گنڈھاں نقصان
دہ بھی ہو سکدیاں بین۔

جدوں کوئی بندہ کسے ایہو جئی غیر الہی گنڈھ نال جڑیا ہوندا ہے تے ایس روحانی
گنڈھ نوں کٹن لئی معافی دا عمل بہت ضروری ہوندا ہے۔ جدوں تک کوئی بندہ
کسے دوجے بندے دے بارے اپنے دل وچ نامعافی دا جذبہ قائم رکھے گا تدوں تک
اوہ غیر الہی بندھن یا رشتہ موجود روے گا یعنی اوہناں دے درمیان روحانی گنڈھ
بدستور جڑی روے گی۔

روحانی گنڈھاں غیر الہی وی ہو سکدیاں بین۔ خوش قسمتی نال، مسیحی لوک ایہو
جئیاں غیر الہی روحانی گنڈھاں نوں کٹ یا توڑ وی سکدے بین جہدے لئی دوجے
سبق وچ پیش کردہ پنج اقدام تے مشتمل عمل استعمال کیتا جا سکدا ہے: اعتراف،
ترک کرنا، توڑنا، باہر نکالنا (حسبِ ضرورت) تے آخری قدم برکت چاہنا۔

لعنت نوں کیویں توڑئیے

ایک دفعہ میں کسے کانفرنس وچ تعلیم دے رٹیا ساں تے اوتھے اک نوجوان مدد تے
رہنمائی لئی میرے کول آیا۔ اوہ اپنے گھرانے سمیت مشرق وسطیٰ دے اک ملک وچ
آکے رہن لگا جتھے اوہنوں اک مشنری خادم بنن دی عملی تربیت دتی جا رئی سی۔
پر، اوہدے خاندان نوں حادثیاں تے بیماریاں ورگیاں وڈیاں وڈیاں مصیبتاں وچوں گزرنا
پے رٹیا سی۔ اوہناں دے حالات اپنے خراب بندے جا رئیے سن پئی اوہ سب کچھ
چھڈ چھڈا کے اپنے ملک واپس جان دے بارے سوچن لگے۔ ایہہ نوجوان وی حیران
سی پئی ہورے ساڈا مکان ای منحوس اے پر اوہنوں کجھھ سمجھ نہیں سی آندی
پئی کیہہ کرے۔ میں اوہنوں کسے وی لعنت نوں توڑن دا طریقہ دسیا۔ اوہنے میری
صلاح تے عمل کر دئیاں ہوئیاں پورے اختیار دے نال اپنے مکان تے پٹیاں ہوئیاں
لعنتاں دے اثر نوں توڑیا۔ ایہدے بعد اوس خاندان دیاں ساریاں مشکلاں آسان ہونا
شروع ہو گئیاں تے اوہدے بعد اوہ اپنے اوسے مکان وچ بسی خوشی رہن لگے۔

مسلماناں وچ خدمت انجام دینے والے کئی ایماندار مسیحیاں تے اوہناں ایمانداراں
نوں وی جہیڑے مسلم پس منظر نال تعلق رکھدے سی، ایہو جئیاں لعنتاں دا سامنا
کرنا پیندا سی۔ ایہہ لعنتاں اللہ دے نام تے یا جادو ٹونے دے ذریعے وی پایا جانڈیاں
بین۔

جے تسی ایہہ سمجھدے ہو پئی تسی یا تہاڈا کوئی عزیز ایہو جئی کسے لعنت دا
شکار ہے تے ایس لعنت نوں ختم کرن لئی بیٹھاں دتے ہوئے ۹ اقدام تے عمل کرو:

- سب توں پہلاں، اپنے سارے گناہواں دا اقرار کردیاں ہوئیاں اوہناں توں توبہ کرو اتے اپنی زندگی تے یسوع دے خون نوں منگو۔
- فیر اپنے گھر دے اندروں ہر اک غیر الہی یا مخصوص شدہ (منحوس) شے نوں باہر سٹو۔
- ایہدے بعد، ہر اک لعنت بھیجن والے نوں ڈھڈوں معاف کرو جہدے وچ تسی آپ وی شامل اوہ مطلب خواہ اوہ لعنت تہاڈے کسے اپنے گناہ یا کسے دوجے بندے ولوں لعنت بھیجے جان دے سببوں تہاڈے اُتے آئی سی۔
- مسیح خداوند وچ تہانوں جو اختیار حاصل ہے اوہنوں پہچانو تے بھرپور طریقے نال ورتو۔
- ایہہ کہندیاں ہوئیاں لعنت دے سارے اثر نوں توڑ دیو: ”میں ایس لعنت تے اوہدے سارے اثر نوں خداوند یسوع دے نال وچ توڑدا ہاں“ تے ایسراں اوہدی صلیب دے وسیلے بنیرے دے ہر کم دے خلاف یسوع مسیح دے دتے ہوئے اختیار دی بھرپور طاقت نوں استعمال کرو۔
- مسیح خداوند دے صلیبی کفارے دی مدد نال ہر طرح دی بدی تے برائی توں مکمل آزادی دا اعلان کرو۔
- ایس لعنت نال جڑی وابستہ ہر اک بدروح تے شیطانی تاثیر نوں حکم دیو پئی اوہ تہاڈی زندگی، تہاڈے خاندان اتے تہاڈے گھر دے اندراں وچوں وی باہر نکل جاوے۔
- فیر اپنے آپ تے، اپنے خاندان تے اور اپنے گھر دی ہر اک شے تے خداوند کی برکت نوں منگو اتے ایس لعنت دی کاٹ لئی بائبل دیاں متعلقہ آیتاں نوں استعمال کر دیاں نال نال ایہہ کہو، ”میں مراں گا نئیں سگوں جیوندا رہواں گا تے خداوند دے کماں دا بیان کراں گا“ (زبور ۱۱۸: ۱۷)۔
- خدا دی محبت، قدرت تے فضل لئی اوہدی تعریف تے شکرگزاری کرو۔

سچیائی نوں جانو

کتاب مقدس دی ایہہ آیت لعنتاں توں رہائی دے بارے ساہنوں کیہہ سکھاندی ہے؟

” اسی اوہدے وچ اوہدے خون دی راہیں رہائی یعنی قصوراں دی معافی پانے آں۔ اوہدے اوس فضل دی دولت دے سببوں جہیڑا اوس سانوں ساری حکمت تے دانائی دے نال چوکھا دتا“ (افسیوں ۱: ۷)۔

اسی لعنتاں توں ربائی پانے آن کیونکہ اسی مسیح خداوند دے خون دے وسیلے نال
چھڈائے گئے آن۔

ہر مسیحی ایماندار دے کول بدی دی قوت تے غلبہ پان دا کہیڑا اختیار ہے؟

”ویکھو میں تہانوں اختیار دتا اے پئی سپاں تے ٹھوپیاں نوں لتاڑو تے ویری دی
ساری طاقت نوں۔ تے کوئی شے تہاڈا نقصان نا کرے گی“ (لوقا ۱۰: ۱۹)۔

ساہنوں پہچانن دی لوڑ ہے پئی مسیح وچ اسی دشمن دی ساری قدرت تے غالب آن
دا اختیار استعمال کر سکتے جہدے وچ ساریاں لعنتاں دا توڑ وی شامل ہے۔

اگلی آیت دے مطابق دسو پئی خداوند یسوع دے ایس دنیا وچ آن دا مقصد کیہہ
سی؟

”ایسے واسطے خدا دا پُتر ظاہر ہویا پئی ابلیس دے کماں دا ناس کرے“ (۱)۔
یوحنا ۳: ۸)۔

خداوند یسوع شیطان دی قدرت نوں مٹان لئی آئے سی جہدے وچ بدی دیاں ساریاں
لعنتاں وی شامل پین۔

خداوند یسوع دی مصلوبیت نے استثنا ۲۱: ۲۳ دی شریعت نوں کسراں پورا کیتا سی؟

”مسیح ساڈے لئی لعنتی بن کے تے ساہنوں مل لے کے شریعت دی لعنت توں
چھڈایا۔ کیوں جو لکھیا ہویا اے پئی جہیڑا کاٹھ اُٹے ٹنگیا گیا اوہ لعنتی اے۔
ایس کرکے پئی مسیح یسوع وچ ابرہام دی برکت غیر قومان تیکر وی اپڑے تے
اسی ایمان دی راہیں اوس نوں حاصل کرئیے جہدا وعدہ ہویا اے“ (گلتیوں ۳:
۱۳-۱۴)۔

استثنا ۲۱: ۲۳ وچ لکھیا ہے پئی جنہوں بلی یا درخت تے لٹکایا جاندا ہے اوہ لعنتی
ہے۔ خداوند یسوع مسیح نے وی ایسے طرح لعنتی بن کے صلیب تے اپنی جان دتی
سی تاں جو اسی ایہناں لعنتاں توں ربائی پا سکے۔ اوہنے ساڈی لعنت نوں اپنے اُتے
چُک لیا سی تاں جو اسی لعنت دی تہاں برکت نوں حاصل کر سکے۔

ایہہ آیت بے سبب لعنت دے بارے کہہ کہندی ہے؟

”جس طرح گوریا آوارہ پھردی تے ابابیل اُڈدی رہندی ہے اوسے طرح بے سبب
لعنت بے محل ہے“ (امثال ۲۶: ۲)۔

ایہہ آیت ساہنوں یاد دلاندی ہے پئی جدوں اسی یسوع دے خون دی محافظت تے
صلیب دی آزادی دا اپنے حالات تے اطلاق کر دے ہاں تے اسی ہر طرح دیاں لعنتاں
توں محفوظ تے آزاد ہو جاندے ہاں۔

ایہہ اگلی آیت لعنتاں تے یسوع دے خون دی قدرت دے بارے وچ کیہہ دسدی ہے؟

” سگوں تُسی صیون دے پہاڑ۔۔۔ تے نویں عہد دے وچولے یسوع تے اوس چھڑکے ہوئے لہو دے کول آئے ہو جہیڑا ہابل دے لہو نالوں چنگیاں گلاں کردا اے“ (عبرانیوں ۱۲: ۲۴) -

خداوند یسوع دا خون فائن دی لعنت دے خلاف بہتر گلاں کردا ہے جنے اپنے بھرا ہابل دا خون وگایا سی۔ خون ویسے وی لعنتاں دی نسبت بہتر گلاں کہندا ہے۔

لوقا ۶ تے پولس رسول دے خطاں وچ مسیحیاں نوں کہیڑا مثبت حکم تے نمونہ دتا گیا ہے؟

”پر تہانوں جہیڑے سُندے ہو مِیں آکھنا آں پئی اپنے دُشمنان نال پیار کرو۔ جہیڑے تہاڈے نال ویر رکھن اوہناں دا بھلا کرو۔ جہیڑے تہانوں بددعا دین اوہناں نوں دعا دیو۔ جہیڑے تہاڈی پت لہن اوہناں لئی دعا کرو“ (لوقا ۶: ۲۷-۲۸) -

”اپنے ستان والیاں نوں دعا دیو۔ دعا دیو تے بددعا نا دیو“ (رومیوں ۱۲: ۱۴) -

”تے اپنے ہتھاں نال محنت کرنے آں لوک بُرا آکھدے نیں اسی دعا دینے آں۔ اوہ دُکھ دیندے نیں اسی سہنے آں“ (۱- کرتھیوں ۴: ۱۲) -

مسیحیاں نوں اپنے دوستاں تے دشمنان دونوں لئی باعثِ برکت لوگ بنن واسطے بلایا گیا ہے۔

بیٹھاں لعنت بھیجن دیاں رسماں وچ شمولیت دے اثرات توں آزادی حاصل کرن اتے دوجیاں دی طرفوں بھیجیاں گئیاں لعنتاں توں رہائی پان دی دعا پیش کیتی گئی ہے۔ ایس دعا تے دوجے باب وچ پیش کردہ اصولاں دا اطلاق ہوندا ہے -

لعنت بھیجن دی رسم نوں ترک کرن دا اعلان تے دعا

مِیں اقرار کردا ہاں پئی میرے پیو دادے تے میرے ماپے اتے مِیں خود وی اسلام دے ناں تے دوجیاں اُتے لعنتاں پان دا گناہ کیتا ہے۔

مِیں اپنے پیو دادے، اپنے پیو اتے مسیتاں دے اوہناں خطیباں تے اماماں نوں وی معاف کرنا تے اوہناں دے اثر توں خود نوں آزاد کرن دا فیصلہ کردا ہاں جنہاں نے میرے نال ہور بہت سارے لوکاں نوں ایہناں لعنتاں وچ شامل کیتا اتے اوہناں سب لوکاں نوں وی جہناں مینوں اپنے نال رلا کے ایس گھناؤنے کم وچ شامل کیتا۔

مِیں اوہناں سب لوکاں نوں وی معاف کردا ہاں جنہاں نے میرے یا میرے خاندان تے لعنتاں بھیجیاں پین۔

اے خداوند! مِیں تیری منت کردا ہاں پئی مینوں معاف فرما کیونکہ مِیں وی دوجیاں اُتے لعنت بھیجن دے ایس قبیح عمل نوں منیا تے ایہدے وچ شریک وی ہویا۔

بن مین تیرے کولوں معافی منگدا ہاں۔

اے خداوند! تیری معافی دی بنیاد تے مین دوجیاں تے لعنتاں بھیجن اتے ایس کم دا حصہ بنن تے خود نوں وی معاف کردا ہاں۔

مین لعنت بھیجن دے گناہ اتے اوہدے توں پیدا ہون والی ہر اک لعنت نوں وی ترک کردا ہاں۔

مین دوجیاں توں نفرت نوں وی ترک کردا ہاں۔

مین دوجیاں تے لعن طعن کرن دے شدید جذبے نوں وی ترک کردا ہاں۔

مین مسیح خداوند دے مخلصی بخش صلیبی کفارے دی راہیں اپنی زندگی (اتے اپنی اولاد دیاں زندگیاں توں وی) ایہناں طاقتاں دے اثر نوں توڑ دا ہاں۔

اے خداوند! مین دعا کردا ہاں پئی ایہناں ساریاں لعنتاں نوں توڑ دے جنہاں جنہاں وچ مین شامل رٹیا ہاں اتے جنہاں لوکاں تے مین کدی کوئی وی لعنت کیتی ہے اوہناں اتے توں اپنے اسمان دی بادشاہی دیاں ساریاں برکتاں نازل فرما۔

مین یسوع دے نام وچ، اپنے خلاف بھیجیاں گئیاں ساریاں لعنتاں نوں وی ترک کردا تے اوہناں دے اثر نوں توڑ دا ہاں۔

مین نفرت تے لعنت دی ساریاں بدروحوں نوں وی مسترد تے ترک کردا ہاں اتے اوہناں نوں یسوع دے نام وچ اجے تے ہُنین اپنی زندگی وچوں نکل جان دا حکم دیندا ہاں۔

مین اپنے تے اپنے خاندان دے خلاف بھیجیاں گئیاں ساریاں لعنتاں دے بدلے خدا دی رہائی نوں قبول کردا ہاں۔ مین اطمینان، مہربانی، تے دوجیاں نوں برکت دین دے اختیار نوں وی قبول کردا ہاں۔

مین اپنے ہونٹھاں دی تقدیس کردا ہاں تاں جو زندگی بھر اوہناں توں صرف خدا دی حمد تے دوجیاں لٹی برکت جاری روے۔

خداوند یسوع دے نام وچ، مین خود اپنے اتے نالے اپنے خاندان دے اتے زندگی، اچھی صحت تے شادمانی سمیت خدا دی بادشاہی دیاں ساریاں برکتاں دے جاری ہون دا اعلان کردا ہاں۔

مین سب غیر الہی رابطیاں، روحانی گنڈھاں، خطییاں تے اماماں اتے دوجے مسلم رہنماواں دے نال اپنیاں وابستگیاں دا اعتراف کردیاں ہوئیاں اوہناں نوں اپنی زندگی وچوں ترک کردا ہاں جنہاں نے دوجیاں تے لعنت بھیجن ورگی اسلامی رسم وچ شریک ہون وچ میری رہنمائی کیتی۔

مین غیر الہی روحانی گنڈھاں بنہن یا قائم رکھن وچ ایہناں مسلمان رہنماواں دے کردار تے وی اوہناں نوں معاف کردا ہاں۔

میں اوہناں سارے مسلماناں دے نال اپنی غیر الہی روحانی گنڈھ دے عمل نوں جاری رکھن وچ اپنے کردار توں وی معاف منگنا ہاں جنہاں دی قیادت وچ رہندیاں ہوئیاں میں اوہناں دی اطاعت کی۔

اے خداوند! میں تیری منت کردا ہاں پئی ایہناں روحانی گنڈھاں دے نال جڑے میرے ہر گناہ خاص طور تے دوجیاں اُتے لعنت پان تے دوجیاں کولوں نفرت کرن ورگے گناہواں نوں معاف فرما۔

ہن میں ایہناں مسلم رہنماواں (اوہناں رہنماواں دے نال لوؤ جھپڑے ایس ویلے توانوں یاد آئیے بین) دے نال اپنیاں ساریاں غیر الہی روحانی گنڈھاں تے بندشاں نوں توڑدا تے اپنے آپ نوں اوہناں (یا نام لیجئے) کولوں اتے اوہناں نوں (یا نام لیجئے) اپنی زندگی وچوں آزاد کردا ہاں۔

اے خداوند! مہربانی کر کے میرے ذہن نوں غیر الہی اتحاداں دی ساریاں یادداشتاں توں پاک کر تاں جو میں آزادی دے نال اپنا آپ تیرے حضور پیش کر سکاں۔

میں ایہناں غیر الہی روحانی گنڈھاں نوں برقرار رکھن دی کوشش کرن والیاں ساریاں تمام بدروحاں دے کماں نوں ترک تے منسوخ کردا ہاں اتے اوہناں نوں خداوند یسوع دے نال تے حکم دینا واں پئی ہن تے ایسے ویلے میری زندگی چوں نکل جان۔

میں اپنے آپ نوں مسیح یسوع دے نال منسلک کردیاں ہوئیاں اس فیصلے دا اعلان کردا ہاں پئی ہن توں میں صرف اوہدی پیروی کراں گا۔

آمین۔

رہنمائے مطالعہ

ستواں سبق

نویں الفاظ

روحانی گنڈھ

امام

تقیہ

نویں ناں

■ رینالڈے ڈامنک : انڈونیشین پاسٹر (پیدائش ۱۹۵۷ء)

اس سبق وچ بائبل مقدس دے حوالہ جات

یوحنا ۴: ۲۲	متی ۱۰: ۳۲-۳۳
یوحنا ۱۴: ۶	متی ۵: ۳۷
۱- تیمتھیس ۳: ۲-۵	پیدائش ۱۷: ۷-۸
پیدائش ۳: ۲-۵	زبور ۸۹: ۳-۴
مرقس ۱۰: ۳۵-۴۵	گنتی ۲۳: ۱۹
لوقا ۶: ۲۸	زبور ۱۳۶: ۱
فلپیوں ۲: ۱-۱۱	رومیوں ۱۱: ۲۸-۲۹
لوقا ۶: ۲۸	ططس ۱: ۱-۲
زبور ۱۱۸: ۱۷	عبرانیوں ۶: ۱۷-۱۹
افسیوں ۱: ۷	۲- کرتھیوں ۱: ۱۸-۲۰
۱- یوحنا ۳: ۸	احبار ۱۹: ۱-۲
استثنا ۲۱: ۲۳	زبور ۲۶: ۳
گلٹیوں ۳: ۱۳-۱۴	زبور ۳۱: ۵
امثال ۲۶: ۲	زبور ۴۰: ۱۱
لوقا ۶: ۲۷-۲۸	زبور ۵۱: ۷-۷
رومیوں ۱۲: ۱۴	یوحنا ۱: ۱۴

اس سبق وچ قرآن دے حوالہ جات

ق ۳: ۶۱

ق ۴۸: ۲۸

ق ۱۶: ۱۰۶

ق ۱۴: ۴

ستویں سبق نال متعلقہ سوالات

▪ مطالعاتی مقدمے تے بحث کرو۔

جھوٹ بولن توں آزادی

سچپائی بہت قیمتی ہے

۱. پاسٹر ڈامنک نوں کتابِ مقدس دے کس عقیدے دی منادی کرن دی پاداش وچ جیل بھیجیا گیا؟

۲. خدا نسلِ انسانی دے نال اپنا شخصی تعلق کیوں جوڑ دا ہے؟

شرعی ثقافت

۳. ڈوری صاحب نے ایسی کھیڑی شے دی نشاندہی کیتی ہے جہدی قرآن وچ اجازت دتی گئی ہے؟

۴. ق ۱۴: ۴ دے مطابق، اللہ کس طرح لوکاں دی رہنمائی کردا ہے؟

۵. جھوٹ دی اوہ کھیڑیاں قسماں نے جنہاں دی شرعی قانون وچ اجازت دتی گئی ہے؟

۶. ق ۱۶:۱۰۶ دے مطابق اوہ کہیڑا عمل بے جہدی مسلمانان نوں اجازت بے پر(متی ۱۰:۲۸-۳۳ دے مطابق) مسیحیاں نوں اوہدی قطعاً اجازت نہیں؟

سچیائی نوں جانو

تمام حاضرین ”سچیائی نوں جانو“ دے تھلے دتیاں گئیاں آیتاں دی تلاوت کرن۔

دعا

”سچیائی نوں جانو“ دے عنوان تھلے دتیاں گئیاں آیتاں دی سانجھی تلاوت توں بعد سارے حاضرین اپنی اپنی تھان تے کھلو کے ”گمراہی نوں ترک کرن دا اعلان تے دعا“ والے حصے نوں مل کے پڑھن۔

جھوٹھی برتری توں آزادی

اسلامی برتری دا دعویٰ

۷. ق ۳:۱۱۰ تے ق ۴۸:۲۸ دے مطابق قرآن وچ مسلمانان دے نال کہیڑا وعدہ کیتا گیا ہے؟

۸. اوہ کون بے جنہے اپنے آپ نوں دنیا دے سارے انسانان نالوں افضل قرار دتا ہے؟

۹. اوہ کہیڑے نظریات بین جو عربی ثقافت وچ نہایت اہمیت دے حامل بین؟

۱۰. اسلام توں دستبردار ہوندىاں ہوئیاں ہور کہیڑیاں کہیڑیاں شیواں نوں وی ترک کرن دی لوڑ ہوندى ہے؟

سچیائی نوں جانو

تمام حاضرین ”سچیائی نوں جانو“ کے بیٹھاں دتیاں گئیاں آیتاں دی تلاوت کرن۔

دعا

”سچیائی نوں جانو“ دے تہلے دتیاں گئیاں آیتاں سانجھی تلاوت دے بعد تمام حاضرین اپنی اپنی تہاں تے کھلو کے ”گمراہی نوں ترک کرن دا اعلان تے دعا“ والا حصہ مل کے پڑھن۔

لعنت توں آزادی

اسلام وچ لعنت بھیجن دا عمل

۱۱. مسلم علماء اسلام وچ لعنت بھیجن دے حوالے نال مختلف نظریے کیوں رکھدے بین؟

۱۲. ایڈورڈ لین دے مطابق، ۱۸۳۶ء وچ مصر دے اسکولوں وچ مسلمان بچیاں نوں کیہہ سکھایا جا رہیا سی؟

لعنت بھیجن دی رسم

۱۳. ڈوری صاحب نے اک ایسی رسم بارے وی دسیا ہے جہدے وچ مسلم پس منظر نال تعلق رکھن والا اک مسیحی دوست وی حصہ لیا کردا سی۔ ایس رسم وچ شریک ہون توں بعد اوہ اپنے اندر کیہہ محسوس کردا سی؟

۱۴. ڈوری صاحب کے مطابق روحانی گنڈھ توں کیہہ مراد ہے؟

۱۵. روحانی گنڈھ دے اثر نوں توڑنے دے عمل وچ معافی کئی ضروری تے اہم ہے؟

۱۶. ”لعت بھیجن دے عمل نوں ترک کرن دا اعلان تے دعا“ والے حصے تے غور کرو۔ کیہہ تسی اوہناں گلاں دی نشاندہی کر سکدے اوہ جتھے ایہناں پنج اقدام دا اطلاق کیتا جا سکدا ہے: اعتراف، ترک کرنا، توڑنا، باہر کڈھنا تے برکت چاہنا؟ (دوجا سبق ویکھو)

۱۷. ایس دعا وچ کھیڑیاں شیواں نوں ترک کرن تے کھیڑیاں شیواں دے اثر نوں توڑن دا اعلان کیتا گیا ہے؟

۱۸. لعنتاں دی بجائے کنہاں برکتاں دا اعلان کیتا گیا ہے؟ ایہی خاص برکتاں کیوں؟

۱۹. ایس دعا وچ کنہوں معاف کیتا گیا ہے؟

لعنت نوں کیوں توڑئیے

۲۰. ڈوری صاحب نوں دسن والے نوجوان دے خیال وچ اوہ کھیڑی شے سی جھیڑی اوہدے خاندان لئی مسائل پیدا کرن دا سبب بن رئی سی؟

۲۱. اوہ نوجوان ایسے مسئلے نوں اپنے طور تے حل کیوں نہ کر سکیا؟

۲۲. پرسکون زندگی گزارن توں پہلاں اوس نوجوان نوں کھیڑا کم کرن دی لوڑ پئی؟

۲۳. اوہ کھیڑی شے بے جو مسلماناں دے درمیان خدمت کرن والے خادماں لئی سب توں زیادہ مشکلات پیدا کرن دا سبب بندی ہے؟

۲۴. اوہ کھیڑے نو اقدامات بین جو لعنت نوں توڑن دے حوالے نال ڈوری صاحب نے تجویز کیتے بین؟

سچيائي نوں جانو

تمام حاضرین ”سچيائي نوں جانو“ کے بیٹھاں دتیاں گئیاں آیتاں دی تلاوت کرن۔

دعا

”سچيائي نوں جانو“ دے تھلے دتیاں گئیاں آیتاں سانجھی تلاوت دے بعد تمام حاضرین اپنی اپنی تھان تے کھلو کے ”گمراہی نوں ترک کرن دا اعلان تے دعا“ والا حصہ مل کے پڑھن۔

اک آزاد کلیسیا

اوه جھپڑا میرے وچ رہندا تے مین اوہدے وچ اوہو بہت پھل لیاؤندا

اے۔

یوحنا ۱۵: ۵

سبق دے اغراض و مقاصد

- الف۔ مسلم پس منظر توں تعلق رکھن والے ایمانداراں نوں اک پکے ایمان والے پکے شاگرد بنن دی کی راہ وچ مختلف قسم دیاں مشکلاں دا سامنا کرن دے باوجود ثابت قدم رہن تے سراہنا۔
- ب۔ ایس گل نوں سمجھنا پئی صرف کسے بندے نون مسیح دے کول لیانا ای کافی نئیں ہوندا بلکہ اوہنوں مسیحی ایمان وچ بلوغت تک پہنچانا وی ضروری ہوندا ہے۔
- ج۔ صحتمند شاگرد تیار کرن لئی اک صحت مند کلیسیا دی اہمیت تے غور کرنا۔
- د۔ حوصلہ افزائی کرنا پئی آزاد رہن دے لئی ہر ایماندار شخص نوں چاہیدا ہے پئی دشمن دے سامنے کھلے سارے بوہیاں نوں بند کرے اتے خداوند یسوع مسیح دیاں بابرکت تے پرفضل گلاں نال بھرپور ہو۔
- ہ۔ ایمانداراں نوں ایہہ مدد مہیا کرن تے کلیسیا دے کردار نوں سراہنا۔
- و۔ رہائی دلان والی خدمت دی اہمیت نوں سمجھنا جہدا دائرہ کار صرف اسلام دے متعلقہ حلقے تک ای محدود نہ ہووے۔
- ز۔ شاگرداں نوں مضبوط کرن لئی ”تعلیمی رخنے بھرن“ دی مہارت حاصل کرنا خاص طور تے اوہناں تھانواں وچ جتھے اسلام دی وجہ توں کوئی خرابیاں یا کمزوریاں پائیاں جاندیاں ہین۔
- ح۔ مسیحی زندگی دی اک مضبوط شروعات دی اہمیت نوں اجاگر کرنا جہدے وچ اسلام نال وابستہ معاہدیاں توں دستبردار ہون اتے اپنی وفاداری نوں مکمل طور تے مسیح خداوند دی طرف منتقل کرن دے امور شامل ہین۔
- ط۔ ایماندار نوں دعائیہ زندگی دی مکمل اہمیت توں آگاہ کرنا۔
- ی۔ مسلم پس منظر نال تعلق رکھن والے لیڈراں دی تربیت کاری نوں فروغ دین دی اہمیت نوں اجاگر کرنا۔
- ک۔ قائدین دی تیاری تے کردار سازی دیاں چند کلیدی گلاں تے غور کرنا۔

مطالعاتی مقدمہ: تُسی کیہ کرو گے؟

تُسی اک ایہو جئے تجربہ کار پاسبان ہو جو کئی کامیاب کلیسیاواں دی قیادت کر چکے اوہ اتے تُسی دوجے پاسبانان نوں وی حکمت نال بھری ہوئی صلاح دین لئی وی مشہور اوہ۔ تُسی کسے دوجے شہر وچ رہندے ہوئے اپنے عزیز نوں ملن جاندے اوہ تے اوتھے کوئی تہانوں کہندا ہے پئی مین تہانوں اپنے اک بہت ودھیا بیلی رضا نال ملواواں گا جو اک ایرانی کلیسیا دا رہنما ہے۔ رضا صاحب اسلام نوں چھڈن والے ۱۰۰ دے لگ بھگ ایمانداران دی اک چھوٹی جٹی جماعت دے قائد بین پر تہانوں ایہہ دسیا جاندا ہے پئی اوہناں دی کلیسیا بہت وڈی مصیبت وچ پھسی ہوئی ہے اتے اوتھے کجھ بہت وڈی کشمکش چل رئی ہے کیوں جو حالیہ دنان اوہناں دی کلیسیا دے کجھ آگو بندے اوہناں اُتے ایہہ الزام لا کے کلیسیا کو چھڈ کے جا چکے ہین پئی تہاڈا طرزِ خدمت نہایت آمرانہ ہے، ہدیہ جات گھٹ رئیے نیں ایتھوں تیک پئی کلیسیا لئی اپنے پاسبان نوں تنخواہ تک دینا وی محال ہو گیا ہے۔ تُسی پاسٹر رضا نال رابطہ کر دے اوہ، اپنے رابطہ کار ولوں اوہناں نوں سلام بھجواندے اوہ اتے کسے جگہ تے گٹھے بیہہ کے چائے پین دے دوران ایدھر اودھر دیاں گلاں توں بعد تُسی اوہناں نوں پوچھدے اوہ پئی تہاڈی کلیسیا وچ حالات کیہو جئے چل رہے نیں۔ اوہ کہندے نیں، ”بہت ودھیا! سب کجھ بہت چنگا ہے، خداوند دی تعریف ہووے۔“

ایہدے تے تہاڈا ردِ عمل کیہہ ہووے گا؟

ایس سبق وچ اسلام نوں فراموش کر کے مسیح خداوند دی پیروی کرن دا فیصلہ کرن والے لوکاں لئی اک صحتمند شاگردیت دی راہ ہموار کرن اتے اک صحت افزا کلیسیائی ماحول تیار کرن توں متعلقہ مشورے پیش کیتے گئے ہین۔ ہر شاگرد لئی ایہو بہتر ہے پئی اوہ خدا دے خاص مقاصد نوں انجام دین دی خدمت لئی تیار تے کمر بستہ رہن دی خواہش رکھے (۲۔ تیمتھیس ۲: ۲۰-۲۱) پر ایہہ کم کرن لئی ہر شخص نوں اک صحتمند کلیسیا دی ضرورت ہوندى ہے جو اوہدی روحانی بالیدگی وچ مددگار ثابت ہووے۔ ایس مقصد دے حصول تے گل کرن توں پہلاں اسی شروع وچ ہی اوہناں تین مشکلات دا ذکر کراں گے جنہاں دا ہر نویں ایماندار نوں سامنا کرنا پیندا ہے: برگشتہ ہو کے اسلام دی طرف واپسی، بے پھل شاگردیت تے غیر صحت بخش کلیسیاواں۔

برگشتگی

اسلام نوں چھڈ کے مسیح دی پیروی اختیار کرن والے کجھ لوک آخرکار اسلام ول دوبارہ واپس تُر جاندے نیں۔ ایہدیاں بہت ساریاں وجوہات ہوندىاں ہین۔ اک وجہ برادری

توں علیحدگی دی اذیت ہو سکتی کیوں جو دائرہ مسیحیت وچ داخل ہون والے ایسے لوکاں نوں فیر اوہناں دا مسلم خاندان تے دوست احباب ٹھہرا دیندے نیں۔ اک ہور سبب اوہ سارے روڑے تے رکاوٹاں نیں جو اسلام نے اپنے منحرف ہو جان والے لوکاں دی راہ وچ وچھائیاں ہوئیاں نیں۔ اک ہور وجہ براہِ راست ایذا رسانی وی ہے۔

فیر اک ہور وجہ مسیحیاں تے کلیسیاواں دی طرفوں مایوسی وی ہو سکتی ہے۔ جدوں اسلام نوں چھڈن دی کوشش کرن والے لوک اپنے قریبی مسیحیاں کولوں رہنمائی تے مدد منگدے نیں تے اوہناں نوں مسیحی برادری ولوں مکمل قبولیت دی بجائے ٹھہکرائے جان اتے غیر متوقع رکاوٹاں دا سامنا کرنا پیندا ہے۔ ہتھیاریاں نوں کلیسیاواں ولوں سدھا سدھا ٹھہکرا دتا جاندا ہے۔ ایہدی وجہ اوہ خوف ہے جہدے تحت اسلام ذمیاں توں ایس گل دا مطالبہ کر دا ہے پئی اوہ دینِ اسلام نوں ترک کرن والیاں دی کسے طرح نال کوئی مدد نہ کرن۔ کسے مرتد نوں اسلام چھڈن وچ مدد فراہم کرن تے پوری مسیحی برادری دا وجود خطرے وچ پے سکدا ہے کیوں جو ایس عمل دے نال غیر مسلمان دے ”تحفظ“ دا معاہدہ ختم ہو جاندا ہے۔

مسیحیاں ولوں نومریداں نوں رد کرن دی ایہہ سوچ تبدیل کرن لئی کلیسیا نوں چاہیدا ہے پئی اوہ ذمی معاہدے تے اوہدے نال وابستہ بھاری ذمہ داریاں تے خطریاں نوں سمجھے۔ جنی دیر تک کلیسیاواں تے مسیحی لوک روحانی طور تے ذمی معاہدے دے روحانی اثر وچ بدھے رہین گے اوس ویلے تک اوہ ایس گہرے روحانی دباؤ نوں اپنے اُتے محسوس کردے رہین گے پئی اسی ترکِ اسلام دے سلسلے وچ کسے بندے دی کوئی مدد نہیں کر سکدے۔ ایسے مسئلے نوں حل کرن لئی ضروری ہے پئی کلیسیا اوس ذمی نظام دی مخالفت کرے، آپ وی اوہدے توں دستبردار ہووے تے اوہدے نال جڑی ہوئی ہر اک گل نوں مسترد کرے۔

لوکاں دے برگشتہ ہو جان دی اک ہور وجہ اسلام دے روحانی اثر دا مسلسل اوہناں دیاں زندگیاں تے موجود رہنا وی ہو سکتی ہے جو اوہناں دے اندازِ فکر اتے دوجیاں دے نال تعلق بنان دی صلاحیت تے ہمیشہ حاوی رہندا ہے۔ ایسے اثر دے سببوں اوہناں نوں مسیحیاں دے نال تعلق قائم کرن دی نسبتِ اسلام ول واپس مڑ جانا زیادہ آسان لگدا ہے۔ ایہہ بالکل ایویں ای ہے جیویں کوئی بندہ نویں نکور جُتی خریدے پر اوہنوں محسوس ہووے پئی پرانی جُتی بوہتی آسانی نال فِٹ آندی سی اتے اوہ میرے لئی زیادہ آرام دہ وی ہے۔

بے پھل شاگردیت

اک دوجا مسئلہ بے پھل شاگردیت ہو سکدا ہے۔ عین ممکن ہے پئی مسلم پسِ منظر نال تعلق رکھن والے لوکاں نوں مضبوط جذباتی تے روحانی رکاوٹاں تے بندشاں دا احساس ہووے جنہاں دی وجہ توں اوہناں روحانی ترقی رُکی روے۔ ایہناں وجوہات

وچ خوف، عدم تحفظ دا احساس ، دولت دی ہوس ، ٹھکرائے جان دا دکھ، مظلومیت دا احساس، ٹھیس یا ٹھوکر لگنا، دوجیاں تے اعتماد دا فقدان، جذباتی اذیت، جنسی گناہ، عیب جوئی تے جھوٹھ وغیرہ جیہے عمومی معاملات شامل ہو سکدے ہیں۔ ایہہ سارے عوامل ایمان وچ ودھن دی راہ وچ رکاوٹ دا باعث بن سکدے ہیں۔

ایہناں مسئلیاں دی بنیادی وجہ اسلام دے تسلط تے اثر دا مسلسل جاری رہنا ہے۔ مثال دے طور تے، دین اسلام وچ دوجیاں تے برتری دی سوچ تے بہت زیادہ زور دتا جاندا ہے اتے مسلمان ایہہ سمجھدے بین پئی اوہ غیر مسلمان توں زیادہ افضل نیں۔ برتری دی ایہہ سوچ رکھن والے لوک دوجیاں نالوں افضل ہون دے احساس وچ زیادہ ذہنی سکون محسوس کردے ہیں۔ ایہہ سوچ کلیسیا دے اندر مقابلے دی فضا قائم کرن دا باعث بن سکدی ہے۔ مثال دے طور تے، جے کسی بندے نوں لیڈر مقرر کیتا جاوے تے دوجیاں نوں ایس گل دی ٹھوکر لگے پئی ساہنوں ایس عہدے اُتے فائز کیوں نیں کیتا گیا۔ احساس برتری دی وجہ توں عیب جوئی نوں وی فروغ مل سکدا ہے جہدے سببوں دوجیاں دیاں لتاں کھیچن دا راستہ کھل جائے گا۔ لوک صرف ایسے وجہ توں عیب جوئی کردے نیں کیوں جو اوہ اپنے آپ نوں اوہناں لوکاں توں برتر تے بہتر سمجھدے نیں جنہاں دی اوہ عیب جوئی کر رئیے ہوندے نیں۔ اک پور مسئلہ ٹھوکر دی روح دی شکل وچ وی سامنے آ سکدا ہے جنہوں حضرت محمد دے ایس نمونے توں تقویت ملدی ہے جس دے تحت اوہ ٹھکرائے جان تے وی خوشی دے رد عمل دا اظہار کردے ہُندے سی۔

عراق توں تعلق رکھن والا اک نوجوان مسیحیت اختیار کرن توں بعد کینیڈا وچ پناہ لین وچ کامیاب ہو گیا۔ اوتھے اوہنے کلیسیائی عبادتاں وچ شرکت اختیار کرنے دی کوشش کیتی پر ہر واری اوہ جدوں وی کسے نویں کلیسیا وچ جاندا تے اوتھوں ای اوہنوں کسے نہ کسے گل دے سببوں بڑی ٹھوکر لگدی تے اوہ چرچ جانے والے دوجیاں لوکاں تے بے جا تنقید کرنا شروع کر دیندا پئی اوہ سب ریاکار تے منافق نیں۔ بالآخر ایہہ بندہ مسیحی تے رپیا پر مسیحی برادری توں بالکل کٹ کے اک الگ تھلگ اور تنہائی دی زندگی بسر کرن لگا۔ ایہدا صاف مطلب ایہہ ہے پئی شاگردیت وچ اوہدی اپنی شخصی ترقی مکمل طور تے رُک گئی اتے ایسراں اوہ اپنے ایمان دی پختگی نوں حاصل نہ کرپایا۔ اوہ اک پھلدار مسیحی زندگی دی برکت توں خالی رہ گیا۔

غیر صحت افزا کلیسیاواں

نو مرید ایمانداراں نوں جھپڑے وڈے مسئلیاں دا سامنا کرنا پیندا ہے اوہناں وچ اک مسئلہ کسی صحت افزا کلیسیا دی تلاش وی ہے۔ چرچ صرف راستبازاں لئی مخصوص تھان نہیں ہوندی بلکہ ایہہ گنہگاراں لئی اک شفا خانہ یا اسپتال وی ہے یا اوہنوں ہونا چاہیدا ہے۔ گنہگار وی کلیسیا نال ہی تعلق رکھدے نیں پر جس طرح لوک اسپتال وچ

رہ کے وی بیمار پے جاندے بین اوسے طرح جدوں کلیسیا دے لوکی مسیحی بالیدگی وچ ترقی نہیں کردے تے اوہناں دے گناہ تے روحانی مسئلے ایس حد تک ودھنا شروع ہو جاندے بین پئی اوہ پوری برادری لئی نقصان دہ ثابت ہوندے بین۔ ایہو جئے لوکاں دی وجہ توں کلیسیاواں دا شیرازہ بکھر جاندا ہے تے اوہ ناکام ہو جاندیاں بین۔ عین جس طرح غیر صحتمند مسیحی مل کے غیر صحت افزا کلیسیاواں تشکیل دیندے نیں اوسے طرح بدلے وچ غیر صحت افزا کلیسیائی ماحول دے سببوں اوہناں دے لوکاں لئی روحانی بلوغت وچ ودھنا تے اپنے ایمان وچ ترقی کرنا بہت مشکل ہو جاندا ہے۔

جے کلیسیا دے لوک اپنے پاسبان دی عیب جوئی کر رئیے بین تے تو بالآخر اوہ اپنے پاسبان کا ای نقصان کرن گے تے یا فیر اوہناں دے کول کوئی پاسبان وی نئیں ٹکے گا یا اوہ آپ کسے اک جگہ تے نئیں ٹکن گے۔ کلیسیا دا ہر فرد اذیت وچوں گزرے گا۔ ایس گلوں جماعت دے اندر وی دھڑے بازی، مقابلے بازی اتے ٹٹ پھٹ پیدا ہووے گی تے اوہ وی صرف ایس وجہ توں پئی ایس کلیسیا وچ کجھ لوک قیادت دی باگ ڈور خود سنبھالن دے چکراں وچ لگے ہوئے نیں۔ ایہدی اک بور مثال ایہہ وی دتی جا سکتی ہے پئی جے کلیسیا دے لوکاں وچ مقابلے بازی دی سوچ پائی جاندی ہے مطلب اوہ دوجیاں تے برتری حاصل کرن دی خواہش رکھدے بین تے اوہدی وجہ توں اک ای شہر وچ قائم کلیسیاواں اک دوجے تے بے جا تنقید دے نشتر چلانا شروع کر دین گئیاں اتے اوہناں دا ہر بندہ اپنی کلیسیا نوں دوجی نالوں بہتر تے اوہدے توں برتر ہون دا دعویٰ کردا ہویا نظر آئے گا۔ کیا ہی اچھا ہوندا پئی ایہہ کلیسیاواں رل کے پھلاں نالوں وڈیاں برکتاں حاصل کردیاں پر اوہ انجیل دی خدمت وچ اک دوجے دیاں شریک کار بنن دی بجائے اک دوجے لئی خطرہ بن چکیاں نیں۔

آزادی وچ قائم رہن دی ضرورت

یاد کرو اسان دوجے سبق وچ سکھیا سی پئی شیطان الزام لان والا ہے اتے اوس دا سب توں وڈا طریقہ واردات وی ایہو ہے پئی اوہ مسیحی ایمانداراں تے الزام لاندے ہے۔ ایسے الزام تراشی دے چکر وچ اوہ اپنے ہر ”قانونی حق“ نوں بھرپور طریقے نال اوہناں دے خلاف استعمال کردا ہے جیویں کہ اوہ گناہ جہدا حالے تیک اعتراف نئیں کیتا گیا، نامعافی، اوہ گلاں جو ساہنوں کسے بندش وچ بنہ دیندیاں بین (جنہاں وچ قسمناں، حلف تے عہد و پیمان شامل بین)، روح دے پھٹ تے نسلی لعنتاں وغیرہ۔ مکمل آزادی لئی ضروری ہے پئی مسیح دا ہر اک شاگرد ایہناں ”قانونی حقوق“ نوں پھلوں مسترد تے منسوخ کرے، شیطان لئی پیر رکھن دی کوئی تھان نہ چھڈے تے کھلے بوبیاں نوں بند کرے۔

متی ۱۲: ۲۳-۲۵ وچ خداوند یسوع نے اک تمثیل بیان کیتی ہے جس وچ اوہناں نے دسیا ہے پئی جدوں کوئی بُری روح انسان وچوں نکلدی ہے تے اوہ اوس بندے دے

اندر دوبارہ داخل ہون لٹی واپس آندی ہے تے فیر ست ہور بدروحاں نوں وی اپنے نال لے آندی ہے تاں جو اوس بندے دا حال پہلاں نالوں وی بدتر کرے۔ ایس تمثیل نوں سمجھان لٹی یسوع نے اک گھر دی مثال پیش کیتی جنہوں جھاڑو لا کے صاف تے خالی کیتا گیا تے فیر اوہ گھر دوبارہ وسائے جان لٹی تیار ہو جاندا ہے۔ بُریاں روحاں دوبارہ اوس گھر وچ کس طرح داخل ہوندیاں بین؟ پہلاں، ضرور ہوبا کھلا چھڈیا گیا ہے تے دوجا، اوہ گھر اجے تیک ”خالی“ پیا سی (متی ۱۲: ۴۴)۔

ایتھے ہُن دو مسئلے ساڈے سامنے آندے نیں:

۱۔ دروازہ کھلا چھڈ دتا گیا ہے

۲۔ اوہ گھر حالے تیک خالی پیا ہے۔

صحت مند کلیسیا قائم کرن لٹی ساہنوں صحت مند مسیحیاں دی ضرورت ہوندی ہے۔ اتے صحت مند بنن لٹی ضروری ہے کہ ہر مسیحی پہلاں آزادی حاصل کرے۔ ایہدا مطلب ایہہ ہے پئی ایہو جیہا بندہ اپنی زندگی وچوں اوہناں سارے کھلیاں بوییاں نوں بند کرے جتھوں شیطان اندر داخل ہو کے تباہی مچا سکدا ہے تے فیر اوہ بندہ روحانی طور تے اوہناں بدروحوں دی تھاں تے ہن چنگیاں شیواں، برکتاں تے نعمتاں توں انج معمور ہووے پئی کوئی رخنہ خالی نہ رٹیے۔

سارے بوبے گھٹ کے بند کرن دی ضرورت ہے۔ ہر اک ہوبا! روحانی آزادی دے حوالے نال خاص گل ایہہ ہے پئی صرف کسے اک کھلے ہوئے بوبے نوں بند کرنا کافی نہیں ہوندا۔ سارے بوبے بند کرنا ضروری نیں۔ جدوں گھر دے سامنے دا بوبا پورے دا پورا کھلیا ہووے تے پچھلے بوبے تے دنیا دا بہترین تالا لان دا وی کوئی فائدہ نہیں ہووے گا۔ جے اسی شیطان دے اک وی قانونی حق توں انکار کردے ہاں جو شیطان کسے بندے دے خلاف استعمال کر رٹیا ہے تے اوہ بندہ حالے پوری طرح آزاد نئیں ہویا۔

آزاد ہونا اک شے ہے پر آزاد رہنا دوجی شے ہے۔ بوییاں نوں بند کرنا تے فیر گھر نوں ایویں دا بھرنا پئی کوئی کونا کھدرا وی خالی نہ رہے، ایہہ دونوں عمل برابر اہمیت دے حامل بین۔ ایہدے وچ اوس بندے دے روح القدس نال معمور ہون دی دعا دا عمل وی شامل ہے۔ ایہدا ایہہ وی مطلب ہے پئی ایہو جیا بندہ خداپرستی دی زندگی گزارنا شروع کرے تاں جو اوبدی زندگی پاک تے مقدس شیواں نال بھرپور ہو جائے۔

فرض کرو پئی اک بندہ جھوٹ بولن تے جھوٹھاں تے ایمان رکھن دیاں بندشاں وچ جکڑیا ہویا ہے۔ اوہنوں چا پیدا ہے پئی اوہ اوہناں جھوٹھاں نوں ترک کرے تے فیر سچائی نوں وی قبول کرے، اوبدے تے غور و فکر کرے اتے سچ بولن وچ خوشی محسوس کرے۔ جھوٹھاں نوں چھڈے تے سچائی نوں اپنائے!

اُو بن اک وکھری صورتحال تے غور کردے ہاں: اک ایسا بندہ جو نفرت دی بدروح دے ہتھوں دُکھ اٹھا رٹیا ہے اتے اوس دے سببوں کئی بُرے کم وی انجام دے چُکیا ہے جیویں کہ دوجے لوکاں دے خلاف نفرت انگیز لعن طعن کرنا یا گالاں بکنا وغیرہ۔ فیر جدوں اک واری نفرت دی ایہہ بدروح اوہدی زندگی وچوں نکل جائے تے اوہدے لئی صرف ایہو کافی نئیں پئی اوہ نفرت نوں ترک تے مسترد کرے بلکہ اوہنوں دو جیاں دے نال محبت رکھن، اوہناں لئی برکت چاہند اتے لوکاں نوں بیٹھاں سُنن دی بجائے چُکن اتے تعمیر کرن دا طرزِ زندگی وی اپنان دی ضرورت ہے۔ اوہنوں چاہیدا ہے پئی اپنیاں عاداتاں تے سوچاں وچ نمایاں تے واضح تبدیلی پیدا کرے۔ ایس معاملے وچ کلیسیائی جماعت اوس بندے نوں اپنی آزادی وچ قائم رہن دے لئی مدد فراہم کرنے وچ بنیادی کردار ادا کر سگدی ہے۔ اوہ جماعت اوہدی روح نوں نواں بنان تے ازسرنو تعمیر کرن وچ وی مدد کر سگدی ہے تاں جو اوہ ایک بدلایاں ہویا بندہ بن جائے۔

پولس رسول نے اپنے خطاں وچ وی ایس عمل دا کئی واری ذکر کیتا ہے۔ اوہ ایمانداراں دے سچپائی تے محبت وچ قائم رہن لئی مسلسل دعا تے کم وی کردا ہے۔ اوہ ہمیشہ یاد کردا ہے پئی ایماندار لوک پہلوں کیہہ سن اتے کئی واراں اوہ لوکاں نوں ایس گل دی یاد دہانی وی کراندا ہے تاں جو روحانی طور پر ودھن لئی اوہناں دی حوصلہ افزائی کرے:

”کیوں جو اسی وی پہلاں نادان، نافرمان، دھوکھا کھان والے تے بُریاں خواہشاں تے خُوشیاں دے غلام ساں۔ تے دُکھ، تے ساڑا کردے ساں۔ نفرت دے لائق ساں تے آہو ویر رکھدے ساں“ (ططس ۳: ۳)۔

پر یسوع دے شاگرداں نوں ہور ایہو جیہی زندگی نہیں گزارنی چاہیدی۔ اسی بدلے ہوئے لوک ہاں اتے ہن سانبوں اپنے طور طریقیاں نوں بدل کے زیادہ توں زیادہ اوس خداوند یسوع مسیح دی مانند بنن دی جستجو کرنی چاہیدی ہے جو آپ وی بے الزام رٹیا اتے اوہنے شیطان نوں اپنے خلاف کوئی قانونی حق استعمال کرن دا اک وی موقع نہ دتا۔ ایس بارے پولس رسول فلپیوں دے ناں اپنے خط وچ لکھدا ہے :

”تے ایہہ دعا کرناں آں پئی تہاڈی محبت علم تے ہر طرح دی پچھان نال ہور وی ودھدی جاوے تاں جو چنگیاں شیواں نوں پرکھ سکو تے مسیح دے دن تیکر صاف دِل رہو۔ تے کدی ٹھیڈا نہ کھاؤ۔ تے راستبازی دے پھل نال جھپڑا مسیح یسوع دے سببوں اے بھرے رہو۔ تاں جو خدا دا جلال تے وڈیائی ہووے“ (فلپیوں ۱: ۹-۱۱)۔

ایہہ اک صحت مند شاگرد دی کیسی سوہنی تصویر ہے جو محبت، علم تے حکمت وچ ودھ رٹیا ہے تے صاف دل اتے بے الزام طرزِ زندگی اختیار کر کے راستبازی دے ایہو جئے پھل پیدا کر رٹیا ہے جنہاں توں خدا دا جلال تے اوہدی ستائش ظاہر ہوندى ہے! ایہو جیہا بندہ نہ صرف آزادی پا چُکیا ہے بلکہ اس دی روح دا گھر وی خطرناک

حد تک ”خالی“ ہون دی بجائے یسوع مسیح دیاں سوہنیاں سوہنیاں گلاں نال بھریا ہوا ہے۔

ایس سلسلے وچ کلیسیا تے پاسان دا کلیدی کردار ایہہ ہے پئی اوہ اپنے شاگرداں نوں ایہہ طرز زندگی اختیار کرن وچ مدد فراہم کرن یعنی شیطان دے سارے کھلے ہویاں نوں بند کرن تے یسوع مسیح دیاں سب سوہنیاں گلاں نال بھرے رہن دے ذریعے ایمانداراں دی مدد تے رہنمائی کرن۔

شاگرد بنان دی بلاہٹ، خدمت تے ذمہ داری بہت وڈی ہے جہدے لئی بہت کجھ سیکھن دی لوڑ ہوندى ہے۔ اگے ہن اسی سکھاں گے پئی صحتمند ترقی وچ مدد مہیا کرن دے لئی اپنے اوہناں شاگرداں دی کس کس طریقے نال رہنمائی کیتی جا سکدی ہے جنہاں نے اسلام دیاں بندشاں توں ربائی پا کے مسیح وچ آزاد زندگی گزارن دا آغاز کیتا ہے۔

شفا تے ربائی

اساں نے ایس گل تے خاطر خواہ زور دتا ہے پئی ساریاں ہویاں نوں بند کیتا جاوے تے پیر جان دیاں ساریاں تھانواں ہٹا دتیاں جاوے۔ کسے شاگرد دی زندگی وچ اسلام دا اثر براہ راست ایہناں دونوں شیواں نال جڑیا ہویا ہے اتے ایتھے مہیا کیتے گئے دعائیہ مواد نوں بروئے کار لیاندیاں ہوئیاں اسلام دے بوبے نوں بند کیتا جس سکدا ہے۔

پر مسیح دے شاگرداں دی زندگی وچ ایہو جئیاں کئی ہور وی بندشاں موجود ہو سکدیاں نیں جنہاں دا تعلق شاید اسلام دے نال براہ راست نہ ہووے پر ایہناں بندشاں دا تعلق اوہناں احاطیاں نال وی ہو سکدا ہے جنہاں دا ذکر دوجے سبق وچ کیتا جا چُکیا ہے جیویں کہ غیر اعتراف شدہ گناہ، نامعافی، روح دے پھٹ، گلاں باتاں تے اوہناں نال جُڑے ہوئے رسمی اعمال، جھوٹھ اتے نسلی لعنتاں۔ ادو کے مسلماناں دی زندگیاں تے اوہناں دے مضر اثرات وی واضح طور تے ویکھے جا سکدے نیں:

- نامعافی
- گالم گلوچ کرن والے پیو
- خاندانی انتشار (طلاق، کثرتِ ازدواج)
- منشیات دی لت
- کالا علم تے جادوگری
- جنسی صدمہ (پراسانی، زنا بالجبر، زنائے محرم دے سببوں)

- تشدد
- نسلی لعنتاں
- غصہ
- ٹھکرایا جانا تے نفس کشی
- عورتاں ولوں مرداں تے عدم اعتماد اتے نفرت انگیز رویہ
- مرداں ولوں عورتاں نال توہین آمیز رویہ

ایہناں وچوں کئی عوامل دے ظہور پذیر ہون دا سبب ثقافت تے خاندانی زندگی تے اسلام دا اثر و رسوخ وی ہو سکدا ہے پر ایہدا اک سبب لوکاں دیاں اپنیاں شخصی تے روحانی بُریاں عاداتاں وی ہو سکدیاں نیں جنہاں نوں اوہناں نے سالہا سال توں اپنی زندگی وچ ودھایا ہویا ہے۔ مسیحی بلوغت وچ ترقی لئی ضروری ہے پئی اسی صرف اسلام توں نئیں بلکہ ایہناں ساری شیواں توں وی آزادی حاصل کرئیے۔

اک نوجوان بندے دے گھریلو حالات اپنے زیادہ خراب ہو چکے سن پئی اوہناں دے سببوں اوہ آپ معدے دی بیماری وچ مبتلا ہو گیا کیوں جو اوہدے بوبتے رشتے دار معدے دے کینسر دے سببوں ای مرے سن۔ ایران تے آسٹریلیا دے ڈاکٹراں نے اوہنوں دس دتا سی پئی تیرے معدے وچ وی کینسر دی ابتدائی علامتاں نمودار ہونا شروع ہو گئیاں نیں ایس لئی تینوں اپنی دوائی مسلسل جاری رکھنی پئے گی۔ پر اک دن اوہنے سوچیا پئی کتے ایس نسلی بیماری دی وجہ ساڈے خاندان نال جڑی کوئی ابلسی لعنت ای نہ ہووے۔ اوہنے ایس نسلی لعنت نوں ترک کرن دا اقرار کر دیاں ہوئیاں اوہدے اثر نوں اپنے خاندان اتوں توڑیا تے اپنی زندگی نوں نویں سریوں خدا دے سپرد کیتا۔ ایہہ کم کردیاں ای اوہنے ایس بیماری توں مکمل شفا پائی اتے اوہنے ساریاں دوائیاں وی کھانا چھڈ دتیاں۔ نال ای اک ہور وی بہت وڈا کم ایہہ ہویا پئی اوہ بہت جلد ذہنی دباؤ تے فکرمندی دا شکار رہن دی عادت تو وی شفایاب ہو گیا۔ بن اوہ پہلاں توں کتے زیادہ زیادہ پرسکون ہو گیا تے اپنے حالاتِ زندگی دے حوالے نال خدا تے اوہدا ایمان ہور وی مضبوط ہو گیا۔ شفا تے رہائی دے ایس ضروری قدم نے اوہناں پاسبانی خدمت دا بوجھ چُکن لئی وی پوری طرح تیار کر دتا سی۔

اک صحت افزا کلیسیا وچ ساریاں قسماں دے ”کھلے بوییاں“ تے ”پیر جمان دیاں تھانواں“ دے نال برتاؤ کرن لئی ضروری ہے پئی ایہہ عمل ایمانداراں لئی پاسبانی خبرگیری دی خدمت دا باقاعدہ حصہ ہووے۔ یاد رکھو، جدوں وی کسے گھر نوں مکمل طور تے محفوظ کرن دی لوڑ پوے تے صرف اک دروازہ جیویں کہ اسلام نال کیتے گئے سارے معابدیاں دا بوبا بند کرنا ای کافی نئیں ہوندا بلکہ ضروری ہے پئی گھر دے سارے داخلی راستے تے رخنے بند کر دتے جان۔

دراڑاں وچ تعلیم دی بھرائی

ذرا اک پرانے تے تباہ شدہ گھر دا تصور کرو جھدی چھت ٹپکدی ہے تے اوہدیاں دراڑاں وچوں تُسی اندر بہہ کے آسمان دا نظارہ وی کر سکدے ہو۔ کھڑکیاں جو کسے ویلے شیشے دیاں ہوندیاں کردیاں سن، ٹُٹ پھٹ چکیاں نیں اتے اوہناں وچوں ہن کھلی ڈھلی ہوا عام آندی جاندی ہے۔ بوہے اپنیاں بینڈیاں توں اُکھڑ کے زمین تے جا پئے نیں۔ اندرون، اوہدیاں دیواراں نہایت خستہ ہو چکیاں نیں جنہاں وچ جابجا رخنے پئے چکے نیں۔ فرش بہت فرسودہ اے۔ بنیاداں وی شگاف پین دے سببوں کمزور ہو چکیاں نیں۔ اتے اوہدے اندر کئی مشنڈے مالک بن کے ڈیرے لائے ہوئے نیں حالانکہ اوہ ایس گھر دے مالک نہیں۔ اوہناں نوں ایتھے ہونا وی نئیں سی چاہیدا کیوں جو اوس گھر نوں برباد کرن والے وی اوہو نیں۔

اس گھر نوں بحال کرن لئی بہت سارا کم کرن دی لوڑ ہے۔ پہلا کم ایہہ ہے پئی گھر نوں محفوظ کیتا جائے یعنی چھت دی مرمت کرائی جائے تے نوہاں کھڑکیاں تے مضبوط بوہے تالیاں سمیت لائے جان تاں جو کوئی مشنڈا اوہدے اندر داخل نہ ہو سکے۔ رہائی دی خدمت دا وی پہلا قدم ایہو ای ہوندا ہے پئی سارے کھلے بوہے بند کیتے جان۔ ایہہ پہلا قدم ہے کیوں جو اگر سارے بوہے بند نہ کیتے جان تے ناجائز قبضہ کر کے بیٹھے ہوئے مشنڈے (بدروحاں) دوبارہ کسے وی کھلے بوہے ولوں اندر آجان گئیاں۔

اک واری جدوں پورا گھر محفوظ ہو جائے تے فیر دوجے کماں دا وی آغاز کیتا جا سکدا ہے جیویں کہ بنیاداں دی بحالی، دیواراں دی مرمت اتے گھر دی تزئین و آرائش وغیرہ۔

جدوں ادو کے مسلمان لوک مسیح دے کول آندے نیں تے بو سکا ہا پئی اوہ اسلام تے اسلامی ثقافت دی وجہ توں روح تے لگے ہوئے پھٹ اپنے نال لے کے آؤن، جنہاں توں اوہناں نوں شفا تے بحالی دی ضرورت ہوندی ہے۔

ایماندار شخص دی روح بالٹی کی طرح ہوندی ہے۔ جس وچ اسی صاف تے میٹھا پانی جمع کر دے آن مطلب زندگی دا پانی جو خداوند یسوع مسیح توں جاری ہوندا ہے۔ ساڈی زندگی وی ایہو جیہی ہونی چاہیدی ہے۔ پر جے کر بالٹی وچ کسے پاسے ایک وڈا سارا سوراخ یا شگاف ہووے جہدا مطلب ساڈے کردار وچ کوئی خرابی یا کمزوری ہے، تے اوس بالٹی وچ بوبتا پانی نئیں آیا جا سکا۔ ایس بالٹی وچ صرف اوہنا ای پانی آسکے گا جنی تھان بالٹی وچ اوہدے سب نوں تھلڑے سوراخ یا شگاف توں تھلے تھلے باقی رہ جائے گی۔ ایس بالٹی وچ زیادہ توں زیادہ پانی جمع کرن لئی ضروری ہے پئی اسی پہلاں اوہدے شگافوں نوں بند کرئیے۔

دنیا جہاں وچ جتھے جتھے اسلام نے جڑ پھڑی ہے اوتھے ایسے قسم دا نقصان ویکھن چ آیا ہے۔ جیویں ڈان لٹل نے نشاندہی کیتی ہے پئی ”اسلام نے اپنے اثر و رسوخ کے ذریعے مختلف حالات دے باوجود مسلم پس منظر نال تعلق رکھن والے ایمانداران لئی اکو جہاں رکاوٹاں پیدا کیتیاں جانندیاں نیں تاں جو اوہ مسیح دی پیروی نہ کر سکن“۔^{۱۷}

ایس اک بور انداز وچ سوچ بچار کرن لئی ذرا غور کرو پئی جدوں کوئی بندہ نہایت بُرے حادثے دا شکار ہو جائے تے اوہدے تندرست ہون وچ اک طویل عرصہ لگ جائے تے ایس دوران کیہہ ہوندا ہے؟ عموماً اوہدے جسم دے کجھ پٹھے کمزور پے جاندے بین تے یا فیر استعمال نہ ہون دی وجہ توں اوہناں دے مکمل طور تے ضائع ہو جان دا وی خدشہ ہوندا ہے۔ ایہو جئے بندے نوں مکمل بحالی حاصل کرن لئی چند مخصوص ورزشاں (فزیو تھراپی دے ذریعے) کرائیاں جانندیاں ہین تاں جو کمزور پٹھے وی مضبوطی حاصل کر سکن۔ ایہہ ورزشاں طویل مدتی وی ہو سکدیاں ہین تے چنگیاں بھلیاں تکلیف دہ وی پر پورے جسم نوں دوبارہ کم کرن دے قابل بنان لئی ایہہ ورزشاں بہت ہونندیاں ہین۔ تسی صرف ایہنا کم ای کر سکردے اوہ جنہاں کم تہاڈے کمزور پٹھے تہانوں کرن دی اجازت دین گے۔

ایہدا مطلب ایہہ ہے پئی مسلم پس منظر نال تعلق رکھن والے ایمانداران تے مشتمل کلیسیا وچ تعلیم دین دے نظام وچ ایس نقصان دا مداوا کرن دا اک مکمل تے باضابطہ بندوبست شامل ہونا چاہیدا ہے۔ اسی ایس بندوبست نوں ”دراڑاں وچ تعلیم دی بھرائی“ دا ناں دینے آن یعنی بائبل مقدس دی سچائی نوں بول کے زندگی دے اوہناں علاقیاں وچ انڈیلنا جتھے پہلوں جھوٹھ دا راج ہوندا کردا سی۔ ہر ادوکے مسلمان دی زندگی وچ ایسے سارے حلقے پائے جاندے ہین جتھے ایس عمل نوں انجام دین دی لوڑ ہوندی ہے۔

حضرت محمد دی تعلیمات وچ اک منکھ دی دوجے اُتے برتری تے بڑا زور دتا گیا سی جیویں کہ مسلمانان نوں غیر مسلمانان تے۔ اوہ دوجے بندے توں خود نوں گھٹیا یا کمتر سمجھن نوں بڑی شرمندگی دی گل سمجھدے سن۔ اسلامی معاشریاں وچ ایہہ گل اوہناں دے حیاتی نظریے وچ خاصی جذباتی حد تک سرایت کر چکی ہے پئی اوہ دوجے لوکاں نوں بہتر ہین۔ اک مسیحی بندے نے دسیا پئی ایرانی ثقافت وچ جدوں لوک کسے دوجے بندے نوں گلی دی نکر تے ڈگیا ہویا ویکھدے نیں تے بہت خوش ہوندے نیں یا جدوں اوہ سُنڈے نیں پئی فلاں بندہ امتحان وچ فیل ہو گیا ہے۔ اوہ ایس لئی خوش ہوندے نیں کیوں جو اوہ نہیں ڈگے یا فیل ہوئے ایس لئی اوہ اوہناں نالوں افضل نیں۔

^{۱۷} ڈان لٹل، ”ایفیکٹو ڈسٹیننگ ان مسلم کمیونٹیز“، ص ۱۷۰

دوجے بندے دی ایس نظر نال ویکھن دا ایہہ انداز کلیسیاواں وچ بہت سارے مسائل نوں پیدا کرن دا سبب بندا ہے۔ مثال دے طور تے، ہو سکدا ہے پئی کسے اک کلیسیا دے لوک ایہہ کہن پئی اسی دوسری کلیسیاواں توں بہتر ہاں۔ ایہہ رویہ ٹھیس یا ٹھوکر کا باعث بندا ہے جہدی وجہ توں اک ای علاقے دیاں کلیسیاواں رل مل کے کم کرن توں انکار کر دیندیاں نیں۔ ایس روئیے دے نال، جسے کسے بندے نوں کلیسیا وچ قیادت دے منصب تے فائز کر دتا جائے تے دوجا بندہ شخص فوراً ایہہ سمجھنا شروع کر دئے گا پئی مینوں ٹھکرا دتا گیا ہے اتے انج اوہدے اندر حسد پیدا ہووے گا اتے اوہ پوچھے گا پئی ”اوہناں نے مینوں ایس کم لئی کیوں نہیں چُنیا؟ کیہہ ایہناں نوں لگدا ہے پئی میں چنگا نہیں آن؟“ ایہہ مسئلہ ایہناں زیادہ گھمبیر ہے کہ لوکی اپنے آپ نوں قائدانہ خدمت لئی پیش کرن توں انکار کرنا شروع کر دین گے کیوں جو اوہناں ہر ویلے ایس گل دا دھڑکا لگا رئیے گا پئی کلیسیا دے دوجے لوک کتے اوہناں آتے کسے دن بلہ ای نہ بول دین یا بے جا تنقید دا نشانہ نہ بنان۔

ایہو جیہا رویہ رکھن والے لوک اکثر ایہہ نئیں جاندے پئی اوہ کلیسیائی زندگی وچ بہتری لیاؤن واسطے اپنی تعمیری سوچ نوں کس طرح عاجزی تے حلیمی دے نال عمل وچ لیاؤن۔ بلکہ اوہ ہمیشہ انج گل کردے بین جیویں اوہ ایس فن وچ یدِ طولیٰ رکھدے بین، اوہناں دے لہجے توں تکبر دی بو آئے گی اتے اوہ بڑے ای غیر حساس طریقے نال بس دوجیاں دی اصلاح کردے نظر آن گے۔

ایہہ رویہ چغل خوری (عیب جوئی) نوں وی پروان چڑھاندا ہے کیوں جو ایہو جئے لوکاں نوں دھیان دے نال اپنا اپنا کم کرن نالوں دوجیاں دیاں لتاں کھچن وچ زیادہ مزہ آندا ہے۔

ایس گھمبیر مسئلے دا قلع قمع کرن لئی ضروری ہے پئی لوکاں نوں اپنے اندر خادمانہ روح پیدا کرن دا درس دتا جائے مطلب ایہو جئے لوکاں نوں ایہہ جانن دی لوڑ ہوندی ہے پئی یسوع نے کیوں اپنے شاگرداں دے پیر دھوتے سن اتے فیر اوہنے ساہنوں وی ایہو کم کرن دا حکم دتا سی۔ لوکاں نوں ایہہ وی گل سکھان تے سمجھان دی لوڑ ہے پئی مسیح وچ اوہناں دی پہچان تے شناخت کیہہ ہے، مسیح دے وچ ساڈی شناخت نہ ساڈے کمان نال بندی ہے اور نہ ہی دوجے لوکاں بارے اپنی سوچ تے عقل دے نال گلاں کرن دے نال بلکہ ساڈی پہچان مسیح ورگے کم کرن نال بندی ہے۔ اوہناں نوں ایہہ وی سکھن دے لوڑ ہے پئی اوہ اپنی کمزوریاں تے ”فخر کرنا“ اتے ”خوشی“ محسوس کرنا سیکھن (۲۔ کرنتھیوں ۱۲: ۹-۱۰)۔ اوہناں نوں ایوی گل سیکھن دی لوڑ ہے پئی دوجیاں نال محبت رکھن دا مطلب ہے دوجیاں دی کامیابیاں تے خوش ہونا اتے اوہناں دے دکھ یا رنج وچ اوہناں دے نال دُکھی تے رنجیدہ ہونا (رومیوں ۱۲: ۱۵؛ ۱- کرنتھیوں ۱۲: ۲۶)۔ لوکاں نوں ایس تعلیم دی وی ضرورت ہے پئی محبت وچ سچ کیویں بولیا جاندا ہے۔ ایمانداراں نوں ایہہ وی سکھان دی لوڑ ہے پئی چغل خوری

دے کہیڑے کہیڑے کم اپنے اندر تخریبی اثرات رکھدے نیں اتے جدوں کسے بھرا یا بہن دے بارے کوئی شکایت آئے تے اوہنوں اچھے طریقے دے نال کس طرح نیٹایا جا سکدا ہے یا اوہدے اُتے کیہو جئے ردِ عمل دا تے کسراں اظہار کرنا چاہییدا ہے۔

اسلام چوں مسیح دی طرف آن والے لوکاں دے نال اک مسئلہ سچ بولن دا ہنر سیکھن وچ سامنے آن والیاں مشکلاں وی ہو سکدیاں نیں۔ اسلامی معاشریاں وچ لوکاں نوں ایس گل دی خاص تربیت دتی جاندی ہے پئی اوہ اپنے اپنے کماں وچ شفافیت تے احتساب توں ہمیشہ دُور رہن دے ذریعے (ایس بارے پور جانن لئی ستویں باب وچ گمراہی دا عنوان پڑھو) کس طرح شرمندگی توں بچ سکدے بین۔ مثال دے طور تے، فرض کرو پئی تہانوں چرچ دے وچ کوئی ایہو جیہا بندہ نظر آندا ہے جنہوں ویکھ کے تہانوں محسوس ہوندا ہے پئی ضرور ایہہ بندہ اپنی زندگی وچ کسے نہ کسے وڈی مصیبت وچ پھسیا ہویا ہے پر جدوں تُوں اوہنوں مل کے تے اوہنوں پوچھدے او پئی ”تہاڈا کیہہ حال اے؟ سب ٹھیک تے ہے نا؟“ تے حالانکہ صاف دِس رٹیا ہے پئی اوہدی زندگی وچ ضرور کوئی نہ کوئی وڈا مسئلہ چل رٹیا ہے کیوں جو اوہ بندہ کافی دناں توں بالکل ٹھیک نظر نئیں آ رٹیا پر فیر وی تہاڈے سامنے اوہ کہندا ہے پئی ”ہاں ہاں سب خیر اے۔ مین بالکل ٹھیک ٹھاک آں۔ مہربانی۔ سب بہت ودھیا چل رٹیا ہے۔“ ایہو جئے لوک ایہو جئے موقعے تے فوراً اپنے مونہہ اُتے اک نقاب چڑھا لیندے نیں۔ اپنے مسئلیاں نوں چھپان دا ایہہ رجحان اسلام نوں خیر باد کہن والے لوکاں وچ بہت والے لوکاں وچ بہت عام پایا جاندا ہے۔ شیطان ایس روئیے نوں استعمال کردیاں ہوئیاں ایہو جئے ایمانداراں دی روحانی زندگی وچ ترقی دے کم نوں روک دیندا ہے جہدا اوہناں پتہ نئیں لگدا نالے اُتوں اوہناں دے دلاں نوں ایہو جیہا بنا دیندا ہے پئی دوجیاں کولوں روحانی مدد حاصل نہ کر سکن۔

ایس معاملے نوں نیٹان لئی، شاگرداں نوں چاہییدا ہے پئی اوہ اک دوجے دے نال سچ بولن دی اہمیت نوں جانن تے اک دوجے نوں سمجھن دی تعلیم تے بار بار غور کرن تاں جو اوہناں نوں پتہ چل سکے پئی ایہہ عمل شخصی ترقی تے آزادی لئی کئی اہمیت رکھدا ہے۔

اسلامی ثقافتوں توں متعلقہ کئی پور وی معاملات ایہو جئے ہوندے نیں جتھے ”دراڑاں وچ تعلیم دی بھرائی“ کرن دی لوڑ ہوندی ہے جیویں کہ:

- معافی دی ضرورت اتے اوس دا اطلاق کرن دا ہنر
- آسانی نال ٹھوکر کھان اتے دوجیاں دیاں معمولی معمولی گلاں تے ٹھوکر لگن دے رجحان تے غالب آنا

- ایہو جئے انداز نال خدمت کرن دا فن سیکھنا جہدے ذریعے لوکاں دے درمیان اعتماد دی فضا قائم ہووے
- جادوگری نال جڑیاں بوٹیاں سرگرمیاں نوں ترک کرنا
- عورتاں تے مرداں دا اک دوجے دی عزت کرن دا ہنر سیکھنا اتے اپنے تعلقات وچ ہمیشہ سچ بولن دے حوالے نال تعلیم حاصل کرنا پر ایہہ عمل نہایت محبت، فروتنی تے کسے وی قسم دے غرور توں بغیر انجام دتا جائے۔
- ماپے وی ایس گل نوں سیکھن پئی اپنے بچیاں تے لعنت بھیجن دی بجائے اوہناں لئی برکت چاہن۔

(اسلام اتے حضرت محمد دی سیرت دی پیروی کرن توں پیدا ہون والے مسئلیاں دی فہرست ویکھن لئی چوتھے سبق دا آخری حصہ ویکھو۔)

یہ گل بہت اہم تے ضروری ہے پئی ”دراڑاں وچ تعلیم دی بھرائی“ دا مرحلہ بہت ہی منظم تے بھرپور طریقے نال مکمل کیتا جائے مطلب سارے مسئلیاں تے معاملیاں دا پورا احاطہ کیتا جاوے تاں جو سب لوکی اپنے اپنے جذبات تے الہیاتی نظریات نوں نویں سریوں تعمیر کر سکن۔

ایس حصے وچ اسی ایمانداراں اتے قائدین دی کردار سازی اتے نویں عقل دی ضرورت تے گل کراں گے۔

بھرپور آغاز

ڈان لٹل صاحب نے شمالی افریقہ دے مسلماناں دے درمیان خدمت انجام دین والے دو مشنری خادماں دا اک تقابلی جائزہ پیش کیتا ہے۔ ایہناں دونواں خادماں نے اوتھے کئی سال خدمت کیتی سی۔^{۱۸}

بھائی اسٹیو وچ ایہہ ہنر ہے سی پئی اوہ مسلماناں نوں فوراً مسیح نوں قبول کرن تے مائل تے قائل کر لیندا سی اتے کئی وراں تے پہلی گل بات دے وچ ہی اوہناں دے دل جت لیندا سی۔ پر اوہناں نومریداں وچوں تقریباً ہر بندہ ای بہت چھیتی برگشتہ ہو جاندا سی تے اکثر خداوند یسوع دی پیروی دا فیصلہ کرنے دے چند ہفتیاں دے اندر اندر اوہدے بچائے ہوئے لوک برگشتگی دا شکار ہو جاندے ہوندے سی۔ اوہناں وچوں کجھ جے کر قائم رہ وی جاندے سن تے اوہ وی زیادہ توں زیادہ ایک سال اتے اوہ وی بس اک دو۔ اسٹیو دی تکنیک ایہہ سی پئی اوہ لوکاں نوں فوراً مسیح تے

^{۱۸} ڈان لٹل، ”ایفیکٹو ڈسٹریبنگ ان مسلم کمیونٹیز“، ص ۲۶-۲۷

ایمان لیان اتے روح القدس تے بھروسہ رکھن تے قائل کر لیندا سی تے نال نال اوہناں نوں ایہہ وی کہندا سی پئی روحانی زندگی وچ ودھن تے مسیحی ایمان دے بارے بور جانن دے حوالے نال مین ہر قدم تے تہاڈی مدد تے رہنمائی کراں گا۔

بہن چیری دا طریقہ تے کامیابی دی شرح ایہدے بالکل اُلٹ سی۔ اوہ لوکاں نوں مسیح دے کول لیان توں پہلاں اوہناں نوں بہت دیر تک تعلیم دیندی ہوندی سی بلکہ کئی واری تے کئی کئی سال تک۔ اوہنے صرف اپنے نال کم کرن والیا عورتاں نوں شاگرد بنن دی دعوت دتی تے اوہ وی اوہدوں جدوں اوہناں ایس گل نوں محسوس کیتا پئی ہن ایہہ عورتاں مسیح نوں قبول کرن دی ضرورت تے اہمیت نوں پوری طرح سمجھ گئیان نیں جہدے وچ ایذا رسانی تے اوہناں دے شوہراں ولوں طلاق تک دے امکانات وی شامل سن۔ اوہناں دے وسیلے مسیح نوں قبول کرن والی ہر عورت اک مضبوط تے وقف شدہ ایماندار بن گئی ایتھوں تیک کہ چیری صاحبہ نوں شمالی افریقہ توں ملک بدر ہو جان دے بعد وی اوہ سب عورتاں اپنے مسیحی ایمان تے قائم رہیاں۔

مسلمانان نوں مسیح دے کول لیان دے عمل لئی ایہہ ضروری ہے پئی اوہناں نوں اوس ویلے تک شاگردیت دے مراحل چوں نہ گزاریا جائے جدوں تک اوہ ابتدائی تعلیم دے نال پوری طرح واقف نہ ہو جان۔ پنجویں سبق وچ پیش کردہ مسیح دی پیروی دے چھ اقدام نوں یاد کرو:

۱۔ دو اقرار:

■ مین گنہگار آن تے اپنے آپ کو خود بچا نہیں سکدا

■ خدا اک ہی ہے یعنی خالق خدا جنے اپنے بیٹے یسوع نوں بھیجیا تاں جو میرے گناہوں دی خاطر اپنی جان دیوے۔

۲۔ رجوع لانا (توبہ کرنا): اپنے گناہوں توں تے ہر قسم دی بدی توں۔

۳۔ درخواست کرنا: معافی، آزادی، ہمیشہ دی زندگی اتے روح القدس لئی۔

۴۔ وفاداری دا تبادلہ: ہن توں مسیح میری زندگی دا مالک تے خداوند ہووے گا۔

۵۔ وعدہ تے تقدیس: کہ مین اپنی زندگی مسیح اتے اوہدی خدمت لئی وقف کرنا آں۔

۶۔ اعلان: مسیح وچ اپنی نویں شناخت دا اقرار۔

اوپن لگدا ہے پئی اسٹیو صاحب نوں مریداں نوں صرف پہلے تے دوجے اقدام وچوں گزاردے سن یا ہورے تیجے قدم وچوں وی پر اوہ اوہناں نوں چوتھے سے چھیویں

اقدام دا پابند نئیں بناندے سن۔ وفاداری دے مکمل تبادلے لئی (چوتھا قدم) اسلام توں مکمل قطع تعلق اختیار کرنا تے اوہدی تھان خداوند یسوع مسیح دے نال اپنی مکمل وفاداری دا عہد کرن دی لوڑ ہوندی ہے۔ وعدے تے تقدیس دے عمل وچ (پنجواں قدم) ایذارسانی دیاں شرطوں نوں قبول کرن دا اقرار وی شامل ہونا چاہیدا ہے جہدے لئی بائبل دی اخلاقیات توں واقف ہونا وی بہت ضروری ہے مطلب اپنی تقدیس کر دیاں ویلے تہانوں پتہ ہونا چاہیدا ہے پئی ہن توں تہانوں کیہو جئی مقدس تے پاکیزہ زندگی بسر کرنا پینی اے۔ نویں شناخت دا اعلان کرن لئی (چھیواں قدم) ضروری ہے پئی تہانوں ایس گل دی وی پوری پوری سمجھ بوجھ ہونی چاہیدی ہے پئی ہن تسی اللہ دے ”عابد“ بن دی بجائے خداوند یسوع مسیح دے ویلے نال خدا دے فرزند بن چکے اوہ ایس لئی اپنی ایس نویں مسیحی پچھان نوں سمجھنا تے جاننا تہاڈے لئی بے حد ضروری ہے۔ فیر ایس معاملے وچ تہانوں ایس حقیقت نوں وی تسلیم کرن دی لوڑ ہے پئی ہن توں تسی مسلم اُمہ وچوں خارج قرار دتے جا چکے اوہ تے ہن تہاڈی اوہ پرانی شناخت ختم تے منسوخ ہو چکی ہے جہدے وچ دوستان اتے گھر والیاں دی طرفوں خفیہ علیحدگی دے عوامل وی شامل بین۔

ایس توں علاوہ ، تیجا قدم تہاڈے کولوں ایہہ تقاضا وی کردا ہے پئی تسی مسیح وچ آزاد رہن، دو جیاں نوں معاف کرن اتے روح وچ زندگی گزارن دی اہمیت تے کیفیت دا مطلب وی چنگی طرح سمجھدے تے جانندے ہوؤ۔

ایہناں اقدام دی مکمل تفہیم اتے اوہناں دے نال گہری وابستگی اختیار کرن دے لئی شاگردیت دے عمل دی لوڑ ہووے گی۔ ایس عمل دے ذریعے کوئی وی بندہ اسلامی چال چلن نوں بڑی احتیاط تے سوچ وچار دے بعد اپنی زندگی چوں الگ کر کے اوہدی جگہ جگہ بائبل دے چال چلن نوں اپنا سکدا ہے۔

جدوں لوکی مسیح ول رجوع لیا کے اوہدی پیروی کرن دا عہد کردے نیں تے اوہ دراصل شیطان دے خلاف اک بھرپور اعلانِ جنگ کردے بین۔ اوہناں نے اپنے آپ نوں ایس گل لئی وقف کیتا ہے پئی اوہ شیطان دے لوکوں اوہ سارے حقوق کھو لین اتے اپنی زندگی دے سارے حقوق خداوند یسوع مسیح دے ہتھ وچ سونپ دین۔ ایہہ کوئی آسان یا کھوکھلا فیصلہ نئیں۔ ایس فیصلے دے پچھے پوری پوری فہم و فراست تے آزاد مرضی کارفرما ہونی چاہیدی ہے۔

ایہناں وجوہات دی بنا تے انجیل دے خادماں نوں ایہہ صلاح دتی جاندی ہے پئی پیتسمے دین دی رفتار نوں گھٹ رکھن تے خداوند یسوع دی پیروی دے عہد دی دعا کرن تے لوکاں دی رہنمائی کرن وچ وی اعتدال دا مظاہرہ کرن۔ اوہناں نوں ایہہ عمل صرف اوس ویلے انجام دینا چاہیدا ہے جدوں جب سامنے والا بندہ پوری طرح نال اوہدے مفہوم اتے اوہدی اہمیت نوں خود اپنے اتے اپنے عزیزاں لئی سمجھ تے جان لوے۔

اک تجویز ایہہ وی ہے پئی کسے بندے نوں اوس ویلے تک تک بیتسمہ نہ دتا جائے جد تک اوہ پوری سمجھ تے وفاداری دے نال ”کلمہ شہادت نوں ترک کرن اتے اوہدی طاقت نوں توڑن دی دعا تے اعلان“ نہ کر لے (پنجواں سبق ویکھو)۔ ایس عمل توں پہلاں اوہنوں ساریاں متعلقہ گلاں دے بارے پوری تفصیل نال دسیا تے سمجھایا جائے۔ ایہہ کم بیتسمہ دین توں کجھ ای دیر پہلاں وی انجام دتا جا سکدا ہے۔ ایہو جہپیاں ساریاں شیواں نوں ترک کرن دی دعا وی بیتسمے دی رسم وچ شامل کیتی جا سکدی ہے۔ اپنا تعلق ختم کرن دی ایہہ دعا چوتھے قدم دے نال مکمل وفاداری دا اعلان کردی ہے جہدے تحت ایہہ اقرار کیتا جاندا ہے پئی اج توں مہیں اپنی پوری وفاداری نوں خداوند یسوع مسیح دے نال وابستہ کردا ہاں یعنی مہیں اپنی زندگی اتوں اسلام دے سارے دعوہیاں نوں مسترد کرنا واں۔

اُبھردے ہوئے قائدین دی تربیت

اج دی دنیا وچ مسلم پس منظر نال تعلق رکھن والے ایمانداراں نوں درپیش وڈے مسائل وچوں اک مسئلہ ایہہ وی ہے پئی اوہناں نوں ایہو جئے تجربہ کار پاسباناں دی لوڑ ہوندى ہے جہپڑے آپ وی مسلم پس منظر نال تعلق رکھدے ہوں۔ غیر صحتمند قائدین دیاں اپنیاں کلیسیاواں وی غیر صحت افزا ہوندىاں نیں۔ اک صحت افزا کلیسیا قائم کرن لئی جتھے لوک روحانی بالیدگی تے آزادی وچ ترقی پا سکن، اوتھے کلیسیا نوں صحتمند قائدین دی وی لوڑ ہوندى ہے۔ مسلم پس منظر نال تعلق رکھن والے ایہناں قائدین تے سرمایہ کاری کرنا بے حد ضروری ہے جو صحت افزا کلیسیاواں دی قیادت کر سکن۔ ایس سرمایہ کاری وچ ورھیاں دی خبرگیری تے مدد دی لوڑ ہوندى ہے۔

خفیہ قائدین وچ سرمایہ کاری کرن توں پہلاں اوہناں نوں لبھن دی لوڑ ہوندى اے! ایہدا اک کلیدی اصول ایہہ ہے پئی لوکاں نوں قیادت دے لئی سامنے لیان وچ جلد بازی نہ کیتی جائے۔ جے تسی کسے بندے نوں بہت جلدی سامنے لے آؤ گے تے اوہدے بعد جے کوئی اوہدے توں بہتر بندہ مل جاوے تے فیر تہانوں پچھتانا پئے گا۔ اسلامی پس منظر نال تعلق رکھن والے لوکاں دے لئی ٹھکرائے جان اتے مقابلے بازی دا سامنا کرنا ذرا مشکل ہووے گا ایس لئی کسے وی بندے نوں قیادت دے منصب تے فائز کرن توں پہلاں بیٹھاں دتیاں گئیاں اہم گلاں تے عمل نوں یقینی بنا لوؤ:

- اوہ بلائے جان لئی تیار ہوں
- اوہ قائدانہ خدمت لئی ضروری تے لازمی عاجزی تے فروتنی رکھدے ہوں
- اوہناں وچ سیکھن دی روح پائی جاندی ہووے

■ اوہناں دے اندر تنقید نوں برداشت کرن دا مادہ تے لچک ہونی چاہی دے اے۔

جیکر تُسی مسلم پسِ منظر نال تعلق رکھدے اوہ اور کلیسیائی قیادت دی بلاہٹ وی محسوس کردے اوہ تو ایس خدمت دی تیاری لئی تیز ترین اتے آسان ترین راستہ تلاش کرن دی کوشش نہ کرو۔ عاجزی دے نال ایس گل نوں سمجھو پئی تہانوں ایس بڑی لئی تیار ہون وچ اجے کافی وقت لگے گا۔ تربیت پذیر رہن والا مزاج اپناؤ۔ تحمل نال چلو۔ سیکھن دی روح رکھو۔

مسلم پسِ منظر نال تعلق رکھن والے ایمانداراں کو بہت جلدی ترقی دے کے وگاڑیا وی جا سکدا ہے۔ جے اوہناں نوں بہت چھیتی چھیتی ترقی دے دتی جائے تے اوہ شاید عاجزی نہ سیکھ پان کیوں جو اوہناں نوں انج محسوس ہووے گا جیویں اوہناں نوں پہلوں ای سب کجھ آندا اے اور اوہناں پور کردار سازی کرن اتے تربیت حاصل کرن دی کوئی لوڑ نہیں۔ چھپے قائدین دے لئی بہتر ایہہ ہووے گا پئی اوہ شروع شروع وچ تھوڑے وقت لئی چھوٹیاں چھوٹیاں ذمہ داریاں آزمائشی یا تربیتی بنیاد تے نبھانا شروع کرن تے پھر ہولی ہولی مستقل قیادت دی جانب ودھھے جان تاں جو جماعت دے سامنے اوہناں دی بلاہٹ تے خدمت ثابت وی ہو جائے۔ جے لوکاں نوں جماعت دے سامنے اپنے آپ نوں ثابت کرنے دا مواقع مہیا کیتے بغیر بہت جلدی جلدی ترقی دے دتی جائے تے اوہناں نوں بہاریاں تے وڈیاں ذمہ داریاں سنبھالنے توں پہلاں ای رد کیتے جان دا سامنا کرنا پے سکدا ہے اتے ایہہ شے اوہناں دی کرداری سازی اتے تشکیل سازی دے لئی تباہ کن ثابت ہووے گی۔

صحتمند قیادت دی تیاری وچ بڑا وقت لگدا ہے تے پختہ مسیحی قائدین تیار کردے لئی ایک طویل المدتی نقطہ نظر بے حد ضروری ہے۔ نومرید چھپے قائدین نوں مسیحی بالیدگی تے پختگی دی معراج تک پہنچن وچ کئی سال وی لگ سکدے ہیں۔ اوہنوں حالے بہت کجھ سیکھنا ہے کیوں جو اسلامی پسِ منظر توں آن والے لوک زندگی تے تعلقات کے بارے اک مخصوص قسم دی سوچ تے جذبات رکھدے نیں جنہاں نوں نویں سریوں پروان چڑھان دی لوڑ ہوندى اے۔

بیٹھاں قائدین دی بلوغت تے پختگی دے حوالے نال بارہ کلیدی نکتے پیش کئے گئے ہیں:

۱. زیر تربیتی (تربیت پذیر) بندے نوں باقاعدگی دے نال اپنے تربیت کار (استاد / قائد) دے نال ملاقات کرنی چاہیدی ہے مطلب کم از کم ہفتے وچ اک دو وار تے ضرور ہی -

۲. زیر تربیت قائدین نوں سکھایا تے دکھایا جاوے پئی الہیاتی سوچ بچار کیویں کیتی جاندی ہے اتے زندگی دے تجربیاں دا مسیحی ایمان تے اطلاق کیویں کیتا جاندی ہے۔ ایہہ تربیت بائبل تے ایمان توں متعلقہ سچیاں دا

روزمرہ زندگی سے خدمت دیاں عملی مشکلات سے اطلاق کرن نال علاقہ رکھدیاں بین۔ دانستہ الہیاتی غور و فکر دے ذریعے ہر بندے دا کردار سچائی دی کسوٹی سے پرکھیا جاندا ہے تاں جو اوہنوں نویں سریوں تشکیل دے کے درجہ بدرجہ خداوند یسوع مسیح دے نمونے سے ڈھالیا جا سکے۔

۳. شفافیت سے ایماندار دی تربیت دیو مطلب خدمت دے میدان وچ ایس گل دی توقع سب توں زیادہ رکھنی چاہیدی ہے پئی قائد شفاف طبیعت سے ایماندار ہووے۔ جے زیر تربیت بندے نے اپنے چہرے اُتے کوئی ہور نقاب پایا ہویا ہے تے فیر اوہدا اوہ روپ ای پختگی حاصل کرے گا! ہو سکدا ہے پئی اک دن اوہ بندہ خود بخود کمرے توں باہر نکل جائے پر اپنا اوہ نقاب اوتھے ای پچھے چھڈ جاوے۔ تد تہانوں پتہ لگے گا پئی ایہہ تے اوہ بندہ جے ای نئیں سی جو اسی اوہنوں سمجھدے رئیے۔

جے استاد اپنے زیر تربیتی قائد توں ایہہ توقع رکھدا ہے پئی اوہ اپنیاں مشکلات دے بارے کھل کے گل کرے گا تے ایہدے لئی ضروری ہے کہ پہلوں استاد آپی اوہدے سامنے اوہدا اک نمونہ پیش کرے تاں جو شاگرد زندگی دی شفافیت دے بارے سیکھ سکے۔

جدوں مین پہلی واری اک ایسے جوڑے نوں شاگردیت دی تربیت دینا شروع کیتی جو مسلم پس منظر نال تعلق رکھن والے ایمانداراں دی اک کلیسیا دے لئی پاسبانی خدمت دی رویا رکھدے سی۔ پہلی ملاقات وچ مین اوہناں نوں پچھیا پئی ”کیہہ تہانوں اپنی شخصی یا ازدواجی زندگی وچ کسے وی طرح دے کوئی مسئلے مسائل درپیش بین؟“

اوہناں نے آکھیا، ”جی نہیں۔“

اگلے ہفتے جدوں ساڈی دوبارہ ملاقات ہوئی تے مین اوہناں نوں فیر پچھیا، ”کیہہ تہانوں زندگی یا خدمت وچ کوئی مشکل تے پیش نئیں آ رئی؟“

اوہناں فیر ایہو جواب دتا، ”جی نہیں۔“

تیسرے ہفتے فیر جدوں ساڈی ملاقات ہوئی تے مین اک واری فیر اوہناں کولوں ایہو سوال پچھیا پئی، ”کیہہ تہانوں زندگی یا خدمت وچ کسے وی قسم دی کوئی مشکل تے پیش آ رئی؟“

اوہناں فیر کہیا، ”جی نہیں۔“

تد فیر مین اوہناں نوں آکھیا، ”مینوں ایہہ گل سُن اور ویکھ کے بڑا دکھ ہویا ہے۔ یا تے واقعی تہاڈی زندگی وچ کوئی مسئلہ مسائل ہے ای نئیں تے یا فیر تہانوں اوہناں دے بارے کجھ پتہ ای نئیں تے یا فیر تسی مینوں اوہناں

دے بارے کچھ دسناں ای نئیں جاؤندے تے ایہہ ساریاں گلاں ای چنگیاں
نئیں۔ بن تسی مینوں دسوں وئی ایہناں وچوں کھیڑی گل صحیح آ؟“

تد کتے جا کے اوس جوڑے نیں کھل کے دسنا شروع کیتا کہ اوہناں نوں
واقعی بہت وڈے وڈے مسئلیاں دا سامنا بے پر اوہناں دے اسلامی ثقافتی
پس منظر نے اوہناں نوں ایہہ گل سکھائی سی پئی اپنیاں کمزوریاں یا
مشکلاں نوں دوجیاں دے سامنے ظاہر کرنا بہت زیادہ شرم دی گل بے۔ پر
اوس دن دے بعد جدوں اوہناں نے اپنی زندگی دے سارے مسئلیاں تے
مشکلاں بارے اپنا دل کھول کے دسنا شروع کیتا تے ساداً تعلق آپس وچ
پھلاں نالوں کتے زیادہ مضبوط ہو گیا۔ ایہدے بعد مینوں اوہناں دی مدد
تے رہنمائی دے سلسلے وچ بور بڑی آسانی ہو گئی۔ ایس عمل دے ذریعے
اعتمادِ باہمی دی اک ایسی فضا قائم ہوئی کہ اوہ مسیحی بالیدگی وچ
روزافزون ترقی کرن لگے۔

۴. استاد تے چھپے قائدین دونوں لئی ضروری بے پئی اوہ روزمرہ زندگی دے
مسئلیاں تے معاملیاں نوں باہمی رضامندی، سرگرمی تے دلی ارادے نال
انجام دین۔ زیر تربیت قائد دی حوصلہ افزائی کیتی جائے پئی اوہ معاملہ
فہمی دے نال درپیش مسئلیاں دی نشاندہی کرے تے ملاقاتوں دے دوران
اوہناں نوں زیر غور لیائے۔

۵. زیر تربیتی قائد تے استاد نوں چاہیدا بے پئی اوہ دونوں رل کے کلیدی
مسئلیاں نوں نپٹان تے کلیسیائی زندگی تے اثر انداز ہون والے عوامل بارے
فیصلہ سازی کرن۔ ایس طرح زیر تربیت قائد نوں وی پاسبانی خدمت توں
متعلقہ مسئلیاں نوں الہی تے بائبل طریقے نال نپٹان دا ہنر سیکھن دا موقع
ملے گا۔

۶. زیر تربیتی قائد دی تربیت دے دوران اوہناں آزادی دے نال چلن وچ سہارا
دیو۔ تقریباً ہر شخص نوں خدماتی تربیت کے دوران کسے نہ کسے شے
توں آزادی حاصل کرن دی ضرورت ہوندی بے۔ جے روحانی بندشاں دا احاطہ
نہ کیتا جائے اور زخموں تے مرہم نہ رکھیا جائے تے شفا اور آزادی دے
فقدان دی وجہ توں مستقبل وچ اوس بندے دی بارآوری محدود ہو جائے
گی۔ جدوں شخصی آزادی نال وابستہ مسئلے سر چُکن لگن تے ہر اک
مسئلے نوں اوہناں خوبیاں، برکتاں دے نعمتاں دے مطابق نپٹایا جائے جو
مسیح وچ ساہنوں حاصل بین۔ ایہناں دی تفصیل دوجے سبق وچ بیان کیتی
گئی بے۔ فیر خود آزادی دے عمل چوں گزرن والا بندہ ہی دوجیاں نوں
وی آزادی حاصل کرن وچ مدد فراہم کر سکدا بے۔

۷. مسلم پس منظر نال تعلق رکھن والے ایمانداراں نوں خود احتیاطی دی وی تربیت فراہم کیتی جاوے۔ مسلم پس منظر نال تعلق رکھن والے ایماندار قائدین لئی ضروری بے پٹی اوہ خود اپنی تے اپنے گھرانیاں دی خبرگیری نوں اولین ترجیح دین۔ ایس کٹھن خدمت وچ اوہناں نوں بہت ساریاں مشکلاں دا سامنا کرنا پوے گا اور جے پاسباں ای سب توں پہلاں اپنی تے اپنے خاندان دی دیکھ بھال دا بندوبست نہیں کر سکتا تے اوہدی خدمت زیادہ دیر قائم نئیں رہ سکے گی۔ جے کوئی پاسباں اپنے گھر دا وی بخوبی بندوبست نہیں کر سکتا تے اوہدی خدمت تے وی بھروسہ نہیں کیتا جا سکتا۔ لوک کہن گے پٹی ”جے اوہناں نوں اپنے گھر دی خبرگیری کرنا نہیں آؤندی تے ایہہ کلیسیا دی دیکھ بھال کیوں کر سکن گے؟“

۸. جے تہاڈے قائدین شادی شدہ بین تے اوہناں نوں مسیحی ازدواجی زندگی دی مکمل سمجھ بوجھ ہونی چاہیدی اے مطلب اوہناں نوں پتہ ہونا چاہیدا بے پٹی اوہناں نوں اپنی ازدواجی زندگی وچ تحکمانہ روئے اور دوجے بندے نوں قابو وچ رکھن دی سوچ اختیار کرن دی بجائے باہمی محبت تے احترام دے دائرے وچ رہندیاں ہوئیاں خادمانہ سوچ دے نال اک دوجے دی خدمت کرن دا وطیرہ اپنانا چاہیدا ہے۔

۹. خدمت وچ خود آگاہی دی اہمیت تے وی بہت زیادہ زور دینا چاہیدا ہے۔ جدوں لوک دوجیاں دے نال مقابلے، عدم شفافیت تے برتری جتان دیاں کوششاں وچ مشغول ہو جانداں نیں تے اوہناں دی زندگی وچ خود آگاہی دا فقدان پیدا ہونا شروع ہو جاندا ہے۔ ایہدا اک سبب تے اسلام دی وجہ توں پیدا ہون والا نقصان بھی ہو سکتا ہے۔ پر ترقی کرن دے لئی تربیت پذیر شخص نوں چاہیدا بے پٹی اوہ مثبت تے تعمیری تنقید دی اک قیمتی تحفے تے ذریعے دے طور تے قدر کرنا سیکھے۔ ایہدا مطلب ایہہ ہے پٹی تنقیدی رد عمل آن دی صورت وچ تعلیمی عمل دا دفاع کرن، خطرہ محسوس کرن، ٹھوکر لگن یا ٹھکرائے جان دی سوچ اختیار نہ کرن۔ نالے استاد نوں وی چاہیدا ہے پٹی اوہ اپنے شاگرداں دے سامنے ایسی صورتحال نوں نپٹان دا اک عملی نمونہ وی پیش کرے جہدا مقصد شاگرداں دے اندر خود آگاہی دے جذبے نوں بیدار کرنا ہووے تاں جو اوہ ہر قسم کے رد عمل تے مثبت اتے ترقی پسند رویہ اختیار کرن ول مائل ہوں۔ جے شاگرد ویکھن پٹی ساڈا استاد تنقیدی گلاں تے کس طرح دے رد عمل دا اظہار کردا ہے تے اوہ وی تنقید دا بہتر انداز وچ سامنا کرن دے قابل ہو جان گے۔

۱۰. زیر تربیت شاگرداں دی مدد کیتی جائے پٹی اوہ زندگی دیاں مایوسییاں نوں الہی طریقے نال نپٹانا سیکھن تے لچکدار رویہ اختیار کرن۔ مسلم پس منظر

نال تعلق رکھن والے ہر ایماندار قائد نوں زندگی دے حالات و واقعات تے بائبل دی تعلیمات اتے اپنے مسیحی ایمان دے اصولاں دا اطلاق کرنا سکھایا جائے خاص طور تے جدوں اوہناں نوں دوجیاں ولوں شرمندگی دا سامنا کرنا پوے یا جدوں زندگی دے حالات اوہناں دے لئی بھاری بوجھ بن جاوے۔

۱۱. اوہناں نوں روحانی جنگ دے ہتھیاراں نال لیس کرو۔ لوکاں نوں مسیح دے کول لیاؤن دے عمل وچ شیطانی قوتیں دے نال مقابلہ تے ہمیشہ چلدا رہندا اے جہدے توں اسیں بچ نہیں سکدے۔ مسلم پس منظر نال تعلق رکھن والے ایمانداراں نوں شیطانی حملیاں دے دوران ثابت قدم تے قائم رہن دی لوڑ ہوندی ہے۔

۱۲. دوجے مسیحیاں دے نال اعتماد تے اتحاد دی فضا قائم کرن اتے دوجے خدماتی اداریاں دے نال وی الہی شراکت تے روابط استوار کیتے جان۔ ایہہ گل مسلم پس منظر توں تعلق رکھن والے ایمانداراں دے لئی بہت ضروری ہے تاں جو اوہ مسیح دے بدن یعنی کلیسیا دے اندر امتیاز کرن دی خوبی وچ وی ترقی کر سکن کیوں جو ایہدے نال وی خدا دی تعظیم ہوندی ہے تے تہاڈی کلیسیا تے وی خدا دیاں برکتاں جاری ہوندیاں نیں۔ ایہہ فروتنی سکھان دا وی اک ودھیا طریقہ ہے۔

رہنمائے مطالعہ

اٹھواں سبق

ایس سبق وچوں بائبل دے حوالہ جات

- ۲۔ کرتھیوں ۱۲: ۹-۱۰
رومیوں ۱۲: ۱۵
۱۔ کرتھیوں ۱۲: ۲۶
- ۲۔ تیمتھیس ۲: ۲۰-۲۱
متی ۱۲: ۴۳-۴۵
ططس ۳: ۳
فلیپوں ۱: ۹-۱۱

ایس سبق وچ قرآن دے حوالہ جات، نویں لفظاں دا ذخیرہ تے نویں ناواں دا کوئی ذکر نہیں۔

اٹھویں سبق دے سوال

▪ مطالعاتی مقدمے تے بحث کرو۔

برگشتگی

۱. ڈوری صاحب نے اوہ کہپڑیاں چار وجوہات بیان کیتیاں بین جنہاں دی بنا تے خداوند یسوع دی پیروی دا فیصلہ کرن توں بعد وی کجھ لوگ اسلام ول واپس رُ جاندے بین؟

۲. انج کیوں ہوندا بے پئی بعض کلیسیاواں وی ایہو جئے مسلمانان نوں ٹھکرا دیندیاں بین جو خداوند یسوع تے مسیحیت دے بارے پور جاننا چاہندے بین؟

۳. مسیح خداوند کی طرف رجوع لانے والے مسلمانوں کی مدد و رہنمائی کے لئے کلیسیاؤں کو کیا کرنا چاہئے؟

غیر بار آور شاگردیت

۴. ڈوری صاحب دے مطابق اوہ کھیڑے کھیڑے عام مسئلے بین جنہاں دا ادوکے ک مسلمانان ولوں مسیحیاں نوں اکثر سامنا کرنا پیندا ہے؟

۵. ایہناں وچوں بوہتے مسئلیاں دی بنیادی جڑ کیہہ ہے؟

۶. کلیسیا وچ کسے قائد دی تقرری کس طرح مسئلیاں دا سبب بن سگدی ہے؟

۷. پناہ دی تلاش وچ کینیڈا منتقل ہون والے بندے نے کیوں دوجیاں مسیحیاں توں قطع تعلق کر لیا سی؟

غیر صحت افزا کلیسیاواں

۸. خود نوں دوجیاں توں برتر سمجھن والیاں کلیسیاواں کس طرح باہمی خدمت دا بوبا بند لیندیاں بین؟

آزاد ی وچ قائم رہن دی ضرورت

۹. خداوند یسوع نے جو خالی گھر دی تمثیل دتی سی اوہدے وچ کھیڑے دو مسئلیاں دی نشاندہی کیتی گئی ہے؟

۱۰. تہانوں اک صحتمند کلیسیا تعمیر کرن دے لئی کھیڑیاں کھیڑیاں شیواں دی لوڑ ہوندی ہے؟

۱۱. دوں کوئی بندہ آزاد ہو جاندا ہے تے فیر اوہنوں کہپڑیاں کہپڑیاں شیواں نوں
تبدیل کرن دی ضرورت ہوندی ہے؟

۱۲. پولس رسول ططس نوں ایپہ کیوں یاد کراندا ہے پئی اوہ دونویں پہلاں کس طرح
دے انسان ہوندے کردے سی؟

۱۳. پولس رسول نے جس انداز وچ زندگی دی حقیقت نوں بیان کیتا ہے اوہ اوس دی
خداوند یسوع نوں قبول کرن توں پہلاں دی زندگی نال کس طرح میل کھاندی
ہے؟

۱۴. پولس رسول دی فلیپوں ۱: ۹- ۱۱ میں فراہم کردہ تعلیم دے مطابق، ہر ایماندار
شخص اپنی روح دے ”گھر“ نوں کس طرح ایناں بھر سکدا ہے پئی کوئی اک
وی کونا کھدرا خالی نہ روے؟

شفا تے ربائی

۱۵. ڈوری صاحب نے نو مرید مسیحیاں دی زندگیوں تے پین والے ۱۲ منفی اثرات
دی نشاندہی کیتی ہے۔ اوہناں وچوں کئے اثرات حالے تیک تہاڈے مشاہدے
وچ آئے نیں؟

۱۶. معدے دے کینسر دی ابتدائی علامات توں شفا پان دے بعد اوس آدمی نے
کیہہ کیتا سی؟ شفا پان دے بعد اوہنے ہور کہپڑی تبدیلی کا تجربہ وی حاصل
کیتا سی؟

۱۷. اک گھر نوں مکمل محفوظ بنان دے لئی کہپڑا کم کرنا بہت ضروری ہوندا ہے؟

دراڑاں وچ تعلیم دی بھرائی

۱۸. آزادی دلان دی خدمت دا پہلا قدم کھیڑا ہے اتے اوہنوں پہلا قدم کیوں آکھیا جاندا ہے؟

۱۹. انسانی روح پانی نال بھری بالٹی دی مانند کیویں ہوندی ہے؟

۲۰. دنیا بھر دے مسلم پس منظر توں تعلق رکھن والے ایمانداراں وچ اوہ کھیڑیاں کھیڑیاں مماثلتیاں پائیاں جاندياں نیں جو ڈان لٹل دے مشابہ دے وچ آئیاں سن؟

۲۱. کجھ لوک دوجیاں دی مشکلاں دے بارے سن کے خوشی کیوں محسوس کردے نیں؟

۲۲. اوہ کھیڑے کھیڑے مسئلے بین جو کلیسیاواں دے اوس ویلے پیدا ہوندے بین جدوں کجھ ایماندار کلیسیا دے اندر اپنے آپ نوں دوجیاں توں افضل بنان تے وکھان دی کوشش کردے بین؟

۲۳. ڈوری صاحب نے اوہ کھیڑے چھ سبق تجویز کیتے بین جو دوجیاں تے برتری جتان دی خواہش رکھن والے لوکاں دا مسئلہ حل کرن وچ مددگار ثابت ہو سکدے بین؟

۲۴. ڈوری صاحب دے مطابق اوہ کھیڑا مسئلہ ہے جو سچائی بیان نہ کرن سببوں پیدا ہو سکدا ہے؟

۲۵. ڈوری صاحب نے اسلامی ثقافت نال جڑے کھیڑے چھ علاقیاں دی نشاندہی کیتی ہے جنہاں نوں ”دراڑاں نوں تعلیم نال بھرن“ دی ضرورت ہوندی ہے؟

۲۶. ”دراڑاں نوں تعلیم نال بھرن“ دا طریقہ منظم تے مفصل کیوں ہونا چاہیدا ہے؟

بھریور آغاز

۲۷. بھائی اسٹیو تے بھین چیری دے طریقہ ہائے عمل وچ کھیڑے کھیڑے فرق پائے جاندے سن اتے بھین چیری دا اندازِ عمل کیوں زیادہ کامیاب سی؟

۲۸. کیہہ تُسی ”خداوند یسوع دی پیروی کرن دے عہد دا اعلان تے دعا“ دے چھ اقدام زبانی بیان کر سکدے او؟ جے نئیں تے گروہی دہرائی دے ذریعے اوہناں دی اوس ویلے تک بار بار دہرائی کر دے روؤ جدوں تک اوہ ساریاں نوں مکمل ترتیب دے نال زبانی یاد نہ ہو جان۔

۲۹. ایہناں چھ اقدام دی روشنی وچ دسو پئی اوہ کھیڑے اقدام سن جنہاں نوں بھائی اسٹیو بظاہر لوکاں نوں مسیح دے کول لیان دے ویلے بروئے کار نہیں سی لیاندا؟

۳۰. مسیح خداوند دی پیروی دا فیصلہ کرن دے ویلے تُسی کھدے خلاف اعلانِ جنگ کرئیے ہوندے او؟

۳۱. اسلام نوں چھڈن والا بندہ جدوں بپتسمے لئی تیار ہو جائے تے اوہنوں پہلاں کیہہ کرنا چاہیدا ہے؟

اُبھردے ہوئے قائدین دی تربیت

۳۲. ڈُوری صاحب دے مطابق اج دی دنیا وچ مسلم پسِ منظر توں تعلق رکھن والے ایمانداراں نوں سب توں بڑی کھیڑی ضرورت پیش آندی ہے؟

۳۳. ڈُوری صاحب ایہہ کیوں کہندے نیں پئی قائدین نوں بولی بولی ترقی دینا کیوں اک بہتر عمل ہے؟

۳۴. قائدین نوں بہت چھیتی چھیتی ترقی دین نال کس نقصان دے خطرہ دی تلوار بر ویلے سر تے لٹکدی رہندی ہے؟

۳۵. ڈُوری صاحب دے مطابق، تہانوں اپنے تربیت پذیر قائدین نوں تربیت فراہم کرن دی غرض نال کدوں کدوں ملاقات کرنی چاہیدی ہے؟

۳۶. الہیاتی عکس کیہہ ہے اتے ایہہ پختگی تے بلوغت تک پہنچن وچ لوکاں دی کیویں مدد کردا ہے؟

۳۷. زیرتربیتی قائدین نوں کھلے دل تے شفاف طریقے نال تربیت فراہم کرنا کیوں اہمیت رکھدا ہے؟

۳۸. ڈُوری صاحب نے جھیڑی کہانی پیش کیتی ہے اوہدے مطابق، زیر تربیت قائد اپنے درپیش مسئلیاں دے لئی مدد تلاش کرن توں بچکچا کیوں رٹیا سی؟

۳۹. اک قائد نوں اجتماعی زندگی توں متعلقہ اہم مسئلیاں دے حوالے نال فیصلے کر دے وقت اپنے زیرتربیتی قائد نوں وی ایس عمل وچ کیوں شامل کرنا چاہیدا ہے؟

۴۰. قائد بنن دی تربیت حاصل کرن والے بندے تے آزادی دلان دی خدمت دا اطلاق کرنا کیوں اہمیت رکھدا ہے؟

۴۱. خدمت وچ خود احتیاطی دا عمل کیوں اہمیت رکھدا ہے؟

۴۲. مسیحی ازدواج دی بنیاد کھپڑی شے تے ہونی چاہیدی ہے؟

۴۳. خود آگاہی یا شعورِ نفس دی کیہہ اہمیت ہے تے اسلام دا اثر اوہدی راہ وچ کیوں رکاوٹ بن سکدا ہے؟

۴۴. اک قائد دے لئی کھلے دل نال تنقید دا سامنا کرنا کیوں اہمیت رکھدا ہے؟

۴۵. مسلم پس منظر توں تعلق رکھن والے مسیحیاں دی جماعت دے پاسبان نوں روحانی جنگ وچ کیوں تربیت یافتہ ہونا چاہیدا ہے؟

۴۶. مسلم پس منظر توں تعلق رکھن والیاں کلیسیاواں دے قائدین لئی دو جیاں کلیسیاواں دا احترام کرنا اتے اوہناں دے نال رل مل کے کام کرنا کیوں اہمیت رکھدا ہے؟

وادھو مواد

اسلام دے جنہاں موضوعاں تے ایتھے تعلیم مہیا کیتی گئی ہے اوہناں بارے مزید معلومات حاصل کرن لئی مہربانی کر کے مارک ڈوری دی کتاب ”The Third Choice: Islam, Dhimmited and Freedom“ کا مطالعہ کرو۔

”بدھیاں لئی رہائی“ توں متعلقہ وادھو مواد جنہاں وچ دعاواں وغیرہ وی شامل ہیں، دوجیاں زباناں وچ حاصل کرن لئی ساڈی ویب سائٹ وزٹ کرو: luke4-18.com۔

لوکاں نوں بدروحوں توں رہائی دلان دے لئی ضروری اقدامات توں متعلقہ معلومات دے لئی مارک ڈوری صاحب دی کتاب ”Free in Christ“ وی پڑھو جہدے مصنف Pablo Bottari نیں۔ اوہناں دی طرفوں freemin.org تے فراہم کردہ تربیتی وسائل وی تجویز کیتے گئے ہیں (انگریزی تے کجھ دوجیاں زباناں وچ وی)۔

لوکاں نوں آزادی دوان دے عمل وچ مدد فراہم کرن لئی ہیٹھاں کجھ وادھو دعاواں پیش کیتیاں گئیاں نیں:

معافی دی دعا^{۱۹}

اے باپ! تو واضح کر دتا ہے پئی میں تیرے کولوں اپنے ساریاں گناہواں دی معافی منگاں۔ تُوں چاہندا ہیں پئی میں اوس شفا تے آزادی نوں حاصل کراں جہیڑی صرف معافی دی راہیں مل سکدی ہے۔

اج، میں سارے لوکاں نوں (اوہناں دے نال لوؤ) معاف کردا ہاں جنہاں نے مینوں گناہ وچ داخل ہون لئی تیار کیتا اتے جنہاں نے (اوہناں دے نال لوؤ) مینوں اذیت پچائی۔ میں اوہناں وچوں ہر اک آزاد کردا ہاں جنہاں نے میرے نال (اوہناں غلط کماں دے نال لوؤ) - - کیتا ہے۔

میں اوہناں دے خلاف ساریاں حکماں نوں منسوخ کردا ہاں تے میں اوہناں ساریاں سزاواں نوں وی منسوخ کردا ہاں جو اپنے دل وچ میرے بارے بُرے منصوبے بنھن دے سببوں اوہناں اُتے واجب ہو چُکیاں نیں۔ میں اوہناں (اوہناں دے نال لوؤ) نوں تیرے حوالے کردا ہاں کیوں جو تو ای عادل تے منصف خدا این۔

^{۱۹} ایہہ تے ایس توں اگلی دونویں دعاواں چیپسٹر تے بیٹسی کیلسٹرا دی کتاب، ”ریسٹورنگ دی فاؤنڈیشن“ چوں لیاں گئیاں ہیں۔

اے خداوند! مینوں معاف فرما کیوں جو میں وی اپنیاں بداعمالیاں دے ذریعے
دوجیاں نوں تے اپنے آپ بہت اذیت پچائی ہے۔

تیری معافی دی بنیاد تے میں اپنے آپ نوں وی معاف کردا ہاں کیوں جو میں اپنی
اذیت نوں ایہہ موقع دتا ہے پئی اوہ میرے روئیے تے کردار تے اثر انداز ہو سکے۔

اے روح القدس! میں تیرا شکر ادا کردا ہاں پئی تُوں ایس معافی نوں میری زندگی
دے وچ عمل وچ لیا رٹیا ہیں، تو مینوں وی ایہہ توفیق عطا کر پئی میں دوجیاں نوں
معاف کر سکاں۔

یسوع دے ناں وچ،

آمین۔

جھوٹھے نظریات (غیر الہی عقائد) نوں ترک کرن دی دعا

اے باپ! میں اپنے (اور اپنے پیو دادیاں دے) گناہواں دا اقرار کردا ہاں پئی اسی بن
تک اوس جھوٹھے (جھوٹے نظرئیے دا ناں لوؤ) دا یقین کردے رئیے۔

میں اوہناں ساریاں نوں خاص طور تے (اوہناں دے ناں لوؤ) نوں معاف کردا ہاں جنہاں
نے ایس غیر الہی عقیدے دی تشکیل سازی وچ اپنا اپنا حصہ پایا۔

اے خداوند! میں ایس گناہ توں توبہ کردا ہاں اتے تیری منت کردا ہاں پئی مینوں اس
غیر الہی عقیدے نوں قبول کرن، ایسی دی بنیاد تے زندگی گزارن اتے ایس دی بنیاد
تے دوجیاں دی عدالت کرن دے ہر اک عمل تے معاف فرما۔ میں ہُئے تے ایسے ویلے
تیری معافی نوں قبول کردا ہاں (انتظار وچ بیٹھے روؤ تے خدا سے معافی حاصل کرکے
اُٹھو)۔

اے خداوند! تیری معافی دی بنیاد تے میں ایس جھوٹھے تے ایمان لیان تے خود نوں
وی معاف کرن دا فیصلہ کردا ہاں۔

میں ایس غیر الہی عقیدے دے نال کیتے گئے اپنے سارے معاہدیاں نوں ترک کردا
تے توڑدا ہاں۔ میں تاریکی دی حکومت دے نال کیتے گئے سارے معاہدیاں نوں
منسوخ کردا ہاں۔ میں بدروحان دے نال وابستہ اپنے سارے معاہدیاں نوں توڑ دا
ہاں۔

اے خداوند، تو ایس غیر الہی عقیدے دے بارے کھیڑی کھیڑی سچپائی نوں میرے
اُتے ظاہر کرنا چاہندا ہے؟ (انتظار کرو تے خداوند کی آواز دے شنو روؤ تاں جو فیر
تُسی اوس سچپائی دا اعلان وی کر سکو جہدے ذریعے اوس جھوٹھے دی درستگی وی
کیتی جاوے گی۔)

میں ایس سچیائی دا اعلان کردا ہاں پئی (اس سچیائی کا نام لیجئے)۔۔۔

خداوند یسوع دے ناں وچ،

آمین۔

نسلی گناہ کے لئے دعا

میں اپنے پیو دادیاں دے، اپنے مایاں دے اتے خود اپنے گناہواں دا وی اعتراف کردا ہاں (گناہواں دا ناں لوؤ)۔

میں اپنے باپ داددے اتے دوجیاں دے وی اوہناں ساریاں گناہواں توں اوہناں نوں معاف کرن دا اعلان کردا ہاں جنہاں نے مینوں کسے وی طرح نال متاثر کیتا، فیر اوہناں سارے گناہواں تے اوہناں دے نتیجے وچ پیدا ہون والیاں لعنتاں اتے میری زندگی تے پین والے اثرات لئی وی (ایہناں سب دے ٹھیک ٹھیک ناں لوؤ)۔

اے خداوند! میں تیری منت کردا ہاں پئی میرے ایہہ سارے گناہ معاف کر کیوں جو میں ایہناں گناہواں تے اوہناں نال جڑیاں بوئیاں لعنتاں دے سامنے جھک گیا ساں۔ میں تیری معافی نوں قبول کردا ہاں۔

اے خداوند، تیری معافی دی بنیاد تے، میں اوہناں گناہواں وچ داخل ہون تے اپنے آپ نوں وی معاف کردا ہاں۔

میں ہر اک گناہ تے اوہدیاں لعنتاں نوں رد کردا ہاں۔

میں ایہناں گناہواں دے زور تے اوہناں دیاں لعنتاں دے اثر نوں مسیح خداوند دے صلیبی کفارے دی مخلصی بخش قدرت دے وسیلے اپنی زندگی تے اپنی اولاد دیاں زندگیاں اُتوں توڑدا ہاں۔

میں اوہناں گناہواں تے اوہناں دے نتیجے وچ پیدا ہون والیاں لعنتاں توں وی آزادی نوں قبول کردا ہاں۔ میں قبول کردا ہاں (خدا دیاں اوہناں برکتاں دے ناں لوؤ جھپڑیاں تہاڈے ایمان دے مطابق ایس ویلے تہاڈے اُتے نازل ہو رٹیاں نیں)۔

یسوع دے نام وچ،

آمین۔

سوالات دے جواب

پہلے سبق دے جواب

۱. روح القدس نے اوہنوں آکھیا پئی اسلام نوں چھڈ دے۔
۲. سب توں فوری ضرورت اسلام نوں ترک کرنا ہے۔
۳. کلمہ شہادت تے ذمی معاہدہ۔
۴. اوہ مسلمان جنہاں نے مسیح دی پیروی کرن دا انتخاب دی تا ہے۔
۵. غیر مسلم بندے نوں۔
۶. نومرید لئی ایہہ پئی دین اسلام دی اطاعت اختیار کر لو تے غیر مسلمان لئی ایہہ پئی اسلامی حکومت دے مطیع ہو جاؤ۔
۷. اللہ تعالیٰ دی کٹر واحدانیت دا اعتراف تے رسالت محمدی دی۔
۸. ایہہ اک اسلامی قانون ہے جہدے ذریعے محکوم مسیحیاں دی حیثیت تے مقام کا تعین کیتا جاندا ہے۔
۹. کہ اوہ مسیحی لوک جہیڑے کدی مسلمان نہیں رہے اوہناں نوں وی ذمی معاہدے دیاں شرطیں تے پابندیاں توں دستبردار ہون دی لوڑ ہے۔
۱۰. ایہہ کہ شرعی قانون سارے دوجے قوانین عدل و اقتدار توں افضل تے برتر ہے۔
۱۱. اوہ اپنی روح اُتوں مسیح دے سوا باقی سارے روحانی دعویاں نوں ترک تے مسترد کرن۔
۱۲. روحانی تاریکی چوں مسیح خداوند دی بادشاہی وچ۔
۱۳. سیاسی تے معاشرتی عمل، انسانی حقوق دی وکالت، علمی تحقیق و تفتیش، ذرائع ابلاغ دا استعمال اتے کئی واری قومی حکومتاں دی طرفوں عسکری رد عمل۔
۱۴. تبدیلی مذہب، سیاسی اطاعت یا تلوار۔
۱۵. ایک ہزار توں زیادہ ورھے، تقریباً ۸۰۰ سال۔

۱۶. اوہناں نے اوہناں نال ایہہ وعدہ کیتا سی پئی جے تُسی دینِ مسیحیت دے دفاع لئی اپنیاں جاناں قربان کروگے تے میں تہانوں یقین دلانا واں پئی تہانوں انعام وچ جنت الفردوس ملے گی۔

۱۷. اسلام دی طاقت دا سرچشمہ اوس دی روحانی قوت ہے۔

۱۸. دانی ایل نبی دی پیشن گوئی دے مطابق اک کرڑے مونہہ اتے بھید دیاں گلاں بجھن والے راجے نال۔

۱۹. احساسِ برتری

▪ کامیابی

▪ گمراہی

▪ طاقت تے دولت

▪ جھپڑیاں جھوٹھے احساسِ تحفظ دیاں حامل سن

▪ خدا دے پُتر

▪ مسیحیاں تے یہودیوں

۲۰. انسانی طاقت نال نئیں

۲۱. مسیح اتے اوس صلیب دی قدرت

دوجے سبق دے جواب

۱. اوہنے ویکھیا پئی اوہ لفظ محمد نہیں بول پا رُئیا۔

۲. اوہنے اپنی بے جا خفا ہون دی عادت توں آزادی پائی تے اوہ انجیل دی بشارت دین اتے دوجیاں نوں شاگرد بنان دی خدمت نوں مؤثر طریقے نال انجام دین لگا۔

۳. خدا دے فرزندوں دے جلال دی آزادی تے ہر مسیحی دا پیدائشی حق ہے۔

۴. نصرت توں۔

۵. رہائی دین دا وعدہ۔

۶. ناامیدی، بھوک، بیماری اتے بدروحوں توں رہائی۔

۷. قیدی دے لئی ضروری بے پئی اوہ بے قفل ہوئے وچوں تُردا ہویا باہر نکل آئے۔
ساہنوں روحانی آزادی دا چناؤ کرن دی لوڑ ہے۔

۸. چور۔ دنیا کا سردار۔ اس جہان دا خدا۔ ہوا دی علمداری داحاکم۔ ایہہ نام ساہنوں ایہہ سکھاندے نیں پئی ساری دنیا شیطان دے قبضے وچ پئی ہوئی ہے۔
۹. شیطان حقیقی پر محدود طاقت تے اختیار رکھدا ہے۔
۱۰. اسلام دا نظریہ حیات سے اوہدی روحانی طاقت ۔
۱۱. شیطانی قوتوں دے قبضے وچ۔
۱۲. بنیرے دی طاقت تے شیطان دے اختیار توں۔
۱۳. ساہنوں خداوند یسوع مسیح دی بادشاہی وچ داخل کیتا جاندا ہے اتے ساہنوں معافی تے آزادی وی دتی جاندی ہے۔
۱۴. پئی اوہناں نوں خداوند یسوع مسیح دی بادشاہی وچ منتقل کیتا گیا ہے۔
۱۵. پانچ پہلو: (۱) شیطان تے اوس دی ساری برائی نوں ترک کرن؛ (۲) دوجے لوکاں دے نال اپنے سارے غیر الہی تعلقات نوں ترک کرن؛ (۳) سارے غیر الہی تعلقات نوں ترک کرن؛ (۴) غیر الہی صلاحیتاں نوں ترک کرن؛ (۵) اپنی زندگی دے کُل حقوق یسوع مسیح دے سپرد کرن۔
۱۶. خدا تے شیطان دے درمیان جنگ؛ دو بادشاہتاں دی جنگ۔
۱۷. ایس لڑائی وچ کلیسیا وی میدانِ جنگ ہو سکدی ہے اتے اوس دے وسائل نوں وی برائی دے مقاصد لئی استعمال کیتا جا سکدا ہے۔
۱۸. صلیب دی راہیں اسان مسیحیاں دی فتح یقینی ہے۔
۱۹. رومی فتح دے نال موازنہ ایہہ ظاہر کردا ہے پئی بدروحاں اپنی طاقت کھو چُکیاں نیں تے اوہناں دا برملا تماشا بنایا جا چُکیا ہے۔
۲۰. الزام لاؤن والا تے دشمن۔
۲۱. مسیحیاں نوں شیطان دیاں حیلیاں توں خبردار کیتا گیا ہے۔
۲۲. ساڈے گناہ اتے ساڈی حیاتی دے اوہ حصے جھپڑے شیطان دی اطاعت وچ دتے جا چدے ہین۔
۲۳. گناہ، نامعافی، گلاں باتاں (اتے علامتی کم دار)، روح دے پھٹ، غیر الہی عقیدے (جھوٹ)، اتے نسلی لعنتاں اتے اوہناں دے نیتجے وچ نازل ہون والیاں لعنتاں۔
۲۴. شیطان دے ساڈے خلاف لائے گئے اروپ تے نام جاننا اتے اوہناں نوں مسترد کرنا۔

۲۵. کھلے ہوئے مطلب شیطان نوں زندگی وچ وڑن دی تھاں دینا ہے۔ پیر جمان دی تھاں دا مطلب ہے پئی اپنی روح دی زمین دا کوئی نہ کوئی حصہ شیطان دے قبضے وچ رہن دینا۔
۲۶. قانونی حقوق، روحانی زمین جہدے تے شیطان قبضہ کر سکدا ہووے۔
۲۷. ایہدے توں مراد ایہہ ہے پئی شیطان نوں ساڈے خلاف کوئی دعویٰ کرن دا موقع نئیں ملیا۔
۲۸. شیطان نوں یسوع دی ذات وچوں کوئی گناہ نہ مل سکيا جہدی بنیاد تے اوہ یسوع تے کوئی الزام لاؤندا یا اوہدے خلاف کوئی دعویٰ کر سکدا۔
۲۹. یسوع دی بے گناہی بوہت ای اہمیت والی گل ہے کیوں جو ایہدا مطلب یہ پئی شیطان ایہہ دعویٰ نہین کر سکدا پئی صلیب اوہدی واجد سزا سی۔
۳۰. ساہنوں کھلے ہوئے بند کرن اتے پیر جمان دیاں تھانواں نوں بٹان دی لوڑ ہے۔
۳۱. اپنے گناہواں توں توبہ کرن دی راہین۔
۳۲. ساہنوں چاہید ہے پئی دوجیاں نوں وی ضرور معاف کرائے۔
۳۳. اوہ ساڈی نامعافی نوں استعمال کردیاں ہوئیاں ساڈے خلاف پیر جمان دی تھاں دا دعویٰ کر سکدا ہے۔
۳۴. دوجیاں نوں معاف کرنا؛ خدا کولوں معافی منگنا؛ اپنے آپ نوں آپے معاف کرنا۔
۳۵. نئیں جی۔ معاف کرن تے بھلا دین وچ بہت فرق ہے۔
۳۶. شیطان ایہناں زخماں نوں استعمال کردیاں ہوئیاں ساڈے کناں وچ جھوٹھ بھر دا ہے۔
۳۷. اوہندے اپنے گھر دے ”پروپنیاں“ دی طرفوں بدسلوکی دے المناک تجربیاں توں شفا پائی۔ اوہنوں اپنے خوف نوں ترک کرن دی لوڑ پئی۔
۳۸. اپنی روح نوں خداوند دے حضور اُنڈیلن؛ شفا دے لئی دعا کرن؛ پھٹ لاؤن والے منکھ نوں معاف کرن؛ خوف (یا دوجے نقصان دہ اثرات) نوں ترک کرن؛ ہر قسم دے جھوٹھ دا اقرار کر دے اوہنوں ترک کرن۔
۳۹. اپنے مونہہ وچوں کہی گئی ہر گل دا۔
۴۰. کیوں جو اسیں اوہنوں آپی موقع دے سکدے ہاں پئی اوہ ساڈیاں ہی گلاں نوں ساڈے خلاف استعمال کرے۔

۴۱. یسوع دے خون وچ۔
۴۲. کہ میرا حال اوس جانور جیہا ہووے یعنی جے میں ایس سونپہ توں پھراں تے میرے نال وی انجے ہووے۔
۴۳. کیوں جو ایہہ عہد کرن والے منکھ دے خلاف موت دی لعنت دا سبب بن سکدے بین۔
۴۴. سر قلم کیتا جانا۔
۴۵. شیطان ساڈے کناں وچ جھوٹھ بھر دا ہے۔
۴۶. اوہناں ساریاں جھوٹھاں دی شناخت کر دے اوہناں نوں مسترد کرنا جنہاں نوں اسیں پہلوں سچ سمجھ دے قبول کر بیٹھے ساں۔
۴۷. ”مرد نوں پیڑھ نئیں ہوندی“۔
۴۸. اوہ جھوٹھ جھپڑا سچ جاپے۔
۴۹. اسی ہر اک جھوٹھ دا سچائی نال مقابلہ کردیاں ہوئیاں ہر اوس جھوٹھ نوں رد، مسترد تے ترک کر سکدے ہاں جنہوں اسیں پہلاں سچ تسلیم کر چدے ساں۔
۵۰. اک بُری روحانی میراث۔
۵۱. ماپیاں دا اثر تے بُریاں مثالاں۔
۵۲. برکتاں تے لعنتاں دا اک پورا نظام۔
۵۳. آدم تے حوا توں نسلی لعنتاں شروع ہوئیاں سن جیویں کہ درد، غلبہ، تباہی تے موت۔
۵۴. مسیح دے زمانے یعنی خداوند یسوع مسیح دی بادشاہی دا وعدہ۔
۵۵. اپنے پیو دادیاں دے اتے آپ اپنے گناہوں دا اقرار کرن، اوہناں گناہوں نوں مسترد کر دے اوہناں نوں ترک کرن، ایہناں نال جُڑیاں سبھے لعنتاں نوں توڑن۔
۵۶. شیطان تے اختیار۔
۵۷. کیوں جو ایتھے لکھیا ہے پئی بُتاں دے نال جُڑی اوہناں دی شے نوں سریوں نیست کر دتا جاوے۔
۵۸. صلیب وچ بدی دے سارے معاہدیاں نوں توڑن دی قدرت پائی جاندی ہے یعنی اوہ معاہدے جنہاں وچ اسی پہلاں داخل ہو گئے ساں۔

۵۹. مخصوص قسم دے کم -
۶۰. ”ہُن مَیں دوبارہ کسی نال پیار نئیں کراں گی“ - اوہدی حیاتی کرودھ تے کوڑ نال بھر گئی اتے اوہ دوجیاں نال وی بھیڑے طریقے نال پیش آؤن لگی۔
۶۱. پنج اقدامات: (۱) اقرار تے توبہ۔ (۲) ترک کرنا۔ (۳) توڑنا۔ (۴) باہر کڈھنا۔ (۵) برکت پانا تے معمور ہونا۔
۶۲. گناہ دا اقرار تے سچائی دا اعلان کرن۔
۶۳. اوہناں نوں مصیبتاں دی بجائے تسلی تے برکت دی دعا دین۔

تیجے سبق دے جواب

۱. اللہ نوں مالکِ کل من دے اوہدی اطاعت کرنا -
۲. مسلمان۔
۳. اللہ دے آخری نبی حضرت محمد -
۴. قرآن جہدے وچ حضرت محمد اُتے نازل ہون والیاں وحیاں درج بین اتے سنت جس چ اوہناں دیاں تعلیمات تے اعمال درج بین۔
۵. حضرت محمد دا اسوہ حسنہ (روایتی گلاں) حدیثاں درج ہن اتے سیرت النبی (حضرت محمد دی سوانح جات) وچ۔
۶. حضرت محمد دی -
۷. حضرت محمد نے جو کچھ وی کیتا اوہ مسلماناں دے لئ معیار دا درجہ رکھدا ہے۔
۸. اللہ تے اوہدے پیغمبر دی اطاعت کرن والیاں دے نال۔
۹. جہنم دی آگ دی سزا دا۔
۱۰. حضرت محمد دے پیغام نوں رد کرن والے ہر منکھ دے خلاف۔
۱۱. قتل، تشدد، زنا بالجدر، عورتاں دے نال بدسلوکی، غلام بنانا، چوری، گمراہی اتے غیر مسلمان دے خلاف اشتعال دوانا۔
۱۲. آپ دے لئی قرآن تے ایمان لانا اتے اوہدی اطاعت کرنا لازم ہے۔
۱۳. سنت ایک شریع وانگ ہے اتے قرآن اوس شریع دی ریڑھ دی ہڈی۔

۱۴. مسلمان لوک اقلیتی امور دے کسے ماہر تے تکیہ کردے بین۔
۱۵. شرعی قانوناں توں بغیر اسلام دا کوئی وجود نئیں۔
۱۶. شریعت نوں اہلّی منشور منیا جاندا ہے۔
۱۷. ایہہ دامیابی دی طرف بلاوا ہے۔
۱۸. لوداں نوں جتن والیاں اتے باقی یعنی بارن والیاں وچ تقسیم کیتا جاندا ہے۔
۱۹. مسلماناں نوں ایہہ سکھایا جاندا ہے پئی اوہ غیر مسلماناں توں افضل نیں؛ بوہتے پرہیز گار مسلمان گھٹ پرہیز گار مسلماناں نالوں افضل بین۔
۲۰. نیک مسلمان، منافقین، بت پرست تے اہل کتاب۔
۲۱. مشرک یعنی ”شریک ٹھہران والا“۔
۲۲. چار شیواں دی مذمت کیتی جاندی ہے: (۱) ایہناں دی اہمی کتاباں وچ ردوبدل کیتا گیا ہے۔ (۲) اوہ اسلام دی اک وگڑی ہوئی شکل دی پیروی کردے بین۔ (۳) اوہ گمراہ ہو چکے بین۔ (۴) اوہ لاعلم بین اتے اوہناں نوں لوڑ بے پئی حضرت محمد اوہناں نوں آزاد کران۔
۲۳. مثبت حساب نال قرآن ایہہ کہندا ہے پئی مسیحی اتے یہودی وفادار تے سچے ایماندار بین۔
۲۴. چار دعوے: (۱) مسیحیاں نوں اوہناں دی برتری دے تھلے زندگی گزارنی چاہیدی ہے۔ (۲) ساڈے اُتے حکمرانی کرنا مسلماناں دا مقدر ہے۔ (۳) ساڈے خلاف جنگ لڑنا اوہناں دا حق ہے۔ (۴) چونکہ اسی شرک کرنے آں ایس لئی اسی جہنم وچ جانواں گے۔
۲۵. یہودی لوگ مسیحیاں دی نسبت مسلماناں دے بوہتے ڈاہڈے دشمن ہوں گے۔
۲۶. ایہہ قرآن دا مشہور ترین باب ہے، ایس دی ہر روز تلاوت کرنا لازمی ہے۔ ہر مسلمان ایس سورۃ نوں دن وچ سترہ ساری اتے سال وچ پانچ ہزار واری پڑھدا ہے۔
۲۷. مسیحی (گمراہ ہو چکے بین) اتے یہودی (ایہناں اللہ دا غضب کمایا ہے)۔
۲۸. حضرت محمد دی زندگی تے تعلیم۔
۲۹. اسلامی نظام دا نفاذ

۳۰. چھ مسائل: (۱) عورتوں دا درجہ کم تر ہے۔ (۲) جہاد دی تعلیم - (۳) ظالمانہ اتے حد سے زیادہ جابرانہ سزائیں۔ (۴) شریعت لوگوں کو نیک نہین بنا سکتی۔ (۵) جھوٹ دی حوصلہ افزائی۔ (۶) مسیحیان سمیت غیر مسلموں دی ایذارسانی

۳۱. نائیجیریا وچ شرعی عدالتاں متعارف کرائیاں گئیاں سی۔

۳۲. جج نے حضرت محمد دے نمونے دی پیروی کیتی سی۔

۳۳. (۱) ایپہ ڈاہڈی زیادتی ہے - (۲) ایپہ اک ظالمانہ قدم ہے۔ (۳) ایپہ سزا سنگسار کرن والے مرداں لئی وی نقصان دہ ہے - (۴) ایپہ عورتاں نوں نشانہ بناندی ہے - (۵) ایپہ شیر خواروں نوں یتیم بناندی ہے - (۶) ایپہ زنا بالجدر نوں خارج از امکان قرار دیندی ہے۔

۳۴. اوہ جھوٹ بول سکدے بین جد اوہناں غیر مسلمان دی طرفوں خطرہ درپیش ہووے۔ شوہر اپنی بیویاں نال جھوٹ بول سکدے بین۔ جد کوئی راز تہاڈے سپرد ہووے اتے جنگ دے دوران۔

۳۵. اوہ طریقہ جہدے وچ مسلماناں نوں محفوظ رکھن لئی دھوکے نوں عمل وچ لیا یا جاندا ہے۔

۳۶. سچائی تباہ ہو جاندی ہے اتے معاملہ بور گھمبیر ہو جاندا ہے۔

۳۷. اپنے مذہبی ماہرین دی رہنمائی تے۔

۳۸. اسلام دا آپی مطالعہ کرو، خواہ اسلامی قیادت عوام دے سامنے اوہناں دا ذکر کرن یا اوہدے اُتے بحث کرن دی کوشش کرے یا نہ کرے۔

۳۹. پئی خداوند یسوع دی پیروی کرن یا حضرت محمد دی -

۴۰. عیسیٰ (یسوع) دا۔

۴۱. پشلے نبیاں دے ضابطہ حیات (شریعت) نوں۔

۴۲. اللہ دی طرفوں حضرت عیسیٰ (خداوند یسوع) نوں دتی گئی کتاب۔

۴۳. حضرت عیسیٰ آکے مسیحیت دا خاتمہ کر دین گے اتے ہر کسے نوں اسلام قبول کرن تے مجبور کرن گے۔

۴۴. مسلماناں نوں ایپہ گل سکھائی جاندی ہے پئی حضرت محمد دی پیروی کرنا یسوع دی پیروی کرن دے مترادف ہے۔

۴۵. ایس عقیدے نے خدا دے منصوبہٴ نجات تے پردہ پا دتا ہے اتے ایہہ پردہ مسلماناں لئی حقیقی یسوع دی پیروی کرن دی راہ وچ رکاوٹ بن چکیا ہے۔
۴۶. اسی چار اناجیلاں چوں اصلی یسوع دے بارے مستند معلومات حاصل کر سکے آں۔
۴۷. صرف اناجیل دے یسوع دی راہیں اسی روحانی بندشاں توں رہائی پا سکے آں۔

چوتھے سبق دے جواب

۱. تین تکلیف دہ واقعے: (۱) والد دی فوتگی۔ (۲) والدہ دی فوتگی۔ (۳) اپنے چاچے دے ڈنگراں دی رکھوالی جیہہ ہلکا کم۔ (دادے دی موت)۔
۲. حضرت محمد دی مخالفت کرن دے نال۔
۳. چھ پہلو: (۱) اوہ اوہناں دی مالکن سی۔ (۲) اوہ عمر وچ وڈی سی۔ (۳) اوہناں شادی دی پیشکش کیتی۔ (۴) اوہناں دی پہلوں ای دو شادیاں ہو چکیاں سن۔ (۵) اوہ طاقتور تے دولت مند سی۔ (۶) اوہناں اپنے پیو نوں حضرت محمد دے نال ویاہ شادی تے راضی کرن لئی شراب پیائی۔
۴. اوہناں دے ہتھیرے بچے مر گئے اتے حضرت محمد دا کوئی مُنڈا وارث نہ رہیا۔
۵. اوہناں دے چاچے حضرت ابوطالب تے اوہناں دی بیوی بی بی خدیجہ۔
۶. اوہناں دی عمر ۴۰ سال سی اتے اوہ بہت گھابر گئے سن ایتھوں تیک پئی خود کشی کرنے دا وی ارادہ کر لیا۔
۷. پئی محمد مجذوب نئیں بلکہ نبی بین۔
۸. حضرت محمد نوں ہر ویلے ایہہ دھڑکا لگا رہندا سی پئی کتے اوہناں نوں دھوکھے باز دے طور تے رد نہ کر دتا جاوے۔
۹. بی بی خدیجہ اتے حضرت محمد دے چچیرے بھائی حضرت علی۔
۱۰. حضرت محمد نے مکی بُٹان دی مذمت کیتی سی۔
۱۱. اوہناں حضرت محمد نوں اہل مکہ دے غیظ و غضب توں بچایا سی۔
۱۲. مکمل قطع تعلق، کمزور مسلمانوں دی ایذا رسانی اتے حضرت محمد دے نال توہین آمیز برتاؤ۔

۱۳. ۸۳ مسلمانوں نے اپنے خاندانوں سمیت جان بچا کے ابی سینیا (موجودہ ایتھوپیا) وچ پناہ لئی۔
۱۴. کہ اللہ اے مکی دیوتاواں دونواں دی عبادت کیتی جاوے۔
۱۵. کہ اللہ دیاں تنان دھیاں لات، عزیٰ اے منات کولوں دعاواں کرنا منظور ہو گیا ہے۔
۱۶. کہ ایہناں توں پہلاں سارے نبی وی ایسے طراں برگشتہ ہوئے سن۔
۱۷. ڈینگین: (۱) ان دے آبا و اجداد شادی دے بندھن سے پیدا ہوئے۔ (۲) وہ بہترین آدمی ہیں۔ (۳) وہ بہترین برادری (بنو ہاشم) سے تعلق رکھتے ہیں۔ (۴) وہ بہترین قبیلے (قریش) سے ہیں۔ (۵) اوہ بہترین قوم (عرب) توں ہیں۔
۱۸. جنگ وچ کامیابی۔
۱۹. بی بی خدیجہ اے اوہناں دے محافظ حضرت ابو طالب دونواں دا انتقال ہو گیا۔ طائف والیاں نے جد اوہناں نوں مسترد کیتا تے مدنی عرباں نے اوہناں دی حفاظت دا ذمہ چُکیا۔
۲۰. جنان دے اک گروہ (بدروحوں) نے اسلام قبول کر لیا۔
۲۱. جنان دے اسلام قبول کرنے دا نظریہ ، نالے فیر قرآن و حدیث دا ایہہ عقیدہ پئی ہر بنے نال ایک آشنا روح ہوندی جس دا نام قرین ہے۔
۲۲. پئی اوہ رسول دی کامل اطاعت وچ جنگ لڑن گے۔
۲۳. اوہناں نے اوتھے بلا روک ٹوک منادی کیتی اے بیشتر مدنی عرباں نوں دائرہ اسلام وچ داخل کر لیا۔
۲۴. اسلام نوں مسترد کرنے والیاں دے لئے موت دے بعد دی زندگی وچ عذاب ای عذاب ہووے گا۔
۲۵. قتل۔
۲۶. فتنہ
۲۷. اسلام دے خلاف فتنہ۔
۲۸. ہر اوہ شے جو لوکاں نوں دائرہ اسلام وچ داخل ہون توں روکدی ہووے۔
۲۹. لازم ہے پئی آپ نوں جنگ کر کے قتل کر دتا جاوے۔
۳۰. کیوں جو اسلام نوں مسترد کرن دا جرم موت توں بدتر ہے۔

۳۱. غیر مسلم درجناں دے حساب نال جد کہ مسلمان کروڑاں دے حساب نال مر رئے بین۔

۳۲. اوہ انتقام لینا تے آپ نوں درست ثابت کرنا چاؤندے سن ایتھوں تیک پئی مرڈیاں کولوں وی جواب طلب کرن توں نئیں سن ججھکدے۔

۳۳. پئی اوہ اپنے مسترد کیتے جان تے شدید ردِ عمل دا اظہار کر دے ہندے سن۔

۳۴. اوہناں نوں ہمیشہ لئی مجرم منیا گیا ۔ اوہناں نوں کمزور تے کمتر سمجھیا گیا۔

۳۵. فتنے دے خلاف جارحانہ ردِ عمل۔

۳۶. کیوں جو اللہ نے اوہناں نوں ایس معاہدے توں منع کر دتا سی۔

۳۷. او تہانوں جتھے لبھن اوہناں نوں قتل کر دیو۔

۳۸. اوہناں وچوں کجھ ایمان لیائے تے کجھ ایمان نہ لیائے تاں وی حضرت محمد دا پیغام اوہناں سبھناں لئی اکو جیہی برکت دا باعث سی۔

۳۹. کیوں جو حضرت محمد وی اوہو کجھ سکھا رہے سی جو بالکل اوئی سی جو یہودی مذہب وچ وی رائج سی جیویں کہ دعاواں پڑھنیاں تے زکوٰۃ دی شکل وچ خیرات دینا۔ اوہناں نے وی صحابہ کرام نوں ملکِ شام (یعنی یروشلم) ول موہپہ کر کے نماز پڑھن دی ہدایت کیتی سی اتے اوہ آکھدے ہندے سی پئی میری تعلیم بھی تہاڈے ورگی ہے۔

۴۰. اوہ اوہناں دی تنقید دے ہر موقعے نوں اپنی صفائی پیش کرنے دا ذریعہ بناندے ہوندے سن۔

۴۱. انہوں نے یہودیاں نوں دھوکھے باز قرار دتا نالے آکھیاں پئی اوہناں نے جان بچھ کے اپنے کلام نوں جھوٹھ دے نال بدل دتا ہے۔

۴۲. یہودیاں دے خلاف گلاں کر کے۔ ”یہودی سن“ :

■ ق ۴: ۴۶۔۔ یہودی لعنتی سن۔

■ ق ۷: ۱۶۶، وغیرہ۔۔۔ یہودی باندر تے سؤر سن۔

■ ق ۵: ۷۰۔۔۔ یہودی نبیاں نوں قتل کردے سی۔

■ ق ۵: ۱۳۔۔۔ یہودی دھوکھے باز سن۔

■ ق ۲: ۲۷۔۔۔ یہودیاں نے اصل رہنمائی نوں ترک کر دتا سی۔

۴۳. یہودیت نوں۔

۴۴. پہلا اوہناں نوں دھکھیاں دتیاں تے فیر مدینے وچوں باہر کڈھ دتا۔
۴۵. کیوں جو اوہ اوہناں نوں قتل کر رئیے سن اتے اوہناں دے کول بچنے دا صرف ایہو چارہ رہ گیا سی پئی اوہ اسلام قبول کر لین۔
۴۶. اوہناں اُتے الزام لایا، اوہناں تے حملہ کیتا، اوہناں نوں مدینے وچوں کڈھ دتا اتے اوہناں دیاں جائیداداں نوں مالِ غنیمت دے طور تے لُٹ لیا۔
۴۷. اوہناں دا محاصرہ کیتا، اوہناں دے مرداں نوں موت دے گھاٹ اتاریاں جد کہ عورتاں اتے بچیاں نوں مالِ غنیمت دے طور تے مسلماناں وچ ونڈھ دتا۔
۴۸. اوہناں تے چڑھائی کیتی پر اوہناں دے سامنے تیجا انتخاب وی پیش کیتا پئی اسلام قبول کر لو یا مرن لئی تیار ہو جاؤ۔
۴۹. پہودیاں اتے مسیحیاں دونواں نوں۔
۵۰. خود ارتداد توں خود توثیقی تے جارحیت۔
۵۱. بے ایماناں دی شکست اتے رسوائی۔
۵۲. اک نظریاتی اتے عسکری لائحہ عمل۔
۵۳. اوہ صرف ”ڈران والے“ دی بجائے مومنناں دے سپہ سالار بن گئے اتے اوہناں دیاں زندگیاں نوں اپنے قابو وچ کر لیا۔
۵۴. اللہ دی اطاعت دا راستہ نبی دی اطاعت وچ لُکيا ہے۔
۵۵. حضرت محمد دے اپنے مسترد کیتے جان دے ارتقائی عمل تے۔
۵۶. حضرت محمد دے کھڑے کیتے ہوئے مسئلے اج آج اسلامی شریعت دے سببوں عالمی مسئلیاں دی شکل اختیار کر چکے بین۔
۵۷. کلمہ شہادت دے الفاظ۔
۵۸. پئی قرآن اللہ دا کلام ہے؛ حضرت محمد اللہ دے رسول بین۔
۵۹. کلمہ شہادت دے ذریعے روحانی دنیا وچ بنیرے دے حاکماں اتے قوتاں دے نال اک خاص تعلق قائم کر کے حضرت محمد دیاں مسئلیاں نوں مومنناں دیاں زندگیاں اُتے وی مسلط کر دتا جاندا ہے۔
۶۰. [سارے حاضرین اپنے اپنے تجربے دے مطابق منفی پہلوآں نوں نشان زد کریں۔]
۶۱. وہ اوہنوں منن توں انکار کردے بین۔

۶۲. اوہ کہندے ہیں پئی ایس دے وچ تحریف ہوئی ہے۔

۶۳. اوہناں دا خاتمہ کر دین گے۔

۶۴. پئی قرآن اللہ دا کلام ہے۔

۶۵. عدم استحکام، خوف، بے یقینی تے بے اعتقادی۔

پنجویں سبق دے جواب

۱. ارتداد۔

۲. چار عوامل : (۱) ناجائز اولاد ہون دی شرمندگی۔ (۲) غریبی دی حالت وچ پیدائش

(۳) بیروڈیس نے اوہناں نوں قتل کران دی کوشش کیتی، (۴) والدین نوں پناہ
گزیناں دی طرح مصر نوں نسنا پیا۔

۳. فریسیوں نے بیٹھ دتے گئے سوالاں دی راہیں خداوند یسوع تے حملے کیتے سی:

■ مرقس ۳: ۲، وغیرہ دے سوال جیویں کہ سبت دی شریعت نوں توڑے دے
بارے میں

■ مرقس ۱۱: ۲۸، سوال جیویں اوہدے اختیار دے بارے

■ مرقس ۱۰: ۲، سوال جیویں طلاق دے بارے

■ مرقس ۱۲: ۱۵، سوال جیویں قیصر نوں جزیہ دین دے بارے

■ متی ۲۲: ۳۶، سوال جیویں سب توں وڈے حکم دے بارے

■ متی ۲۲: ۲۲، سوال جیویں مسیح ہون دے بارے

■ یوحنا ۸: ۱۹، سوال جیویں یسوع دی ولدیت دے بارے

■ متی ۲۲: ۲۳-۲۸، سوال جیویں قیامت دے بارے

■ مرقس ۸: ۱۱، سوال جیویں معجزات دے بارے

■ مرقس ۳: ۲۲، سوال جیویں اوہدے بدروح گرفتہ ہون دے بارے پئی ایہہ
شیطان دی مدد نال معجزے کردا ہے

■ متی ۱۲: ۲، سوال جیویں اوہدے شاگرداں دے روئیے دے بارے

■ یوحنا ۸: ۱۳، سوال جیویں اوہدی گواہی وچ سچائی ہے نہیں

۴. خداوند یسوع نوں مندرجہ ذیل قسماں دا ارتداد برداشت کرنا پیا:

■ متی ۲: ۱۶ - بیروڈیس نے اوہنوں قتل کران دی کوشش کیتی

- مرقس ۶: ۳، وغیرہ - ناصرت دے رہن والیاں نے اوہنوں جانوں مارن دی کوشش کیتی
- مرقس ۳: ۲۱ - گھر دے لوکاں نے اوہدی بے حرمتی کیتی
- یوحنا ۶: ۶۶ - بہت سارے شاگرد اوہنوں چھڈ کے چلے گئے
- یوحنا ۱۰: ۳۱ - بھیڑ نے اوہنوں سنگسار کرن دی کوشش کیتی
- یوحنا ۱۱: ۵۰ - مذہبی رہنماواں نے اوہنوں قتل کرن دی سازش کیتی
- مرقس ۱۴: ۲۳-۲۵ - یہوداہ اسکر یوتی نے اوہناں نال بیوفائی کیتی
- مرقس ۱۴: ۶۶-۷۲ - پطرس نے اوہدا انکار کیتا
- مرقس ۱۵: ۱۲-۱۵، وغیرہ - مجمعے نے اوہدی موت دا تقاضا کیتا
- مرقس ۱۴: ۶۵، وغیرہ - یہودی رہنماواں نے اوہنوں ٹھٹھیاں وچ اڈایا
- مرقس ۱۵: ۱۶-۲۰، وغیرہ - سپاہیاں نے اوہناں تے تشدد کیتا
- مرقس ۱۴: ۵۳-۶۵، وغیرہ - اوہناں نوں جھوٹھے الزام لا کے جانوں مار دتا
- استثنا ۲۱: ۳۲، - صلیب دی لعنتی موت پائی
- مرقس ۱۵: ۲۱-۳۲، وغیرہ - ڈاکوؤں دے نال مصلوب کیتا گیا

۵. چھ حیران کن ردعمل، یسوع نئیں سن: ۱) فسادی- ۲) تشدد پسند- ۳) انتقام لین والے- ۴) شور مچا کے جھگڑا کرن والے - ۵) اوہ الزام سن کے وی خاموش رہیے- اتے ۶) جنہاں مقدمات وچ اوہناں نوں قتل کرن دی کوشش کیتی جا رہی سی اوہ اوہناں وچوں وی خاموشی نال نکل جاندے ہوندے سی-
۶. اوہ آزمائش تے غالب آئے اتے مسترد کیتے جان دے سببوں دلبرداشتہ نہ ہوئے-
۷. کیوں جو اوہ بہت محفوظ اتے پرسکون سن-
۸. یسعیاہ نبی دے دکھ اٹھان والے خادم دی حیثیت نال رد کیتا جانا-
۹. اوہناں دی صلیبی موت-
۱۰. اپنے مقصد نوں حاصل کرن لئی طاقت دا استعمال -
۱۱. علامتی طور تے، خاندانی تفرقہ (جدائی) جد مسیحیاں نوں مسیح تے ایمان دے سببوں رد کیتا جاوے گا-
۱۲. پئی جدوں مسیح خداوند آئے گا تے اوہ تشدد، فوجی اتے سیاسی طاقت استعمال کر کے دنیوی بادشاہی قائم کرے گا-
۱۳. اوہناں نوں قتل کرن توں منع کیتا گیا سی-

۱۴. خداوند یسوع نے دوجیاں دے نال برتاؤ دے حوالے نال ہیٹھاں دتیاں گئیاں گلاں سکھاٹیاں سن:

- متی ۵: ۳۸-۴۲، برائی دے بدلے توں متعلق، پئی اوہدے عوض بھلائی کرو۔
- متی ۷: ۱-۵، عیب جوئی دے متعلق، پئی دوجیاں دی عیب جوئی نہ کرو۔
- متی ۵: ۴۴، دشمنوں دے متعلق، پئی اپنے دشمنان نال پیار کرو۔
- متی ۵: ۵، ۵، حلیمی دے متعلق، پئی حلیم زمین دے وارث ہون گے۔
- متی ۵: ۹، صلح کرانے والیاں دے متعلق، پئی اوہ خدا دے پتر کہوان گے۔
- ۱- کرنٹھیوں ۴: ۱۱، وغیرہ میں ایذارسانی توں متعلق، پئی مسیحیاں دے لئے وڈیاں وڈیاں مصیبتاں وچوں لنگھنا ضرور ہے اتے اوہ بدلہ نئیں لیں گے۔
- ۱- پطرس ۲: ۲۱-۲۵، ساڈے نمونے توں متعلق، پئی دوجیاں نال محبت رکھن وچ خداوند یسوع ساڈا نمونہ ہے۔

۱۵. پئی اوہناں نوں کوڑے مارے جان گے، اوہناں نال عداوت رکھی جائے گی، اوہناں نوں پھڑایا جاوے گا اتے اوہناں نوں جانوں مار دتا جاوے گا۔

۱۶. اوہ اوتھوں اگے ودھدے جان گے تے اپنے مخالفان دا کجھ نقصان نئیں کرن گے۔

۱۷. جدوں سامریہ دے اک پنڈ والیاں نے اوہدا سواگت نہ کیتا۔

۱۸. پئی جدوں پرتشدد ایذارسانی دا سامنا ہووے تے: (۱) کسی پور شہر نوں نس جانا۔ (۲) کسے قسم دی فکر نہ کرنا بلکہ روح القدس تے بھروسہ رکھنا۔ (۳) خوف نہ کھانا۔

۱۹. جدوں ستائے جاؤ تے خوشی منانا۔

۲۰. ہمیشہ دی حیاتی دی امید۔

۲۱. تن نتیجے: (۱) لوک خدا تے اک دوسرے توں جدا ہو جاندے بین - (۲) لوکان نوں خدا دی حضوری وچوں گڈھ دتا جاندا ہے۔ (۳) لوکی اپنے گناہواں دی سزا پاندے بین۔

۲۲. خداوند یسوع مسیح دا تجسم اتے صلیب -

۲۳. خداوند یسوع دی فرمانبرداری کر کے صلیب نوں قبول کرنا۔

۲۴. حملہ آوراں دی نفرت نوں برداشت کرنا اتے بطورِ قربانی اپنی جان نوں دنیا دے گناہواں دی خاطر پیش کرن دے نال خداوند یسوع نے ٹھکرائے جان دی دی طاقت نوں عظیم محبت دے نال ہرایا۔
۲۵. گناہ دے کفارہ لئی خون وگان دی علامت ول؛ یسعیاہ ۵۳ وچ دکھ سہن والے خادم دی نبوت ول۔
۲۶. خدا دے نال میل ملاپ اتے صلح۔
۲۷. انساناں، فرشتیاں یا بدروحاں دی طرفوں لائے گئے الزاماں توں۔
۲۸. میل ملاپ دی خدمت۔
۲۹. اوہ اوہناں توں انتقام لینا چاہندے سن۔
۳۰. اوہناں دے مُردیاں وچوں زندہ کیتے اتے زندہ حالت وچ اسمان تے چُکے جان نال۔
۳۱. بہت سربلند کیتا۔
۳۲. اوہ دکھ درد دے تجربے نوں ایویں لیندے بین جیویں مسیح دے نال دکھ سہنا۔
۳۳. پئی جسے اوہ کدی اپنے گھر وچ کوئی ایہو جئی شے ویکھ لیندے بین جس تے صلیب دا نشان ہوندا سی تے اوہ اوس شے نوں توڑ دیندے سی نالے فیر اوہ ایہہ تعلیم وی دیندے سن پئی جدوں حضرت عیسیٰ زمین تے واپس آن گے تے اوہ وی صلیباں نوں توڑ دین گے۔
۳۴. ذمی معاہدے دے ”تیسرے انتخاب“ نوں جس دے تحت غیر مسلمان نوں اپنے ایمان تے قائم رہن دی اجازت دتی جاندی ہے۔
۳۵. اوہناں نوں مجبور کیتا گیا پئی اوہ اپنیاں کپڑیاں اتوں سارے مذہبی نشان مٹا دین۔

چھیویں سبق دے سوال

۱. حضرت محمد دا ایہ حکم پئی ”جس دین دی میں تعلیم دتی ہے اوس نوں تلوار نال پھیلاؤ“۔

۲. اوہناں ایہہ عذر پیش کیتا پئی اسلام تے ایہہ الزام غلط ہے کیوں جو کافراں لئی اک تیجا چناؤ بھی ہے سی پئی ہتھیار سٹ دیو، محصول دیو تے مسلماناں دی امان وچ رہو۔
۳. اسلام قبول کرلین؛ تلوار یعنی قتل کرن یا قتل ہو جان اتے اسلامی حکومت دے سامنے جھک جان۔
۴. ” پئی میں ایہناں لوکاں دے خلاف اوس ویلے تک لڑاں گا جدوں تک اوہ ایس گل دی تصدیق نہ کر دین پئی اللہ دے سوا کوئی عبادت دے لائق نہیں تے محمد اوہدے رسول ہیں۔“ (یعنی کلمہ شہادت)
۵. اسلام قبول کرن یا محصول دین تے یا بے ایماناں نال جنگ کرن۔
۶. جد تیک اپنے ہتھ نال محصول نہ دین تے ذلیل نہ کیتے جان (حقیر یا کمتر قرار نہ دتے جان)۔
۷. ذمی معاہدہ۔
۸. ذمی۔
۹. دو اصول: (۱) پئی اسلام نوں دوجے مذہباں تے فاتح ہونا چاہیدا ہے، (۲) پئی مسلماناں نوں حکومت دی حالت وچ رہنا چاہیدا ہے تاں جو اسلامی تعلیم دا نفاذ کرن۔
۱۰. محصول اوہناں دے سر دی قیمت ہے جو ذمیاں نوں اپنی جان دے فدیے طور ادا کرنی پیندی ہے۔
۱۱. مسلماناں دے فائدے لئی۔
۱۲. ایہہ اوہ رقم ہے جو ایس سال اوہناں (مسیحیاں) دے سر سلامت رکھن دی اجازت لئی فدیے طور ادا کیتی جاوے۔
۱۳. ایہدے خلاف جہاد ہوئے گا، جنگ دی کیفیت، اوہناں دی جائیداد لئی جائیگی، عورتاں نوں غلام بنایا جائے گا اتے اوہناں دی عصمت دری کیتی جائے گی، مرداں نوں قتل کیتا جائے گا یا تلوار دی نوک تے اسلام قبول کرن تے مجبور کیتا جائے گا۔
۱۴. جیکر اسی ایہناں وعدیاں وچوں جو ساڈے فائدے لئی بین کسے دی خلاف ورزی کردے ہاں تے ساڈا ذمی معاہدہ ٹٹ جائے گا۔ آپ نوں اجازت ہووے گی پئی تسی ساڈے نال اوہناں لوکاں وانگوں برتاؤ کرو جھپڑے غداری یا بغاوت کردے بین۔

۱۵. اوہ اپنی شخصیت اتے اپنے اثاثے خوشی خوشی پیش کردا ہے تاں جو اوس نوں قتل کر دتا جائے یا مسلمان اوہدے اُتے قبضہ کر لین۔
۱۶. ذمی معاہدے دی پاسداری نہ کرن دے الزام لا کے اوہناں دا قتلِ عام کیتا گیا۔
۱۷. سلطان دی طرفوں یہودیوں نوں وزیر اعظم دے منصب تے فائز کیتا گیا سی۔
۱۸. پئی مسیحیاں نے ذمی معاہدے توں انحراف کر کے اپنی محافظت دیاں شرطاں وی منسوخ کر چھڈیاں بین۔ کجھ لوکاں نے اسلام قبول کر کے اپنیاں جاناں بچائیاں۔
۱۹. ایس رسم وچ اوہناں دی دھون اتے اک یا دو مُکے مارے جاندے سی یا دوجی صورت وچ اوہناں دی دھون دے آل دوالے اک رسی بنھ کے اوہناں نوں زمین تے گھسیٹیا جاندا سی۔
۲۰. پئی ایہہ ذمی اپنی جان دے بدلے ایہہ زر محصول (جزیہ) ادا کر رٹیا ہے تاں جو موت تے غلامی توں محفوظ رہ سکے۔ ایس رسم دا مطلب موت دا نفاذ سی جہدے بدلے سالانہ محصول وصول کیتا جاندا سی۔
۲۱. سربریدگی یعنی سر قلم کیتے جان دی لعنت۔
۲۲. اک ”خونی معاہدہ“ یا ”خونی سونہہ“، جس وچ حصہ لین والا اپنی سزا تجویز کردیاں ہوئیاں اپنی موت دی بینتی کردا ہے۔
۲۳. جیکر میں معاہدے دی کوئی وی شرط توڑاں گا تے آپ نوں میرا سر لہ دین دا حق ہے۔
۲۴. ادنیٰ حالت اتے شکرگزاری۔

۲۵. مثالیں:

- ذمیاں دی گواہی ، شرعی عدالت وچ قبول نہیں کیتی جاندی۔
- ذمیاں دے گھر، مسلمانوں دے گھراں نالوں نیویں ہونے چاہیدے بین۔
- ذمی لوک گھوڑے تے سواری نہیں کر سكدے۔
- ذمیاں نوں عام سڑکاں تے چلن دی قطعاً اجازت نہیں۔
- ذمی لوک اپنا دفاع نہیں کر سكدے۔
- ذمی لوک اپنا کوئی وی مذہبی نشان عوامی تھانواں تے وکھا نہیں سكدے۔
- ذمیاں اپنے گرجیاں دی مرمت نہیں کران گے اتے نویں گرجے وی تعمیر نہیں کر سكدے۔

- ذمی لوک اسلام تے تنقید نئیں کر سكدے۔
 - ذمیاں دے لیڑے لئے مسلمانان نالوں فرق ہون گے۔
 - ذمیاں دیاں شادیاں یعنی کوئی ذمی كسے مسلمان عورت نال ویاہ نئیں کر سكداتاے جے کوئی مسلمان كسی ذمی عورت نال ویاہ كرے گا تے اوہناں دی اولاد مسلمان ہووے گی۔
۲۶. پئی اوہ محصول ادا كرن گے تے تھلڑے درجے تے رہن گے۔
۲۷. روح دا قتل۔
۲۸. ذمی معاہدے دیاں ساریاں شرطان نوں من و عن تسلیم كرنا۔
۲۹. پئی اوہ اپنی ذلت اٹھان وچ رضامندی ظاہر كرن۔
۳۰. احساس كمتری، گم سم ، عیار، اپنا اعتماد كھوئے ہوئے انسان، ریاكار، كمینے كارندے۔
۳۱. مالكان تے حكمراناں دا مذہب
۳۲. اوہ جعلی احساس برتری تے بھروسہ كرن دی وجہ توں كمزور ہو جانده پین تے اپنی اتے اپنے آل دوالے دی دنیا دی اصلی سوجھ بوجھ پان دی اہلیت دا وی نقصان اٹھاندے پین۔
۳۳. غلامی دے ول كیوں جو امریکہ وچوں غلامی تے خانہ جنگی دے بعد ختم ہو گئی سی پر نسل پرستی اتے تعصب مزید اك سو سال تك جاری رئیے۔
۳۴. ایہہ دعویٰ پئی مغرب اپنی تہذیب دے معاملے وچ اسلام دا قرضدار ہے۔
۳۵. یورپی قوماں۔
۳۶. شریعت دی دہرائی۔
۳۷. پانچ نتیجے: (۱) زخمی روح۔ (۲) ٹھوكران۔ (۳) مظلوم ذہنیت۔ (۴) متشدد رویہ۔ (۵) دوجیاں نوں ذلیل كرن وچ سكون پانا۔
۳۸. حضرت محمد نے مظلومیت دی روحانی حالت دے پیش نظر دوجیاں دی تذلیل كرن دی راہ اپنائی۔
۳۹. اوہناں نے ٹھوكر كھان توں انكار كیتا۔ اوہناں نے تشدد توں اجتناب كیتا۔ دوجیاں تے غلبہ پان توں گریز كیتا اتے شكستہ روح بننا قبول نہ كیتا۔

۴۰. کسے مسیحی نوں ایس توں پہلاں اپنی روحانی بندش دے بارے کجھ علم نئیں سی۔ سب نے اپنی آزادی لئی دعا منگی۔ تے جدوں ایہہ سب ہو گیا تے اوہناں نے بڑی خوشی منائی۔

۴۱. جہادی حملیاں دا خوف۔ جہادیاں ولوں پچھیکڑ دی کوئی اذیت۔ ماضی وچ آپ دے خاندان نوں ڈرایا یا دھمکایا جانا۔

۴۲. ذمی معاہدے توں آزادی لئی پیش کردہ دعاواں کھیڑے کھیڑے دو کم کر سکدیاں پین؟

۴۳. ایہہ دعاواں ایس طور تے بنایاں گئیاں پین پئی جنہاں دی راہین اوہناں ساریاں لعنتاں نوں جو آپ دے خلاف یا آپ دے آبا و اجداد دے خلاف، اسلامی حکومت وچ ذمی دے طور دتیاں گئیاں پین، توڑیاں جانڈیاں پین۔

ساتویں سبق دے جوابات

۱. سچائی نال محبت کرن اتے سچائی دا پرچار کرنے دی پاداش وچ۔
۲. کیوں جو خدا تعلق قائم کرن والا ہے اتے اوہ انسان دے نال تعلق قائم کرنا چاہندا ہے۔
۳. جھوٹ بولن دی -
۴. اوہ لوکاں نوں گمراہ کردا ہے۔
۵. جھوٹ بولن دیاں قسماں: جنگ وچ، بیوی نال، تحفظ حاصل کرن لئی، مسلم اُمہ دے دفاع لئی اتے خطرے دی حالت وچ تحفظ حاصل کرن لئی (تقیہ) -
۶. دکھاوے دی حد تیک اپنے ایمان توں انکار کرن دی۔
۷. اوہناں دی برتری تے غیر مسلمان نالوں بہتر ہون دا۔
۸. حضرت محمد۔
۹. عزت اتے شرمندگی دے نظریات۔
۱۰. احساس برتری دے جذباتی نظرئیے نوں -
۱۱. کیوں جو حدیثاں وچ لعنت بھیجن دے حوالے نال وکھو وکھرے بیان پائے جاندے پین۔
۱۲. غیر مسلماناں تے لعنت بھیجنا۔

۱۳. نفرت، غصہ اتے روحانی ”برقی رو“۔
۱۴. اک بندے دی روح دا دوجے دی روح دے نال جُڑ جانا، ایویں پئی اوہ اک دوجے نالوں وکھ نہ ہو سکن۔
۱۵. جد تیک کوئی منکھ کسے دوجے منکھ دے بارے اپنے دل وچ نامعافی دا جذبہ قائم رکھے گا اودوں تیک اوہ غیر الہی بندھن یا رشتہ موجود رئیے گا۔
۱۶. [شاگردوں نوں چاہیدا ہے پئی اوہ آپ دعا کرن تے اپنے طور تے اوہناں نکتیاں دی نشاندہی کرن جنہاں اُتے ایہناں قدماں دا اطلاق ہوندا ہے۔]
۱۷. ترک کرنے چ: دوجیاں اُتے لعنت بھیجن دا گناہ، ایس دے تیجے وچ پیدا ہون والیاں لعنتاں، دوجیاں توں نفرت، جذباتی ہلچل، نفرت اتے لعن طعن دیاں بدروحاں، خطیباں تے دوجیاں دے نال وابستہ سارے غیر الہی روابط، روحانی بندشاں نال وابستہ ساریاں ابلیسی کاروائیاں۔ توڑن وچ: غیر الہی روحانی قوتاں، لعنتاں، غیر الہی روحانی گنڈھاں۔
۱۸. لعنتاں توں رہائی، اطمینان، مہربانی، برکت دین دا اختیار۔ ایہہ تمام برکتاں اوہناں لعنتاں تے نفرتاں دی ضد بین ج اوہناں دے دلاں وچ پائیاں جاندیاں بین۔
۱۹. پیو دادیاں نوں، پیو نوں، خطیباں نوں، مسلمان رہنماواں نوں، میرے اُتے لعنت بھیجن والے ہر بندے نوں، اپنے آپ نوں۔
۲۰. اوس دا خیال سی پئی اوہناں دا مکان ہی منحوس ہے۔
۲۱. اوہنوں لعنت نوں توڑن دا طریقہ نئی سی آندا۔
۲۲. اوہنوں یسوع نام دے اختیار دے نال اپنے گھر دے خلاف ساریاں لعنتاں نوں توڑن دی لوڑ پئی۔
۲۳. لعنتاں دا سامنا۔
۲۴. نو اقدامات: (۱) اقرار تے توبہ۔ (۲) غیر الہی شیواں نوں کڈھنا۔ (۳) دوجیاں نوں تے اپنے آپ نوں معاف کرنا۔ (۴) مسیح وچ اپنے اختیار دا دعویٰ کرنا۔ (۵) لعنت نوں ترک کرنا تے توڑنا۔ (۶) مسیح وچ اپنی آزادی دا اعلان کرنا۔ (۷) بدروحاں نوں نکل جان دا حکم دینا (انہیں باہر ندالنا)۔ (۸) برکتاں دا اعلان کرنا۔ (۹) خدا دی تمجید کرنا۔

اٹھویں باب دے جواب

۱. چار وجوہات: (۱) برادری توں علیحدگی دا دکھ۔ (۲) اسلام ولوں رکاوٹاں تے مشکلاں۔ (۳) سدھی سدھی ایڈارساں۔ (۴) مسیحیاں تے کلیسیا توں مایوسی۔
۲. ایس دی وجہ اوہ خوف ہے جس دے تحت اسلام ذمیاں توں ایس گل دا مطالبہ کردا ہے پئی اوہ اسلام نوں چھڈن والیاں دی کسے طرح نال کوئی وی مدد نہ کرن۔
۳. پئی اوہ ذمی معاہدے تے اوس نال جڑیاں بھاری ذمہ داریاں تے خطریاں نوں سمجھے۔
۴. خوف، عدم تحفظ دا احساس، دولت دی بوس، ٹھکرائے جان دا احساس، مظلومیت دا احساس، ٹھیس یا ٹھوکر لگنا، دوجیاں تے اعتماد دی کمی، جذباتی اذیت، جنسی گناہ، عیب جوئی تے جھوٹھ وغیرہ۔
۵. اسلام دے تسلط تے اثر دا مسلسل جاری رہنا۔
۶. دوجے لوک حسد کرن گے۔
۷. اوہنوں دوجے مسیحیاں ولوں ٹھوکر لگی سی۔
۸. کلیسیاواں اک دوجے دے نال مقابلہ کرن دے چکر وچ اپنے آپ نوں دوجیاں توں ودھیا تے بہتر سمجھنا شروع کر دیندیاں بین۔
۹. بوہا جھپڑا کھلا چھڈ دتا گیا تے گھر جنہوں خالی رہن دتا گیا۔
۱۰. صحتمند مسیحیاں دی۔
۱۱. اپنیاں عاداتاں تے اپنے سوچن سمجھن دے انداز نوں۔
۱۲. پولس رسول ططس نوں ابھارنا چاہندا سی پئی اوہ اپنے مسیحی ایمان وچ ترقی کرنا جاری رکھن۔
۱۳. پولس رسول وی پہلوں مسیحیاں توں نفرت کردا سی۔
۱۴. محبت، علم تے سوہنیاں سوہناں گلاں وچ ودھن تے نالے راستبازی دے پھل پیدا کرن نال۔
۱۵. [تمام حاضرین اپنے اپنے مشاہدے دے مطابق منفی اثرات نوں بیان کرن۔]

۱۶. اوہنے نسلی لعنت نوں ترک کیتا تے اوہدے اثر نوں توڑیا۔ اوہنے ذہنی دباؤ تے فکرمندی دا شکار رہن دی عادت توں وی شفا پائی۔
۱۷. ساریاں بوہیاں نوں بند کرنا۔
۱۸. کھلیاں بوہیاں نوں بند کرنا تاں جو شیطان اوہناں نوں ایماندار دے خلاف دوبارہ استعمال نہ کر سکے۔
۱۹. انسانی روح وچ زندگی دا پانی پایا جاندا ہے پر جیکر اوہدے وچ تریڑاں ہوں گئیاں تے اوہ ضرورت دے مطابق پانی کٹھا نئیں کر پاوے گی۔
۲۰. مسیح دی خاطر جین دی خواہش رکھن والے اوہناں ایمانداراں دیاں سانجھیاں مشکلاں تے روحانی نقصان جہدا مسلم پس منظر نال تعلق رکھن والے ایمانداراں نوں سامنا کرنا پیندا ہے۔
۲۱. ایہدے نال اوہناں وچ برتری دا احساس پیدا ہوندا ہے۔
۲۲. کلیسیاواں لئی اک دوجے نال نال رل کے کم کرنا مشکل ہو جاندا ہے۔ لوک دوجیاں نوں خدمت وچ بوہتی ترقی کردیاں ویکھ کے حسد کرن لگدے نیں۔ لوک ایس لئی وی قیادت دا منصب نئیں سنہالنا چاہندے کیوں جو اوہناں نوں لگدا ہے پئی اوہ لوکاں دے نشانے تے آجان گے۔
۲۳. چھ سبق: (۱) خادمانہ روح پیدا کرنا - (۲) مسیح وچ اپنی شناخت نوں پہچاننا۔ (۳) اپنیاں کمزوریاں تے فخر کرنا سیکھنا۔ (۴) دوجیاں دیاں کامیابیاں وچ خوش ہونا اتے اوہناں دے دکھ دے ویلے دکھی ہونا۔ (۵) محبت وچ سچ بولن دا ہنر سیکھنا۔ (۶) چغل خوری دے تخریبی اثرات نوں سمجھنا۔
۲۴. لوک ترقی نئیں کر پاندے کیوں جو اوہ اپنے مسئلیاں نوں چھپاندے بین اتے اوہناں توں خلاصی پان لئی کسے قسم دی مدد حاصل نئیں کرنا چاہندے۔
۲۵. چھ حلقے: (۱) معافی - (۲) ارتداد تے ٹھوکر - (۳) اعتماد قائم کرنا۔ (۴) جادوگری نوں ترک کرنا۔ (۵) عورتاں تے مرداں دا اک دوجے دی عزت کرنا اتے اک دوجے نال سچ بولنا۔ (۶) ماپیاں ولوں اپنے بچیاں تے لعن طعن کرن دی بجائے اوہناں لئی برکت منگنا۔
۲۶. تاں جو لوک اپنے آفاقی نظریات نوں ازسر نو تشکیل دے سکن۔
۲۷. اسٹیو صاحب بہت جلدی لوکاں نوں ایمان لیاؤن تے قائل کر لیندے سن پر اوہناں نوں قائم نئیں رکھ پاندے سی۔ چیری صاحبہ لوکاں نوں بولی بولی ایمان ول لیاندی سی پر اوہ مسیح وچ قائم رہندے سی۔ چیری صاحبہ دا طریقہ عمل

- نسبتاً بہتر سی کیوں جو جد لوک خداوند یسوع دی پیروی دا فیصلہ کردے بین
تے اوہناں نوں ایس کم دی پوری پوری سمجھ وی تے ہونی چاہیدا ہے۔
۲۸. چھ اقدامات: (۱) دو اعترافات۔ (۲) رجوع لیانا۔ (۳) درخواست کرنا۔ (۴) وفاداری دا
تبادلہ۔ (۵) وعدہ تے تقدیس۔ (۶) اعلان۔
۲۹. اقدامات ۴ تا ۶۔
۳۰. شیطان دے خلاف۔
۳۱. اسلام نوں ترک کرن ویلے ”کلمہ شہادت نوں ترک کرن اتے اوس دی طاقت نوں
توڑنے دی دعا تے اعلان“ وی کرے۔
۳۲. مسلم پس منظر نال تعلق رکھن والے پکے تے تجربہ کار پاسباناں دی۔
۳۳. تاں جو ایس گل نوں یقینی بنایا جاوے پئی اوہ بہترین بندے بین اتے اوہناں
نوں قیادت دے لئی تیار کرن وچ مدد فراہم کیتی جائے۔
۳۴. اوہ فروتنی نئیں سیکھ پاندے تے شاید اوہناں نوں دوجیاں دی طرفوں ٹھکرائے
جان دا وی سامنا کرنا پوے۔
۳۵. باقاعدگی دے نال۔ ہفتے وچ گھٹ و گھٹ اک وار لازماً۔
۳۶. بائبل مقدس دی تعلیمات دا اپنی روزمرہ زندگی دیاں مشکلاں تے اطلاق کرنا۔
ایہدے نال اوہناں نوں مسیح وانگر بنن تے اپنی خدمت وچ ترقی کرن وچ مدد
ملے گی۔
۳۷. زیر تربیتی دے سامنے شفافیت دا نمونہ پیش کرن لئی۔
۳۸. شرمندگی توں بچن لئی۔
۳۹. تاں جو اوہ وی ایہناں مسئلیاں نوں حل کرن دا عملی طریقہ سیکھے۔
۴۰. کیوں جو ایہناں بندشاں دا خاتمہ نہ کیتا جاوے تے پھٹ نہ بھرے جان تے
ایہدے توں اوس بندے دی خدمت وچ پھل نئیں لگن گے۔ نالے فیر آپ ربائی
حاصل کرن والا بندہ ہی دوجیاں نوں وی ربائی حاصل کرن وچ مدد فراہم کر
سکدا ہے۔
۴۱. تاں جو اوہ خدمت وچ ثابت قدم رہنا تے قابلِ اعتماد بننا سیکھ سکن۔
۴۲. باہمی محبت تے احترام دے نال نال خادمانہ سوچ دے نال ایک دوجے دی
خدمت کرن تے۔

۴۳. تاں جو اسی خندہ پیشانی دے نال تنقید نوں برداشت کردیاں بوئیاں خدمت وچ ترقی تے پختگی نوں حاصل کر سکئے۔
۴۴. تاں جو شاگرد وی تنقید دا بہتر انداز وچ سامنا کرن دے قابل ہو جائے۔
۴۵. کیوں جو اوہ ایہدے توں بچ نئیں سکدے۔
۴۶. تاں جو خدا دی تعریف ہووے، آپ دی کلیسیا تے وی خدا دیاں برکتاں جاری ہوندىاں رہین تے تسی فروتنی سکھو۔

